

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Nina Babšek

**Razumevanje samopoškodbenega vedenja otrok, odvzetih
iz družine: pogled strokovnih delavcev SC Kranj**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2026

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Nina Babšek

**Razumevanje samopoškodbenega vedenja otrok, odvzetih
iz družine: pogled strokovnih delavcev SC Kranj**

Diplomsko delo

Mentorica: izr. prof. dr. Nina Mešl

Ljubljana, 2026

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem svoji mentorici, dr. Nini Mešl, za njeno strokovno podporo, spodbudne povratne informacije, pomoč in hitro odzivnost.

Hvala vsem strokovnim delavkam Strokovnega centra Kranj, ki ste sodelovale v moji raziskavi in bile pripravljene z menoj deliti svoje izkušnje, hvala ravnateljici Strokovnega centra Kranj za pomoč pri spodbudi svojih sodelavk k sodelovanju ter vso podporo.

Posebna zahvala gre nedvomno moji družini, sesticama Niki in Neži ter bratu Nejcu, fantu Janu in staršema, ki so mi zvesto stali ob strani, me podpirali, spodbujali ter vame verjeli na študijski poti in v času pisanja diplomske naloge.

Zahvalila bi se tudi prijateljicam Katarini, Leji in Jerneji za nesebično pomoč, podporo ter lepe trenutke na skupni študijski poti.

Razumevanje samopoškodbenega vedenja otrok, odvzetih iz družine: pogled strokovnih delavcev SC Kranj
Povzetek diplomskega dela

V diplomskem delu raziskujem razumevanje samopoškodbenega vedenja otrok, odvzetih iz družine, z vidika strokovnih delavcev Strokovnega centra Kranj. Namen naloge je bil ugotoviti, kako strokovni delavci razumejo samopoškodbeno vedenje, s čim ga povezujejo, kako se nanj odzivajo in kakšno podporo pri delu s temi otroki potrebujejo. V teoretičnem uvodu sem najprej predstavila obdobje mladostništva in pomen socialnega dela z mladimi. Nato sem opisala ukrepe za varstvo otrokove koristi, dejavnike ogroženosti otrok v primarni družini, teorijo navezanosti in razumevanje travme ter njenih posledic pri otrocih. Posebno pozornost sem namenila razvojni kompleksni travmi, travmi v postopkih odvzema otroka in pristopu, utemeljenem na razumevanju travme. V nadaljevanju sem opredelila samopoškodbeno vedenje, njegove oblike, vzroke, funkcije in možne oblike podpore ter pomoči. Predstavila sem tudi pomen podpore strokovnim delavcem, medinstitucionalnega sodelovanja in delovanja strokovnih centrov.

V empiričnem delu sem izvedla kvalitativno raziskavo, podatke sem pridobila z intervjuji s strokovnimi delavci Strokovnega centra Kranj. Rezultati raziskave kažejo, da strokovni delavci samopoškodbeno vedenje otrok razumejo predvsem kot izraz notranje stiske, način uravnavanja čustev in obliko sporočanja neizraženih potreb. Samopoškodovanje pogosto povezujejo z izkušnjami travme, odvzemom iz družine, s težavami v odnosih, pomanjkanjem občutka varnosti ter težavami pri izražanju in obvladovanju čustev. Pri odzivanju poudarjajo pomen mirnega, sočutnega in neobsojajočega pristopa, vzpostavljanja zaupanja ter pogovora z otrokom. Ugotovitve kažejo tudi, da strokovni delavci pri delu potrebujejo podporo sodelavcev, supervizijo, medinstitucionalno sodelovanje in dodatna znanja o samopoškodbenem vedenju ter travmi. V zaključku so predstavljeni sklepi in predlogi za prakso, predvsem potreba po krepitvi strokovne podpore zaposlenim, razvijanju pristopov, utemeljenih na razumevanju travme, ter zagotavljanju varnega in podpornega okolja za otroke, odvzete iz družine.

Ključne besede: samopoškodbeno vedenje, otroci, odvzeti iz družine, razvojna kompleksna travma, teorija navezanosti, čustvena regulacija, strokovni delavci

Understanding Self-Harming Behaviour in Children Removed from Their Families: The Perspective of Professional Workers at the Professional Centre Kranj

Graduation Thesis Abstract

The herewith thesis explores the understanding of self-harming behaviour in children removed from their families from the perspective of professional workers at the Professional Centre Kranj. The aim of the study was to examine how professional workers understand self-harming behaviour, what factors they associate it with, how they respond to it, and what kind of support they need when working with these children. In the theoretical part, I first present the period of adolescence and the importance of social work with young people. I then describe child protection measures, risk factors within the primary family environment, attachment theory, and the understanding of trauma and its consequences for children. Special attention is given to developmental complex trauma, trauma associated with child removal procedures, and trauma-informed approaches. Furthermore, I define self-harming behaviour, its forms, causes, functions, and possible support and intervention strategies. I also discuss the importance of support for professional workers, interinstitutional cooperation, and the role of professional centres.

The empirical part of the thesis is based on a qualitative study conducted through interviews with professional workers at the Professional Centre Kranj. The findings indicate that professional workers primarily understand self-harming behaviour as an expression of internal distress, a means of emotional regulation, and a way of communicating unexpressed needs. Self-harm is frequently associated with traumatic experiences, removal from the family, relationship difficulties, a lack of safety, and difficulties in expressing and managing emotions. In responding to self-harming behaviour, professional workers emphasise the importance of a calm, compassionate, and non-judgemental approach, the establishment of trust, and open communication with the child. The findings also show that professional workers need support from colleagues, supervision, interinstitutional cooperation, and additional knowledge about self-harming behaviour and trauma. The thesis concludes with recommendations for practice, particularly regarding the strengthening of professional support for staff, the development of trauma-informed approaches, and the provision of a safe and supportive environment for children removed from their families.

Keywords: self-harming behaviour, children removed from their families, developmental complex trauma, attachment theory, emotional regulation, professional workers.

PREDGOVOR

V drugem letniku študija socialnega dela sem v okviru praktičnega usposabljanja obiskovala Strokovni center Kranj, kjer sem se prvič bližje srečala s samopoškodbenim vedenjem otrok in mladostnikov. Z njimi sem sodelovala v njihovem vsakdanjem življenju in pri tem večkrat opazila sledi samopoškodovanja. Posebej me je zaskrbelo, da je mladostnica, s katero sem sodelovala, svoje rane skrivala in se jih sramovala, sama pa nisem vedela, kako naj se na to ustrezno odzovem ter ji ponudim pomoč. Ta izkušnja je v meni pustila močan vtis, saj sem začela razmišljati o tem, kakšno stisko lahko otrok nosi v sebi, ne da bi jo znal ali zmogel izraziti z besedami.

Izkušnja me je spodbudila k razmišljanju o čustvenih stiskah, ki jih lahko doživljajo otroci in mladostniki po odvzemu iz primarne družine ter namestitvi v institucionalno varstvo. Ob tem so se mi pojavila tudi vprašanja o tem, kako se s samopoškodbenim vedenjem srečujejo strokovni delavci, ki z otroki in mladostniki živijo ter delajo v stanovanjskih skupinah. Zanimalo me je, ali takšne rane prepoznavajo, kako jih razumejo in na kakšen način otrokom ter mladostnikom pomagajo pri soočanju s stisko.

Prav zaradi te izkušnje sem želela v diplomskem delu podrobneje raziskati, kako strokovni delavci razumejo samopoškodbeno vedenje otrok, odvzetih iz družine, s čim ga povezujejo in kakšne oblike podpore se pri delu z njimi kažejo kot pomembne.

V diplomskem delu kot osrednji pojem uporabljam izraz *otroci, odvzeti iz družine*, saj se raziskava nanaša na otroke, ki so bili zaradi različnih okoliščin nameščeni izven matične družine. Ker del literature samopoškodbeno vedenje obravnava predvsem v obdobju mladostništva, ponekod uporabljam tudi izraza *mladostniki* oziroma *otroci in mladostniki*, in sicer glede na populacijo, ki jo obravnava posamezen vir. V diplomskem delu uporabljam predvsem izraz *samopoškodbeno vedenje*, saj ta širše zajame različne oblike namernega poškodovanja lastnega telesa. Izraz *samopoškodovanje* uporabljam kot krajšo obliko, kadar želim besedilo narediti bolj tekoče in se izogniti ponavljanju. Pri rabi jezika večinoma uporabljam žensko slovnično obliko, saj so bile vse sogovornice, vključene v raziskavo, strokovne delavke, zato takšna raba sledi empiričnemu gradivu in dejstvu, da so raziskovalne podatke prispevale ženske. Kljub temu ženska oblika ni uporabljena izključujoče, temveč se lahko nanaša tudi na strokovne delavce in druge osebe, ki delujejo na področju pomoči otrokom ter mladostnikom, odvzetim iz družine. S tem želim slediti vključujoči in spoštljivi rabi jezika, ki jo najdemo v socialnem delu.

KAZALO VSEBINE

1. TEORETIČNI UVOD	1
1.1. Obdobje mladostništva	1
1.2. Socialno delo z mladimi	1
1.3. Ukrepi za varstvo otrokove koristi	2
1.3.1. Dejavniki ogroženosti otroka v primarni družini	4
1.3.1.1. Nasilje in zanemarjanje otroka v družini	4
1.3.1.2. Zasvojenost z alkoholom in drugimi substancami pri starših	4
1.3.2. Vrste ukrepov za varstvo koristi otroka	5
1.4. Teorija navezanosti	6
1.4.1. Stili navezanosti	7
1.5. Razumevanje travme in njenih posledic pri otrocih	8
1.5.1. Opredelitev travme	9
1.5.2. Razvojna kompleksna travma	10
1.5.3. Travma, povzročena v sistemu zaščite otrok pred, med in po odvzemu otroka	11
1.5.4. Na razumevanju travme utemeljen pristop zaščite otrok	12
1.6. Samopoškodbeno vedenje	13
1.6.1. Opredelitev samopoškodbenega vedenja	14
1.6.2. Metode samopoškodovanja	15
1.6.3. Vzroki za razvoj samopoškodbenega vedenja	15
1.6.4. Doživljanje in funkcija samopoškodovanja	16
1.6.5. Krog samopoškodovanja	18
1.7. Oblike podpore in pomoči otrokom ter mladostnikom s samopoškodbenim vedenjem	19
1.8. Podpora strokovnim delavcem pri delu z otroki s samopoškodbenim vedenjem in medinstitucionalno sodelovanje	20
1.8.1. Podpora strokovnim delavcem	20
1.8.2. Medinstitucionalno sodelovanje v sistemu pomoči otrokom in mladostnikom	21
1.9. Strokovni centri za otroke in mladostnike s posebnimi potrebami	22
1.9.1. Naloge strokovnega centra	23
1.9.2. Postopek namestitve v strokovni center	23
1.9.3. Strokovni center Kranj	24
2. OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA PROBLEMA	25
2.1. Formulacija problema	25
2.2. Raziskovalna vprašanja	26
3. METODOLOGIJA	27
3.1. Vrsta raziskave	27
3.2. Teme	27

3.3. Merski instrument.....	28
3.4. Populacija in vzorec	29
3.5. Metoda zbiranja podatkov	29
3.6. Obdelava in analiza podatkov	29
3.7. Etika raziskovanja	30
4. REZULTATI.....	31
4.1. Poklicno ozadje strokovnih delavk.....	31
4.1.1. Strokovna pot	31
4.1.2. Strokovna usposobljenost.....	32
4.2. Narava dela v instituciji.....	33
4.2.1. Značilnosti dela v stanovanjski skupini.....	33
4.2.2. Tim in organizacija dela	34
4.3. Izkušnje s samopoškodbenim vedenjem	35
4.4. Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja	35
4.4.1. Pojavnost samopoškodbenega vedenja	35
4.4.2. Prepoznavanje samopoškodbenega vedenja.....	36
4.4.3. Oblike samopoškodbenega vedenja	36
4.4.4. Intenzivnost samopoškodbenega vedenja	37
4.4.5. Funkcije samopoškodbenega vedenja	37
4.4.6. Posledice samopoškodbenega vedenja.....	38
4.5. Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini	39
4.5.1. Odnosi v stanovanjski skupini.....	39
4.5.2. Odnosi z drugimi odraslimi osebami.....	40
4.6. Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi	41
4.6.1. Soočenje s stisko	41
4.6.2. Čustvena regulacija	42
4.7. Povezava samopoškodovanja s travmo, z odvzemom in institucionalno namestitvijo	43
4.7.1. Primarna družina in zgodnje izkušnje	43
4.7.2. Odvzem iz primarne družine kot dejavnik tveganja.....	44
4.7.3. Življenje v instituciji	44
4.8. Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem	45
4.8.1. Neposredna pomoč otroku.....	45
4.8.2. Odnosna podpora otroku	46
4.8.3. Preprečevanje ponovitve samopoškodbenega vedenja.....	46
4.8.4. Medinstitucionalno sodelovanje.....	47
4.9. Strokovni in etični izzivi pri delu	47
4.9.1. Skrb strokovnih delavk zase.....	47
4.9.2. Strokovni izzivi pri delu	48
4.9.3. Etični izzivi pri delu	48
4.9.4. Organizacijski izzivi dela	49

4.10. Predlogi za izboljšanje prakse	50
4.10.1. Skrb za dobrobit strokovnih delavk.....	50
4.10.2. Pomanjkljivosti sistema pomoči.....	51
5. RAZPRAVA	53
6. SKLEPI.....	60
7. PREDLOGI	62
8. UPORABLJENA LITERATURA.....	64
9. PRILOGE	73
9.1. Priloga A: smernice za intervju	73
9.2. Priloga B: Odprto kodiranje	74
9.3. Priloga C: Osno kodiranje	190

KAZALO SLIK

Slika 1.1: Krog samopoškodovanja – lok napetosti po Cerar idr. 2011, str. 8	18
---	----

1. TEORETIČNI UVOD

1.1. Obdobje mladostništva

Teoretični del začnjam s predstavitvijo mladostništva, saj je to obdobje pomembno za razumevanje čustvenih, vedenjskih in odnosnih stisk ter samopoškodbenega vedenja.

Dolenc (2015, str. 178–179) mladostništvo opredeljuje kot obdobje prehoda iz otroštva v odraslost, v katerem se mladostnik sooča s številnimi telesnimi, čustvenimi in kognitivnimi spremembami. Zaradi teh sprememb je lahko odraščanje stresno, ta pa lahko negativno vpliva na mladostnikovo doživljanje in vedenje. Poveča lahko tveganje za čustvene in vedenjske težave, kot so anksioznost, motnje hranjenja ter zasvojenost z alkoholom in drugimi substancami. Pri mladostnikih se stres lahko kaže tudi v slabši koncentraciji in zmanjšani zmožnosti presojanja.

V tem obdobju mladostnik razvija novo zavedanje telesa in sebe, večjo zmožnost refleksije ter drugačen odnos do staršev, avtoritet, institucij in širše družbe (Flynn, 2004, str. 68). Pomembna razvojna naloga mladostništva je oblikovanje identitete, pri čemer mladi raziskujejo, kdo so, preizkušajo različne možnosti, spoznavajo svoje spretnosti, interese in vrednote ter se učijo razumeti, kako jih doživljajo drugi. Takšno raziskovanje lahko prinaša tudi neuspehe, razočaranja in stiske (Arnett, 2015, str. 9–11).

Sawyer, Azzopardi, Wickremarathne in Patton (2018, str. 4) poudarjajo, da se prehod mladostnikov v odraslost spreminja pod vplivom širšega družbenega okolja. Današnji svet je bolj urban, mobilen in globalno povezan, pomembno vlogo imajo tudi socialna omrežja, prek katerih mladostniki vzdržujejo odnose ter oblikujejo svoje socialno okolje. Hkrati lahko digitalno okolje na njih vpliva pozitivno ali negativno, tudi na področju telesnega in duševnega zdravja. Čeprav številne države pravno mejo odraslosti določajo pri 18. letu, mladostniki vlogo odraslega pogosto prevzemajo kasneje.

1.2. Socialno delo z mladimi

Pri delu z mladostniki je pomembno izhajati iz njihovega življenjskega sveta, kar pomeni, da jih razumemo v kontekstu vsakdanjih izkušenj, odnosov in okoliščin. Mladostnik pri tem ni pasiven prejemnik pomoči, temveč sogovornik in ekspert iz izkušenj, ki lahko najbolje opiše svoje doživljanje, potrebe ter stiske. Takšno izhodišče se povezuje z dogovornim pristopom, ki

temelji na pogovoru, sodelovanju, spoštovanju in skupnem iskanju rešitev. Pomembna je komunikacija, ki vključuje sprejemanje, poslušanje, opogumljanje in podporo, ne pa ukazovanja, moraliziranja, kritiziranja ali etiketiranja (Poštrak, 2015, str. 270–276).

Ena izmed temeljnih kompetenc socialne delavke je znanje in sposobnost vzpostavljanja prvega stika ter delovnega odnosa na konkretnem področju socialnega dela (Fakulteta za socialno delo, b.d.). Delovni odnos je posebnost stroke socialnega dela, saj ponuja specifično socialnodelovno znanje in teorijo, ki sta prevedljiva v prakso (Mešl, 2008, str. 127). Pomemben je pri reševanju kompleksnih problemov, vanj vstopamo z dogovorom o sodelovanju, instrumentalno definicijo problema, osebnim vodenjem, s perspektivo moči, z etiko udeležnosti, znanjem za ravnanje in ravnanjem s sedanjostjo (Čačinovič Vogrinčič, 2000, str. 91).

Čačinovič Vogrinčič (2008, str. 77) poudarja, da je naloga socialnega dela pri reševanju kompleksnih psihosocialnih težav otrok in mladostnikov tudi vzpostavljanje socialne mreže, ki otroku ter tudi drugim udeležnim v problemu omogoča novo učenje in dobre izkušnje spoštovanja sebe ter drugih. Socialna služba je pri tem pomemben prostor pomoči in sodelovanja, kjer se za vsakega otroka oblikuje poseben projekt podpore. Takšna pomoč je usmerjena v okrevanje, odkrivanje novih virov moči in zmožnosti otroka oziroma mladostnika, učinkovito sodelovanje ter umeščanje v širše socialno okolje.

V socialnem delu je zato pomembno delati v odnosu z otrokom in mladostnikom, ne namesto njega. Pri tem je pogovor eden izmed ključnih načinov vzpostavljanja sodelovanja. Naloga odraslih je ustvarjati in varovati pogoje, v katerih lahko otrok ali mladostnik izrazi svoje videnje, doživljanje ter razumevanje situacije, saj otroci in mladostniki pogosto drugače razumejo pomene kot odrasli. Takšne pogoje vzpostavljamo s pogovorom, z vprašanji in vabilom uporabniku, da se pridruži pogovoru (Čačinovič Vogrinčič, 2013, str. 30).

1.3. Ukrepi za varstvo otrokove koristi

Odnos in sodelovanje z otrokom ali mladostnikom sta pomembna temelja socialnega dela, toda v okoliščinah, ko je ogrožena njegova korist, je vseeno potrebno tudi ustrezno ukrepanje pristojnih služb. V nadaljevanju zato predstavljam ukrepe za varstvo otrokove koristi.

Družinski zakonik (Uradni list RS, št. 15/17, 21/18 – ZNOrg, 22/19, 67/19 – ZMatR-C, 200/20 – ZOOMTVI, 94/22 – odl. US, 94/22 – odl. US, 5/23 in 34/24 – odl. US – v nadaljevanju DZ) v 154. členu, ki ureja obveznost države pri varovanju koristi otroka, določa: »Starši imajo pred

vsemi drugimi pravico in obveznost varovati pravice in koristi svojega otroka, zato država izvede ukrepe za varstvo pravic in koristi otroka le takrat, ko starši teh svojih pravic in obveznosti ne izvajajo ali jih ne izvajajo v korist otroka.»

Namen takšne ureditve izhaja iz načela, da je za otrokov razvoj najprimernejše varno in stabilno družinsko okolje, v katerem starši ustrezno zadovoljujejo njegove potrebe po bližini, ljubezni ter komunikaciji in skrbijo za njegov telesni, čustveni ter psihosocialni razvoj (Mikec, 2019, str. 67).

Kadar otrokove potrebe v družini niso ustrezno zadovoljene in je njegov razvoj ogrožen, je naloga države, da ukrepa v njegovo korist. Filipčič (2019, str. 48) poudarja, da zakonodaja v primerih različnih oblik viktimizacije določa družinsko-pravne ukrepe za varstvo koristi otroka, s katerimi država posega v pravice staršev, kadar njihovo ravnanje ali opustitev dolžnosti ogroža otrokov razvoj.

Posebno varstvo otrok izhaja iz Ustave Republike Slovenije (URS, 1991), ki v 56. členu določa, da otroci zaradi svoje ranljivosti uživajo posebno varstvo in skrb ter zaščito pred različnimi oblikami izkoriščanja in zlorabljanja. To je skladno s Konvencijo o otrokovih pravicah (1989), ki državam nalaga dolžnost varovanja otrok pred nasiljem, zlorabo, zanemarjanjem in izkoriščanjem, pri čemer je temeljno vodilo načelo otrokove koristi. Nobene oblike nasilja nad otrokom zato ni mogoče opravičevati z njegovimi koristmi.

Konkretni ukrepi za zaščito otrok so urejeni v več pravnih aktih, med drugim v Družinskem zakoniku (DZ, 2017), Zakonu o preprečevanju nasilja v družini (ZPND, 2008), Kazenskem zakoniku (KZ-1, 2008) in Zakonu o kazenskem postopku (ZKP, 1994), pa tudi v podzakonskih aktih ter smernicah za strokovno ravnanje v primerih nasilja nad otroki.

Konvencija o otrokovih pravicah (1989) v 20. členu določa še, da mora država otroku, ki je začasno ali trajno prikrajšan za družinsko okolje oziroma katerega koristi ne dopuščajo nadaljnjega bivanja v njem, zagotoviti posebno varstvo in ustrezne oblike nadomestne skrbi, kot so rejništvo, posvojitev ali institucionalno varstvo.

Iz navedenega izhaja, da je intervencija države v družino torej upravičena le takrat, ko starši svojih pravic in obveznosti ne izvajajo ali jih ne izvajajo v korist otroka. Pri tem morajo organi ukrepati z namenom varovanja otrokove koristi, ne kaznovanja staršev zaradi preteklega neustreznega izvajanja starševske skrbi (Čujovič, 2019).

S sprejetjem DZ (2017) je odločanje o ukrepih za varstvo koristi otroka prešlo na sodišča, ki lahko izdajajočasne odredbe in trajnejše ukrepe. Center za socialno delo (v nadaljevanju CSD) kljub temu ohranja pomembno vlogo pri oceni ogroženosti, pripravi načrtov pomoči, spremljanju izvajanja ukrepov in poročanju sodišču (Filipčič, 2019, str. 48–49).

1.3.1. Dejavniki ogroženosti otroka v primarni družini

Ogroženost otroka se v praksi najpogosteje kaže v različnih oblikah nasilja, zanemarjanja in drugih neustreznih odnosnih izkušenj, ki pomembno vplivajo na otrokov razvoj ter dobrobit. V nadaljevanju so zato predstavljeni najpogostejši dejavniki, ki vodijo do potrebe po ukrepih za varstvo koristi otroka.

1.3.1.1. Nasilje in zanemarjanje otroka v družini

Med najpomembnejšimi dejavniki ogroženosti otroka je nasilje, ki resno ogroža njegov telesni, čustveni in socialni razvoj. Frangež, Drobnič Radobuljac in Kodele (2019, str. 124) ga opredeljujejo kot namerno uporabo moči za doseganje določenih ciljev, ki lahko povzroči telesno poškodbo, psihološko bolečino, smrt, nerazvitost ali pomanjkanje.

Nasilje nad otroki zajema vsak vzgojni ali nevzgojni pristop, ki povzroči dejansko ali potencialno škodo otrokovemu fizičnemu ali psihološkemu zdravju. Takšno ravnanje je v nasprotju z družbenimi in s pravnimi normami, saj pomeni opuščanje potrebne oziroma ustrezne skrbi za otroka. Povzročitelj je najpogosteje eden od staršev, oba starša ali druga oseba, ki jo otrok pozna in je pomemben del njegovega življenja (Aničić, Hrovat Svetičić, Hrovat in Sušnik, 2015, str. 16–17).

Nasilje nad otroki najpogosteje vključuje fizično nasilje, psihično nasilje, ekonomsko nasilje, zanemarjanje in spolno zlorabo otroka (Aničić idr., 2015, str. 16–17; Rodrigues idr., 2016, str. 34–41; Frangež, Drobnič Radobuljac in Kodele v Leskovšek, Kodele, & Mešl, 2019, str. 248).

1.3.1.2. Zasvojenost z alkoholom in drugimi substancami pri starših

Eden izmed razlogov za nujen odvzem otroka je lahko tudi zasvojenost z alkoholom ali drugimi substancami pri starših, saj lahko pomembno ogroža otrokov razvoj. Barnard in McKeganey (2004, str. 552–553) ugotavljata, da starši z zasvojenostjo otrokove potrebe pogosto postavijo na drugo mesto, kar lahko vodi v zanemarjanje osnovnih potreb, kot so prehrana, oblačenje,

nega ter varnost. Zaradi čustvene odtujenosti in neodzivnosti staršev se pri otrocih poveča tveganje za razvoj agresivnosti, hiperaktivnosti, impulzivnosti, slabše prilagoditve, osamljenosti ter dolgoročnih psiholoških težav.

Silva, Pires, Guerrerio in Cardoso (2012, str. 359–366) poudarjajo, da so posledice zlorabe drog vidne že v času nosečnosti. Pri nosečnicah z zasvojenostjo se pogosto pojavlja razpetost med zasvojenostjo in materinsko vlogo, kar otežuje ustrezno skrb za otroka. Pri materah, ki uživajo heroin, so pogostejša tveganja za prezgodnji porod, nizko porodno težo, abstinenčni sindrom in težave z dihanjem ter s spanjem pri novorojenčku. Avtorji opozarjajo tudi, da je proces okrevanja za starše pogosto tako naporen, da jim zmanjka moči za ustrezno posvečanje otrokom.

1.3.2. Vrste ukrepov za varstvo koristi otroka

Po predstavitvi dejavnikov, ki ogrožajo otrokov razvoj, v tem poglavju predstavljam vrste ukrepov za varstvo koristi otroka. Ti ukrepi so pomembni, ker določajo načine, s katerimi država poseže v družinsko življenje takrat, ko je to potrebno zaradi zaščite otroka.

DZ (2017) v 159. členu določa več vrst ukrepov, med katerimi so začasne odredbe, ukrepi trajnejšega značaja in nujen odvzem otroka:

- **Začasne odredbe:** sodišče izda, kadar je izkazano, da je otrok ogrožen (DZ, 161. člen). Namenjene so takojšnjemu in začasnemu varstvu otrokovih koristi do končne odločitve sodišča; z njimi lahko sodišče odredi odvzem otroka, namestitev k drugi osebi, v krizni center, rejništvo ali zavod, omejitev ali prepoved stikov, zdravljenje, zdravniški pregled ter druge nujne zaščitne ukrepe (DZ, 162.–164. člen).
- **Ukrepi trajnejšega značaja:** se izrečejo, kadar ogroženosti otroka ni mogoče odpraviti z milejšimi ali začasnimi ukrepi. Sodišče pri tem upošteva mnenje CSD in načrt pomoči družini ter otroku (DZ, 169.–170. člen). Med te ukrepe sodijo omejitev starševske skrbi, odločitev o zdravniškem pregledu ali zdravljenju, omejitev ali odvzem stikov, odvzem otroka in namestitev drugam ter odvzem starševske skrbi (DZ, 171.–176. člen).
- **Nujen odvzem otroka:** se izvede, kadar je otrok tako hudo ogrožen, da je njegove koristi mogoče zaščititi le s takojšnjim odvzemom iz družinskega okolja. CSD otroka nemudoma odvzame in ga namesti k drugi osebi, v krizni center, rejništvo ali zavod, pri tem mu lahko

pomaga tudi policija. CSD mora nato najkasneje v 12 urah sodišču predlagati izdajo začasne odredbe, sodišče pa mora o tem odločiti v najkrajšem možnem času (DZ, 167.–168. člen).

Takšen poseg ne pomeni le pravne zaščite otroka, temveč tudi globoko spremembo v njegovih najpomembnejših odnosih z bližnjimi. Ker so ti odnosi ključni za razvoj občutka varnosti in čustvenega funkcioniranja je za razumevanje posledic odvzema iz primarne družine pomembno upoštevati teorijo navezanosti, ki jo bom podrobneje predstavila v naslednjem poglavju.

1.4. Teorija navezanosti

Oblikovanje novih, pozitivnih odnosnih izkušenj je dolgotrajen proces, ki zahteva vztrajnost in potrpežljivost. Poznavanje teorije navezanosti je zato pomembno pri delu z otroki in mladostniki s težavami v odraščanju, saj omogoča boljše razumevanje njihovih odnosov, čustvenega doživljanja ter vedenja. Posebej pomembno je na področjih rejništva, posvojitve in obravnave otrok, odvzetih iz družine, kjer je treba razumeti družinsko dinamiko ter soustvarjati spremembe skozi prizmo navezanosti (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019, str. 116).

Občutek varnosti predstavlja eno izmed temeljnih potreb posameznika in se uresničuje predvsem skozi varno čustveno povezanost z bližnjimi osebami. Potreba po povezanosti in strah pred izgubo odnosov ter osamljenostjo pomembno oblikujeta dinamiko družinskega življenja (Johnson, 2003, str. 4).

Različne teorije so skušale pojasniti izvor otrokove vezi s primarnim skrbnikom. John Bowlby, britanski otroški psihiater in psihoanalitik ter utemeljitelj teorije navezanosti, se je sprva opiral na psihoanalitični pogled Sigmunda Freuda, ki navezanost razlaga kot posledico zadovoljevanja osnovnih fizioloških potreb (Bowlby, 1982, str. 178). Kasneje je to razumevanje presegel in navezanost opredelil kot biološko vgrajen vedenjski sistem ter samostojno, evolucijsko pogojeno potrebo po bližini in varnosti (Bowlby, 1982, str. 669).

Navezanost se posebej aktivira v situacijah ogroženosti, kot so strah, utrujenost ali bolezen, ko otrok išče bližino navezovalne figure, ki mu nudi zaščito in tolažbo. Bowlby je poudarjal, da je težnja po oblikovanju čustvenih vezi prirojena in pomembna za preživetje, zgodnje izkušnje s primarnim skrbnikom pa bistveno oblikujejo posameznikov razvoj ter kasnejše odnose (Bowlby, 1982, str. 668–669).

Ključen koncept teorije navezanosti je notranji delovni model, ki nastane na podlagi ponavljajočih se odnosnih izkušenj. Gre za notranje, večinoma nezavedne predstave o sebi,

drugih in odnosih, ki posamezniku omogočajo predvidevanje vedenja drugih ter usmerjajo njegove odzive v medosebnih situacijah. Ti modeli so razmeroma stabilni, vendar se lahko skozi nove izkušnje tudi preoblikujejo (Lampe, 2009, str. 75).

Navezanost kot recipročno in trajno čustveno vez med dvema osebama, najpogosteje med otrokom ter staršem, opredeljujeta tudi Fišer in Cugmas (2009, str. 116), pri čemer poudarjata pomen medsebojne odzivnosti v zgodnjem obdobju. Schore (2010, str. 20) navaja, da ima otrok že ob rojstvu prirojeno potrebo po bližini, ki jo izraža z različnimi vedenji, zlasti v situacijah nelagodja, utrujenosti, lakote ali strahu. Na podlagi ponavljajočih se izkušenj oblikuje notranje delovne modele navezanosti, katerih razvoj je v veliki meri odvisen od zaznane dostopnosti in odzivnosti navezovalne figure.

1.4.1. Stili navezanosti

Mary Ainsworth s sodelavci (1978) je razvila eksperimentalno metodo »tuja situacija«, s katero je preverjala otrokovo odzivanje na odsotnost primarne figure navezanosti in ponovno srečanje z njo v neznanem okolju. Na podlagi raziskave otrok, starih od 12 do 18 mesecev, je opredelila tri osnovne stile navezanosti: varnega in dva ne-varna – izogibajočega ter ambivalentnega. Kasneje sta Mary Main in Judith Solomon (1986) dodali še dezorganiziran stil navezanosti (Bretherton, 1992, str. 760–761).

- **Otroci z varno navezanostjo** imajo pri starših varno izhodišče, zato se pogumno podajajo v svet in se vračajo po oporo ter tolažbo (Erzar in Kompan Erzar, 2011, str. 32). Primarno figuro navezanosti uporabljajo kot varno bazo za raziskovanje okolja; ob ločitvi pokažejo stisko, vendar se ob ponovni združitvi hitro pomirijo in nadaljujejo z igro (Lampe, 2009, str. 76). V njeni prisotnosti iščejo stik, v stresnih situacijah se ob njej najlažje potolažijo (Marjanovič Umek in Zupančič, 2009). Doživljanje v navezovalnem odnosu ima dolgotrajne posledice, saj se pri otrocih z varno navezanostjo v šolskem obdobju kažejo večje samozaupanje, boljša socialna kompetentnost in ustrežnejša komunikacija (Matjan Štuhec, 2010). Tudi v mladostništvu je varna navezanost povezana z manj tveganimi vedenji, manj težavami v duševnem zdravju in boljšimi socialnimi veščinami ter s strategijami spoprijemanja. Uspešen prehod iz otroštva v mladostništvo zato ne temelji na ločitvi od primarne figure navezanosti, temveč ga olajšujeta varna navezanost in čustvena povezanost z njimi (Moretti in Peled, 2004, str. 552–553).

- **Otroci z izogibajočo navezanostjo** zmanjšujejo izražanje čustev in se izogibajo bližini primarne figure navezanosti, saj v zgodnjem odnosu z njo niso doživljali zadostne čustvene odzivnosti. Čeprav navzven delujejo samostojno, v notranjosti še vedno občutijo potrebo po povezanosti, njihova čustva so pogosto intenzivna, negativna in težje uravnavana (Gostečnik, 2010, str. 115–116). Ne izražajo potrebe po bližini, pogosto dajejo vtis čustvene neodvisnosti, lahko izražajo jezo do predmetov, se bolj prijateljsko vedejo do tujca kot do primarne figure navezanosti in pogosteje izražajo odpor do zahtev okolja ter težje sodelujejo z odraslimi (Lampe, 2009, str. 76; Matjan Štuhec, 2010).
- **Otroci z ambivalentno navezanostjo** si želijo bližine in skušajo pridobiti pozornost primarne figure navezanosti, da bi ponovno vzpostavili občutek varnosti ter ljubezni. Pogosto intenzivno izražajo čustva, se močno oklepajo primarne figure navezanosti, ob neodzivnosti lahko izražajo jezo ali odpor (Gostečnik, 2010, str. 115). Njihovo vedenje je neenotno, saj hkrati iščejo bližino in jo zavračajo, ob tem se težko pomirijo (Lampe, 2009, str. 76).
- **Otroci z dezorganizirano navezanostjo** kažejo kombinacijo izogibajočih in ambivalentnih vedenj ter protislovne ali dezorientirane odzive, kot so nenavadni gibi, zastoj ali navidezna ohromelost. Dezorganizirana navezanost se lahko pogosteje razvije pri otrocih, izpostavljenih zanemarjanju, zlorabi ali drugim oblikam zgodnje travme, saj lahko odnos s primarno figuro navezanosti zanje hkrati predstavlja potrebo po bližini in vir strahu oziroma stiske (Kobal Možina, 2007, str. 79). Otroci, ki so bili zanemarjeni, lahko pozornost okolice pritegnejo z intenzivnimi vedenjskimi izbruhi, ki se lahko izmenjujejo z vedenji, s katerimi iščejo bližino, podporo in občutek varnosti v odnosu z odraslimi. Pogosto so lahko spregledane tudi situacije, v katerih otrok prevzema pretirano odgovornost za čustva, skrb ali potrebe odraslih. V šolskem obdobju se lahko takšne izkušnje kažejo skozi vedenjske težave, izostanke, samopoškodbeno vedenje in različne oblike čustvene stiske (Trampuž in Breclj Kobe, 2010).

1.5. Razumevanje travme in njenih posledic pri otrocih

V tem poglavju predstavljam travmo in njene posledice pri otrocih, saj so izkušnje ogroženosti, zanemarjanja, nasilja ali odvzema iz družine pogosto povezane s travmatskim doživljanjem. Razumevanje travme je zato pomembno za razumevanje čustvenega doživljanja, vedenja in potreb otrok, ki so bili odvzeti iz primarne družine.

1.5.1. Opredelitev travme

V literaturi se travma najpogosteje opredeljuje kot izkušnja, ki posameznika preplavi in preseže njegove običajne zmožnosti soočanja. Takšni dogodki porušijo občutek varnosti, stabilnosti in predvidljivosti sveta ter lahko vplivajo na posameznikovo doživljanje sebe, drugih in okolja (Mešl in Drobnič Radobuljac, 2019, str. 204–205).

Pri opredeljevanju travme ni ključno zgolj vprašanje, ali izkušnja izpolnjuje diagnostična merila za posttravmatsko stresno motnjo, temveč predvsem, kakšne posledice ima za posameznika in kako je bila predelana ter shranjena v spomin. Ob tem je pomembno upoštevati tudi razvojno obdobje osebe, saj se travma v različnih življenjskih obdobjih izraža različno (Mešl in Drobnič Radobuljac, 2019, str. 204–205).

Levine in Frederick (2015, str. 112) travmo razumeta kot izkušnjo, ki pomembno preoblikuje delovanje živčnega sistema. Ta se na ogrožajočo situacijo odzove s prilagoditvenimi mehanizmi, ki sprva delujejo zaščitno, sčasoma pa se lahko razvijejo v trajnejše posledice travme. Podobno Van der Kolk (2023, str. 80–83) poudarja, da travma moti možganska vezja za osredotočanje, prožnost mišljenja in uravnavanje čustev, pri čemer se travmatične izkušnje pogosto ne ohranijo kot klasični spomini, temveč kot telesni ter čustveni odzivi, ki se aktivirajo v sedanjosti.

McInerney in McKlinton (2014, str. 4) vpliv travme pojasnujeta skozi aktivacijo stresnega odziva »boj«, »beg« ali »zamrznitev«, ki lahko ob ponavljajočih se travmatičnih izkušnjah postane pretirano reaktiven ter negativno vpliva na razvoj. Levine in Kline (2018, str. 23) dodajata, da se lahko ti samozaščitni odzivi aktivirajo tudi v varnih situacijah, kar posamezniku otežuje prilagojeno odzivanje v vsakdanjem življenju.

Otroci, odvzeti iz družine, imajo pogosto izkušnje bivanja v neustreznih in manj spodbudnih družinskih okoljih, kjer njihove razvojne ter čustvene potrebe niso bile ustrezno zadovoljene (Pace, Di Folco, Guerriero in Muzi, 2019, str. 373). Takšne zgodnje izkušnje so lahko posebej travmatične pred tretjim letom starosti, ko hipokampus še ni dovolj razvit za ustrezno časovno in prostorsko umestitev izkušenj, zato se te shranjujejo kot neozaveščeni, implicitni spomini na ravni amigdale (Siegel in Solomon, 2003, str. 1–56). Kasneje se lahko aktivirajo ob sprožilcih in izrazijo skozi telesne senzacije ter intenzivne čustvene odzive, ne da bi posameznik razumel njihov izvor (Cvetek, 2009, str. 52).

Na kontekst odvzema otrok iz družine se pogosto veže pojem razvojne kompleksne travme, zato ga v nadaljevanju podrobneje predstavim.

1.5.2. Razvojna kompleksna travma

Courtois (2004, str. 412–413) razvojno kompleksno travmo opredeljuje kot obliko travme, ki se ponavlja in kopiči skozi čas znotraj specifičnih odnosov ter okolij. V družinskem kontekstu se pogosto kaže v obliki nasilja, zlorabe in dolgotrajne izpostavljenosti travmatičnim dogodkom v odnosih, kjer bi moral otrok doživljati varnost. Zaradi razvojne nezrelosti je otrok v takšnih okoliščinah posebej ranljiv, ponavljajoča se zloraba in neustrezni odzivi bližnjih pa lahko resno ogrozijo njegov celostni razvoj.

Lyons, Whyte, Stephens in Townsend (2020, str. 5) med najpogostejše travmatične dogodke, ki lahko pri otroku prispevajo k razvoju kompleksne travme, uvrščajo: odpoved staršev dojenčku ali otroku; zapustitev ali odvzem biološkim staršem zaradi fizične, spolne ali čustvene zlorabe; zanemarjanje; dolgotrajno življenje v škodljivem in nevarnem okolju; zlorabo zunaj družine kljub sicer varni družini; premeščanje v rejniške ali posvojiteljske družine in zdravstvene težave.

Terr (1991) pri otrocih z izkušnjo travme navaja štiri skupine simptomov:

- ponavljajoči se spomini oziroma podoživljanje travmatičnih dogodkov, ki jih sprožijo asociacije na pretekle izkušnje;
- ponavljajoče se oblike vedenja, zlasti preigravanje travmatičnih izkušenj skozi igro ali telesne odzive;
- s travmo povezani strahovi, ki so intenzivnejši od običajnih;
- spremenjen odnos do ljudi, življenja in prihodnosti, pri čemer otrok svet pogosto doživlja kot nevaren ter nepredvidljiv.

Mešl in Drobnič Radobuljac (2019, str. 209) dodajata, da otroci po travmatičnih izkušnjah pogosto razvijejo vedenjske, čustvene ter kognitivne težave, kot so izogibanje neprijetnim mislim, povečana vznemirjenost, razvojni regres, impulzivnost, panični napadi, motnje spanja, težave pri uravnavanju čustev in vsiljivi spomini oziroma »*flashbacki*«.

Razvojna kompleksna travma se pogosto povezuje z dezorganiziranimi vzorci ne-varne navezanosti, ki se kažejo v občutkih strahu, stalne ogroženosti in omejenem raziskovanju

okolja. Otrok redko doživlja pomirjenost in varnost, njegova varnost postane odvisna od nepredvidljivega okolja (Bouwkamp in Bouwkamp, 2020, str. 35).

Courtois (2004, str. 413–415) navaja, da lahko otroci, izpostavljeni razvojni kompleksni travmi, razvijejo odzive, ki se lahko kasneje oblikujejo v kompleksno posttravmatsko stresno motnjo (C-PTSM). Ta se razvije kot posledica dolgotrajnih, ponavljajočih se ali neprekinjenih travmatičnih izkušenj, zlasti pri posameznikih, ki so odraščali v okolju zanemarjanja, zlorabe, nasilja v družini ali ob nepredvidljivih, zastrašujočih oziroma z odvisnostmi ali duševnimi motnjami obremenjenih skrbnikov (Čarapina, 2022, str. 1). C-PTSM lahko prizadene posameznika na več ravneh delovanja, med drugim na področju razpoloženja, uravnavanja čustev, disociacije, medosebnih odnosov, telesnega doživljanja in sistema vrednot (Courtois, 2004, str. 413–415).

Treisman (2017, str. 13–16) pri razumevanju otrok z izkušnjo razvojne kompleksne travme izpostavlja pomen odnosne travme, ki nastaja predvsem v medosebnih odnosih, zlasti v odnosu s skrbniki. Razumemo jo lahko tudi širše, kot motnjo v odnosu do sebe, telesa, misli, drugih ljudi in širših socialnih sistemov. Ker nastane znotraj pomembnih odnosov, ima globlji in dolgotrajnejši vpliv na posameznikov razvoj kot travma, ki je posledica enkratnih ali naključnih dogodkov.

1.5.3. Travma, povzročena v sistemu zaščite otrok pred, med in po odvzemu otroka

Do sedaj so bile predstavljene travmatične izkušnje, ki jih otroci pogosto doživijo pred odvzemom iz primarne družine, vendar se lahko travma pojavi tudi v samem postopku odvzema. Mešl in Drobnič Radobuljac (2019, str. 213) poudarjata, da lahko že sama ločitev od staršev za otroka predstavlja travmatično izkušnjo, četudi je zaradi neustreznih družinskih razmer nujna.

Tudi Casey Family Programs (2018, str. 1) opozarja, da je sistem zaščite otrok kompleksen proces, ki lahko za vse vpletene predstavlja vir dodatnih obremenitev. Če intervencije niso izvedene na ustrezen način in ne temeljijo na razumevanju travme, lahko povzročijo dodatno škodo.

Doživljanje odvzema s strani otroka je odvisno od več dejavnikov, med drugim od nenadnosti intervencije, otrokovega razumevanja situacije, predhodnih izkušenj s policijo in socialnimi službami ter občutkov izdaje, izgube zaupanja in osamljenosti. Otroci lahko ob tem doživljajo

tudi izgubo nadzora, nemoč, skrb za starše in sorojence, občutke krivde ter izgubo znanega okolja, vključno z družino, s sosesko in kulturnim kontekstom (Casey Family Programs, 2018, str. 2).

Travma se lahko nadaljuje tudi po namestitvi v rejniško družino ali strokovni center, kjer se otrok sooča z izgubo znanega okolja, rutine in odnosov. Rakar idr. (2010) poudarjajo, da lahko otrok v novem okolju išče bližino na način, ki je bil učinkovit v njegovi izvorni družini, vendar v novih odnosih ni nujno ustrezno sprejet, kar lahko dodatno poveča njegovo stisko in oteži prilagajanje.

Sankaran, Church in Mitchell (2019, str. 1163–1167) odvzem in namestitev otroka izven primarne družine opredeljujejo kot intervencijo, namenjeno preprečevanju resne ogroženosti otroka, ki lahko hkrati nosi tveganje za dodatno škodo. Namestitev v drugo okolje, tudi v strokovni center, je lahko za otroka travmatična, saj pomeni ločitev od staršev in vzpostavljanje odnosov z neznanimi osebami. Večkratne premestitve lahko dodatno ogrozijo otrokovo psihološko blagostanje, povzročijo izgubo pomembnih odnosov, procese žalovanja in povečajo tveganje za razvoj kompleksne posttravmatske stresne motnje.

Zaščita otrok je zato kompleksno področje, v katerem morajo strokovne delavke pri odločanju in izvajanju ukrepov upoštevati tudi možne travmatične učinke postopka. Pri tem je ključna uporaba pristopa, utemeljenega na razumevanju travme, saj lahko prispeva k zmanjševanju negativnih posledic posegov v družinsko življenje. Kakovost skrbi in podpore, ki jo otrok prejme v tem procesu, pomembno vpliva na njegov nadaljnji razvoj ter življenjsko pot.

Zato v nadaljevanju predstavim pristop, utemeljen na razumevanju travme, ki strokovnim delavkam omogoča boljše razumevanje otrok z izkušnjo večplastne travme, povezane z nasiljem ali drugimi obremenjujočimi okoliščinami v primarni družini, odvzemom in nadaljnjo namestitvijo v sistem, na primer v strokovni center.

1.5.4. Na razumevanju travme utemeljen pristop zaščite otrok

Čujovič (2019, str. 79) odvzem otroka opredeljuje kot pomemben in intenziven poseg v družinsko življenje, zato morajo socialni delavci, svetovalci, psihoterapevti ter drugi pomagajoči strokovnjaki razumeti človekov razvoj in posledice travmatičnih dogodkov. Razumevanje bioloških, psiholoških, socialnih in duhovnih sprememb posameznika omogoča celostni vpogled v njegovo delovanje ter pomaga pojasniti, zakaj se posamezniki na podobne

travmatične dogodke odzivajo različno. Hutchison (2015) dodaja, da upoštevanje kompleksnosti človekovega delovanja in prilagajanje podpore prispevata k boljšim izidom obravnave ter zmanjšujeta tveganje za dodatno škodo, ki bi jo lahko povzročili strokovnjaki sami.

Mešl in Drobnič Radobuljac (2019, str. 202–217) poudarjata, da otroci v sistem zaščite pogosto prihajajo iz okolij, zaznamovanih z nasiljem, zanemarjanjem ali zlorabo, zato je pomembno, da strokovni delavci s svojim ravnanjem ne povzročajo dodatne travmatizacije. Pri tem izpostavljata pomen pristopa, utemeljenega na razumevanju travme, ki temelji na prepoznavanju simptomov travme, preprečevanju retravmatizacije in razumevanju vedenja kot posledice travmatičnih izkušenj ter prilagoditvenih strategij.

Na razumevanju travme utemeljen pristop poudarja zagotavljanje fizične in čustvene varnosti, vzpostavljanje zaupanja, omogočanje izbire, sodelovanja ter krepitev moči posameznika. Strokovnjak pri tem razume širši vpliv travmatičnih dogodkov, prepozna znake travme pri otrocih in njihovih družinah ter znanje o travmi vključuje v organizacijske procese in neposredno prakso (SAMHSA, 2014, str. 9; Hopper, Bassuk in Olivet, 2010, str. 82).

Tak pristop temelji na spoštljivem, sodelovalnem in raziskovalnem odnosu do otroka ter upošteva, da je otrok pomemben vir razumevanja lastnih izkušenj. Pomembni so dosledni, predvidljivi in spoštljivi odzivi odraslih, upoštevanje kulturnega konteksta ter zagotavljanje jasnih informacij in strukture, saj otroci z izkušnjo travme pogosto izgubijo občutek nadzora nad svojim življenjem (Mešl in Drobnič Radobuljac, 2019, str. 216–217).

Pristop poudarja tudi sodelovanje med različnimi sistemi pomoči in izhaja iz prepričanja, da je okrevanje mogoče ter imajo varni, pristni in podporni odnosi pri tem osrednjo vlogo. Uporaba tega pristopa prispeva k boljšemu razumevanju otrokovega vedenja, vzpostavljanju zaupanja med otrokom in strokovno delavko ter razvoju občutka vrednosti, samospoštovanja in upanja v varne odnose (Mešl in Drobnič Radobuljac, 2019, str. 219; Levenson, 2020, str. 296–297).

1.6. Samopoškodbeno vedenje

V kontekstu otrok in mladostnikov, nameščenih v strokovne centre, je razumevanje samopoškodbenega vedenja posebej pomembno, saj se pogosto pojavlja kot odziv na dolgotrajno izpostavljenost obremenjujočim okoliščinam ter izkušnjam razvojne kompleksne

travme. Samopoškodovanje zato ne predstavlja zgolj vedenjskega »problema«, temveč način uravnavanja notranje stiske in obliko komunikacije neizraženih potreb.

Različne oblike poškodovanja ali preoblikovanja telesa se pojavljajo v številnih kulturah in zgodovinskih obdobjih ter imajo različne pomene (Favazza, 2011, str. 197). Razumevanje samopoškodovanja kot izraza duševne stiske se začne uveljavljati v začetku 19. stoletja v Angliji (Chaney, 2011, str. 280). V zadnjih dveh desetletjih so postale rezanje in druge oblike samopoškodbenega vedenja pogostejši način soočanja s psihično stisko (Ferrara Herbert, 2016). Ocenjuje se, da se samopoškoduje od 12 do 35 % mladostnikov, pri čemer je dejanska razširjenost verjetno še višja (Gorenc, 2012).

1.6.1. Opredelitev samopoškodbenega vedenja

Samopoškodbeno vedenje brez samomorilnega namena (NSSI) v Diagnostičnem in statističnem priročniku za duševne motnje ni opredeljeno kot samostojna motnja, temveč kot področje za nadaljnje raziskovanje (American Psychiatric Association, 2022, str. 821). Kljub temu priročnik podaja kriterije za njegovo prepoznavanje.

American Psychiatric Association (2022, str. 923) za osebo, ki se samopoškoduje, označuje naslednje:

- namerno si je povzročala poškodbe na površini telesa, na primer z rezanjem, zažiganjem, s praskanjem, z udarjanjem ali zbadanjem, pri čemer namen ni samomor;
- vedenje je povezano z zmanjšanjem negativnih občutij, razreševanjem medosebnih stisk ali doseganjem bolj pozitivnega čustvenega stanja;
- pred dejanjem so pogosto prisotna intenzivna negativna občutja, težko obvladljiva potreba po samopoškodovanju ali pogosto razmišljanje o njem.

Samopoškodovanje lahko opredelimo kot zavestno, ponavljajoče in namerno poškodovanje lastnega telesa, pri katerem namen praviloma ni samomor, temveč lajšanje neznosne psihične bolečine. Čeprav se lahko zdi nerazumljivo, pogosto predstavlja neustrezen mehanizem soočanja s stisko (Josephine, 2025).

Kljub pogostosti je samopoškodbeno vedenje še vedno razmeroma slabo raziskano, predvsem zaradi občutljivosti teme in zadržanosti posameznikov pri razkrivanju teh izkušenj. Večina raziskav temelji na vzorcih iz zdravstvenih ustanov, zato pogosto spregleda posameznike, ki

niso vključeni v institucionalno obravnavo, prav tako širši življenjski kontekst pogosto ostaja premalo upoštevan (Nock in Prinstein, 2005, str. 140).

1.6.2. Metode samopoškodovanja

Poznamo več kot dvajset načinov samopoškodovanja, med mladostniki je najpogostejše rezanje ali kombinacija več oblik. Pri rezanju posamezniki najpogosteje uporabljajo britvice, žepne nože, škarje ali razbito steklo, pri čemer se način poškodovanja razlikuje glede na globino, pogostost in vzorec ran (Ng, 1998). Vreznine so lahko tudi simbolni zapisi, na primer črke, besede ali ponavljajoče se linije (D'Onofrio, 2007), pri nekaterih je pomembna tudi simetrija poškodb, kar je lahko povezano z obsesivno-kompulzivnimi značilnostmi (Sutton, 2008).

Med druge oblike samopoškodbenega vedenja sodijo omejevanje vnosa hrane, strganje kože, udarjanje ob trde površine, izpostavljanje zelo vroči ali mrzli vodi, ugašanje cigaret na koži, posipanje ran s soljo, uživanje alkohola in drog ter vstavljanje predmetov pod kožo (Wadman idr., 2020, str. 389–390). Posamezniki pogosto ne uporabljajo le ene metode, temveč kombinirajo različne oblike samopoškodovanja.

Samopoškodbeno vedenje, kot je rezanje, poškodovanje kože, povzročanje vbodnih ran, udarjanje ob trde predmete ali ugašanje cigaret na koži, se pogosto pojavlja pri mladostnikih s čustvenimi težavami (Dernovšek, 2013). Pri tem lahko razvijejo zelo raznolike načine povzročanja bolečine (D'Onofrio, 2007). Pomembno je, da samopoškodovanje razumemo kot signal globlje čustvene ali psihološke stiske, ki ga je treba jemati resno, saj lahko zahteva strokovno obravnavo, terapijo, zdravljenje ali hospitalizacijo (Barnett Veague, 2008).

1.6.3. Vzroki za razvoj samopoškodbenega vedenja

Samopoškodbeno vedenje mladostnikov je pogosto povezano z neugodnimi izkušnjami v življenjskem okolju, zlasti v družini. Raziskave (D'Onofrio, 2007; Gostečnik, 2010; Walsh, 2012) kažejo, da mladostniki s samopoškodbenim vedenjem pogosto odraščajo v disfunkcionalnih družinskih sistemih, kjer so prisotne čustvena nestabilnost, neustrezni odnosi ali pomanjkanje varnosti.

Pomembno vlogo imajo tudi izkušnje zavračanja, neodzivnosti ali oddaljenosti staršev ter izključevanja s strani vrstnikov, kar lahko vodi v občutke osamljenosti, nevrednosti in nezadostnosti (Hawton, Saunders in O'Connor, 2012). Dodaten dejavnik so visoka pričakovanja

staršev, učiteljev ali širšega okolja, ki lahko povzročajo občutke neuspeha, strah pred napakami in kronično notranjo napetost (Mrevlje, 1984).

Ti dejavniki se pogosto prepletajo in krepijo. Zunanji stresorji, kot so konflikti v družini, zavračanje v socialnem okolju ali šolski neuspeh, se povezujejo z notranjim doživljanjem mladostnika in prispevajo k stopnjevanju stiske. V takšnih okoliščinah lahko samopoškodovanje predstavlja način soočanja z neobvladljivimi občutki in poskus vzpostavljanja nadzora nad lastnim doživljanjem (Mrevlje, 1984).

Ena izmed pogostih značilnosti oseb s samopoškodbenim vedenjem je tudi izkušnja travme, na primer izpostavljenost strahu pred smrtjo, fizičnemu nasilju ali spolni zlorabi (D'Onofrio, 2007). Vodopivec (2006) samopoškodbeno vedenje povezuje še z depresivnimi in anksioznimi doživljanji, s posttravmatskimi odzivi, težavami na področju hranjenja, z zlorabo psihoaktivnih substanc ter resnejšimi težavami v duševnem zdravju.

1.6.4. Doživljanje in funkcija samopoškodovanja

Samopoškodbeno vedenje je pri mladostnikih pogosto odziv na notranjo stisko, ki jo doživljajo kot neobvladljivo. Mladostniki s samopoškodbenim vedenjem pogosto zatirajo agresivne impulze in jih usmerjajo vase. Pri tistih, ki so doživeli boleče izkušnje ali travme, se lahko pojavljajo občutki krivde, boleči spomini, frustracije, neznosna napetost, jeza, bes in potreba po samokaznovanju. Samopoškodovanje jim lahko služi kot način obvladovanja in izražanja teh težkih čustev (Cvetek, 2014, str. 5).

Pri mnogih je prisotna tudi nemoč pri reševanju problemov v stresnih situacijah in pomanjkljiva zmožnost samonadzora ter uravnavanja čustev. Samopoškodovanje se lahko pojavi kot strategija za obvladovanje depresivnih stanj, občutka praznine, razdražljivosti in nezaupanja v lastne sposobnosti. Hkrati lahko vodi v odtujenost od prijateljev in sošolcev, kar dodatno pogloblja občutke osamljenosti ter nerazumevanja (Cvetek, 2014, str. 5).

Samopoškodbeno vedenje lahko ima pri mladostnikih različne funkcije, najpogosteje je povezano z uravnavanjem notranje stiske, izražanjem težko ubesedljivih občutkov in odzivanjem na neobvladljive življenjske situacije.

- **Regulacija čustev:** pomeni sposobnost posameznika, da čustvo zazna v telesu, ga osmisli, ustrezno izrazi in funkcionalno razbremeni (Gašperlin, 2016, str. 185). Pri mladostnikih z izkušnjo travme so občutja nemoči, odpora, strahu in trpljenja pogosto težko izrazljiva ter

obvladljiva, zato lahko samopoškodovanje postane način uravnavanja zelo vznemirjajočih čustev ali življenjskih situacij (Tantam in Huband, 2009; Eagen, 2010).

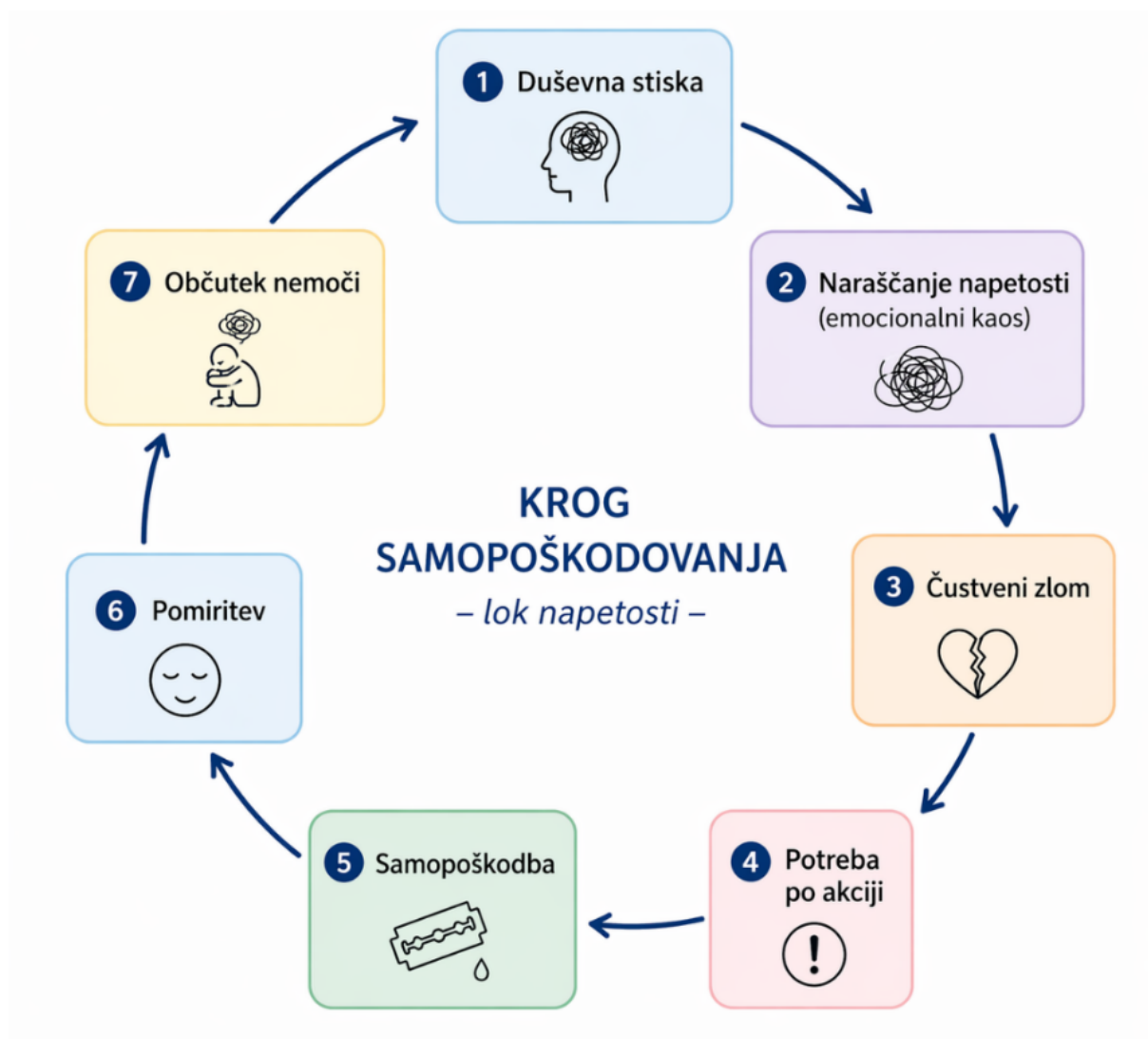
- **Sprostitev in občutek olajšanja:** samopoškodovanje lahko mladostniku prinese trenutno olajšanje, zadovoljstvo ter pomiritev, bolečine pa ob dejanju pogosto ne zazna. Po dejanju se lahko pojavijo sram, jeza in bes, ker v obremenjujoči situaciji ni zmogel ravnati drugače (Cerar, Gaber, Kaliman in Knez, 2011, str. 6). Podobno Vodopivec (2006, str. 235) poudarja, da samopoškodovanje pogosto prinese kratkotrajno olajšanje, saj negativne misli in čustva za trenutek popustijo.
- **Samokaznovanje:** za nekatere mladostnike je samopoškodovanje način samokaznovanja, zlasti kadar so bili v preteklosti spolno, čustveno ali telesno zlorabljeni. Občutki krivde, samoobtoževanja, negativna samopodoba in občutki nevrednosti lahko vodijo v željo po kaznovanju samega sebe, pri čemer samopoškodba postane način, kako notranja bolečina postane vidna (Vodopivec, 2006; Nixon, Cloutier in Aggarwal, 2002, str. 1333–1341).
- **Občutek evforije:** nekateri posamezniki po samopoškodovanju poročajo o občutku evforije, ki ga Burmen (2014) povezuje s sproščanjem naravnih opiatov, kot so endorfini. Ti lahko zmanjšajo občutek bolečine in povzročijo kratkotrajno katarzo, zaradi česar se lahko razvije potreba po ponavljanju vedenja.
- **Distrakcija:** samopoškodovanje lahko ima tudi funkcijo preusmerjanja pozornosti, saj fizična bolečina začasno zmanjša ali prekrije intenzivno duševno bolečino in odvrta misli od neprijetnih spominov ali vsiljivih misli (D'Onofrio, 2007; Sutton, 2008).
- **Pridobitev pozornosti in bližine:** poleg notranjih funkcij lahko ima samopoškodbeno vedenje tudi medosebno dimenzijo, saj lahko mladostnik z njim izraža potrebo po pozornosti, skrbi, bližini ter odzivu okolice (D'Onofrio, 2007). Kadar je takšno vedenje razumljeno zgolj kot manipulacija, se lahko spregleda, da gre pogosto za izraz nujne potrebe po pomoči (Bužan, 2004; Favazza, 2011).
- **Občutek nadzora:** samopoškodbeno vedenje se pogosto pojavlja ob intenzivnih notranjih stanjih, kot so neznosna napetost, tesnoba in preobremenjenost, ki jih mladostnik doživlja kot neobvladljive (Walsh, 2012). Samopoškodovanje mu lahko začasno omogoči občutek nadzora nad življenjem in lastnim telesom ter postane zasilna strategija za ohranjanje občutka nadzora, živosti in obstoja (Eagen, 2010; Cerar idr., 2011, str. 3).

- **Pritisk vrstnikov:** samopoškodovanje je lahko povezano tudi s pritiskom vrstnikov ali posnemanjem. Mladostniki s samopoškodbenim vedenjem so pogosto povezani z vrstniki s podobnimi izkušnjami, vrstniške skupine so lahko prostor deljenja težav in izkušenj, vključno s samopoškodovanjem (Hollander, 2008).

1.6.5. Krog samopoškodovanja

Samopoškodovanje lahko postane ponavljajoč se vzorec reševanja notranje napetosti. Pred dejanjem mladostnik doživlja močna negativna čustva in neustavljivo potrebo po samopoškodovanju, med dejanjem pa občuti olajšanje ter pomiritev. Po dejanju se pogosto pojavijo sram, jeza in bes, kar ponovno poveča notranjo stisko ter lahko vodi v ponavljanje vedenja (Cerar idr., 2011, str. 6).

Slika 1.1: Krog samopoškodovanja – lok napetosti po Cerar idr. 2011, str. 8

1.7. Oblike podpore in pomoči otrokom ter mladostnikom s samopoškodbenim vedenjem

Samopoškodbeno vedenje je kompleksen pojav, ki ga mladostnik praviloma ne zmore razrešiti sam, zato zahteva ustrezno strokovno podporo. Čeprav se pogosto kaže kot osrednji problem, je v resnici predvsem simptom globlje psihične stiske. Razumevanje logike posameznikovega ravnanja je ključno, saj lahko sicer spregledamo njegovo doživljanje in zamudimo priložnost za vzpostavitev odnosa ter nudenje pomoči (Cerar idr., 2011, str. 11).

Samopoškodbeno vedenje lahko prepoznamo po vidnih telesnih poškodbah, kot so ureznine, opekline ali druge rane brez prepričljive razlage, prekrivanju poškodovanih delov telesa ne glede na vremenske razmere in psiholoških znakov, kot so simptomi depresije, zmanjšana motivacija, izguba interesa ter negativne misli (WHO, 2019).

Ob razkritju so pomembni razumevajoči, neobsojajoči in podporni odzivi, saj lahko zgražanje, zasmehovanje, poniževanje, minimiziranje, zanikanje problema ali neposredna prepoved vedenja mladostniku sporočajo, da so njegova čustva nesprejemljiva ter zmanjšajo njegovo pripravljenost za iskanje pomoči (Cerar idr., 2011, str. 11). Ker samopoškodovanje ostaja občutljiva in pogosto tabuizirana tema, lahko pomembno obliko podpore predstavlja že pogovor z osebo, ki ji mladostnik zaupa (Gratz, 2001, kot navedeno v Tančič Grum in Roškar, 2021).

Strokovni delavci se morajo pri stiku z mladostnikom s samopoškodbenim vedenjem odzvati sočutno in spoštljivo. Pomembno je, da mu prisluhnejo, se skušajo vživeti v njegova čustva in mu pokažejo, da razumejo njegovo stisko ter potrebo po čustveni razbremenitvi (Cerar idr., 2011, str. 12). Ključno je, da ga podpirajo pri učenju ustrežnejših načinov soočanja s težavami in stresnimi situacijami ter se usmerjajo v njegove vire moči, kot so dobre izkušnje, talenti, znanja, sposobnosti in podporni odnosi (Cerar idr., 2011, str. 14).

Ob razkritju je mladostniku smiselno zastavljati odprta in neobsojajoča vprašanja o okoliščinah, trajanju, pogostosti ter načinu samopoškodovanja in o tem, kdo je z vedenjem še seznanjen. Posebno pozornost je treba nameniti dogajanju pred dejanjem, spremljajočim mislim in čustvom ter doživljanju po samopoškodbi. V nadaljnjem procesu pomoči strokovni delavec mladostnika podpira pri ozaveščanju čustev in prepoznavanju dosedanjih načinov soočanja s stresnimi situacijami (Cerar idr., 2011, str. 13). Pri tem je pomembno tudi spodbujanje čuječega in neobsojajočega odnosa do dogodkov, čustev ter misli, saj lahko tak pristop zmanjšuje

impulzivno vedenje, povezano s samopoškodovanjem (Slee, Arensman, Garnefski in Spinhoven, 2007; Williams idr., 2006).

Kadar strokovni delavci ocenijo, da mladostnik potrebuje dodatno pomoč, je pomembno vključevanje zunanjih oblik podpore, kot so terapije, pedopsihiatrične storitve, svetovanje in druge strokovne obravnave. Pri otrocih in mladostnikih z izkušnjo travme so lahko pomembni različni terapevtski pristopi, med drugim kognitivno-vedenjska terapija, izrazno-umetnostna terapija ter kreativne tehnike, kot so igra vlog, lutke, risanje, slikanje, glina, plastelin in zemljevid telesnih zaznav. Takšne oblike pomoči lahko otroku ali mladostniku omogočajo lažje izražanje čustev, povezovanje telesnega in čustvenega doživljanja ter učenje bolj konstruktivnih načinov soočanja s stisko (Van der Kolk, 2023, str. 265; Treisman, 2017; Levine in Kline, 2018).

V nekaterih primerih je lahko del obravnave tudi uporaba zdravil, predvsem kadar so pri mladostniku prisotne izrazite čustvene ali vedenjske težave. Zdravila ne odpravijo vzrokov travme, lahko pa pomagajo pri blaženju posameznih simptomov, kot so povečana vzdraženost, nespečnost, nočne more ali težave pri uravnavanju čustev. Zato jih je smiselno razumeti kot del širše podpore, ki vključuje tudi varen odnos, psihosocialno pomoč in učenje ustrežnejših načinov soočanja s stisko (Van der Kolk, 2023, str. 271–272).

1.8. Podpora strokovnim delavcem pri delu z otroki s samopoškodbenim vedenjem in medinstitucionalno sodelovanje

Pri delu z otroki in mladostniki z izkušnjo travme ter s samopoškodbenim vedenjem je pomembna tako podpora strokovnim delavcem kot tudi sodelovanje različnih institucij. Strokovni delavci so pri svojem delu pogosto izpostavljeni zahtevnim življenjskim zgodbam, čustvenim obremenitvam in tveganju za sekundarno travmatizacijo, zato potrebujejo ustrezno podporo, supervizijo ter možnosti skrbi zase. Hkrati učinkovita pomoč otrokom in mladostnikom zahteva povezovanje različnih služb ter strokovnjakov, saj lahko le celostno sodelovanje omogoča ustrezno zaščito in podporo.

1.8.1. Podpora strokovnim delavcem

Mešl in Drobnič Radobuljac (2019, str. 202) poudarjata, da so lahko intervencije v okviru zaščite otrok za strokovne delavke zelo obremenjujoče ter tudi travmatične. Pri delu pogosto

vstopajo v družine, kjer niso dobrodošle in jih člani doživljajo kot grožnjo. Lahko so izpostavljene sekundarni travmatizaciji, zlasti ob razkrivanju zlorab ali nasilja, soočanju z agresivnimi starši, slabem sodelovanju z drugimi službami ali lastni retravmatizaciji.

Zgoda, Shelly in Hitzel (2016) opozarjajo, da lahko travmatične zgodbe uporabnikov strokovne delavce prizadenejo tudi osebno, pri čemer se lahko razvije sekundarna posttravmatska stresna motnja oziroma sočutna izčrpanost. Mikuš Kos in Slodnjak (2000, str. 79) med znaki sekundarne travmatizacije navajata občutke žalosti, tesnobe, nemoči, krivde ter odgovornosti za stisko druge osebe in intenzivno podoživljanje travmatičnih zgodb.

Pomembna je tako institucionalna podpora kot tudi skrb strokovnih delavcev zase. Cvetek (2009, str. 163) poudarja, da morajo strokovni delavci razviti lastne načine soočanja z bolečimi zgodbami in se zavedati, da tudi sami včasih potrebujejo podporo ter pomoč.

Videmšek in Rakovec (2024, str. 155–173) poudarjata, da skrb zase v socialnem delu ni zgolj osebna odgovornost posamezne strokovne delavke, temveč tudi odgovornost organizacije ter celotnega kolektiva. Ugotavljata, da strokovne delavke pogosto namenjajo veliko časa in energije uporabnikom, pri tem pa zanemarjajo lastno dobro počutje. Med pomembnimi oblikami skrbi zase izpostavljata supervizijo, podporo sodelavcev, postavljanje meja med delom in zasebnim življenjem ter ustvarjanje delovnega okolja, ki omogoča odprt pogovor o obremenitvah. Avtorici poudarjata tudi, da je skrb zase pomemben del strokovnosti in etičnega ravnanja, saj prispeva k preprečevanju izčrpanosti zaradi sočutja ter omogoča kakovostnejše delo z uporabniki.

Strokovni delavci morajo tako znati prepoznati znake sočutne izčrpanosti in pravočasno poiskati podporo, organizacije morajo ustvarjati pogoje, ki omogočajo varno ter kakovostno strokovno delo (Mikuš Kos in Slodnjak, 2000, str. 80; Barton, Gonzalez in Tomlinson, 2012).

1.8.2. Medinstitucionalno sodelovanje v sistemu pomoči otrokom in mladostnikom

ZOOMTVI (2020) določa, da so strokovni centri dolžni izvajati medinstitucionalno sodelovanje in skrbeti za razvoj strokovnega dela na področju vzgoje in izobraževanja otrok ter mladostnikov s čustvenimi in z vedenjskimi težavami. Pri tem sodelujejo strokovnjaki različnih področij, med drugim pedopsihiatrije, zdravstvene nege, psihoterapije, medicije in obravnave odvisnosti. Sodelovanje strokovnega centra s starši, CSD, sodiščem in z zdravstvenimi službami je dodatno opredeljeno tudi v posameznih členih zakona.

Leskošek, Miklič in Sitar (2019, str. 199) poudarjajo, da je za ustrezno pomoč otrokom ter mladostnikom pomembno, da vsaka vključena služba prispeva svoje informacije, strokovno perspektivo in možnosti zaščite ogroženega otroka, kar koristi tako otroku kot njegovi družini.

Pomembna je tudi otrokova osebna udeležba v postopkih zaščite. Domiter Protner, Leskošek in Frangež (2019, str. 241) poudarjajo, da mora imeti otrok možnost izraziti svoja čustva, strahove, želje ter razumevanje situacije, pri čemer strokovni delavci presodijo, ali lahko sodeluje neposredno ali potrebuje zaupanja vredno odraslo osebo, ki zastopa njegove interese.

Avtorice Domiter Protner, Leskošek in Frangež (2019, str. 261–262) ugotavljajo, da na kakovost medinstitucionalnega sodelovanja vplivajo usposobljenost strokovnih delavcev, spoštovanje dogovorov, osebni stik med strokovnimi delavci ter pripravljenost za prevzemanje odgovornosti. Kot pomembni oviri izpostavljajo predvsem pomanjkanje stalnega strokovnega izobraževanja in neustrezno usposobljenost strokovnih delavcev glede zaščite otrok, saj dodatna znanja povečujejo njihovo kompetentnost, senzibilnost ter varnost pri sodelovanju med institucijami.

Ker v diplomskem delu raziskujem razumevanje samopoškodbenega vedenja otrok, odvzetih iz družine, s strani strokovnih delavcev Strokovnega centra Kranj, je v nadaljevanju smiselno predstaviti še ureditev strokovnih centrov, njihove naloge in postopek namestitve otrok ter mladostnikov v strokovni center.

1.9. Strokovni centri za otroke in mladostnike s posebnimi potrebami

Zakon o obravnavi otrok in mladostnikov s čustvenimi ter z vedenjskimi težavami in motnjami v vzgoji in izobraževanju (Uradni list RS, št. 200/20 in 10/26 – ZKOM; v nadaljevanju ZOOMTVI) ureja celostno obravnavo otrok ter mladostnikov s čustvenimi in z vedenjskimi težavami, ki so vključeni v vrtce, šole ali vzgojne zavode za otroke s posebnimi potrebami. Zavodi, ki delujejo kot strokovni centri, izvajajo vzgojno-izobraževalno delo po enotnem programu, prilagojenem potrebam te skupine (Krajncan, Vukovič in Vrhunc Pfeifer, 2025, str. 319). Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje (2025) ob tem poudarja, da strokovni centri z uporabo sodobnih pristopov, metod in strategij nudijo podporo otrokom, mladostnikom, njihovim družinam ter vzgojno-izobraževalnim ustanovam.

1.9.1. Naloge strokovnega centra

Strokovni centri predstavljajo podporno in varno okolje za otroke ter mladostnike, ki potrebujejo dodatno strokovno pomoč. Izvajajo javnoveljavni vzgojni program, lahko pa tudi osnovnošolske in srednješolske izobraževalne programe. Pri tem zagotavljajo celostno podporo za učni, socialni in osebnostni razvoj, s poudarkom na krepitvi virov moči, vključevanju v socialno okolje ter psihosocialni integraciji (Krajnčan idr., 2025, str. 319).

Strokovni centri zagotavljajo različne oblike namestitve, izvajajo vzgojni program in omogočajo vključitev v izobraževalne programe. Obravnava poteka celostno in multidisciplinarno, v sodelovanju z zdravstvenimi službami, s centri za duševno zdravje, CSD-ji in z drugimi institucijami. Pomembna naloga strokovnih centrov je tudi podpora mladim pri vključevanju v samostojno življenje in delo ter razvoj strokovnega dela na področju čustvenih in vedenjskih težav (Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje, 2025).

1.9.2. Postopek namestitve v strokovni center

V strokovne centre so vključeni otroci in mladostniki, ki se v določenem obdobju razvoja soočajo z različnimi čustvenimi, vedenjskimi ali socialnimi izzivi. Postopek namestitve praviloma vodi pristojni CSD, pobudo za vključitev pa lahko podajo družina, šola, svetovalne službe, zdravstvene ustanove ali CSD (Strokovni center Kranj, b.d.).

Postopek namestitve opredeljuje 8. člen ZOOMTVI, po katerem je otrok ali mladostnik lahko nameščen v strokovni center po izvedenem nujnem odvzemu, na podlagi sodne odločbe o namestitvi ali z izrekom vzgojnega ukrepa oddaje v vzgojni zavod v okviru obravnave mladoletnih storilcev kaznivih dejanj (ZOOMTVI, 2020, 8. člen). Po izvedenem nujnem odvzemu CSD otroka ali mladostnika namesti v pristojni strokovni center, pri čemer se praviloma upošteva območje njegovega prebivališča, razen kadar obstajajo utemeljeni razlogi za namestitev izven tega območja. Pristojni strokovni center nato otroka ali mladostnika razporedi v ustrezno obliko obravnave znotraj mreže strokovnih centrov glede na njegove potrebe po pomoči in podpori ter o tem obvesti pristojno sodišče in CSD (ZOOMTVI, 2020, 8. člen).

1.9.3. Strokovni center Kranj

Strokovni center Kranj je javni zavod, namenjen vzgoji in izobraževanju otrok ter mladostnikov z motnjami vedenja in čustvovanja. Deluje od leta 1994 v okviru devetih stanovanjskih skupin na območju Preddvora, Kranja, Škofje Loke, Reteč in Lesc. Ena od stanovanjskih skupin v Kranju je namenjena mladostnikom, ki lahko samostojno obiskujejo zunanje šole, intenzivna enota Valjavčeva pa mladostnikom, ki potrebujejo individualno vzgojno obravnavo (Strokovni center Kranj, b.d.).

V stanovanjskih skupinah živijo otroci in mladostniki, stari od sedem do osemnajst let, ki zaradi čustvene, socialne ter vzgojne ogroženosti v družini in okolju potrebujejo izvendružinsko namestitvev. SC Kranj otrokom zagotavlja pogoje za uspešno šolanje in zdrav osebni razvoj, družinam pa strokovno ter človeško pomoč. Podpora je usmerjena tudi v vključevanje v lokalno skupnost, ohranjanje stikov z družino, vzpostavljanje socialne mreže, reševanje osebnih težav in načrtovanje prihodnosti. Poleg stanovanjskih skupin v SC Kranj deluje tudi mladinsko stanovanje, namenjeno mladostnikom po 18. letu starosti, ki se zaradi bivanjskih razlogov ne morejo vrniti v matično okolje, hkrati pa še zaključujejo šolanje, iščejo prvo zaposlitev ali želijo nadaljevati obravnavo v strokovnem centru (Strokovni center Kranj, b.d.).

2. OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA PROBLEMA

2.1. Formulacija problema

Idejo za raziskavo sem dobila na podlagi izkušenj in opazovanj pri delu v Strokovnem centru Kranj, kjer se strokovne delavke vsakodnevno srečujejo z otroki ter mladostniki, ki so bili odvzeti iz družine in nameščeni v institucionalno varstvo. Strokovni centri otrokom in mladostnikom nudijo celostno podporo za njihov učni, socialni in osebostni razvoj ter pri tem sodelujejo z drugimi institucijami pomoči (Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje, 2025; Krajncan idr., 2025, str. 319).

Otroci, odvzeti iz družine, imajo pogosto izkušnje neustreznega družinskega okolja, kjer njihove razvojne in čustvene potrebe niso bile ustrezno zadovoljene (Pace, Di Folco, Guerriero in Muzi, 2019, str. 373), sama izkušnja odvzema ter ločitve od staršev pa lahko za otroka pomeni dodatno travmatično izkušnjo, četudi je zaradi zaščite nujna (Mešl in Drobnič Radobuljac, 2019, str. 213).

V takšnem kontekstu se pri nekaterih otrocih in mladostnikih pojavlja tudi samopoškodbeno vedenje, ki ga ni mogoče razumeti zgolj kot »neprimerno« ali »problematično« vedenje, temveč predvsem kot izraz notranje stiske, način spoprijemanja z močno čustveno bolečino ter poskus regulacije intenzivnih občutkov. Samopoškodovanje lahko mladostniku začasno pomaga pri obvladovanju neobvladljivih občutij in vzpostavljanju občutka nadzora nad lastnim doživljanjem (Mrevlje, 1984). Pri mladostnikih z bolečimi ali s travmatičnimi izkušnjami je lahko povezano tudi z občutki krivde, neznosno napetostjo, jezo in s potrebo po samokaznovanju (Cvetek, 2014, str. 5).

Obravnava samopoškodbenega vedenja v institucionalni skrbi je za strokovne delavke zahtevna, saj morajo hkrati skrbeti za varnost posameznega otroka, odnose v skupini in sodelovanje z drugimi strokovnjaki. Pri tem so pomembni razumevaajoči, neobsojajoči in podporni odzivi, saj lahko obsojanje, minimiziranje ali prepovedovanje zmanjšajo pripravljenost mladostnika za iskanje pomoči (Cerar idr., 2011, str. 11). Strokovne delavke se morajo zato odzivati sočutno in spoštljivo ter otroka oziroma mladostnika podpirati pri učenju ustrežnejših načinov soočanja s stisko (Cerar idr., 2011, str. 12–14).

Čeprav je samopoškodbeno vedenje pri mladih prepoznan pojav, je v kontekstu odvzema iz družine in institucionalnega varstva manj raziskano predvsem z vidika strokovnih delavk, ki so

z otroki v neposrednem vsakodnevnem stiku. Zato me je zanimalo, kako strokovne delavke razumejo samopoškodbeno vedenje, kako ga povezujejo s travmo, z odvzemom iz družine, institucionalno namestitvijo in s čustveno regulacijo ter katere oblike podpore in pomoči uporabljajo pri delu. Razumevanje teh vidikov je pomembno tudi z vidika pristopa, utemeljenega na razumevanju travme, ki poudarja prepoznavanje posledic travme, preprečevanje retravmatizacije, zagotavljanje varnosti, zaupanja, sodelovanja in krepitve moči posameznika (Mešl in Drobnič Radobuljac, 2019, str. 202–217; SAMHSA, 2014, str. 9).

Raziskava ima aplikativno vrednost za Strokovni center Kranj, saj lahko prispeva k refleksiji obstoječih praks, nadgradnji pristopov dela in boljšemu razumevanju potreb otrok ter mladostnikov, ki svojo stisko izražajo tudi skozi samopoškodbeno vedenje.

2.2. Raziskovalna vprašanja

- Kako strokovni delavci v Strokovnem centru Kranj prepoznavajo in razumejo samopoškodbeno vedenje otrok, ki so bili odvzeti iz družine?
- Kakšne so izkušnje strokovnih delavcev pri delu z otroki, ki se samopoškodujejo?
- Kako strokovni delavci povezujejo samopoškodovanje otrok z njihovimi travmatičnimi izkušnjami pred, med in po odvzemu iz družine?
- Kako strokovni delavci razumejo vlogo čustvene regulacije pri pojavu samopoškodovanja pri otrocih, nameščenih v institucionalno varstvo?
- Katere oblike podpore in pomoči strokovni delavci uporabljajo pri delu z otroki s samopoškodovalnim vedenjem?
- S katerimi strokovnimi in etičnimi izzivi se strokovni delavci srečujejo pri sodelovanju z otroki, ki se samopoškodujejo?

3. METODOLOGIJA

3.1. Vrsta raziskave

Raziskava je empirična, saj sem zbirala novo, neposredno izkustveno gradivo z metodo spraševanja (Mesec, 2009, str. 84), in tudi eksplorativna ali poizvedovalna, saj je uvod v spoznavanje še ne dobro raziskanega področja razumevanja samopoškodbenega vedenja otrok ter mladostnikov po odvzemu iz družine v Strokovnem centru Kranj (Mesec, 2009, str. 80). Z raziskavo sem se namreč seznanila z osnovnimi značilnostmi problematike samopoškodovanja v kontekstu institucionalnega varstva in izkušnjami strokovnih delavcev, kar predstavlja podlago za kasnejša bolj natančna ter poglobljena raziskovanja (Mesec, 2009, str. 80). Raziskava je kvalitativna, saj sem zbrala besedne opise doživljanj, razumevanj in izkušenj udeležencev, poglobljeno raziskovala pomen, ki ga strokovni delavci pripisujejo samopoškodovanju, njegovo povezavo s travmatičnimi izkušnjami ter čustveno regulacijo in načine podpore ter pomoči, ki jih pri tem uporabljajo (Mesec, 2009, str. 80).

3.2. Teme

V raziskavi sem se osredotočila na naslednje teme:

- Poklicno ozadje strokovnih delavk – tema zajema izobrazbo, delovne izkušnje, strokovne interese, dodatna izobraževanja in druge značilnosti poklicne poti strokovnih delavk, ki vplivajo na njihovo razumevanje ter obravnavo samopoškodbenega vedenja.
- Narava dela v instituciji – tema se nanaša na značilnosti dela v stanovanjski skupini oziroma strokovnem centru, organizacijo dela, timsko sodelovanje in posebnosti vsakodnevnega dela z otroki ter mladostniki.
- Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini – tema zajema pomen zaupanja, sprejetosti, občutka varnosti, stabilnosti odnosov ter čustvene podpore pri delu z otroki in mladostniki.
- Strokovni in etični izzivi pri delu – tema vključuje različne dileme, strokovne izzive, meje pomoči, občutke nemoči, odgovornost strokovnih delavk ter potrebe po dodatni podpori in znanju.

- Izkušnje s samopoškodbenim vedenjem – tema opisuje izkušnje strokovnih delavk s samopoškodbenim vedenjem otrok in mladostnikov, pogostost njegovega pojavljanja ter okoliščine, v katerih se vedenje pojavlja.
- Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja – tema zajema načine prepoznavanja samopoškodbenega vedenja, razlage njegovih vzrokov, pomenov ter funkcij in razumevanje samopoškodovanja z vidika strokovnih delavk.
- Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem – tema vključuje različne pristope pomoči, strokovne intervencije, pogovor z otrokom, sodelovanje z drugimi strokovnjaki ter oblike podpore, ki jih strokovne delavke pri delu uporabljajo.
- Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi – tema se nanaša na razumevanje čustev otrok ter mladostnikov, njihove načine soočanja s stisko in pomen razvoja ustreznih strategij za uravnavanje čustev.
- Povezava samopoškodovanja s travmo, z odvzemom in institucionalno namestitvijo – tema zajema povezovanje samopoškodbenega vedenja z izkušnjami travme, neugodnimi življenjskimi dogodki, odvzemom iz družine ter življenjem v institucionalnem okolju.
- Predlogi za izboljšanje prakse – tema vključuje predloge strokovnih delavk za izboljšanje obravnave otrok s samopoškodbenim vedenjem, razvoj strokovne podpore, izobraževanj in sistemskih rešitev.

3.3. Merski instrument

Merski instrument, ki sem ga pri raziskovanju uporabila, je bilo vodilo za delno strukturiran intervju (Mesec, 2009, str. 205). Pripravila sem ga pred izvedbo intervjujev. Med samo izvedbo intervjuja sem vprašanja nekoliko prilagodila glede na pripovedovanje vsake sogovornice. Razdelila sem ga na pet sklopov: (1) samopoškodbeno vedenje, (2) odvzem otroka iz družine, (3) travma pri otrocih, (4) varna navezanost in čustvena regulacija ter (5) vloga strokovnih delavcev in druge teme, ki so se morda pojavile tekom samega pogovora, da sem lahko pridobila še večji obseg informacij. Zadnji del intervjuja je bil namenjen samorefleksiji sogovornic, njihovim predlogom za izboljšanje prakse in možnosti, da so ob koncu tudi same zastavile morebitna vprašanja. Merski instrument se nahaja v prilogah, in sicer pod Priloga A: Vodilo za intervju.

3.4. Populacija in vzorec

Populacijo raziskave so predstavljale vse strokovne delavke in delavci Strokovnega centra Kranj, ki opravljajo neposredno delo z otroki ter mladostniki v Strokovnem centru Kranj. Po ocenah jih je približno 30. V populacijo so vključene strokovne delavke in delavci različnih strokovnih profilov, ki v okviru dela v instituciji prihajajo v stik z otroki ter mladimi in lahko prispevajo relevantne vpoglede v obravnavano tematiko. Enote raziskovanja v tej raziskavi so strokovne delavke Strokovnega centra Kranj, ki pri svojem delu neposredno sodelujejo z otroki in mladostniki ter imajo izkušnje z obravnavo samopoškodbenega vedenja pri otrocih, odvzetih iz družine in nameščenih v institucionalno varstvo. Izbrala sem vzorec osmih strokovnih delavk Strokovnega centra Kranj. Vzorec v raziskavi je izbran z uporabo priložnostnega vzorčenja (Mesec, 2009). V vzorec so vključene tiste strokovne delavke, ki imajo izkušnje z delom z otroki in mladostniki s samopoškodbenim vedenjem ter so bile pripravljene sodelovati v raziskavi. Izbor udeleženk je temeljil na dostopnosti in relevantnosti njihovih izkušenj, saj tak način omogoča pridobitev poglobljenih podatkov, neposredno povezanih s praktičnim delom na področju samopoškodovanja v institucionalnem varstvu. Značilnosti vzorca so podrobneje predstavljene v prvem poglavju rezultatov, ki obravnava poklicno ozadje strokovnih delavk.

3.5. Metoda zbiranja podatkov

Podatke sem zbrala z metodo spraševanja (Mesec, 2009, str. 205), in sicer z delno standardiziranim intervjujem. Vnaprej sem oblikovala vodilo za intervju. Med intervjuji sem sledila vnaprej pripravljenim vprašanjem, vendar sem potek pogovora prilagajala tudi odgovorom sogovornic. Omogočila sem jim, da so določene teme dodatno pojasnile, hkrati sem jim po potrebi zastavila tudi dodatna podvprašanja. S takšnim pristopom sem pridobila bolj obsežno in poglobljeno gradivo. Izvedla sem 8 intervjujev. Kraje izvedbe sem določila v dogovoru s sodelujočimi, saj sem jim želela omogočiti varen in sproščen prostor za odvijanje pogovora. Vprašala sem jih za soglasje za snemanje pogovora, kar je olajšalo zapis transkriptov. Sodelujočim sem zagotovila anonimnost njihovih imen.

3.6. Obdelava in analiza podatkov

V raziskavi sem uporabila kvalitativen način obdelave podatkov. Gre za način obdelave podatkov, kjer so podatki obdelani in analizirani na beseden način brez uporabe merskih postopkov, ki omogočajo števila, ter brez operacij nad števili (Mesec, 1997, str. 11). Vse

intervjuje sem najprej natančno prepisala. Pri tem sem upoštevala načelo čim bolj dobesednega zapisa, vključno z morebitnimi premori, s poudarki in z nejezikovnimi izrazi, ki bi lahko imeli pomen pri interpretaciji. Po urejenih transkriptih sem začela gradivo obdelovati s pomočjo odprtega kodiranja, ki je postopek oblikovanja, kategoriziranja in razvrščanja pojmov iz besedila. Z njegovo pomočjo posameznim delom besedila pripisujemo pojme (Mesec, 1997, str. 30). Najprej sem določila enote kodiranja. Za imenovani proces je bila potrebna razčlenitev besedila na pomembne podatke, ki so se navezovali na izbrano temo raziskave. Nato sem enotam pripisala izraze, ki so določali pojme. Namen je bil oblikovanje nekakšnega povzetka izjav v enem pojmu. Odprto kodiranje je razvidno v Prilogi B. Sledilo je združevanje sorodnih pojmov v posamezne kategorije (Mesec, 1997, str. 24). Naslednji korak je bil osno kodiranje, ki je zahtevalo razčlenitev podatkov oz. kod na kategorije in podkategorije. V nadaljevanju so bile določene tudi teme. Osno kodiranje je razvidno v Prilogi C. Po zaključku kodiranja sem napisala rezultate, razpravo, sklepe in podala predloge.

3.7. Etika raziskovanja

Raziskava je bila izvedena skladno z etičnimi načeli socialnega dela in varstva osebnih podatkov. Sodelovanje udeleženk je bilo prostovoljno, pred izvedbo intervjujev so bile pisno seznanjene z namenom raziskave, načinom uporabe zbranih podatkov, zagotavljanjem anonimnosti in možnostjo umika sodelovanja iz raziskave. Vsi zbrani podatki so bili uporabljeni izključno za potrebe diplomskega dela. Osebni podatki udeleženk, otrok in drugih oseb niso razkriti, saj so bili transkripti intervjujev anonimizirani ter označeni s šiframi. Posnetki intervjujev so bili shranjeni na zaščiteni napravi, dostop do njih sem imela le jaz kot raziskovalka. Po zaključku raziskave so bili posnetki izbrisani, anonimizirani transkripti pa uporabljeni le za namen analize in predstavitve rezultatov v diplomskem delu.

4. REZULTATI

V tem poglavju predstavljam rezultate kvalitativne analize intervjujev s strokovnimi delavkami Strokovnega centra Kranj. Najprej predstavim njihovo poklicno ozadje in značilnosti njihovega dela v stanovanjskih skupinah. V nadaljevanju se osredotočim na njihove izkušnje s samopoškodbenim vedenjem otrok in mladostnikov, njegovo prepoznavanje ter razumevanje in povezavo s travmo, z odvzemom iz primarne družine ter institucionalno namestitvijo. Predstavim tudi pomen čustvene regulacije in varnega odnosa, oblike pomoči ter strokovne, etične in organizacijske izzive pri delu. Poglavje zaključim s predlogi sogovornic za izboljšanje obstoječe prakse.

Rezultati so prestavljeni opisno in podrti z izbranimi izjavami sogovornic. Izjave so zapisane v poševnem tisku in navedene v oklepaju po posamezni ugotovitvi. Ob vsaki izjavi je navedena šifra, pri čemer črka označuje posamezni intervju oziroma sogovornico, številka pa zaporedno označeno izjavo v okviru kodiranja (npr. A12), ki je dostopno v Prilogah pod oznako B: Odprto kodiranje. Transkripti niso lektorirani.

4.1. Poklicno ozadje strokovnih delavk

4.1.1. Strokovna pot

Sogovornice imajo različno strokovno izobrazbo, vendar jih vse povezuje delo z otroki in mladostniki s čustvenimi, z vedenjskimi, razvojnimi ter družinskimi stiskami. Med poklicnimi profili sogovornic so: socialna delavka, socialne pedagoginje, defektologinja, učiteljica razrednega pouka in organizatorka dela, diplomantka psihosocialne pomoči ter geografinja in etnologinja.

Razlikujejo se tudi glede na čas zaposlitve v Strokovnem centru Kranj. Nekatere so v centru zaposlene le krajši čas, druge imajo že dolgoletne izkušnje. Delovna doba sogovornic v strokovnem centru tako sega od približno pol leta do 29 let, zato so v raziskavo vključeni pogledi različno izkušenih strokovnih delavk.

Pred prihodom v Strokovni center Kranj so sogovornice pridobivale izkušnje v šolstvu, vrtcih, svetovalnih službah, tujini, dodatni strokovni pomoči ali pri delu z mladostniki. Pri nekaterih se je zanimanje za to področje razvijalo postopoma. Ena izmed sogovornic je povedala, da so jo od vedno zanimali odnosi (*»Vedno so me zanimali odnosi.«* (C6)) druga pa, da ji je bilo delo

z mladostniki vedno bolj blizu (*»Vedno bolj me je vleklo delo z mladostniki, ker se mi je zdelo, da sem jim lahko najbližje.«* (A5)).

Za prednost dela v strokovnem centru so sogovornice izpostavile možnost daljšega spremljanja otrok. V nasprotju s krajšimi oblikami pomoči delo v stanovanjski skupini omogoča, da so strokovne delavke del otrokovega vsakdana. Ena izmed sogovornic je to povezala z možnostjo dejanskega dela na spremembah, ker imajo z otroki veliko časa (*»Dejansko delaš premike, ker imaš z njimi veliko časa.«* (H12)).

4.1.2. Strokovna usposobljenost

Poleg formalne izobrazbe so sogovornice kot pomembna izpostavile tudi dodatna strokovna izobraževanja na različnih področjih. Sogovornice opisujejo, da znanje dopolnjujejo z izobraževanji, s predavanji, z branjem literature, s povezovanjem teorije s prakso in z osebnim delom na področju travme ter duševnega zdravja. Njihovo razumevanje otrok in njihovih stisk se zato oblikuje tudi sproti, skozi konkretne situacije pri delu (*»Nekatere stvari vidiš, jih povežeš s teorijo, z zapiski in s prakso, in si potem ustvariš neko razumevanje, kaj otroku pomaga in kam ga nekaj vodi.«* (B65)).

Več sogovornic je poudarilo, da je stalno izobraževanje nujno, ker se težave otrok in mladostnikov spreminjajo skozi obdobja. Pomembno se jim zdi, da strokovni delavec ne ostane pri občutku, da že vse ve, saj so področja duševnega zdravja, travme in samopoškodbenega vedenja zelo specifična (*»Kot pedagoški delavec ali socialni pedagog sicer imaš neka osnovna znanja, ampak so te stvari tako specifične, da res ne smeš obstati na točki, ko rečeš: zdaj pa vse vem.«* (A14)).

Pri dodatnih znanjih so sogovornice izpostavile predvsem znanja s področja duševnega zdravja, travme, samomorilnega vedenja, psihopatologije in kombiniranih težav otrok. Nekatere sogovornice so ob tem iskreno povedale, da se zavedajo, da niso enako usposobljene na vseh področjih dela. Ena izmed sogovornic je tako pojasnila, da se na področju travme ne upa spuščati preveč v globino (*»Kar se travme tiče, pa ne toliko, ker se v to ne upam preveč spuščati.«* (B13)). Tudi samopoškodbeno vedenje za nekatere sogovornice ostaja zahtevno za razumevanje (*»Samopoškodovanja namreč, moram priznati, še vedno ne razumem čisto dobro.«* (B14)).

Pri otrocih se pogosto pojavlja več težav hkrati, zato so sogovornice ob tem posebej izpostavile, kako je pomembno, da poznajo širše področje duševnega zdravja. Omenjale so izobraževanja iz psihopatologije (*»Sicer imamo različna izobraževanja tudi s področja psihopatologije.«* (E17)) in opozarjale, da so pri otrocih pogosto prisotne kombinirane motnje ter dodatne težave v duševnem zdravju (*»Pri otrocih gre pogosto za kombinirane motnje in pridružene težave v duševnem zdravju.«* (H8)).

4.2. Narava dela v instituciji

4.2.1. Značilnosti dela v stanovanjski skupini

Delo v stanovanjski skupini so sogovornice opisovale kot celotno (*»Zajema otrokovo celotno življenje.«* (A10)). Ne gre samo za vzgojo, izobraževanje ali posamezne pogovore, ampak skupno življenje z otroki in mladostniki (*»Življenje z otroki in mladostniki v naši skupini.«* (B6)). Celotno podporo in pomoč je poudarila tudi izjava, da: *»Otroka in mladostnika pa obravnavamo celotno.«* (C14).

Njihovo delo vključuje skrb za odnose, čustveno regulacijo, šolske obveznosti, vsakodnevne potrebe in otrokovo postopno spoznavanje samega sebe. Pri tem so sogovornice posebej poudarjale socialno področje in odnose (*»Meni se zdi, da je največ poudarka na socialnem področju, na odnosih.«* (A18)). Poudarek ni samo na tem, da otrok izpolnjuje obveznosti, ampak tudi na tem, da se postopoma uči razumeti sebe in svoje odzive na okolico, ob tem pa potrebuje občutek varnosti ter strukture (*»Mi pa skrbimo, da imajo naši otroci občutek varnosti in strukture.«* (B8)).

Pri mlajših otrocih delo zajema tudi veliko osnovnih vsakodnevnih dnenih rutin, kot so igra, osebna higiena, zbujanje, priprava na šolo (*»Recimo osebna higiena, zbujanje, priprava za šolo.«* (B18)). Ob tem sogovornice opozarjajo, da se ob mnogih težavah ne sme izgubiti pogled na otrokove moči (*»Tisto, kar je v njih lepega, na njihove moči in talente.«* (B19)).

Delo z otroki v strokovnem centru je s strani sogovornic opisano kot delo z ranljivo in nepredvidljivo populacijo. Pri otrocih je treba upoštevati njihovo zgodovino, iz katere prihajajo (*»Predvsem to, da razumemo ranljivost otrok, ki prihajajo k nam, in da se zavedamo njihovega ozadja.«* (E22)). Zato so bile pri delu kot ključne poudarjene empatija, sočutje in razumevanje otrokovega ozadja (*»Ključni empatija, sočutje in razumevanje ozadja.«* (E25)).

Posebnost dela je po besedah sogovornic tudi prehajanje med različnimi vlogami. Otrokom morajo strokovne delavke nuditi toplino in varnost, hkrati pa postavljati meje ter vzdrževati pravila stanovanjske skupine. Ena od sogovornic je to ponazorila z besedami: *»Včasih se mi zdi, da sem eno uro skoraj kot policaj, včasih malo kot starš, ker je pri mlajših otrocih potrebne veliko čustvene topline.«* (B20).

Pri starejših mladostnikih je del dela tudi bolj terapevtsko usmerjen in povezan s pogovori o preteklih izkušnjah. Sogovornice so opisovale več pogovorov in terapevtsko usmerjenih vsebin (*»Veliko je pogovorov in terapevtsko usmerjenih vsebin.«* (F7)), ob tem pa tudi odpiranje tem iz otroštva ter iskanje odgovorov (*»Iščejo odgovore, zakaj določene stvari doživljajo močnejše in začnejo brskati po preteklosti.«* (F9)).

4.2.2. Tim in organizacija dela

Sogovornice organizacijo dela v stanovanjski skupini ne opisujejo kot individualno delo ene strokovne delavke, ampak kot delo v timu (*»V timu smo štirje.«* (B7)). Organizacija dela vključuje triizmensko izmensko delo in dežurstva (*»Imamo triizmensko delo – dopoldansko, popoldansko in nočno izmeno – poleg tega še dežurstva ob vikendih in med počitnicami.«* (E8)).

Strokovne delavke morajo poznati potrebe posameznega otroka, hkrati pa razumeti, kako deluje skupinska dinamika (*»Individualno delo z vsakim otrokom posebej, obenem pa tudi za veliko skupinske dinamike.«* (B11)).

Za Strokovni center Kranj je značilen tudi pester nabor vsebin in programov (*»Bogat in pester nabor različnih vsebin oziroma programov.«* (C10)). Poleg vsakodnevnega življenja v skupini so pomembne dejavnosti, ki otrokom nudijo možnost sodelovanja, ustvarjalnosti, gibanja in socialnega učenja (*»Športne, glasbene, likovne, literarne in socialno-interaktivne dejavnosti.«* (C12)).

Pomemben del organizacije dela so tudi pravila, dogovori in struktura dneva. Sogovornice so poudarile, da struktura otrokom ne pomeni oblike nadzora, ampak občutek varnosti in predvidljivosti (*»Vzdržujemo določena pravila, dogovore in strukturo dneva; že samo to otroku nudi varnost.«* (F5)). Hkrati je delo vedno nepredvidljivo, saj se strokovne delavke ne morejo vnaprej pripraviti na vse situacije v skupini (*»Nikoli se ne moreš vnaprej dovolj pripraviti na to, kaj in kako boš delal.«* (D16)).

4.3. Izkušnje s samopoškodbenim vedenjem

Večina sogovornic se je pri svojem delu že neposredno srečalo s samopoškodbenim vedenjem otrok in mladostnikov. Nekatere imajo več takšnih izkušenj, druge so o samopoškodovanju izvedele preko posredne izkušnje, ki so jih pridobile skozi pripovedovanje mladostnic (*»Povedala mi je, da je to počela, ko je bila še otrok, stara približno devet let.«* (D21)). Takšne pripovedi so pomembne, ker pokažejo, kako mladostnica sama razume svoje vedenje in kakšno funkcijo mu pripisuje. Nekatere sogovornice so opisovale tudi aktualne primere samopoškodbenega vedenja, ki je zelo izrazito (*»... pri kateri je samopoškodbeno vedenje precej izrazito.«* (E26)).

4.4. Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja

4.4.1. Pojavnost samopoškodbenega vedenja

Samopoškodbenega vedenja sogovornice niso prepoznavale samo pri otrocih in mladostnikih v strokovnem centru, ampak se po njihovem mnenju pojavlja tudi v splošni populaciji (*»Danes samopoškodovanje ni prisotno samo pri otrocih v zavodih, ampak je zelo razširjeno tudi v splošni populaciji.«* (A54)). Opozarjajo tudi, da na njegovo pojavnost vplivajo trendi in družbena omrežja (*»Danes pride veliko tudi prek družbenih omrežij.«* (B51)).

V odgovorih sogovornic se je samopoškodovanje pokazalo tudi kot vedenje, ki se lahko prenaša med vrstniki oziroma znotraj stanovanjske skupine. Otroci drug drugega opazujejo in se posnemajo, zato se lahko določena vedenja širijo med njimi (*»Med otroki obstaja tudi vpliv drug na drugega, ena punca začne, prijateljice to vidijo, druga pove naprej in tako se določena vedenja širijo.«* (A63)). V nekaterih primerih je bilo samopoškodovanje razumljeno tudi kot oblika povezanosti med mladostnicami (*»Prenaša od ene do druge kot neka oblika povezanosti ali nekaj, kar se jim zdi pomembno.«* (B22)).

Kljub temu sogovornice samopoškodovanja niso razumele kot nekaj nalezljivega (*»Ne doživljam pa tega kot nekaj nalezljivega, kar bi šlo kar od enega do drugega.«* (H101)). Razlikovale so med kratkotrajnim in površinskim preizkušanjem vedenja ter samopoškodovanjem, ki je povezano z globljo notranjo stisko. Pri nekaterih otrocih je bilo vedenje le minimalno in kratkotrajno (*»Zelo površinsko, kratkotrajno in minimalno.«* (H98)).

Sogovornice so govorile tudi o spolnih razlikah, vendar so bile pri tem previdne in niso želele preveč posploševati. Rezanje in vidnejše samopoškodovanje so pogosteje povezovale z dekleti (*»Večinoma se tega vedenja poslužujejo dekleta.«* (C18)), pri fantih so pogosteje omenjale agresijo, pretepe ali udarjanje v steno (*»Pri fantih se stiska bolj kaže skozi agresijo, pretepe ali udarjanje v steno, kar je prav tako neka oblika samopoškodovanja.«* (A64)).

4.4.2. Prepoznavanje samopoškodbenega vedenja

Prepoznavanje samopoškodbenega vedenja se je v odgovorih sogovornic pokazalo kot zahtevno, saj otroci in mladostniki samopoškodovanje pogosto skrivajo ali ga razkrijejo šele ponesreči (*»Večinoma sami ne pridejo povedat, ker je v ozadju vseeno sram.«* (H56)). Stiska se lahko pokaže skozi spremembe v vedenju, umik, tišino, zadrževanje v določenih prostorih npr., v kopalnici ali skozi telesne znake. Strokovna delavka lahko spremembo zazna tudi na podlagi tega, da pri otroku začuti, da nekaj ni v redu (*»Punca prišla na pogovor, kot da ni nič narobe. Že začutila sem, da nekaj ni v redu.«* (A32)).

Skrivanje samopoškodbenega vedenja se pogosto kaže preko nošenja oblačil, ki prekrijejo poškodbe, izogibanja dejavnostim, kjer bi bile rane vidne, ali prek odklanjanja razkritja. Sogovornice zato pozornost namenjajo tudi vsakdanjim spremembam, na primer nošenju debelih oblačil v vročini (*»Postaneš pozoren, ker je zunaj zelo vroče, otrok pa je še vedno v debelem pulloverju z dolgimi rokavi in ga nikakor noče sleči.«* (H60)).

Poleg sprememb v vedenju so pomembni tudi vidni znaki. To so lahko krvave sledi, rane, brazgotine ali poškodbe, ki jih ni več mogoče skriti (*»Imela pa je rumen pullover in na njem majhno krvavo pikico.«* (A35)). Pri hujših primerih so poškodbe lahko zelo vidne (*»Imela je celo roko močno in globoko porezano.«* (A36)).

Za prepoznavanje tveganja je pomembno predvsem dobro poznavanje otroka (*»Zelo pomembno, kako dobro poznaš otroka.«* (A47)). Strokovna delavka šele skozi odnos in vsakodnevno opazovanje lažje zazna, kaj pri otroku odstopa od običajnega vedenja (*»Pomembno karkoli, kar odstopa od tega, kar je otrok prej kazal.«* (F48)).

4.4.3. Oblike samopoškodbenega vedenja

Sogovornice so opisovale več oblik samopoškodbenega vedenja. Najpogosteje so omenile rezanje, pokazalo se je tudi, da se načini samopoškodovanja skozi čas spreminjajo, saj se poleg

rezanja pojavljajo tudi druge metode (*»Včasih bolj prisotno rezanje, danes pa se pojavljajo tudi druge metode.«* (A24)).

Med drugimi oblikami so sogovornice navajale opekline, ščipanje, grizenje, praskanje krast ali brazgotin in ugašanje ogorkov na koži (*»Prisotni so tudi ščipanje, grizenje in druge oblike.«* (A26)). Pri rezanju so se pojavljali različni ostri predmeti (*»Nož, škarje, rezilo od šilčka, steklo ali britvice.«* (C21)).

Nekatere sogovornice so samopoškodbeno vedenje razumele širše od neposrednega poškodovanja kože. Omenjale so tudi druga vedenja, s katerimi otrok ali mladostnik škoduje sebi oziroma poskuša uravnavati notranjo stisko, na primer prenašanje v stresu (*»Ob stiski se malo porežejo, kot samopoškodovanje pa razumem tudi prenašanje v stresnih situacijah.«* (F12)) ali škodljive odnose (*»Škodljivi odnosi.«* (F28)).

4.4.4. Intenzivnost samopoškodbenega vedenja

Odgovori sogovornic glede intenzivnosti samopoškodbenega vedenja so bili zelo različni. Razlikovale so med občasnim, površinskim in kratkotrajnim vedenjem (*»Tega je v resnici veliko, večinoma zelo občasno.«* (F15)) ter med pogostim, ponavljajočim se in resnejšim samopoškodovanjem (*»V zadnjih štirih letih štiri dekleta, ki so se zelo pogosto in intenzivno samopoškodovale.«* (A28)).

Pri presoji intenzivnosti so upoštevale tudi resnost poškodb. Nekatere poškodbe so zahtevale zdravniško pomoč ali nujno intervencijo (*»V nekaterih primerih potrebna tudi zdravniška pomoč.«* (A30)), kjer so sogovornice opisovale tudi zelo globoke rane (*»Mladostnica z britvico povzročila tako globoke rane na zapestju.«* (C26)).

Pri nekaterih mladostnikih se je samopoškodovanje nadaljevalo s poskusi samomora (*»Povedala je tudi, da je enkrat poskusila samomor.«* (G23); *»Za sabo je imela že tri poskuse samomora in hospitalizacijo.«* (H35)). Zato sogovornice poudarjajo razlikovanje med občasnim samopoškodovanjem in vedenjem, pri katerem so prisotne depresivne ali samomorilne misli.

4.4.5. Funkcije samopoškodbenega vedenja

Sogovornice so samopoškodovanje najpogosteje razumele kot izraz notranje stiske, ki je otrok ali mladostnik ne zmore drugače izraziti, umiriti ali ubesediti (*»Večinoma gre seveda za stisko.«*

(A43)). Samopoškodbeno vedenje so razumele tudi kot pomembno sporočilo o notranjem doživljanju otroka (*»Pomembno sporočilo o notranjem doživljanju.«* (C37)).

Samopoškodovanje se je pogosto v odgovorih sogovornic pokazalo tudi kot klic na pomoč. Niso ga namreč razumele samo kot željo po smrti, ampak kot sporočilo okolici, da otrok potrebuje pomoč, slišnost in podporo (*»Opazite me, slišite me, razumite me, podprite me.«* (H51)).

Kot drugo pomembno funkcijo so sogovornice omenile razbremenitev oziroma uravnavanje čustev. Opisovale so, da lahko samopoškodovanje otroku v trenutku stiske prinese kratkotrajno sprostitev ali nekaj znanega (*»Neko obliko sprostitev, nekaj znanega, nekaj, kar jim je v tistem trenutku na nek način udobno.«* (A52)). Fizična poškodba namreč po besedah sogovornice prinese občutek olajšanja, ker bolečina postane bolj konkretna (*»Fizična poškodba potem na neki način prinese olajšanje, ker je bolečina konkretna in jo lahko začutijo drugače.«* (E39)).

Sogovornice so večkrat opisale tudi preusmeritev čustvene oziroma duševne bolečine v telesno bolečino (*»Preusmeritev čustvene bolečine v telesno.«* (C41)). Telesna bolečina je lahko za otroka bolj konkretna in razumljiva kot notranja, ki je ne zna ubesediti (*»Bolečina v prsih pretežka in jo je lažje prenašati na koži.«* (H53)).

V nekaterih primerih se po besedah sogovornic samopoškodovanje pojavlja tudi kot način pridobivanja občutka nadzora nad svojim življenjem. To se je posebej povezovalo z otroki, ki imajo zaradi odvzema, namestitve in družinskih okoliščin malo vpliva na svoje življenje. (*»Po eni strani nimaš ničesar pod kontrolo, po drugi pa si to povzročiš sam.«* (B94)).

Sogovornice so poudarjale, da so ozadja samopoškodovanja različna in pogosto težko razumljiva. Zato je pri delu pomembno stalno preverjanje, pogovor in razmišljanje o tem, kaj otrok s tem vedenjem sporoča (*»Je pa težko vedno ločiti, kaj je res iz stiske, kaj je za fizično razbremenitev in kaj je tudi klic navzven, da nekaj ni v redu.«* (B44)).

4.4.6. Posledice samopoškodbenega vedenja

Posledice samopoškodbenega vedenja so se v odgovorih pokazale na več področjih. Najbolj neposredne so telesne posledice, kot so rane in brazgotine (*»Vreznine pogosto niso globoke, vendar pustijo brazgotine.«* (C25)), ki lahko ostanejo vidne še dolgo po tem, ko se samopoškodovanje zmanjša ali preneha (*»Ni ji več nerodno obleči kratkih rokavov, čeprav ve, da marsikdo opazi njene brazgotine, ker so res izrazite.«* (H46)).

Samopoškodbeno vedenje po mnenju sogovornic vpliva tudi na odnose z vrstniki, s sošolci, z učitelji ali s širšim okoljem, kar otroku povzroči dodatno stisko (*»Potem pa ji ni bilo čisto vseeno, ko je izvedela, da se o tem govori.«* (G20)). V šolskem okolju se to lahko kaže tudi v praktičnih težavah, na primer pri skrivanju ran in soočanju z odzivi drugih (*»Kako pri telovadbi skriti rane, kako se spopasti z odzivi drugih in podobno.«* (B135)).

Vidne brazgotine vplivajo tudi na kasnejše življenje. Sogovornice so omenile, da lahko vplivajo na samozavest, zaposlovanje, odnos do lastnega telesa in na to, kako osebo doživlja okolica. (*»Povedala je, kako težko je bilo dobiti službo, ker so ljudje ob pogledu na njene roke doživeli odpor.«* (H104)).

Hkrati rezultati kažejo, da se lahko ob ustrezni podpori in spremembah samopoškodbeno vedenje tudi zmanjša ali celo preneha (*»Tudi samomorilne misli so izginile.«* (H45)). Pri nekaterih brazgotine kasneje ne pomenijo samo sramu, ampak tudi dokaz preživetja in osebne moči (*»To je del njenega življenja in dokaz, da se je izborila ter da je danes še vedno tukaj.«* (H48)).

4.5. Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini

4.5.1. Odnosi v stanovanjski skupini

V odgovorih sogovornic se je varen odnos pokazal kot eden izmed ključnih pogojev za delo z otroki in mladostniki v stanovanjski skupini. Sogovornice so odnos razumele kot temelj, brez katerega se težko pride do zaupanja, pogovora, prepoznavanja stiske in nadaljnje pomoči. (*»Brez odnosa, sploh pa brez varnega odnosa, ne moreš delati.«* (A80)).

Varen odnos se je pokazal tudi kot pomemben pogoj za prepoznavanje in preprečevanje samopoškodbenega vedenja. Strokovna delavka lahko šele skozi odnos otroka dovolj dobro pozna, da opazi spremembe v vedenju, umik, nemir ali druge znake stiske. (*»Da je bolj nemiren, da se umika ali da se nekaj dogaja in ga ujameš, še preden pride do dejanja.«* (A68)).

Vzpostavljanje varnega odnosa po besedah sogovornic ni hitro ali enostavno. Otroci pogosto nimajo izkušnje varnih in stabilnih odnosov, zato lahko odnos sprva zavračajo, ob tem je ključna vztrajnost strokovnih delavk (*»Ogromno časa in tudi veliko zavrnitev z njihove strani, saj te otrok lahko večkrat zavrne, pa bo stoprvič mogoče drugače.«* (A81)).

V odnosu s strokovnimi delavkami otroci potrebujejo predvsem občutek vidnosti, slišnosti, sprejetosti in neobsojanja. Pomembno je, da strokovna delavka otroka ne obtožuje (*»Pomembno je, da pristop ni obtožujoč.«* (E74)), ampak ga poskuša razumeti in validirati njegovo doživljanje (*»Vidim, da ti je težko, razumem, da se je zgodilo.«* (E75)).

Varen odnos lahko pri nekaterih otrocih vpliva tudi na zmanjšanje samopoškodbenega vedenja oziroma na večjo možnost, da otrok sprejme pomoč (*»Se je tudi samopoškodovala, pri nas pa je začutila varnost in se je to nekoliko zmanjšalo.«* (A74)).

4.5.2. Odnosi z drugimi odraslimi osebami

Pomen varnega odnosa se v odgovorih sogovornic ni nanašal samo na odnos s strokovnimi delavkami, ampak tudi na otrokove pretekle in sedanje odnose z odraslimi osebami, predvsem s starši ali z drugimi pomembnimi odraslimi. Po besedah sogovornic otroci namreč pogosto še ne zmorejo razumeti, kako so pretekli odnosi vplivali na njihovo vedenje in čustvovanje (*»Otroci pogosto ne zmorejo tega uvida.«* (H135)).

Pri nekaterih otrocih je bila izpostavljena odsotnost varne osebe (*»Nekateri imajo vsaj koga ob sebi, kakšne stare starše ali koga drugega, da se nanj navežejo, drugi nimajo nikogar.«* (B70)), pri drugih odnos s staršem, ki je lahko topel, vendar brez mej (*»Lahko je navezanost z mamo zelo topla, pa popolnoma brez meja.«* (B113)). To kaže, da varen odnos ne pomeni samo bližine, ampak tudi stabilnost, predvidljivost in čustveno dostopnost odraslega.

Odnosi s starši imajo za otroke velik pomen tudi takrat, ko so boleči, neustrezni ali prekinjeni. Stiki so lahko hkrati pomembni in obremenjujoči, zato morajo strokovne delavke ves čas tehtati otrokovo korist ter varnost. (*»Za otroke stiki s starši zelo pomembni, hkrati pa so lahko tudi zelo škodljivi.«* (H136)).

Pomemben vidik je tudi strah pred zavrnitvijo. Otroci, ki v primarnih odnosih niso dobili dovolj varnosti, se lahko tudi v novih odnosih odzivajo z umikom, jezo, odporom ali nezaupanjem, saj pričakujejo, da bodo ponovno zavrnjeni ali zapuščeni.

4.6. Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi

4.6.1. Soočenje s stisko

V odgovorih sogovornic se je pokazalo, da otroci in mladostniki v stanovanjski skupini pogosto doživljajo zelo močna čustva, ki jih težko prepoznajo, zdržijo ali izrazijo na primeren način. Sogovornice so to opisovale kot stanje, ko je otroku vsega preveč in ga dogajanje preplavi (*»Vsega preveč.«* (A51); *»Določene stvari preplavijo.«* (A51)). Stiska se pri njih ne pokaže vedno skozi besede, ampak pogosto skozi vedenje, umik, agresijo ali samopoškodovanje.

Sogovornice so poudarjale, da otroci svojih čustev pogosto ne zmorejo prepoznati ali poimenovati. Pri nekaterih so čustva zelo intenzivna, pri drugih se pokaže otopelost (*»Tako otopela, da jih ne zmorejo prepoznati.«* (B130)). Težava se pokaže tudi takrat, ko otrok ne zna povedati, kaj je narobe (*»Najtežje je, ko otrok niti ne zna povedati, kaj je narobe.«* (H123)).

Ker otroci pogosto nimajo ustreznih strategij za soočanje z močnimi čustvi, se ta čustva izrazijo skozi različna vedenja. Sogovornice so vedenje otrok razumele kot način preživetja oziroma poskus regulacije notranjega sveta. (*»Vsak izbere neko obliko vedenja, za katerega se mu v tistem trenutku zdi, da je najboljša preživitvena tehnika.«* (B60)).

Pri nekaterih otrocih se stiska pokaže skozi jezo, agresijo ali upiranje. Sogovornice so opisovale, da se lahko žalost, nemoč ali strah hitro preusmerijo v jezo pri fantih (*»Žalost ali čustvena nemoč ter strah zelo hitro preusmeri v jezo, posebej pri fantih.«* (B101)). Zunanje vedenje zato ni nujno samo neprimerno vedenje, ampak pogosto izraža globljo notranjo stisko; kaže se lahko tudi skozi odklonilna vedenja, odpore in vedenjske izpade (*»Prisotna so tudi odklonilna vedenja, odpori, vedenjski izpadi, tudi merjenje moči.«* (E82)).

Samopoškodovanje se je v odgovorih sogovornic pokazalo kot eden izmed načinov soočanja z močnimi čustvi, posebej kadar otrok nima dovolj orodij za uravnavanje stiske na primernejše načine (*»Nimajo dovolj orodij, da bi svoje stiske uravnavali na druge, bolj primerne načine.«* (A57)). Pojavi se lahko tudi takrat, ko druge strategije odpovejo ali jih otrok sploh nima (*»Ko druge strategije odpovedo ali jih otrok sploh nima.«* (C72)). Samopoškodbeno vedenje ima zato za otroka določeno funkcijo v trenutku, ko z notranjo stisko ne zmore drugače.

4.6.2. Čustvena regulacija

Čustvena regulacija se je v odgovorih sogovornic pokazala kot eno izmed osrednjih področij dela z otroki in mladostniki s samopoškodbenim vedenjem. Sogovornice samopoškodovanja ne razumejo ločeno od čustvenega delovanja otroka. (*»Čustvena regulacija je bistvo.«* (H122)).

Povezava med čustveno regulacijo in samopoškodovanjem se je v odgovorih sogovornic zelo jasno pokazala. Verjetnost samopoškodbenega vedenja je večja, kadar otrok ne prepozna, kaj čuti, nima ustreznih strategij za pomiritev in nima izkušnje, da bi mu odrasli pri regulaciji pomagali (*»Verjetnost samopoškodbenega vedenja je večja, čim nižja je sposobnost prepoznavanja, izražanja in regulacije čustev.«* (C65)).

Učenje čustvene regulacije zato predstavlja pomemben del vsakdanjega dela v stanovanjski skupini. Sogovornice z otroki iščejo nadomestne strategije, jih učijo prepoznavanja in poimenovanja čustev ter se z njimi vračajo od vedenja nazaj k čustvom. Pri tem z otrokom razmišljajo, kako bi lahko ob jezi ali žalosti ravnal drugače (*»To se je zgodilo, kako bi lahko ravnal drugače, kaj lahko narediš, ko si jezen? Kaj lahko narediš, ko si žalosten?«* (A53)).

Pri nekaterih otrocih se skozi podporo postopoma pokažejo spremembe. Samopoškodovanje ni več prvi odziv v stiski (*»Ni bil več to njen prvi mehanizem v stiski.«* (B43)), otrok začne preizkušati tudi druge načine soočanja. Pri tem je pomembna predvsem faza krepitev otrokovih zmožnosti (*»Ta faza krepitev je res izjemno pomembna.«* (E78)).

Sogovornice so kot možne načine soočanja z močnimi čustvi opisale različne dejavnosti, ki otroku pomagajo preusmeriti ali izraziti stisko na neškodljiv način. Med njimi so bile glasba, ustvarjanje, stik z živalmi, gibanje, narava, športne aktivnosti in pogovor. Ena izmed sogovornic je pri deklici izpostavila predvsem glasbo in ustvarjanje (*»Z glasbo.«* (D41); *»Z ustvarjanjem.«* (D42)).

Pomemben del čustvene regulacije so tudi stiki s starši, saj lahko za otroka predstavljajo tako vir podpore kot tudi pomemben vir stiske. Strokovni center stike spodbuja zaradi otrokove prihodnje vključenosti v širše okolje (*»Stike zelo spodbujamo, ker naš cilj ni, da otroci ostanejo otroci sistema, ampak da gredo v svet.«* (H128)), vendar se lahko po stikih otrokovo ravnanje tudi poruši (*»Otroci po vikendu pogosto vrnejo čisto ven iz ritma.«* (B109)). Zato je treba pri stikih upoštevati otrokovo voljo, korist in varnost.

4.7. Povezava samopoškodovanja s travmo, z odvzemom in institucionalno namestitvijo

4.7.1. Primarna družina in zgodnje izkušnje

V odgovorih sogovornic se je pokazalo, da samopoškodbenega vedenja otrok in mladostnikov ni mogoče razumeti brez upoštevanja njihovih zgodnjih izkušenj, družinskega okolja ter odnosov s starši. Otroci v strokovni center pogosto prihajajo s primanjkljaji na področju varnosti, sprejetosti, topline in stabilnih odnosov (*»V primarnih družinah pogosto niso doživeli sprejetosti, ljubezni in topline.«* (A56); *»Otroci imajo velik primanjkljaj osnovne varnosti in zdravega družinskega jedra.«* (B69)).

Po mnenju sogovornic zgodnje izkušnje pomembno vplivajo na otrokovo čustvovanje in vedenje. Pri nekaterih otrocih so starši odsotni, čustveno nedostopni ali nezmožni skrbeti, kar vpliva na otrokovo doživljanje sebe ter drugih (*»Povsem odmaknjen, čustveno popolno nesposoben kakršnekoli navezave.«* (B115)).

Sogovornice so zgodnje izkušnje povezovale tudi s travmo. Le-to so razumele kot nekaj, kar lahko otroka zaznamuje že pred prihodom v strokovni center (*»Travmatično že pred samim prihodom.«* (B71)) in vpliva na njegov razvoj, doživljanje ter načine soočanja s stisko (*»Kar te drži in ne spusti, kar te ovira.«* (B72)).

Travmatične izkušnje so se v odgovorih povezovale z zanemarjanjem, nasiljem, zasvojenostjo z alkoholom in s čustveno zlorabo (*»Hud alkoholizem očeta, zaradi katerega se je dogajalo tudi nasilje.«* (H39)). Pojavljalo se je tudi deključno prevzemanje odgovornosti za starše (*»Prevzemala ogromno odgovornosti nase, skrbela za očeta in pospravljala za njim.«* (H42)). Pogosto zato ne gre za eno samo težavo, ampak za zgodovino odnosnih in čustvenih obremenitev.

Povezava med travmatičnimi izkušnjami v primarni družini in samopoškodbenim vedenjem se je v odgovorih sogovornic precej jasno pokazala. Sogovornice so samopoškodovanje povezovale z zgodnjimi izkušnjami v primarni družini, k so ostale nepredelane (*»Pride tudi samopoškodbeno vedenje.«* (E52); *»Povezavo bolj vidim s tem, kar se je dogajalo pred odvzemom.«* (H67)).

Po besedah sogovornic je pomemben tudi odziv staršev na otrokovo samopoškodovanje. Kadar starši otrokove stiske ne razumejo ali se nanjo odzovejo neustrezno, lahko to otroka dodatno

prizadene. To se je pokazalo v primeru, ko je mati mladostnici ob razkritju samopoškodovanja dala nož in ji rekla, naj dejanje ponovi pred njo (*»Mati pa ji je dala nož in rekla, naj zdaj pred njo ponovi to dejanje.«* (G13)).

4.7.2. Odvzem iz primarne družine kot dejavnik tveganja

Odvzem iz primarne družine se je v odgovorih sogovornic pokazal kot pomemben dejavnik tveganja. Odvzem je lahko za otroka travmatičen in stresen dogodek, tudi kadar je nujen ter namenjen njegovi zaščiti (*»Odvzem sam po sebi travma.«* (A60); *»Odvzem otroka, tudi če gre soglasno, težek trenutek.«* (H70)).

Otroci po besedah sogovornic odvzem doživljajo različno. Nekateri ga lahko doživijo kot šok, izgubo, zavrnitev, krivdo ali negotovost (*»Na začetku odvzem za otroka velik šok.«* (F44)), pri drugih lahko prihod v strokovni center pomeni tudi olajšanje in zaščito ter priložnost za nov začetek (*»Prihod pomenil olajšanje, zaščito, priložnost za nov začetek in varnost.«* (H76)).

Povezava med odvzemom in samopoškodovanjem se je pokazala predvsem v tem, da odvzem poveča otrokovo notranjo stisko ter občutek izgube nadzora. Sogovornice so pri otrocih z izkušnjo odvzema zaznavale večje tveganje (*»Pri otrocih, ki so doživeli odvzem, tveganje večje.«* (A55)) in večjo verjetnost destruktivnih vedenj v takšnih okoliščinah (*»Pri nekaterih otrocih pa je zaradi takšnih okoliščin večja verjetnost za bolj destruktivna vedenja.«* (B64)).

Kljub temu sogovornice odvzema niso razumele samo kot tveganja. V določenih primerih je lahko prihod v strokovni center tudi zaščiten prostor in možnost novega začetka, če otrok ob tem dobi dovolj razumevanja, varnosti ter podpore.

4.7.3. Življenje v instituciji

Tudi življenje v instituciji oziroma stanovanjski skupini se je v odgovorih sogovornic pokazalo kot pomemben dejavnik, ki lahko na otroka vpliva na različne načine. Po eni strani je lahko namestitev stresna izkušnja (*»Tudi namestitev v strokovni center travmatična in stresna izkušnja.«* (H69)), po drugi strani lahko stanovanjska skupina pomeni varnejši prostor in možnost za podporo.

Samopoškodbeno vedenje se lahko po mnenju sogovornic pojavi ali okrepi šele po določenem času bivanja v skupini. Otroci se najprej prilagajajo novemu okolju, šele kasneje se začnejo

odpirati globlje vsebine. (*»Prvo leto se otrok navaja, drugo leto pa se začnejo bolj odpirati te globlje stvari.«* (E55)).

Pomembna ugotovitev sogovornic je bila tudi, da otroci, ki so navajeni kaotičnega okolja, miru v stanovanjski skupini včasih ne znajo zdržati (*»Ob prihodu v bolj mirno okolje tega miru skoraj ne znajo navaditi.«* (E57)). Varno okolje zato ne pomeni nujno takojšnjega zmanjšanja stiske, ampak lahko najprej omogoči, da se ta stiska sploh pokaže, kar lahko vodi tudi v samopoškodovanje (*»Včasih tega ne zmorejo in se lahko tudi iz tega razvije samopoškodovanje.«* (E59)).

Institucionalno okolje lahko ima zato po besedah sogovornic dvojno vlogo. Lahko nehote prispeva k vzdrževanju samopoškodbenega vedenja (*»Institucionalno okolje nehote prispeva k vzdrževanju samopoškodbenega vedenja.«* (C53)), lahko pa ima tudi zaščitno vlogo (*»Hkrati pa ima lahko tudi zaščitno vlogo.«* (C54)).

Sogovornice so bile pri povezovanju samopoškodovanja z institucijo previdne. Poudarile so, da povezave ne bi bilo smiselno iskati samo v samem prihodu v strokovni center, ampak predvsem v vsem, kar je otrok doživljal pred namestitvijo (*»Povezave ne bi dala neposredno na prihod v strokovni center, ampak na vse hudo, kar so doživeli pred končno odločitvijo o namestitvi.«* (H80)).

4.8. Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem

4.8.1. Neposredna pomoč otroku

Pri neposredni pomoči otroku s samopoškodbenim vedenjem so sogovornice najprej poudarjale miren, stabilen in neobsojajoč odziv strokovne delavke (*»Pri delu s tem pomembno predvsem to, da ostanem mirna.«* (A31)). Otroku ob samopoškodovanju ne sme dobiti občutka panike ali dodatne drame, ampak občutek, da odrasla oseba situacijo zmore držati in se je ne ustraši (*»Mora otrok videti, da se ne ustrašiš.«* (A37)).

Pomemben prvi korak je po besedah sogovornic tudi oskrba poškodbe. Sogovornice najprej preverijo resnost poškodbe, jo oskrbijo, razkužijo in povijejo (*»Oskrbeti rane, jih razkužiti in poviti.«* (H151)), pri hujših poškodbah vključijo zdravnika ali nujno medicinsko pomoč (*»Če ocenimo, da je prehudo, pokličemo nujno medicinsko pomoč.«* (H152)).

4.8.2. Odnosna podpora otroku

Ko je poskrbljeno za neposredno varnost in oskrbo poškodbe, sogovornice poudarjajo pomen pogovora z otrokom. Pogovor ne poteka kot zasliševanje ali obtoževanje, ampak kot prostor, kjer lahko otrok postopoma pove, kaj se je zgodilo in kaj je bilo v ozadju (*»Prostor za pogovor, brez obsojanja.«* (A39)).

V pogovoru sta pomembni iskrenost in neposrednost. Otroka je mogoče neposredno vprašati o samopoškodovanju, vendar na način, ki ni obsojajoč ter mu daje občutek razumevanja (*»Vidim, da ti je težko, razumem, da se je zgodilo.«* (E75)). Pogovor se nato usmeri v iskanje drugačnih strategij za podobne situacije (*»Potem pa iščemo strategije, kaj lahko otrok naredi drugače, ko pride do podobnih občutij.«* (E76)).

Sogovornice so poudarile, da se pri pomoči ne smejo ustaviti samo pri samem dejanju. Samopoškodovanje je treba vzeti resno, hkrati pa iskati ozadje vedenja in razumeti, kaj otrok z njim sporoča (*»Ne daješ pretirane pozornosti samemu dejanju, ampak razmišljaš, kaj je v ozadju.«* (A46)).

4.8.3. Preprečevanje ponovitve samopoškodbenega vedenja

Pomemben del pomoči je tudi preprečevanje ponovitve samopoškodbenega vedenja. Sogovornice z otroki oblikujejo dogovore, varnostne načrte in konkretne strategije za trenutke, ko se ponovno pojavi močna stiska (*»Z njimi delamo tudi varnostne načrte, ne kritično do dogodka, ampak v smislu: kaj bi lahko naslednjič naredil drugače.«* (H154)).

Dogovori in tehnike pomoči so od otroka do otroka zelo individualizirani. Z otrokom skupaj iščejo, kaj mu lahko pomaga v trenutku stiske, pri čemer mora rešitev čim bolj izhajati tudi iz otroka samega (*»Če strokovna delavka ponudi tri možnosti, ne bo nobena prava.«* (B143)).

Pri nekaterih otrocih iščejo tudi bolj telesne ali senzorne načine regulacije, vendar na varnejši način. Namen teh tehnik ni samo odvrnitev od samopoškodovanja, ampak postopno učenje prepoznavanja čustev in iskanja manj škodljivih načinov soočanja (*»Otrok začuti fizično bolečino, vendar ne pride do trajnejše poškodbe.«* (H117)).

4.8.4. Medinstitucionalno sodelovanje

Pri pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem se je kot pomembno v odgovorih sogovornic pokazalo tudi sodelovanje z drugimi strokovnjaki in institucijami. Sogovornice so navajale sodelovanje s psihiatri in kliničnimi psihologi (*»Veliko sodelujemo s psihiatri.«* (A89); *»Kliničnimi psihologi.«* (A90)), centri za duševno zdravje otrok in mladostnikov, pedopsihiatri, z zdravstvenimi službami, s šolo, svetovalno službo, CSD ter terapevti.

Sodelovanje je pomembno, ker strokovne delavke v stanovanjski skupini otroka spremljajo vsakodnevno, pri kompleksnih stiskah pa potrebujejo tudi podporo drugih strokovnjakov. Pri tem je pomembna jasna komunikacija z otrokom o tem, katere informacije je treba posredovati naprej in zakaj (*»To moram povedati naprej, ker gre za tvojo varnost.«* (A92)).

Sogovornice so poudarile tudi pomen enotnega pristopa med različnimi strokovnjaki. Kadar otrok prejema različna ali nasprotujoča sporočila, se lahko njegova stiska še poveča, zato so pomembni redna komunikacija, jasna razdelitev vlog in dogovorjen načrt pomoči.

4.9. Strokovni in etični izzivi pri delu

4.9.1. Skrb strokovnih delavk zase

V odgovorih sogovornic se je pokazalo, da je delo z otroki in mladostniki s samopoškodbenim vedenjem čustveno zahtevno ter od strokovnih delavk zahteva veliko osebne samoregulacije. Strokovna delavka mora najprej znati umiriti sebe, če želi ustrezno podpreti otroka (*»Delo na sebi, da si znaš sam pomagati, se razbremeniti in predelati svoje stvari.«* (A15)). Pri tem so pomembni tudi osebna zrelost, delo na sebi in sposobnost, da je zahtevni dogodki ne vznemirijo do mere, ko bi težko premišljeno ravnala (*»Osebna zrelost, delo na sebi in to, da te dogodki, ki se dogajajo, ne vržejo iz tira.«* (E23)).

Sogovornice so opisovale različne načine osebne razbremenitve. Nekaterim pomaga, da po službi stvari predihajo ali o njih premislijo (*»Pomaga mi tudi, da med vožnjo domov še malo premislim, si kaj rečem, prediham.«* (B151)). Večkrat so bile med odgovori omenjene tudi narava, gibanje, glasba, meditacija, joga, terapija in druge oblike osebnega dela (*»Za odklop mi pomagajo tek, hribi, plezanje in glasba.«* (F98)).

Poleg osebne skrbi zase se je kot zelo pomembna pokazala strokovna podpora. Sogovornice so navajale supervizijo, intervizijo, strokovne sestanke, pogovore s sodelavci, z vodstvom in

dodatna izobraževanja (*»Supervizije, intervizije, strokovne aktive in veliko prostora za pogovor o dilemah.«* (E138)).

Posebej močno se je v odgovorih sogovornic pokazal pomen tima. Tim je bil opisan kot ključen vir podpore (*»Pri tem je zame ključen tim.«* (E122)) in kot prostor za razbremenitev, učenje, skupno razmišljanje ter delitev odgovornosti. To strokovni delavki omogoča, da v zahtevnih situacijah ni sama in ima ob sebi ljudi, na katere se lahko zanese (*»Okrog sebe ljudi, na katere se lahko zanesesh, jim zaupaš in imaš z njimi odkrito komunikacijo.«* (H163)).

4.9.2. Strokovni izzivi pri delu

Pri delu z otroki in mladostniki s samopoškodbenim vedenjem se strokovne delavke srečujejo s številnimi strokovnimi izzivi. Ti so povezani z odgovornostjo, negotovostjo, občutkom nemoči, s težkimi odločitvami in čustveno zahtevnostjo dela (*»Ko se zgodi v praksi, te seveda stisne, sploh če se zgodi v tvoji izmeni oziroma pod tvojim vodstvom.«* (E35)).

Strokovne delavke so opisovale tudi občutke nemoči, frustracije in skrbi za otroka. Včasih se sprašujejo, ali so naredile dovolj, so kaj spregledale in ali bi lahko ravnale drugače (*»Včasih se potem sprašuješ, kje smo kaj zgrešili.«* (E41)). Občutek nemoči se pokaže tudi takrat, ko strokovna delavka nima več občutka, da lahko otroku pomaga (*»V določenih situacijah se počutim nesposobno, nimam več načina, kako bi lahko pomagala.«* (F90)).

Pomemben strokovni izziv je tudi odločanje v negotovosti. V kriznih situacijah pogosto ni časa za dolgotrajno razmišljanje, ampak se mora strokovna delavka odločiti hitro in ob tem ostati odrasla ter strokovna oseba (*»Pogosto pridejo situacije, ko nisi čisto prepričan, ali greš v pravo smer, pa se moraš odločiti v trenutku.«* (E119)).

Sogovornice so opozorile tudi na tveganje za izgorelost. Delo je čustveno zahtevno in lahko močno vpliva na zaposlene (*»Čustveno res težko delo.«* (H162)), posebej če nimajo dovolj podpore ali težke dogodke nosijo domov. Pri tem so opozorile, da lahko premajhna skrb za zaposlene dolgoročno vodi v izgorelost (*»Fokus bolj na otrocih, kar je prav, ampak dolgoročno potem dobiš izgorele ljudi.«* (A110)).

4.9.3. Etični izzivi pri delu

Etični izzivi se pri delu s samopoškodbenim vedenjem pojavljajo predvsem pri vprašanju zaupnosti, obveščanja drugih oseb in ohranjanja odnosa z otrokom. Strokovna delavka mora

presoditi, kaj lahko ostane zaupno in kdaj je informacijo dolžna posredovati naprej (*»Takrat se ves čas sprašuješ, kaj lahko ostane zaupno in kaj ne.«* (H173)).

Posebej občutljivo je, kako otroku povedati, da nekaterih informacij ni mogoče ohraniti kot skrivnost. Pomembno je, da strokovna delavka ne obljubi nečesa, česar zaradi otrokove varnosti ne more izpolniti (*»Nikoli pa nisem rekla, da bo to najina skrivnost.«* (H174)). Največjo škodo bi namreč lahko povzročila s tem, da bi obljubila zaupnost in nato informacijo vseeno posredovala naprej (*»Največjo škodo bi naredila, če bi rekla, da bo nekaj ostalo najina skrivnost, potem pa bi vseeno sporočila naprej.«* (H177)).

Etična zahtevnost se kaže tudi v tem, kako izpeljati obveščanje staršev ali drugih služb, ne da bi otrok dobil občutek, da je bil izdan. Dolžnost obveščanja je zato pomembno izvesti na podporen in premišljen način (*»Počakala, da se je otrok umiril, nato pa sta skupaj govorili z mamo.«* (H175)).

4.9.4. Organizacijski izzivi dela

Poleg osebnih, strokovnih in etičnih izzivov so sogovornice izpostavile tudi organizacijske izzive. Delo v stanovanjski skupini ne zajema samo neposrednega dela z otroki, ampak tudi veliko usklajevanja, administracije in sodelovanja z različnimi službami. Ena izmed sogovornic je poudarila, da strokovni delavci pogosto prevzamejo zelo široko vlogo, saj morajo skrbeti za različna področja otrokovega življenja, kadar starši te vloge ne zmorejo opravljati (*»Urejamo celoten otrokov svet, ker starši pogosto odpovejo.«* (A115)).

Zelo zahtevne situacije so po mnenju sogovornic takrat, kadar se pojavi več kriz hkrati. Kadar je strokovna delavka sama z več otroki in se hkrati pojavijo različne stiske, mora hitro presoditi, komu nameniti pozornost ter kako zaščititi vse otroke (*»Težko, ko si sam z osmimi otroki in se hkrati pojavijo trije resni primeri.«* (A114)).

Sogovornice so poudarile tudi kompleksnost dela, saj ni enotnega pristopa, ki bi ustrezal vsem otrokom (*»Področje zelo specifično in da ne moreš preprosto reči: to sem naredil in zdaj je rešeno.«* (A120)).

Organizacijski izziv se kaže tudi v pomanjkanju časa za načrtovanje, pripravo in delo s starši. Nekatere naloge se zaradi pomanjkanja časa premikajo v prosti čas zaposlenih, kar dodatno povečuje obremenitev (*»To pogosto potem delaš v svojem prostem času ali ponoči, ko bi moral spati, ali pa doma.«* (B166)).

Sogovornice so opozorile tudi na previdnost pri odpiranju tem, kot so samopoškodovanje, duševno zdravje in diagnoze, zlasti pri mlajših otrocih. Pri tem iščejo ravnotežje med odprtim pogovorom, zaščito otroka in preprečevanjem dodatnega poglobljanja težav (*»Koliko se o tem sploh pogovarjati z mlajšimi otroki.«* (B91)).

4.10. Predlogi za izboljšanje prakse

4.10.1. Skrb za dobrobit strokovnih delavk

V odgovorih sogovornic so se predlogi za izboljšanje prakse najprej nanašali na večjo skrb za dobrobit strokovnih delavk. Pokazalo se je, da zahteva kakovostno opravljanje tega dela osebni vložek, čustveno stabilnost in možnost razbremenjevanja, kar nekatere strokovne delavke doživljajo tudi kot velik osebni vložek časa, energije ter denarja (*»Moraš, če želiš to službo dobro opravljati, v svojem prostem času vložiti ogromno denarja in energije v to, da si ti v redu.«* (A102)).

Skrb zase je pogosto prepuščena posamezni strokovni delavki. Sogovornice so prepoznavale pomen osebnega dela, vendar so hkrati opozorile, da to ne bi smelo biti samo odgovornost zaposlenih (*»Prepuščen sam sebi.«* (A105)).

Sogovornice so sicer prepoznale, da v strokovnem centru že obstajajo nekatere oblike podpore, kot so supervizije, intervizije, strokovni aktivni in sestanki (*»Podporna mreža znotraj centra kar v redu, z intervizijami, sestanki in aktivom.«* (B169)).

Kot pomemben predlog se je pokazala potreba po večjem času za timsko delo, usklajevanje in evalvacijo. Sogovornice bi potrebovale več prostora za refleksijo, načrtovanje in strokovno usklajevanje, ne le za sprotno reševanje težav (*»Mislim, da bi predvsem potrebovali več časa za naše sestanke v timu.«* (B161)).

Pomemben del predlogov se je nanašal tudi na dodatna izobraževanja in strokovno usposabljanje (*»Dodatna izobraževanja.«* (C141)). Sogovornice so izpostavile zanimanje za travmo, travma-informiran pristop in uporabna izobraževanja, ki bi jim pomagala pri delu z otroki s kompleksnimi stiskami (*»Travma informed.«* (B189)).

Sogovornice so opozorile tudi na sistemske pomanjkljivosti, ki vplivajo na njihovo delo. Kot problem so izpostavile pomanjkanje časa za pripravo in načrtovanje (*»Nimamo dovolj časa za*

pripravo.» (B165)) in potrebo po več časa za neposredno ter individualizirano delo z otroki (*»Več časa za neposredno delo z otroki oziroma individualizacijo.*» (C142)).

4.10.2. Pomanjkljivosti sistema pomoči

Drugi večji sklop predlogov se je nanašal na pomanjkljivosti sistema pomoči otrokom in mladostnikom. Sogovornice so opozorile, da strokovna pomoč pogosto ni dovolj hitro dostopna, dovolj intenzivna ali dovolj specializirana za težave otrok v strokovnem centru (*»Težava pa je, da sistem ni dovolj hiter in intenziven.*» (B74)).

Pomembna pomanjkljivost so tudi dolge čakalne dobe in neenaka dostopnost terapevtske pomoči. Strokovni center pri delu z zelo zahtevnimi stiskami pogosto potrebuje hitrejšo in bolj dostopno podporo zunanjih strokovnjakov (*»Pride enkrat na tri tedne, po tem ko otrok čaka že eno leto na vrsto.*» (B88)).

Sogovornice so izpostavile tudi pomanjkljivo usposobljenost nekaterih strokovnjakov za delo s kompleksnimi travmami in samopoškodbenim vedenjem (*»Težave lahko pojavijo, če ljudje niso dovolj usposobljeni za svoje delo.*» (B80)). Zato se kot predlog pojavlja tesnejša povezanost strokovnjakov s specifičnimi znanji z institucijo, na primer v obliki hišnih strokovnjakov za posamezna področja (*»Hišnih strokovnjakov, ki bi bili bolj specializirani za posamezna področja.*» (B170)).

Kot pomemben predlog se je pokazalo tudi boljše povezovanje institucij (*»Boljše povezovanje med institucijami.*» (C143)). Otroci in mladostniki s samopoškodbenim vedenjem pogosto potrebujejo pomoč več sistemov hkrati, zato je nujno boljše sodelovanje med šolstvom, zdravstvom ter socialo (*»Boljše sodelovanje med različnimi sistemi, kot so šolstvo, zdravstvo in sociala.*» (C149)).

Sogovornice so poudarile tudi pomen preventive (*»Več poudarka na preventivi.*» (C144)). Samopoškodbeno vedenje je pogosto povezano z zgodnjimi stiskami, s primarno družino, šolo, z vrstniki in s širšim okoljem, zato bi bilo treba stiske prepoznati prej, med drugim tudi z razvojem čustvene pismenosti v šolah (*»Razvoj čustvene pismenosti v šolah.*» (C145)).

V povezavi z bivanjem v instituciji so sogovornice opozorile na pomanjkanje alternativnih oblik namestitve. Stanovanjska skupina je za nekatere otroke nujna in podporna rešitev, vendar ni vedno najbolj primerna za vse otroke, posebej kadar otrok potrebuje drugačno obliko varnosti

ter podpore (*»Drugih sistemskih rešitev pogosto ni, saj rejniških družin ni dovolj, krizni centri pa so le začasna možnost.«* (B120)).

5. RAZPRAVA

RV 1: Kako strokovni delavci v Strokovnem centru Kranj prepoznajo in razumejo samopoškodbeno vedenje otrok, ki so bili odvzeti iz družine?

Na podlagi intervjujev s strokovnimi delavkami Strokovnega centra Kranj ugotavljam, da sogovornice samopoškodbeno vedenje najprej prepoznajo po vidnih telesnih poškodbah, kot so rane, brazgotine, krvave sledi in prekrivanje poškodovanih delov telesa. Pozorne so tudi na manj očitne spremembe otrok ali mladostnikov, kot so umik, tišina, spremembe razpoloženja, odklanjanje kopanja ali daljše zadrževanje v kopalnici. Sogovornice tako enako kot navaja WHO (2019) ugotavljajo, da je samopoškodovanje pogosto skrito in ga lahko spremljajo spremembe v vedenju, razpoloženju ter načinu oblačenja.

Pri prepoznavanju omenjenih sprememb je pomembno, da strokovna delavka otroka dobro pozna in z njim vzpostavi varen odnos. Sogovornice v strokovnem centru z otroki in mladostniki živijo v skupnosti, zato lažje opazijo, ko se otrok ali mladostnik začne odzivati drugače kot običajno. Čačinovič Vogrinčič (2013, str. 30) navaja, da morajo odrasli ustvariti pogoje, v katerih lahko otrok izrazi svoje doživljanje in razumevanje situacije. To se je pokazalo tudi v moji raziskavi, saj otroci o samopoškodovanju pogosto niso spregovorili takoj, ampak šele takrat, ko so strokovni delavki dovolj zaupali.

Sogovornice samopoškodovanja niso razumele le kot iskanje pozornosti ali način manipulacije z odraslimi. Zanje je samopoškodbeno vedenje otrok in mladostnikov predvsem izraz notranje stiske, ki je otrok ne zna ali ne zmore ubesediti ali pokazati drugače. Samopoškodovanje so opisovale kot klic na pomoč, nebesedno sporočilo, način razbremenitve in preusmerjanje duševne bolečine v telesno. Takšno razumevanje je podobno ugotovitvam Elia (2025), ki samopoškodovanje opredeljuje kot neustrezen, vendar za posameznika v določenem trenutku uporaben način lajšanja psihične bolečine.

Cvetek (2014, str. 5) navaja, da so lahko pri mladostnikih, ki se samopoškodujejo, med drugim prisotni tudi krivda, boleči spomini, frustracije, jeza, neznosna napetost in potreba po samokaznovanju. V odgovorih sogovornic so se pojavljala podobna razumevanja. Samopoškodovanje je namreč otroku oziroma mladostniku po besedah sogovornic lahko pomagalo, da je za nekaj časa zmanjšal notranjo napetost ali svojo težko razumljivo duševno bolečino spremenil v bolj konkretno telesno bolečino. Med pomembnejšimi funkcijami

samopoškodbenega vedenja se je v moji raziskavi pokazal tudi občutek nadzora pri otrocih in mladostnikih. Otroci, ki so bili odvzeti iz družine, namreč pogosto niso odločali o tem, kdaj in kako bodo odšli od doma, kje bodo živeli, kako bodo potekali stiki s starši ter kaj se bo zgodilo z njihovo družino. V takšnih okoliščinah lahko telo postane eno redkih področij, nad katerim imajo občutek neposrednega nadzora. Walsh (2012), Eagen (2010) in Cerar idr. (2011, str. 3) samopoškodovanje prav tako povezujejo z nemočjo, napetostjo ter začasnim občutkom nadzora nad lastnim telesom.

Pri razumevanju samopoškodovanja je treba upoštevati tudi vpliv vrstnikov in spletnega okolja. Sawyer idr. (2018, str. 4) poudarjajo, da imajo socialna omrežja pomembno vlogo pri oblikovanju socialnega okolja mladih in lahko na njihovo duševno zdravje vplivajo tako pozitivno kot negativno. Sogovornice v moji raziskavi so opazale enako, da otroci o samopoškodovanju slišijo od vrstnikov, ga vidijo pri drugih ali se z njim srečajo prek družbenih omrežij. Hollander (2008) prav tako ugotavlja, da so mladostniki s samopoškodbenim vedenjem pogosto povezani z vrstniki s podobnimi izkušnjami. Kljub temu iz ugotovitev ne morem zaključiti, da gre vedno samo za posnemanje. Pri posameznem otroku je lahko sprva samopoškodbeno dejanje povezano z radovednostjo ali vplivom vrstnikov, vendar lahko vedenje vztraja predvsem takrat, ko mu pomaga uravnavati določeno notranjo stisko. Zato je treba pri vsakem otroku raziskati, kaj se je dogajalo pred dejanjem, kako se je počutil med njim in kaj je občutil po njem.

Sogovornice so samopoškodovanje razumele širše od rezanja, čeprav je bilo prav to omenjeno najpogosteje. Navajale so tudi opekline, ščipanje, grizenje, praskanje ran, udarjanje ob trde površine, stradanje, prenašanje, uporabo substanc, pretirano športno dejavnost in škodljive odnose. Tudi Ng (1998) in Wadman idr. (2020, str. 389–390) opisujejo številne oblike vedenja, od rezanja ter poškodovanja kože do omejevanja hrane, izpostavljanja ekstremnim temperaturam in zasvojenost z alkoholom ter drogami.

RV 2: Kakšne so izkušnje strokovnih delavcev pri delu z otroki, ki se samopoškodujejo?

Večina sogovornic se je v moji raziskavi s samopoškodbenim vedenjem že neposredno srečala, nekatere so se srečale le skozi pogovore z mladostnicami. Nekatere so opisovale le občasne in površinske poškodbe, druge globoke rane, nujne zdravstvene obravnave, hospitalizacije ter samomorilno ogroženost. Samopoškodovanje je zato del njihovega strokovnega dela in ne nekaj, s čimer bi se srečevale le izjemoma. V literaturi tudi Gorenc (2012) navaja, da se samopoškoduje med 12 in 35 % mladostnikov, dejanska razširjenost pa je lahko še večja.

Delo strokovnih delavk se ne konča z oskrbo poškodbe. Sogovornice so skrb za otroka opisovale kot spremljanje pred dogodkom, ob njem in po njem. Poskušajo opaziti spremembe, presoditi resnost poškodbe, opraviti pogovor z otrokom, oblikovati dogovore in vključiti druge strokovne službe. Ker se lahko samopoškodbeno vedenje otrok in mladostnikov ponavlja, je pomembno dolgotrajnejše sodelovanje z otrokom oziroma mladostnikom, ki vključuje podporo, pogovor, spremljanje njegovega doživljanja ter soustvarjanje manj škodljivih načinov soočanja s stisko.

Takšno delo je po besedah sogovornic čustveno zahtevno. Ob krvi, globokih ranah ali samomorilni ogroženosti lahko strokovna delavka občuti strah, nemoč, šok in veliko odgovornost. Sprašuje se lahko, ali je kaj spregledala in ali je naredila dovolj. Mešl in Drobnič Radobuljac (2019, str. 202) ter Zgoda, Shelly in Hitzel (2016) pri strokovnih delavcih opozarjajo na možnost sekundarne travmatizacije ter sočutne izčrpanosti. Sogovornice so povedale, da jim izkušnje pomagajo, da se sčasoma odzovejo bolj mirno. To ne pomeni, da jih dogodki ne prizadenejo, ampak lažje nadzorujejo svoj prvi čustveni odziv in najprej poskrbijo za otroka oziroma mladostnika. Miren in neobsojajoč odziv je pomemben tudi zato, ker lahko zgražanje, kritiziranje ali poniževanje zmanjšajo možnost, da bo otrok naslednjič poiskal pomoč (Cerar idr., 2011, str. 11–12).

RV 3: Kako strokovni delavci povezujejo samopoškodovanje otrok z njihovimi travmatičnimi izkušnjami pred, med in po odvzemu iz družine?

Sogovornice so samopoškodovanje pogosto povezovala z izkušnjami otrok iz primarne družine. Omenjale so zanemarjanje, nasilje, zasvojenost staršev, čustveno nedostopnost, pomanjkanje varnosti in prežgodnje prevzemanje odgovornosti za odrasle. Samopoškodovanja zato niso razumele le kot odziv na trenutno dogajanje, temveč kot posledico dalj časa trajajočih odnosnih in čustvenih stisk iz primarne družine. Tudi Pace, Di Folco, Guerriero in Muzi (2019, str. 373) ugotavljajo, da otroci, odvzeti iz družine, pogosto prihajajo iz okolij, v katerih njihove razvojne ter čustvene potrebe niso bile ustrezno zadovoljene. Pri teh otrocih običajno ne gre samo za en težek dogodek, ampak za več med seboj povezanih izkušenj.

Pomembna je tudi teorija navezanosti. Bowlby (1982, str. 668–669) poudarja, da otrok v nevarnosti išče bližino odrasle osebe, ki bi mu naj ponudila zaščito in pomiritev. Kadar je odrasla oseba nepredvidljiva, odsotna ali sama predstavlja vir strahu, otrok težko razvije občutek, da so odnosi varni. Na podlagi zgodnjih odnosov se oblikujejo notranji delovni modeli sebe in drugih (Lampe, 2009, str. 75). Otrok, ki je pogosto doživljal zavračanje, lahko začne

pričakovati, da mu tudi drugi ne bodo pomagali. To se lahko pokaže v zavračanju strokovnih delavk, umiku, jezi ali preizkušanju njihovih meja, kot so omenjale sogovornice v moji raziskavi.

Sogovornice so izkušnje otrok povezovale tudi z razvojno kompleksno travmo. Courtois (2004, str. 412–413) jo opisuje kot travmo, ki se ponavlja in kopiči v odnosih, v katerih bi moral otrok doživljati varnost. Njene posledice se lahko kažejo v težavah pri uravnavanju čustev, povečani vznemirjenosti, impulzivnosti in drugih vedenjskih odzivih (Mešl in Drobnič Radobuljac, 2019, str. 209). Poleg dogodkov pred odvzemom je lahko za otroka travmatičen tudi sam odvzem. Čeprav je potreben zaradi zaščite otroka, pomeni ločitev od staršev, znanega okolja in odnosov. Casey Family Programs (2018, str. 2) navaja, da lahko otrok ob odvzemu občuti nemoč, izgubo nadzora, krivdo in skrb za starše ali sorojence. Otroku je lahko po besedah sogovornic na starše še vedno močno navezan, čeprav je bil odnos z njimi neustrezen. V strokovnem centru se lahko počuti varneje, hkrati starše pogreša in se počuti krivega, ker živi drugje. Takšni občutki se lahko povezujejo tudi s samoobtoževanjem in samokaznovanjem. Namestitev v strokovni center ima zato po mnenju sogovornic dvojno vlogo. Otroku lahko ponudi varnost, strukturo in stabilne odrasle osebe, vendar hkrati pomeni izgubo domačega okolja ter prilagajanje novim odnosom. Sankaran, Church in Mitchell (2019, str. 1163–1167) opozarjajo, da lahko namestitev zunaj družine povzroči žalovanje ter dodatne psihološke posledice, še posebej ob večkratnih premestitvah.

RV 4: Kako strokovni delavci razumejo vlogo čustvene regulacije pri pojavu samopoškodovanja pri otrocih, nameščenih v institucionalno varstvo?

Sogovornice so čustveno regulacijo razumele kot eno pomembnejših področij pri razlagi samopoškodovanja. Otroku oziroma mladostniku se lahko samopoškoduje, ko svojih občutkov ne zna prepoznati, poimenovati ali jih zmanjšati na drugačen način. Stiska se lahko pokaže skozi umik, jezo, agresijo, konflikte, vedenjske izbruhe ali samopoškodovanje telesa. Gašperlin (2016, str. 185) čustveno regulacijo opredeljuje kot sposobnost, da posameznik čustvo zazna, ga razume, izrazi in primerno razbremeni. Pri otrocih z izkušnjo travme je ta sposobnost pogosto oslABLJENA, saj ob sebi niso imeli odraslega, ki bi jim pomagal prepoznati in uravnavati močna čustva.

Mešl in Drobnič Radobuljac (2019, str. 209) pri otrocih po travmatičnih izkušnjah opisujeta povečano vznemirjenost, impulzivnost, težave pri uravnavanju čustev ter druge vedenjske odzive. Van der Kolk (2023, str. 80–83) poudarja, da se lahko travmatične izkušnje ohranjajo

kot telesni in čustveni odzivi. Otrok se lahko zato na sedanji dogodek odzove zelo močno, ker ta v njem prebudi občutke, povezane s preteklostjo. Samopoškodovanje mu lahko po mnenju sogovornic tako za kratek čas zmanjša napetost ali prekine občutek praznine. Telesna bolečina je bolj jasna in lažje obvladljiva kot notranja. Vendar se čustvena regulacija ne razvija samo z učenjem posameznih tehnik. Otrok potrebuje tudi varen odnos z odraslo osebo, ki ostane mirna, predvidljiva in neobsojajoča.

Na razumevanju travme utemeljen pristop poudarja varnost, zaupanje, sodelovanje, možnost izbire in krepitev posameznikovih moči (SAMHSA, 2014, str. 9). Strokovne delavke zato z otroki iščejo različne načine pomirjanja, kot so pogovor, glasba, ustvarjanje, gibanje, narava in stik z živalmi. Cerar idr. (2011, str. 13–14) prav tako poudarjajo učenje prepoznavanja čustev in ustrežnejših načinov soočanja.

RV 5: Katere oblike podpore in pomoči strokovni delavci uporabljajo pri delu z otroki s samopoškodbenim vedenjem?

Ob samopoškodovanju strokovne delavke najprej poskrbijo za otrokovo varnost. Preverijo resnost poškodbe, rano oskrbijo in po potrebi vključijo zdravnika ali nujno medicinsko pomoč. Ob tem presodijo tudi, ali je prisotna samomorilna ogroženost. Po oskrbi poškodbe sledi pogovor. Ta ni namenjen zasliševanju ali kaznovanju, ampak razumevanju tega, kaj se je zgodilo pred dejanjem, kaj je otrok čutil in kaj je potreboval. Cerar idr. (2011, str. 13) priporočajo odprta in neobsojajoča vprašanja o okoliščinah ter doživljanju pred samopoškodovanjem in po njem. Takšen pogovor je blizu socialnodelovnemu pristopu. Poštrak (2015, str. 270–276) poudarja poslušanje, sprejemanje, podporo in skupno iskanje rešitev. Otrok ima znanje o svojem doživljanju, strokovna delavka pa strokovno znanje, zato lahko ustrežnejše rešitve oblikujeta s sodelovanjem. Pomembna je tudi validacija otrokovega doživljanja. To ne pomeni odobravanja samopoškodovanja, ampak priznanje, da je bila otrokova stiska zanj resnična. Strokovna delavka mu tako pokaže, da ga zaradi vedenja ne zavrača, hkrati pa mu pomaga iskati varnejše načine soočanja.

Z otrokom sogovornice oblikujejo tudi varnostne načrte in dogovore. Skupaj določijo, komu lahko pove, ko se stiska povečuje, in kaj lahko poskusi namesto samopoškodovanja. Med strategijami so pogovor, glasba, ustvarjanje, sprehod, šport, narava, dihalne in senzorne tehnike. Čačinovič Vogrinčič (2000, str. 91) pri delovnem odnosu poudarja sodelovanje, perspektivo moči in soustvarjanje rešitev.

Pri zahtevnejših primerih (ko je npr. samopoškodovanja res veliko in so rane globoke) je potrebno sodelovanje z drugimi strokovnimi službami. Strokovne delavke vključujejo psihiatre, klinične psihologe, centre za duševno zdravje, zdravstvene ustanove, šole, centre za socialno delo in terapevte. ZOOMTVI (2020) med nalogami strokovnih centrov določa tudi medinstitucionalno sodelovanje. Sogovornice so ob tem opozorile na dolge čakalne dobe in pomanjkanje intenzivnih, specializiranih obravnav. Stanovanjske skupine zato včasih dalj časa nosijo glavno odgovornost za otroke, čeprav bi potrebovale hitrejšo podporo drugih strokovnjakov.

RV 6: S katerimi strokovnimi in z etičnimi izzivi se strokovni delavci srečujejo pri sodelovanju z otroki, ki se samopoškodujejo?

Eden največjih strokovnih izzivov je po mnenju sogovornic hitro odločanje v kriznih situacijah. Strokovna delavka mora presoditi resnost poškodbe, samomorilno ogroženost, potrebo po zdravniški pomoči in dolžnost obveščanja drugih oseb. Pri tem nima vedno vseh informacij, odločitev pa mora kljub temu sprejeti.

Pomemben izziv je tudi razumevanje ozadja vedenja. Če samopoškodovanje razume samo kot manipulacijo ali neposlušnost, se lahko otrokova stiska spregleda. Pristop, utemeljen na razumevanju travme, samopoškodbeno vedenje obravnava kot možen način prilagajanja na drugačen način življenja, kar ne pomeni, da strokovna delavka otroku ne postavlja meja.

Etične dileme se po besedah sogovornic največkrat pojavljajo pri zaupnosti. Otroku lahko prosi, naj informacija o samopoškodovanju ostane skrivnost, strokovna delavka pa je ob ogroženosti otroka dolžna ukrepati. Pomembno je, da mu popolne zaupnosti nikoli ne obljubi in mu vnaprej razloži, komu bo informacijo posredovala ter zakaj. Domiter Protner, Leskošek in Frangež (2019, str. 241) poudarjajo otrokovo osebno udeležbo ter možnost, da izrazi svoje želje, strahove in razumevanje situacije. Dileme se pojavljajo tudi pri obveščanju staršev. Odnos s starši je lahko po rezultatih iz moje raziskave pomemben, vendar tudi boleč ali ogrožajoč. Strokovna delavka mora zato razmišljati, kako bo obveščanje vplivalo na otroka in kako ga vključiti v pogovor.

Delo je za zaposlene tudi čustveno naporno. Ob težkih poškodbah in travmatičnih pripovedih se lahko pojavijo nemoč, strah ter frustracija. Sogovornice so kot pomoč omenjale tim, supervizijo, intervizijo, pogovore s sodelavci, gibanje, naravo in druge oblike skrbi zase. Videmšek in Rakovec (2024, str. 155–173) poudarjata, da skrb zase ni samo odgovornost

posamezne strokovne delavke, ampak tudi organizacije same. Ta mora zagotavljati pogoje za strokovno podporo, odprt pogovor o obremenitvah in preprečevanje izgorelosti.

Med organizacijskimi težavami so sogovornice izpostavile preveliko količino administracije, pomanjkanje časa za individualno delo, hkratno pojavljanje več kriz in okrnjeno sodelovanje z drugimi službami. Potrebovale bi več časa za timsko delo in hitrejši dostop do strokovnjakov s področja travme, duševnega zdravja ter samopoškodovanja.

Kritično ovrednotenje metodologije

Pri interpretaciji rezultatov je treba upoštevati, da je bila raziskava izvedena samo v enem strokovnem centru in na priložnostnem vzorcu strokovnih delavk. Ugotovitev zato ni mogoče neposredno posplošiti na vse strokovne centre v Sloveniji. Podatki temeljijo na subjektivnih pripovedih sogovornic. Njihovega dela v strokovnem centru nisem neposredno opazovala, prav tako v raziskavo niso bili vključeni otroci in mladostniki. Rezultati zato prikazujejo predvsem strokovni pogled na samopoškodbeno vedenje. Otroci bi lahko določene odzive in oblike pomoči doživljali drugače.

Na rezultate je lahko vplivala tudi moja vloga raziskovalke. Z načinom postavljanja vprašanj in dodatnimi podvprašanji sem lahko usmerjala pripovedovanje, pri kodiranju em sama izbirala, katere vsebine bom razumela kot pomembne. Kljub temu je kvalitativni pristop omogočil podrobnejši vpogled v izkušnje strokovnih delavk in razumevanje njihovega vsakodnevnega dela.

V prihodnjih raziskavah bi bilo smiselno vključiti več strokovnih centrov, različne strokovne profile in tudi izkušnje otrok oziroma mladostnikov. Tako bi lahko primerjali strokovni pogled z njihovim doživljanjem pomoči. Raziskavo bi bilo mogoče dopolniti tudi z opazovanjem dela ali analizo varnostnih načrtov in strokovnih protokolov.

6. SKLEPI

- Strokovne delavke, ki so sodelovale v moji raziskavi, samopoškodbenega vedenja otrok in mladostnikov ne razumejo samo kot vedenjski problem, ampak predvsem kot izraz notranje stiske. Otrok s samopoškodbenim vedenjem pogosto pokaže, da doživlja nekaj težkega, česar v tistem trenutku ne zna povedati ali izraziti drugače.
- Samopoškodovanje se v moji raziskavi kaže kot klic na pomoč, način čustvene razbremenitve, poskus zmanjšanja premočnih občutkov ali iskanje občutka nadzora. To je posebej pomembno pri otrocih, ki so doživeli izgubo varnosti, nepredvidljive odnose, zanemarjanje, nasilje ali odvzem iz primarne družine.
- Sogovornice samopoškodovanja ne prepoznavajo samo po ranah, brazgotinah in krvavih sledih. Pozorne so tudi na umik, nenavadno tišino, spremembe razpoloženja, prikrivanje telesa z oblačili, odklanjanje kopanja, daljše zadrževanje v kopalnici in druga odstopanja od otrokovega običajnega vedenja.
- Pri zgodnjem prepoznavanju tveganja za samopoškodbeno vedenje je pomembno dobro poznavanje otroka. Strokovne delavke, ki so sodelovale v moji raziskavi, spremembe lažje opazijo, kadar poznajo otrokovo običajno vedenje, način odzivanja, odnose in okoliščine, v katerih se njegova stiska navadno poveča.
- Kot zelo pomemben se je v moji raziskavi pokazal varen odnos. Otrok o samopoškodovanju pogosto spregovori ali poškodbo pokaže šele takrat, ko strokovni delavki zaupa in čuti, da ga zaradi njegovega vedenja ne bo obsojala ali zavrnila.
- Odvzem iz družine je lahko po mnenju sogovornic nujen za otrokovo zaščito, vendar zanj hkrati pomeni veliko življenjsko spremembo. Otrok lahko izgubi znano okolje, vsakodnevno rutino, pomembne odnose in občutek nadzora, zato potrebuje veliko podpore tudi po namestitvi v strokovni center.
- Sogovornice samopoškodovanja niso neposredno povezovale samo z odvzemom iz družine. Kot pomembnejše so izpostavile izkušnje, ki jih je otrok doživel že pred odvzemom, predvsem nasilje, zanemarjanje, čustveno neodzivnost staršev, zasvojenost in pomanjkanje toplote ter stabilnih odnosov.

- Čustvena regulacija se je v moji raziskavi pokazala kot pomemben del razumevanja samopoškodovanja. Otrok se lahko samopoškoduje takrat, ko ga čustva preplavijo, ne zna povedati, kaj doživlja ali nima drugih načinov, s katerimi bi lahko izrazil svoja čustva.
- Pomoč strokovnih delavk otroku s samopoškodbenim vedenjem se ne sme končati samo pri oskrbi rane. Kot pomembni so se v moji raziskavi pokazali tudi miren odziv strokovne delavke, ocena ogroženosti, pogovor, razumevanje ozadja vedenja, spremljanje po dogodku in skupno iskanje manj škodljivih načinov soočanja s stisko.
- Nadomestne strategije uravnavanja čustev so se v moji raziskavi pokazale koristne predvsem takrat, ko so prilagojene posameznemu otroku. Same po sebi niso dovolj, če niso povezane z varnim odnosom, zaupanjem in s postopnim učenjem prepoznavanja, izražanja ter uravnavanja čustev otroka.
- Delo z otroki, ki se samopoškodujejo, je strokovno in čustveno zahtevno. Strokovne delavke, ki so sodelovale v moji raziskavi, se srečujejo z odgovornostjo za otrokovo varnost, etičnimi dilemami, občutki nemoči in s skrbjo, ali so naredile dovolj. Zato je pomembno, da pri delu ne ostanejo same, ampak imajo podporo tima, supervizije, intervizije, vodstva in zunanjih strokovnjakov.

7. PREDLOGI

- Predlagam, da Strokovni center Kranj strokovnim delavkam omogoči več časa za timske sestanke, supervizijo in intervizijo. Ti naj ne bodo namenjeni samo organizacijskim vprašanjem, ampak tudi pogovoru o strokovnih dilemah, osebnih obremenitvah in občutkih nemoči, ki se lahko strokovnim delavkam pojavijo pri delu z otroki v stiski.
- Vodstvo strokovnega centra naj zaposlenim omogoči več časa za pripravo, načrtovanje in evalvacijo dela. Sogovornice so namreč opozorile, da jim zaradi številnih nalog pogosto zmanjka časa za poglobljen premislek in individualno delo z otrokom.
- Predlagam, da vodstvo Strokovnega centra Kranj v sodelovanju z zunanjimi strokovnjaki organizira dodatna izobraževanja s področja travme, na razumevanju travme utemeljenega pristopa, duševnega zdravja in samopoškodbenega vedenja. Zaposleni potrebujejo predvsem znanja, ki jih lahko neposredno uporabijo pri delu z otroki s kompleksnimi stiskami.
- Na ravni sistema pomoči predlagam boljše sodelovanje med strokovnimi centri, zdravstvenimi ustanovami in centri za duševno zdravje, da bi otroci v strokovnih centrih hitreje prišli do ustrezne pomoči. Smiselna bi bila tudi uvedba t. i. hišnih specialistov, na primer kliničnega psihologa, terapevta ali pedopsihiatra, ki bi večkrat na teden prihajali neposredno v stanovanjske skupine. Tako bi bili lažje dostopni otrokom in strokovnim delavkam, pomoč pa bi bila bolj redna ter prilagojena potrebam posameznega otroka.
- Več pozornosti bi bilo treba nameniti preventivi in zgodnjemu prepoznavanju stisk. Predlagam, da šole, svetovalne službe in druge ustanove, ki delajo z otroki, izvajajo več konkretnih preventivnih dejavnosti, kot so delavnice o prepoznavanju ter izražanju čustev, pogovori o duševnih stiskah in predstavitev možnosti, kam se lahko otrok obrne po pomoč. Pomembno je tudi, da se strokovni delavci v vseh ustanovah, kjer sodelujejo z otroki, dodatno usposobijo za prepoznavanje zgodnjih znakov stiske, da bi se lahko odzvali, še preden se težave stopnjujejo v samopoškodbeno vedenje ali druge hujše oblike stiske.
- Za otroke, pri katerih stanovanjska skupina ni najprimernejša oblika pomoči, bi bilo treba razvijati tudi druge možnosti namestitve in podpore. Sogovornice so opozorile, da trenutno pogosto ni dovolj alternativnih rešitev, kot so bile rejniške družine, prilagojenih različnim potrebam otrok.

- V nadaljnjih raziskavah bi bilo smiselno vključiti tudi otroke in mladostnike, saj moja raziskava prikazuje pogled strokovnih delavk. Njihova perspektiva bi omogočila boljše razumevanje tega, katere oblike pomoči doživljajo kot podporne in kaj bi sami želeli spremeniti.
- Raziskavo bi bilo mogoče razširiti na več strokovnih centrov in vključiti večji vzorec zaposlenih. S kvantitativno raziskavo bi lahko preverili, kako pogosto se strokovne delavke srečujejo s samopoškodbenim vedenjem, katere oblike najpogosteje opažajo in kakšno podporo pri tem potrebujejo. Takšna raziskava bi prispevala k boljšemu pregledu razširjenosti problema, lažjemu primerjanju izkušenj med različnimi strokovnimi centri in bolj načrtnemu oblikovanju izobraževanj, strokovne podpore ter sistemskih rešitev.

8. UPORABLJENA LITERATURA

- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. N. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates. Pridobljeno 14. 4. 2026 s <https://mindsplain.com/wp-content/uploads/2021/01/Ainsworth-Patterns-of-Attachment.pdf>
- American Psychiatric Association. (2022). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders:DSM-5-TR*. Washington, DC: American Psychiatric Association Publishing.
- Aničić, K., Hrovat Svetičič, T., Hrovat, T., & Sušnik, A. (2015). *Nasilje nad otroki. Strokovne smernice za delo z otroki, ki doživljajo zanemarjanje in/ali nasilje*. Ljubljana: Društvo za nenasilno komunikacijo. Pridobljeno 24. 3. 2026 s https://www.drustvo-dnk.si/images/publikacije/2017-smernice_otroci.pdf
- Arnett, J. J. (2015). *Emerging adulthood: The winding road from the late teens through the twenties* (2nd ed.). Oxford, NY: Oxford University Press.
- Barnard, M., & McKeganey, N. (2004). The impact of parental problem drug use on children: what is the problem and what can be done to help? *Addiction*, 99(5), 552–559. Pridobljeno 15. 3. 2026 s [https://www.academia.edu/5258478/The_impact_of_parental_problem_drug_use_on_c_hildren_what_is_the_problem_and_what_can_be_done_to_help](https://www.academia.edu/5258478/The_impact_of_parental_problem_drug_use_on_children_what_is_the_problem_and_what_can_be_done_to_help)
- Barnett Veague, H. (2008). *Cutting and self-harm*. New York: Chelsea House Publications.
- Barton, S., Gonzalez, R., & Tomlinson, P. (2012). *Therapeutic residential care for children and young people: An attachment and trauma-informed model for practice*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Bouwkamp, R., & Bouwkamp, S. (2020). *Blizu doma*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta UL in Inštitut za družinsko terapijo.
- Bowlby, J. (1982). *Attachment and loss: Vol. 1. Attachment*. New York: Basic Books.
- Bretherton, I. (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology*, 28(5), 759–775. Pridobljeno 8. 4. 2026 s https://psychology.psy.sunysb.edu/attachment/online/inge_origins%20DP1992.pdf
- Burmen, S. (2014). *Samopoškodovanje: brazgotine, ki pripovedujejo zgodbo*. Pridobljeno 7. 5. 2026 s <https://www.iskreni.net/vsebina/druzina/samoposkodovanje-brazgotine-ki-pripovedujejo-zgodbo>

- Bužan, V. (2004). Agresivnost. V N. Anić (ur.), *Prispevki iz vedenjsko-kognitivne terapije*: zbornik 1 (str. 155–165). Ljubljana: Društvo za vedenjsko in kognitivno terapijo Slovenije in Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše.
- Casey Family Programs. (2018). *How does investigation, removal, and placement cause trauma for children?* Pridobljeno 4. 2. 2026 s https://www.casey.org/media/SC_Investigation-removal-placement-causes-trauma.pdf
- Cerar, M., Gaber, M., Kaliman, M., & Knez, T. (2011). *Samopoškodbeno vedenje: kako ga lahko razumemo in pomagamo?* Ljubljana: Inštitut za raziskave in razvoj »Utrip«. Pridobljeno 2. 2. 2026 s https://www.2018.mlad.si/uploads/Samopos%CC%8Ckodovanje_bros%CC%8Cura_TuSmo.si.pdf.pdf
- Chaney, S. (2011). A hideous torture on himself: Madness and self-mutilation in Victorian literature. *Journal of Medical Humanities*, 32, 279–289.
- Courtois, C. (2004). Complex trauma, complex reactions: Assessment and treatment. *Psychotherapy*, 41(4), 412–425. Pridobljeno 9. 4. 2026 s https://www.dhss.delaware.gov/dhss/dsamh/files/si10_1396_article1.pdf
- Cvetek, M. (2014). *Živeti s čustvi: čustva, čustveno procesiranje in vseživljenjski čustveni razvoj*. Ljubljana: Teološka fakulteta.
- Cvetek, R. (2009). *Bolečina preteklosti: travma, medosebni odnosi, družina, terapija*. Celje: Mohorjeva družba; Društvo Mohorjeva družba.
- Čačinovič Vogrinčič, G. (2000). Koncept delovnega odnosa v socialnem delu. *Socialno delo*, 39(2–3), 91–96. Pridobljeno 5. 4. 2026 s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-JU9V2QAF/e9db3a03-44d3-42c9-ae93-4d95a37832c4/PDF>
- Čačinovič Vogrinčič, G. (2008). *Soustvarjanje v šoli: učenje kot pogovor*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Čačinovič Vogrinčič, G. (2013). Spoštovanje otroštva. V T. Kodele & N. Mešl (ur.), *Otrokov glas v procesu učenja in pomoči: priročnik za vrtnice, šole in starše* (str. 11–40). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Čačinovič Vogrinčič, G., & Mešl, N. (2019). *Socialno delo z družino: soustvarjanje zelenih izidov in družinske razvidnosti*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Čarapina, V. (2022). *Kompleksni PTSD. Kako si?* Pridobljeno 9. 4. 2026 s <https://www.kakosi.hr/2022/02/01/kompleksni-ptsp/>

- Čujovič, M. (2019). *Ukrepi za varstvo koristi otroka*. Pridobljeno 14. 3. 2026 s <https://www.uradni-list.si/novice/pogled/ukrepi-za-varstvo-koristi-otroka/ukrepi-za-varstvo-koristi-otroka>
- Dernovšek, M. Z. (2013). Simptomi in znaki duševnih motenj. V P. Pregelj, B. Kores Plesničar, M. Tomori, B. Zalar, & S. Ziherl (ur.), *Psihijatrija* (str. 100–139). Ljubljana: Psihiatrična klinika.
- Dolenc, P. (2015). Stres in spoprijemanje s stresom v mladostništvu. *Revija za elementarno izobraževanje*, 8(4), 177–190. Pridobljeno 14. 5. 2026 s <https://journals.um.si/index.php/education/article/view/402>
- Domiter Protner, K., Leskošek, V., & Frangež, D. (2019). Medinstitucionalno sodelovanje: problemi, izzivi in dobre prakse. V V. Leskošek, T. Kodele, & N. Mešl (ur.), *Zaščita otrok pred nasiljem in zanemarjanjem v Sloveniji* (str. 236–266). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- D'Onofrio, A. A. (2007). *Adolescent self-injury: A comprehensive guide for counselors and health care professionals*. New York: Springer Publishing Company.
- Družinski zakonik (DZ) (2017). Ur. l. RS, št. 15/2017, 21/2018 – ZNOrg, 22/2019, 67/2019 – ZMatR-C, 200/2020 – ZOOMTVI, 94/2022 – odl. US, 5/2023 in 34/2024 – odl. US.
- Eagen, R. (2010). *Cutting and self-injury*. Canada: Crabtree Publishing Company.
- Elia, J. (2025). *Nonsuicidal self-injury (NSSI) in children and adolescents*. Merck Manual Professional Version. Pridobljeno 10. 6. 2026 s <https://www.merckmanuals.com/professional/pediatrics/psychiatric-disorders-in-children-and-adolescents/nonsuicidal-self-injury-nssi-in-children-and-adolescents>
- Erzar, T., & Kompan Erzar, K. (2011). *Teorija navezanosti*. Celje: Celjska Mohorjeva družba. Fakulteta za socialno delo. (b.d.). *Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebne stika*. Univerza v Ljubljani. Pridobljeno 14. 5. 2026 s <https://www.fsd.uni-lj.si/>
- Favazza, A. (2011). *Bodies under siege: Self-mutilation, nonsuicidal self-injury, and body modification in culture and psychiatry*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Ferrara, M. H. (ur.) (2016). *Human diseases and conditions* (3rd ed.). Farmington Hills, MI: Charles Scribner's Sons.
- Filipčič, K. (2019). Ogrožen otrok v labirintu pravnih pravil. V V. Leskošek, T. Kodele, & N. Mešl (ur.), *Zaščita otrok pred nasiljem in zanemarjanjem v Sloveniji* (str. 37–60). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

- Fišer, P., & Cugmas, Z. (2009). Povezanost med dojenčkovo oziroma malčkovo navezanostjo na mater in njegovim vedenjem pri vadbi plavanja. *Psihološka obzorja*, 18(4), 115–128. Pridobljeno 23. 3. 2026 s <https://journals.uni-lj.si/psiholoska-obzorja/article/view/21010/17329>
- Flynn, D. (2004). Adolescence. V I. Wise (ur.), *Adolescence* (str. 67–85). London: Routledge.
- Frangež, D., Drobnič Radobuljac, M., & Kodele, T. (2019). Razkritje nasilja nad otroki in zanemarjanja otrok. V V. Leskošek, T. Kodele, & N. Mešl (ur.), *Zaščita otrok pred nasiljem in zanemarjanjem v Sloveniji* (str. 245–250). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo. Pridobljeno 23. 3. 2026 s https://www.revija-socialnodelo.si/mma/12_Zidar.pdf/2020062408364588/
- Gašperlin, I. (2016). *Čutim, torej sem*. Kranj: GI svetovanje.
- Gorenc, M. (2012). *Miti in resnice o samopoškodbenem vedenju*. Pridobljeno 22. 4. 2026 s <https://tusmo.si/miti-in-resnice-o-samopoškodbenem-vedenju-2/>
- Gostečnik, C. (2010). *Neprodirna skrivnost intime*. Ljubljana: Brat Frančišek in Frančiškanski družinski inštitut.
- Hawton, K. E., Saunders, K. E. A., & O'Connor, R. C. (2012). Self-harm and suicide in adolescents. *The Lancet*, 379(9834), 2373–2382. Pridobljeno 7. 5. 2026 s <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0140673612603225>
- Hollander, M. (2008). *Helping teens who cut: Understanding and ending self-injury*. New York: The Guilford Press.
- Hopper, E. K., Bassuk, E. L., & Olivet, J. (2010). Shelter from the storm: Trauma-informed care in homelessness services settings. *The Open Health Services and Policy Journal*, 3(2), 80–100. Pridobljeno 12. 4. 2026 s https://www.researchgate.net/publication/239323916_Shelter_from_the_Storm_Trauma_Informed_Care_in_Homelessness_Services_Settings2009-08-202009-09-282010-03-22
- Hutchison, E. D. (2015). *Dimensions of human behavior: The changing life course*. Los Angeles: SAGE Publications.
- Johnson, S. M. (2003). Introduction to attachment: A therapist's guide to primary relationships and their renewal. V S. M. Johnson & V. E. Whiffen (ur.), *Attachment processes in couple and family therapy* (str. 3–17). New York: The Guilford Press.
- Kazenski zakonik (KZ-1) (2008). Ur. l. RS, št. 55/2008, 66/2008 – popr., s spremembami in dopolnitvami.

- Kobal Možina, L. (2007). Stili navezanosti pomagajočih prostovoljcev in soočanje s stresom pri nujenju psihosocialne pomoči. *Psihološka obzorja*, 16(4), 77–97.
- Konvencija o otrokovih pravicah (1989). Ur. l. RS – Mednarodna pogodba, št. 9/1992.
- Krajncan, M. (2025). Strokovni centri. V M. Krajncan, M. Vukovič, & K. Vrhunc Pfeifer (ur.), *Meje vedenja: kako razumeti, obravnavati in usmerjati mlade s težavami* (str. 319–354). Koper: Založba Univerze na Primorskem. Pridobljeno 18. 3. 2026 s <https://www.hippocampus.si/ISBN/978-961-293-413-2/6.pdf>
- Lampe, P. (2009). Teorija navezanosti in transakcijska analiza. *Kairos – Slovenska revija za psihoterapijo*, 3(3–4), 75–87. Pridobljeno 1. 4. 2026 s <https://www.kairos.skzp.org/index.php/revija/article/view/95/87>
- Leskošek, V., Miklič, N., & Sitar, S. (2019). Postopki in ravnanja po prijavi zanemarjenja ali nasilja nad otrokom. V V. Leskošek, T. Kodele, & N. Mešl (ur.), *Zaščita otrok pred nasiljem in zanemarjanjem v Sloveniji* (str. 164–202). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Levenson, J. (2020). Translating trauma-informed principles into social work practice. *Social Work*, 65(3), 288–298.
- Levine, P. A., & Frederick, A. (2015). *Kako prebuditi tigra*. Ljubljana: VBZ Ljubljana.
- Levine, P. A., & Kline, M. (2018). *Skupaj premagujemo travme in stres – kako pri otrocih krepimo samozavest in psihično odpornost*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Lyons, S., Whyte, K., Stephens, R., & Townsend, H. (2020). *Developmental trauma close up*. Beacon House Therapeutic Services and Trauma Team. Pridobljeno 12. 2. 2026 s <https://beaconhouse.org.uk/wp-content/uploads/2020/02/Developmental-Trauma-Close-Up-Revised-Jan-2020.pdf>
- Main, M., & Solomon, J. (1986). Discovery of an insecure-disorganized/disoriented attachment pattern: Procedures, findings and implications for the classification of behavior. V T. B. Brazelton & M. Yogman (ur.), *Affective Development in Infancy* (str. 95–124). Norwood, NJ: Ablex.
- Marjanovič Umek, L., & Zupančič, M. (2009). *Razvojna psihologija*. Ljubljana: Založba Rokus Klett.
- Matjan, P. (2010). Navezanost, razvezanost in terapevtske možnosti. V B. Škodlar (ur.), *Navezanost: zbornik prispevkov / 12. Bregantovi dnevi* (str. 51–66). Ljubljana: Združenje psihoterapevtov Slovenije.

- McInerney, M., & McKlindon, A. (2014). *Unlocking the door to learning: Trauma-informed classrooms and transformational schools*. Pridobljeno 10. 5. 2026 s <https://www.elc-pa.org/wp-content/uploads/2015/06/Trauma-Informed-in-Schools-Classrooms-FINAL-December2014-2.pdf>
- Mesec, B. (1997). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu 2 (skripta): kvalitativne raziskave*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mesec, B. (2009). *Načrtovanje raziskave: študijsko gradivo za interno uporabo* (T. Rape Žiberna & L. Rihter, ur.). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mešl, N. (2008). Delovni odnos v socialnem delu. V G. Čačinovič Vogrinčič, L. Kobal, N. Mešl, & B. Možina (ur.), *Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika v socialnem delu* (str. 115–143). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mešl, N., & Drobnič Radobuljac, M. (2019). Otrok z izkušnjo travme v postopkih zaščite. V V. Leskošek, T. Kodele, & N. Mešl (ur.), *Zaščita otrok pred nasiljem in zanemarjanjem v Sloveniji* (str. 202–235). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo. Pridobljeno 2. 2. 2026 s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-LPBQGD01/53dbc5e2-5d2b-4820-a00c-522fa32b656c/PDF>
- Mikec, S. (2019). Kateri otrok je ogrožen otrok. *Odvetnik*, 90, 67.
- Mikuš Kos, A., & Slodnjak, V. (2000). *Nesreče, travmatski dogodki in šola: pomoč v stiski*. Ljubljana: DZS.
- Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje. (2025). *Strokovni centri za otroke in mladostnike s posebnimi potrebami*. Pridobljeno 5. 2. 2026 s <https://www.gov.si teme/strokovni-centri-za-otroke-in-mladostnike-s-posebnimi-potrebami/>
- Moretti, M. M., & Peled, M. (2004). Adolescent-parent attachment: Bonds that support healthy development. *Paediatrics & Child Health*, 9(8), 551–555. Pridobljeno 16. 3. 2026 s <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2724162/pdf/pch09551.pdf>
- Mrevlje, G. V. (1984). Samomor in avtoagresivno vedenje mladostnikov. *Obzornik zdravstvene nege*, 18(6), 371–378.
- Ng, G. (1998). *Everything you need to know about self-mutilation: A helping book for teens who hurt themselves*. New York: The Rosen Publishing Group.
- Nixon, M., Cloutier, P., & Aggarwal, S. (2002). Affect regulation and addictive aspects of repetitive self-injury in hospitalized adolescents. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 41(11), 1333–1341.

- Nock, M. K., & Prinstein, M. J. (2005). Contextual features and behavioral functions of self-mutilation among adolescents. *Journal of Abnormal Psychology*, 114(1), 140–146. Pridobljeno 22. 4. 2026 s <https://psycnet.apa.org/record/2005-01472-014>
- Pace, C. S., Di Folco, S., Guerriero, V., & Muzi, S. (2019). Late-adopted children grown up: a long-term longitudinal study on attachment patterns of adolescent adoptees and their adoptive mothers. *Attachment & Human Development*, 21(4), 372–388.
- Poštrak, M. (2015). Koncepti socialnega dela z mladimi. *Socialno delo*, 54(3), 269–280.
- Rakar, T., Čačinovič Vogrinčič, G., Zaviršek, D., Boškić, R., Boljka, U., Smolej, S., Sobočan, A. M., Urh, Š., Dremelj, P., Kobal, B., Nagode, M., Žiberna, V., & Kovač, N. (2010). *Postopki, organizacija in standardi na področju rejništva* (končno poročilo). Ljubljana: MDDSZ, Direktorat za družino.
- Rodrigues, J. L. S. A., Lima, A. P. B., Nagata, J. Y., Rigo, L., Cericato, G. O., Franco, A., & Paranhos, L. R. (2016). Domestic violence against children detected and managed in the routine of dentistry – A systematic review. *Journal of Forensic and Legal Medicine*, 43, 34–41. Pridobljeno 15. 3. 2026 s <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1752928X16300749?via%3Dihub>
- Sankaran, V., Church, C., & Mitchell, M. (2019). A cure worse than the disease? The impact of removal on children and their families. *Marquette Law Review*, 102(4), 1163–1194. Pridobljeno 12. 4. 2026 s <https://repository.law.umich.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3055&context=facarticles>
- Sawyer, S. M., Azzopardi, P. S., Wickremarathne, D., & Patton, G. C. (2018). The age of adolescence. *The Lancet Child & Adolescent Health*, 2(3), 223–228. Pridobljeno 3. 5. 2026 s [https://doi.org/10.1016/S2352-4642\(18\)30022-1](https://doi.org/10.1016/S2352-4642(18)30022-1)
- Schore, A. N. (2010). Relational trauma and the developing right brain: The neurobiology of broken attachment bonds. V T. Baradon (ur.), *Relational trauma in infancy: Psychoanalytic, attachment and neuropsychological contributions to parent–infant psychotherapy* (str. 19–47). London: Routledge.
- Siegel, D. J., & Solomon, M. F. (2003). *Healing trauma: Attachment, mind, body, and brain*. New York: W. W. Norton & Company.
- Silva, A. S., Pires, P. A., Guerrerio, C., & Cardoso, A. (2012). Balancing motherhood and drug addiction: The transition to parenthood of addicted mothers. *Journal of Health Psychology*, 18(3), 359–367. Pridobljeno 24. 3. 2026 s

<https://repositorio.ispa.pt/bitstream/10400.12/7608/1/Journal%20of%20Health%20Psychology.pdf>

Slee, N., Arensman, E., Garnefski, N., & Spinhoven, P. (2007). Cognitive-behavioral therapy for deliberate self-harm. *Crisis*, 28(4), 175–182.

Strokovni center Kranj. (b.d.). *Predstavitev strokovnega centra*. Pridobljeno 10. 2. 2026 s <https://vzkranj.splet.arnes.si/>

Substance Abuse and Mental Health Services Administration. (2014). *SAMHSA's concept of trauma and guidance for a trauma-informed approach*. Rockville: Substance Abuse and Mental Health Services Administration. Pridobljeno 12. 4. 2026 s <https://store.samhsa.gov/sites/default/files/sma14-4884.pdf>

Sutton, J. (2008). *Healing the hurt within: Understand self-injury and self-harm, and heal the emotional wounds*. Oxford: How to Books.

Tančič Grum, A., & Roškar, S. (2021). Opredelevanje samomora in z njim povezanih pojmov. V S. Roškar & A. Videtič Paska (ur.), *Samomor v Sloveniji in svetu: opredelitev, raziskovanje, preprečevanje in obravnavanje* (str. 21–35). Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje.

Tantam, D., & Huband, N. (2009). *Understanding repeated self-injury: A multidisciplinary approach*. New York: Palgrave Macmillan.

Terr, L. C. (1991). Childhood traumas: an outline and overview. *The American Journal of Psychiatry*, 148(1), 10–20. Pridobljeno 12. 4. 2026 s <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/1824611/>

Trampuž, D., & Brecelj-Kobe, M. (2010). Usodna navezanost in družinski sistem. V B. Škodlar (ur.), *Navezanost: zbornik prispevkov / 12. Bregantovi dnevi* (str. 62–64). Ljubljana: Združenje psihoterapevtov Slovenije.

Treisman, K. (2017). *A therapeutic treasure box for working with children and adolescents with developmental trauma: Creative techniques and activities*. London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.

Ustava Republike Slovenije (URS) (1991). Ur. l. RS, št. 33/1991-I, 42/1997 – UZS68, 66/2000 – UZ80, 24/2003 – UZ3a, 47, 68, 69/2004 – UZ14, 69/2004 – UZ43, 69/2004 – UZ50, 68/2006 – UZ121,140,143, 47/2013 – UZ148, 47/2013 – UZ90,97,99, 75/2016 – UZ70a, 92/2021 – UZ62a in 98/2025 – UZ74a.

Van der Kolk, B. (2023). *Telo si vse zapomni: možgani, um in telo pri zdravljenju travme*. Ljubljana: VBZ Ljubljana.

- Videmšek, P., & Rakovec, P. (2024). Skrbimo za druge, kaj pa zase? Skrb za poklicni razvoj in preprečevanje izčrpanosti zaradi sočutja. *Socialno delo*, 63(3), 155–173. Pridobljeno 14. 6. 2026 s <https://repozitorij.uni-lj.si/Dokument.php?id=198011&lang=slv>
- Vodopivec, M. (2006). Samopoškodbeno vedenje pri mladostnikih. V *Mozaik našega delovanja: zbornik prispevkov ob 50-letnici Svetovalnega centra za otroke, mladostnike in starše* (str. 232–240). Ljubljana: Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše.
- Wadman, R., Nielsen, E., O'Raw, L., Brown, K., Williams, J. A., Sayal, K., & Townsend, E. (2020). These things don't work. Young people's views on harm minimization strategies as a proxy for self-harm: A mixed methods approach. *Archives of Suicide Research*, 24, 384–401.
- Walsh, W. B. (2012). *Treating self-injury: A practical guide* (2nd ed.). New York in London: The Guilford Press. Pridobljeno 12. 5. 2026 s https://books.google.si/books?hl=sl&lr=&id=GWLrGTFoeIYC&oi=fnd&pg=PP1&dq=walsh+treating+self+injury+year&ots=o8250nBl_9&sig=6yqKCor9k3jxgzJJbQZduwure2s&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
- Williams, J. M. G., Duggan, D. S., Crane, C., & Fennell, M. J. V. (2006). Mindfulness-based cognitive therapy for prevention of recurrence of suicidal behavior. *Journal of Clinical Psychology*, 62(2), 201–210.
- World Health Organization, Regional Office for the Eastern Mediterranean. (2019). *Suicide and self-harm*. Pridobljeno 10. 6. 2026 s <https://iris.who.int/handle/10665/333478>
- Zakon o kazenskem postopku (ZKP) (1994). Ur. l. RS, št. 63/1994, 70/1994 – popr., s spremembami in dopolnitvami.
- Zakon o obravnavi otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami v vzgoji in izobraževanju (ZOOMTVI) (2020). Ur. l. RS, št. 200/2020 in 10/2026 – ZKOM.
- Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND) (2008). Ur. l. RS, št. 16/2008, 68/2016, 54/2017 – ZSV-H in 196/2021 – ZDOsk.
- Zgoda, K., Shelly, P., & Hitzel, S. (2016). Preventing retraumatization: A macro social work approach to trauma-informed practices and policies. *The New Social Worker*. Pridobljeno 7. 5. 2026 s <https://www.socialworker.com/feature-articles/practice/preventing-retraumatization-amacro-social-work-approach-to-trauma-informed-practices-policies/>

9. PRILOGE

9.1. Priloga A: smernice za intervju

Uvodna vprašanja – kontekst in izkušnje

- Za začetek vas prosim, da se na kratko predstavite.
- Kakšno izobrazbo in strokovno usposabljanje imate za delo z otroki in mladostniki?
- Kakšno delovno mesto trenutno opravljate v Strokovnem centru Kranj?
- Koliko časa že delate z otroki in mladostniki?
- Koliko časa že delate v institucionalnem varstvu oziroma v strokovnem centru Kranj?
- Ali ste se v okviru svojega dela dodatno izobraževali o področju travme, duševnega zdravja ali samopoškodbenega vedenja?
- Kaj vas je navdušilo za delo z otroki in mladostniki?
- Kaj se vam zdi pri delu z otroki in mladostniki v SC Kranj najbolj značilno?

RV1: Kakšne so izkušnje strokovnih delavcev pri delu z otroki, ki se samopoškodujejo?

- Kakšne so vaše izkušnje dela z otroki in mladostniki, ki se samopoškodujejo?
- Lahko prosim opišete konkreten primer iz prakse, ki vam je ostal v spominu v povezavi s samopoškodbenim vedenjem otroka, ki je bival v strokovnem centru Kranj?

RV2: Kako strokovni delavci v Strokovnem centru Kranj prepoznavajo in razumejo samopoškodbeno vedenje otrok, ki so bili odvzeti iz družine?

- Kako prepoznate samopoškodbeno vedenje otrok in mladostnikov?
- Kako si vi razlagate pomen samopoškodbenega vedenja?
- Kaj vam samopoškodbeno vedenje sporoča o otrokovem notranjem svetu? (Misli, čustva, telesni občutki, spomini, strahovi, prepričanja o sebi in drugih ter način, kako otrok razume svoje pretekle izkušnje).

RV3: Kako strokovni delavci povezujejo samopoškodovanje otrok z njihovimi travmatičnimi izkušnjami pred, med in po odvzemu iz družine?

- Kako vidite povezavo med izkušnjo odvzema otroka iz družine in pojavom samopoškodbenega vedenja?
- Kako po vašem mnenju travmatične izkušnje vplivajo na čustvovanje in vedenje otrok? (Pred, med in po odvzemu iz matične družine).
- Kako po vašem mnenju institucionalno okolje (v tem primeru SC Kranj) vpliva na pojav ali vzdrževanje samopoškodbenega vedenja?
- Kako se to odraža v vsakodnevnem delovanju otrok v SC Kranj?

RV4: Kako strokovni delavci razumejo vlogo čustvene regulacije pri pojavu samopoškodovanja pri otrocih, nameščenih v institucionalno varstvo?

- Kako razumete vlogo čustvene regulacije pri samopoškodovanju otrok v institucionalnem varstvu? Kako razumete povezavo med tem, kako otrok doživlja in obvladuje svoja čustva ter samopoškodbenim vedenjem v institucionalnem varstvu?

- Kako po vaših izkušnjah otroci uravnavajo močna čustva in kakšno vlogo ima pri tem samopoškodovanje? Kako se otroci soočajo z občutki izgube, jeze ali strahu?
- Kakšno vlogo imajo odnosi otrok s starši pri tem procesu?
- Kako razumete pomen varnega odnosa otrok – starš pri delu z otroki, ki se samopoškodujejo?

RV5: Katere oblike podpore in pomoči strokovni delavci uporabljajo pri delu z otroki s samopoškodbenim vedenjem?

- Kako poteka vaše delo z otroki, ki se samopoškodujejo? Katere pristope in oblike podpore uporabljate pri pomoči otrokom ter mladostnikom, ki se samopoškodujejo?
- Kaj se vam zdi pri tem delu najbolj učinkovito?
- Kako sodelujete z drugimi strokovnjaki in institucijami?

RV6: S katerimi strokovnimi in etičnimi izzivi se strokovni delavci srečujejo pri sodelovanju z otroki, ki se samopoškodujejo?

- S kakšnimi strokovnimi in etičnimi izzivi se srečujete pri svojem delu?
- Kako vi doživljate te strokovne izzive pri delu z otroki, ki se samopoškodujejo?
- Kako uravnotežite otrokovo varnost in njegovo avtonomijo?
- Kako vi kot strokovni delavec skrbite zase pri delu s tako čustveno zahtevnimi situacijami?
- Kakšno podporo bi kot strokovni delavec potrebovali?

Zaključna refleksija

- Kakšne možnosti predlagate za izboljšanje podpore otrokom s samopoškodbenim vedenjem v institucionalnem varstvu? Kaj bi po vašem mnenju moralo biti v praksi drugače ali bolje urejeno?
- Ali je še kaj, kar bi želeli dodati glede te tematike, pa vas o tem nisem vprašala?

9.2. Priloga B: Odprto kodiranje

INTERVJU A

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
A1	Študirala sem socialno delo	univ. dipl. socialna delavka	izobrazba	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
A2	Že prej me je zelo zanimalo duševno zdravje	strokovni interes za duševno zdravje	strokovna usmerjenost	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
A3	Potem sem šla tudi v tujino študirat	študij v tujini	delovne izkušnje	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
A4	In tam sem začela delat	delo v tujini	delovne izkušnje	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
A5	Vedno bolj me je vlekle delo z mladostniki, ker se mi je zdelo, da sem jim lahko najbližje	usmerjenost v delo z otroki in mladostniki	strokovna usmerjenost	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
A6	Nekaj časa sem delala kot DSP	izkušnje dela kot DSP	delovne izkušnje	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
A7	potem sem bila v vrtcu, na enem projektu za svetovalno delavko	izkušnje dela v vrtcu	delovne izkušnje	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
A8	Delala sem pet let z otroki brez spremstva, potem pa sem se po šestih letih vrnila v Slovenijo in najprej me je precej potegnilo v šolstvo. Nekaj časa sem delala kot DSP potem sem bila v vrtcu, na enem projektu za svetovalno delavko	izkušnje z otroki brez spremstva	delovne izkušnje	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
A9	Zdaj bo pet let, moje delovno mesto je vzgojiteljica v stanovanjski skupini	pet let dela kot vzgojiteljica v stanovanjski skupini	Delovno mesto in čas zaposlitve v Strokovnem centru Kranj	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
A10	To delo v bistvu zajema otrokovo celotno življenje, ne gre samo za vzgojo in izobraževanje, ampak res za celotno delo z otroki	celostna vključenost v otrokovo življenje	delo z otroki in mladostniki	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
A11	Otroci so pri nas nameščeni vsaj tri leta, tako da se v tem času z otrokom res zbližaš in vzpostaviš odnos.	zbližanje in navezanost z otroci	odnos s strokovno delavko	odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
A12	Glavno vodilo je, da otrokom omogočimo neko otroštvo, pripadnost in mogoče neko bolj normalno družinsko življenje, ker smo res toliko skupaj in imamo take vloge, da je na koncu vse skupaj precej družinsko	družinska dinamika v stanovanjski skupini	odnosi z drugimi otroki in mladostniki	odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
A13	Že med študijem sem prakso opravljala na PUM-u, tako da bi rekla, da z otroki in mladostniki delam približno petnajst let.	dolgoletne izkušnje z otroki in mladostniki	delovne izkušnje	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
A14	Ja, že prej sem se veliko izobraževala, ko sem živela v tujini, imeli smo zelo dobro	stalno izobraževanje zaradi	strokovna izobraževanja	strokovna usposobljenost	Poklicno ozadje strokovnih delavk

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	izobraževanje iz prve pomoči ob psihičnih stiskah. Sicer pa se mi zdi zelo pomembno, da se človek stalno izobražuje, tudi zdaj, v okviru dela in študija psihoterapije otrok in mladostnikov. Kot pedagoški delavec ali socialni pedagog sicer imaš neka osnovna znanja, ampak so te stvari tako specifične, da res ne smeš obstati na točki, ko rečeš »Zdaj pa vse vem.«, Problematična področja se spreminjajo, pojavljajo se novi trendi in nove oblike težav, zato se sama vsako leto udeležim vsaj dveh ali treh izobraževanj	specifičnih in spreminjajočih se težav otrok in mladostnikov			
A15	Zraven pa se mi zdi zelo pomembno tudi delo na sebi, da si znaš sam pomagati, se razbremeniti in predelati svoje stvari. Zelo pomembno je, da se znaš samoregulirati	pomembnost samoregulacije	osebna samoregulacija	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
A16	sama sem šla tudi na focusing, kjer uglašuješ um in delaš preko telesa. V tujini se to veliko uporablja pri delu z otroki, pri nas pa je to še bolj v povojih	uporaba focusinga v tujini	strokovna podpora	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
A17	delo z otroki in mladostniki še vedno omogoča imeti neko vizijo za naprej, da lahko dosežeš spremembe, ker pri odraslih je včasih že toliko stvari zraven, toliko frustracij, pripravljenosti ali nepripravljenosti, tukaj pa je še vedno prisotna neka kreativnost, igrivost, možnost, da si otroku vzor, da on v sebi najde neke stvari in se potem uspešno razvija naprej	Kreativnost pri delu z otroki in mladostniki	strokovna usmerjenost	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
A18	Meni se zdi, da je največ poudarka na socialnem področju, na odnosih	poudarek na odnosih	delo z otroki in mladostniki	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
A19	čustveni regulaciji in primernih načinov odzivanja	poudarek na čustveni regulaciji in primernih	delo z otroki in mladostniki	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
		načinih odzivanja			
A20	da otroci prihajajo v stik sami s sabo in spoznavajo sami sebe.	stik otrok s samim seboj	delo z otroki in mladostniki	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
A21	še vedno pa je veliko poudarka na šoli in izobraževanju in ogromno časa porabimo za to. Ampak če posameznik ne more funkcionirati, vse to nima toliko smisla. Najbolj pomembno je, da se otroci okrepijo, spoznajo sami sebe in svoje notranje procese	poudarek na šolo	delo z otroki in mladostniki	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
A22	V moji službi je bilo tega kar veliko, trenutno imamo eno dekle	veliko izkušenj	Neposredno srečanje	srečanje s samopoškodbenim vedenjem pri delu	Izkušnje s samopoškodbenim vedenjem
A23	kako se trendi samopoškodovanja spreminjajo	spreminjanje trendov	trendi samopoškodovanja	oblike samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
A24	Včasih je bilo bolj prisotno rezanje, danes pa se pojavljajo tudi druge metode	pojav novih metod	trendi samopoškodovanja	oblike samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
A25	recimo uporaba deodoranta zelo blizu kože, da si kožo opečejo	opekline z deodorantom	načini samopoškodovanja	oblike samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
A26	Prisotni so tudi ščipanje, grizenje in druge oblike	ščipanje	načini samopoškodovanja	oblike samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
A27	grizenje in druge oblike	grizenje	načini samopoškodovanja	oblike samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
A28	V zadnjih štirih letih smo imeli štiri dekleta, ki so se zelo pogosto in intenzivno samopoškodovale	zelo pogosto	pogostost samopoškodovanja	intenzivnost samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
A29	predvsem z rezanjem	rezanje	načini samopoškodovanja	oblike samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
A30	V nekaterih primerih je bila potrebna tudi zdravniška pomoč	potreba po zdravniški pomoči	resnost poškodb	intenzivnost samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
A31	pri delu s tem je pomembno predvsem to, da ostanem mirna	mirnost strokovne delavke	miren odziv strokovne delavke	neposredna pomoč otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
A32	punca prišla na pogovor, kot da ni nič narobe. Že začutila sem, da nekaj ni v redu	prikrita čustvena stiska	spremenbe v vedenju	prepoznavanje samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
A33	ker otroci to običajno skrivajo,	skrivanje samopoškodovanja	spremenbe v vedenju	prepoznavanje samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
A34	pogosto poskušajo predstaviti neko drugo težavo	preusmerjanje pozornosti	spremenbe v vedenju	prepoznavanje samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
A35	Imela pa je rumen pulover in na njem majhno krvavo pikico	krvava sled	vidni znaki	prepoznavanje samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
A36	Rekla sem ji, naj mi pokaže, pa ni hotela. Imela je celo roko močno in globoko porezano	odklanjanje razkritja	vidni znaki	prepoznavanje samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
A37	zelo pomembno je, da otrok vidi, da se ne ustrašiš, tudi če sem v sebi pretresena, reagiram umirjeno, ne dajem pretirane pozornosti, vprašam jo, ali je v redu	miren in neobsojajoč odziv ob samopoškodovanju	miren odziv strokovne delavke	neposredna pomoč otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
A38	povem, da bova rano oskrbeli, vzamem povoje in podobno	oskrba rane	oskrba poškodbe	neposredna pomoč otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
A39	Tako se ustvari prostor za pogovor, brez obsojanja, ne vrtam preveč z vprašanji, zakaj je to naredila, skušam situacijo normalizirati, da ni dodatne drame	prostor za pogovor brez obsojanja z normalizacijo	pogovor z otrokom	odnosna podpora otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
A40	pri nekaterih otrocih prisotna tudi potreba po pozornosti	potreba po pozornosti	iskanje odziva okolice	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
A41	Ta deklica se je zelo veliko rezala, potem pa je hotela povoje, nosila kratke rokave in želela, da se to vidi tudi v šoli	željena vidnost samopoškodb	vidni znaki	prepoznavanje samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
A42	zato temu ne dajemo preveč pozornosti, da otrok vidi, da s tem ne bo dosegel tistega, kar mu primanjkuje, tisto, kar potrebuje, so druge stvari	neusmerjanje pozornosti na samopoškodovane	razumevanje ozadja vedenja	odnosna podpora otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
A43	Ja, večinoma gre seveda za stisko	izraz čustvene stiske	izražanje čustvene stiske	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
A44	primer deklice, ki je samopoškodovanje uporabila tudi v smislu manipulacije, ko smo ji postavili mejo	odziv na postavljene meje	občutek nadzora in izhod iz situacije	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
A45	Ko otroku postaviš mejo, se lahko znajdeš v stiski, ker veš, da bo odreagirala tudi s samopoškodovanjem, in si potem včasih malo ujet	stiska in ujetost strokovne delavke	stiske ob strokovnih odločitvah	strokovni izzivi pri delu	Strokovni in etični izzivi pri delu
A46	zato ne daješ pretirane pozornosti samemu dejanju, ampak razmišljaš, kaj je v ozadju	usmerjenost v ozadje vedenja	razumevanje ozadja vedenja	odnosna podpora otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
A47	Kar se skrivanja tiče, je zelo pomembno, kako dobro poznaš otroka, včasih začutiš, da je otrok bolj tih, da nekaj ni v redu	poznavanje otroka in zaznavanje sprememb	prepoznavanje tveganja	prepoznavanje samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
A48	drugi otroci povedo, če opazijo stisko	vloga drugih otrok pri prepoznavanju stiske	vidni znaki	prepoznavanje samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
A49	Znaki so lahko čisto vsakdanji, recimo da je otrok nenavadno dolgo zaprt v kopalnici, ali da se nenadoma vede drugače kot običajno	zadrževanje v kopalnici	prepoznavanje tveganja	prepoznavanje samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
A50	Tudi vnaprej sem ji povedala: »Jaz te bom prišla preverit, če bo potrebno.« Pomembno je, da jim poveš, da je to tvoja dolžnost in obveznost, da če gre za ogrožanje, boš ukrepal, s tem lahko včasih tudi marsikaj preprečiš, saj jim je zelo težko iti k zdravniku	vnaprejšnja jasnost ukrepanja in strokovne dolžnosti	dogovori z otrokom in tehnike pomoči	preprečevanje ponovitve samopoškodovane	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
A51	Mislim, da je takrat vsega preveč, določene stvari jih preplavijo	občutek, da je vsega preveč	spremenjeno doživljanje čustev	soočanje s stisko	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
A52	samopoškodovanje jim predstavlja neko obliko sprostitve, nekaj znanega, nekaj, kar jim je v tistem trenutku na nek način udobno	samopoškodovanje kot način sprostitve	razbremenitev in uravnavanje čustev	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
A53	Če bi imeli druge metode, druge tehnike, s katerimi bi prepoznali svoje stanje in se razbremenili, bi bilo drugače. Veliko delamo na tem, da skupaj z otrokom razmišljamo: »To se je zgodilo, kako bi lahko ravnal drugače, kaj lahko narediš, ko si jezen? Kaj lahko narediš, ko si žalosten? Skušamo ta vedenja čim večkrat ponavljati in jih podpirati, da bi otroku postala navada	učenje nadomestnih strategij čustvene regulacije	učenje čustvene regulacije	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
A54	danes samopoškodovanje ni prisotno samo pri otrocih v zavodih, ampak je zelo razširjeno tudi v splošni populaciji. Velik vpliv imajo tudi trendi in družbena omrežja	družbena omrežja	okoljski vpliv	pojavnost samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
A55	pri otrocih, ki so doživeli odvzem je tveganje večje	večje tveganje samopoškodovanja po odvzemu iz primarne družine	odvzem kot travmatična izkušnja	odvzem iz primarne družine kot dejavnik tveganja	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
A56	V svojih primarnih družinah pogosto niso doživeli sprejetosti, ljubezni in topline	pomanjkanje sprejetosti in topline v primarni družini	pomanjkanje varnosti in sprejetosti	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
A57	nimajo dovolj orodij, da bi svoje stiske uravnavali na druge, bolj primerne načine	odpoved drugih strategij	preusmerjanje čustev v druga vedenja	soočanje s stisko	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
A58	naši otroci tudi povedo, da se samopoškodovanje pojavlja tudi v šoli	šolsko okolje	okoljski vpliv	pojavnost samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
A59	med otroci, ki so doma, ki imajo lahko dobro, zdravo okolje, pa mogoče ne znajo regulirati nekih stisk ali pa so kot že omenjeno to neki trendi tudi v splošni populaciji	trend v splošni populaciji	okolijski vpliv	pojavnost samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
A60	Odvzem je sam po sebi travma. Veliko otrok vse to veže nase; obdobje odvzema, kriznega centra in prihoda v strokovni center pa je eno najbolj stresnih obdobjev za otroka	odvzem kot travmatično in stresno obdobje	odvzem kot travmatična izkušnja	odvzem iz primarne družine kot dejavnik tveganja	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
A61	Vse je na novo, ogromno stvari se dogaja. Določene težave pa se začnejo še bolj kazati šele kasneje, ko se otrok malo umiri; sprva je vse novo, potem pa, ko se nekoliko vključi, dobi prostor, da pridejo notranje stiske bolj na plano, takrat se pogosto začnejo bolj izražati tudi samopoškodovanje in druge težave. Tudi če se otrok pred tem nikoli ni samopoškodoval, se je to pojavilo šele po nekaj mesecih bivanja pri nas	poznejše izražanje stisk in samopoškodovanja po namestitvi	posledice odvzema in namestitve	odvzem iz primarne družine kot dejavnik tveganja	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
A62	prej je toliko vsega, da otrok sploh nima časa čutiti samega sebe in predelovati stvari, šele ko se nekoliko umiri in navadi, dobi prostor, da vse pride na plano	prostor za čutenje in predelavo po umiritvi	posledice namestitve	življenje v instituciji	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
A63	med otroki obstaja tudi vpliv drug na drugega, ena punca začne, prijateljice to vidijo, druga pove naprej in tako se določena vedenja širijo	vrstniki	okolijski vpliv	pojavnost samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
A64	pri fantih se stiska bolj kaže skozi agresijo, pretepe ali udarjanje v steno, kar je prav tako neka oblika samopoškodovanja	agresivno izražanje stiske pri fantih kot oblika samopoškodovanja	spolne razlike	pojavnost samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
A65	Pri dekletih pa sem večkrat opazila, da med sabo celo vrednotijo, katero samopoškodovanje je »bolj pravo«	vrednotenje samopoškodovanja med dekleti	spolne razlike	pojavnost samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
A66	Ko je vsega preveč, je to zanje najlažji način, ker je takoj dostopen. Težko zdržijo z občutki, napetost raste in raste, potem pa enkrat poskusijo in ugotovijo, da jim je odleglo, ko pride podobna situacija, se spomnijo, da jim je to že pomagalo, in vedenje se začne ponavljati, tako sčasoma nastane navada	samopoškodovane kot takoj dostopen način olajšanja	razbremenitev in uravnavanje čustev	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
A67	zelo pomembno je, da otroka pravočasno ujameš	pomembno pravočasno prepoznavanje tveganja	prepoznavanje tveganja	prepoznavanje samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
A68	Najprej moraš z njim vzpostaviti odnos, potem lahko opaziš, da je bolj nemiren, da se umika ali da se nekaj dogaja, in ga ujameš še preden pride do dejanja	varen odnos kot pogoj za zgodnje prepoznavanje in preprečevanje samopoškodovane	odnos s strokovno delavko	odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
A69	Zelo pomembna se mi zdi tudi iskrenost	iskrenost v pogovoru	pogovor z otrokom	odnosna podpora otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
A70	Vprašaj: "Razmišljaš, da bi si kaj naredil?", velikokrat nas je teh vprašanj strah, ker mislimo, da bomo s tem nekaj sprožili, ampak je veliko manj škode, če otroka iskreno vprašaš, kot pa da potem saniraš posledice	neposredno vprašanje o samopoškodovani	pogovor z otrokom	odnosna podpora otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
A71	Veliko je odvisno od odnosov, mi imamo v skupini z otroki res dobre odnose, in srečo, da delamo na način, da se otroci veliko obračajo na nas, veliko se pogovarjamo, imamo večerne debate	dobri odnosi v stanovanjski skupini	odnosi z drugimi otroki in mladostniki	odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
A72	v močnih stiskah včasih svojo napetost izražajo tako, da so grdi drug do drugega, ali da jo usmerijo v nekoga drugega	usmerjanje svoje čustvene napetosti v drugega	izražanje stiske skozi odnose	soočanje s stisko	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
A73	Imeli smo recimo deklico, ki je bila celo življenje nekako spregledana, tiha, »siva miška«, vsi so jo zafrikavali	vrstniško nasilje	izražanje stiske skozi odnose	soočanje s stisko	Čustvena regulacija in načini soočanja

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
					z močnimi čustvi
A74	se je tudi samopoškodovala, pri nas pa je začutila varnost in se je to nekoliko zmanjšalo	zmanjšanje samopoškodovanja ob občutku varnosti	odnos s strokovno delavko	odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
A75	potem, ko se je začela počutiti bolj varno in je dobila nekaj moči, je začela to moč usmerjati na druge, enkrat je bila v konfliktu z drugo punco, ta je bila vsiljiva, ona ji je rekla, naj jo pusti pri miru, a druga tega ni upoštevala	preusmerjanje napetosti v konflikt z vrstnico	izražanje stiske skozi odnose	soočanje s stisko	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
A76	Tako zelo jezna je postala, da je šla sama v sobo in se začela z deodorantom pršiti po koži, kot da bi nase projicirala vse tisto, kar bi želela povedati drugi osebi, ker svojih meja in občutkov ne znajo skomunicirati navzven, to obrnejo nase	samopoškodovanje kot obračanje neizraženih občutkov nase	izražanje čustvene stiske	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
A77	Pri nas je veliko otrok za vikende pri starših, če je to v njihovo korist. Npr. primer dečka, ki nima osebnih stikov, ampak samo telefonske, ker je sam jasno povedal, da jih noče. Pomembno je, da otroku omogočiš, da pove, ali mu je stik v redu ali ne, in da ga pri tem podpreš, če sam ne zmore povedati, mu lahko pri tem pomagamo mi	upoštevanje otrokove volje pri stikih s starši	stiki s starši in otrokova regulacija	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
A78	če so bili starši zelo proti nam, oziroma da mi nismo imeli odnosa s starši, smo opazili več samopoškodovanja pri teh otrocih staršev	več samopoškodovanja brez odnosa s starši	odnos strokovnih delavk s starši	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
A79	Pri enem fantu imamo recimo primer, ko ima mama sicer željo po stikih in tudi pokliče, on pa jo zavrača, ker je nanjo zelo jezen, rekli smo mu: »Ne bomo te silili, ti se odločiš sam.«. Morda bo na dolgi rok videl, da je bila mama	neprisilni stiki in podpora otrokovi odločitvi	stiki s starši in otrokova regulacija	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	vendarle prisotna, na silo pa se mi ne zdi prav ničesar delati, ker bi bilo to za otroka samo še bolj škodljivo. Temu zelo dobro sledi tudi CSD in res ne sili otroka v stike, če si tega ne želijo				
A80	Brez odnosa, sploh pa brez varnega odnosa, ne moreš delati, če otrok doma nikoli ni imel varnosti in varnega odnosa s starši, je pomembno, da vsaj tukaj začne spoznavati, kaj to pomeni. Varnost je v bistvu osnova vsega	varen odnos kot osnova dela	odnos s strokovno delavko	odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
A81	To pa zahteva ogromno časa in tudi veliko zavrnitev z njihove strani, velikokrat moraš vztrajati, ne da bi pričakoval takojšen odziv, otrok te lahko stokrat zavrne, pa bo stoprič mogoče drugače	dolgotrajnost in vztrajanje pri vzpostavljanju odnosa	odnos s strokovno delavko	odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
A82	naši možgani hitro reagirajo z umikom ali zamero, moraš razumeti, da otrok ne zavrača tebe osebno, ampak da teh odnosov preprosto ne pozna in da ne zmore drugače, zato je varnost res baza za vse	otrokovo nerazumevanje varnega odnosa	navezanost in (ne)varen odnos	Odnosi z drugimi odraslimi osebami	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
A83	struktura, ki jo imamo, se mi zdi pomembna. Mogoče se zdi, da smo rigidni, ker imajo otroci točno določeno, kdaj je učenje, kdaj je to ali ono, ampak v resnici jim to daje občutek varnosti, prej tega pogosto nikoli niso imeli	struktura kot vir varnosti	dogovori z otrokom in tehnike pomoči	preprečevanje ponovitve samopoškodovanja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
A84	Če se otrok poškoduje tako, da so rane globoke, jih je veliko ali je poškodba resna, absolutno gremo k zdravniku, sama nisem tam zato, da bi presojala medicinsko stanje. Ta korak se naredi, da ne bi bilo kaj hujšega, če pa gre za manjše praske, ugrize in podobno zdravnik ni vedno potreben	presoja poškodbe in vključevanje zdravnika	oskrba poškodbe	neposredna pomoč otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
A85	Ko se to zgodi, je zame najprej pomembna umirjenost, rano oskrbim, ne	umirjena oskrba brez dramatiziranja	oskrba poškodbe	neposredna pomoč otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	dajem pretirane pozornosti, ne dramatiziram				samopoškodbenim vedenjem
A86	Potem pa poskušamo iti v dogovor, včasih uporabimo tudi določene tehnike, recimo zapiranje zasilnih izhodov, kjer otrok obljubi, da se določen čas ne bo samopoškodoval. Pomembno je tudi, da to ni pritisk, ampak da izhaja iz tega, kar otrok zmore	dogovori in tehnike za preprečevanje ponovitve samopoškodovanja	dogovori z otrokom in tehnike pomoči	preprečevanje ponovitve samopoškodovanja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
A87	Pogosto se to dogaja zvečer, pred spanjem. Rano oskrbim, povijem in rečem, da gre zdaj spat, da ne ostane cela noč v razmišljanju o tem, naslednji dan pa se o tem pogovorimo: kaj se je zgodilo, kako se je počutil, kaj bi lahko naredil drugače	večerno pojavljanje samopoškodovanja, oskrba in pogovor naslednji dan	spremljanje po dogodku	preprečevanje ponovitve samopoškodovanja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
A88	otroka spremljamo in skušamo ujeti trenutke, ko je spet bolj na meji, tudi iskreno mu povem: »Če boš v kopalnici in bom mislila, da se nekaj dogaja, bom prišla noter.« Pomembno je, da to ve vnaprej, stvari vedno že vnaprej povemo: da smo dolžni določene stvari posredovati naprej	spremljanje tveganih trenutkov in jasnost ukrepanja	spremljanje po dogodku	preprečevanje ponovitve samopoškodovanja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
A89	Veliko sodelujemo s psihiatri	sodelovanje s psihiatri	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
A90	kliničnimi psihologi	sodelovanje s kliničnimi psihologi	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
A91	in drugimi strokovnjaki v okviru centra za duševno zdravje otrok in mladostnikov v Kranju	sodelovanje s strokovnjaki v okviru centra za duševno zdravje otrok in mladostnikov v Kranju	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
A92	otroku to jasno in iskreno poveš: »To moram povedati naprej, ker gre za tvojo	jasna komunikacija z otroci o	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	varnost. Nimam občutka, da bi otroci zaradi tega doživljali izdajo zaupanja, če je to jasno komunicirano	posredovanju informacij drugim strokovnim službam			samopoškodbenim vedenjem
A93	Pomembno pa je tudi, kako s tem delamo pri starših, z njimi se pogovarjamo in jim povemo, naj otroka zaradi tega ne kregajo. Starši se pogosto zelo ustrašijo in ne vedo, kako reagirati, zato jim je treba ponuditi podporo in usmeritve. Npr. primer, ko smo mami rekli, naj bo čez vikend posebej pozorna in naj nas pokliče, če bo karkoli. To sodelovanje je res pomembno	sodelovanje in usmerjanje staršev	odnos strokovnih delavk s starši	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
A94	sama sebe presenetim, da me to ne vrže iz tira, prav zaradi tega lahko tudi tako mirno reagiram, že v življenju sem bila nekako taka, da me v kriznih, poškodbenih situacijah ne zablokira	osebna odpornost in mirnost v kriznih situacijah	osebna samoregulacija	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
A95	nekateri sodelavci imajo velik problem že s krvjo, meni pa to ne predstavlja take ovire. V timu se o tem veliko pogovarjamo, in da vemo, komu so take situacije težke in komu manj, če vem, da je nekemu težko, pogosto rečem, da bom jaz prevzela	različne zmožnosti zaposlenih in timska razbremenitev	podpora v timu	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
A96	ob negotovosti se obrnemo na zdravnika ali dežurno pomoč, jaz nisem zdravnica in nimam občutka, da moram vse vedeti sama, imamo dobro sodelovanje z zdravstvenim domom Radovljica, kjer so res odprti, prijazni in pripravljeni pomagati. Tudi otrokom je lažje, ko vidijo, da smo vsi povezani in mirni	vključitev celotne zdravstvene mreže	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
A97	to je pravzaprav del varnosti, otrok ve, da če bo šlo karkoli narobe, bo nekdo prišel in poskrbel zanj	ukrepanje kot del varnosti	spremljanje po dogodku	preprečevanje ponovitve samopoškodovanja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
A98	gre tudi za zavračanje in poseg v njegov prostor, ampak mislim, da je v njih	poseg v prostor kot varovalno ukrepanje	spremljanje po dogodku	preprečevanje ponovitve	Oblike podpore in pomoči otrokom s

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	globoko to vseeno nekaj varnega, če te starši ignorirajo, je to po mojem še veliko huje			samopoškodovana	samopoškodbenim vedenjem
A99	pri nas avtonomijo otrok zelo spoštujemo, v naši stanovanjski skupini nimamo ključev na stranišču, ali v kopalnici in to otrok ne moti, tudi drug drugemu ne hodijo noter. To jim sporoča, kakšno je okolje, in da jim daje občutek zaupanja, to, da jim zaupamo, da bodo s temi stvarmi ravnali primerno, je samo po sebi del njihove avtonomije	spoštovanje avtonomije skozi zaupanje in odprte prostore	dogovori z otrokom in tehnike pomoči	preprečevanje ponovitve samopoškodovana	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
A100	z bolj sproščenim, zaupljivim odnosom dosežeš veliko več kot s pretiranim nadzorom, nikoli ne gremo v otrokovo sobo brez trkanja. Imajo občutek, da spoštujemo njihov prostor, hkrati pa tudi vedo, da bomo, če bo res nekaj narobe, ukrepali. In to sprejemajo	gradnja zaupanja	dogovori z otrokom in tehnike pomoči	preprečevanje ponovitve samopoškodovana	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
A101	seminar na temo travme in veliko sodelavcev se je tega udeležilo, veliko nas to področje zanima in veliko se izobražujemo. Po vseh stanovanjskih skupinah se precej vlaga v to, da se zaposleni na teh področjih izpopolnjujemo	izobraževanje o travmi in strokovno izpopolnjevanje	izobraževanja in strokovna usposobljenost	skrb za dobrobit strokovnih delavk	Predlogi za izboljšanje prakse
A102	Eno je ta služba sama po sebi, drugo pa to, da če jo želiš res dobro opravljati, moraš v svojem prostem času vložiti ogromno denarja in energije v to, da si ti v redu	osebni strošek za kakovostno opravljanje dela	osebna skrb zase in delo na sebi	skrb za dobrobit strokovnih delavk	Predlogi za izboljšanje prakse
A103	Imamo sicer supervizije, intervizije, veliko tega, in to je fino	dobro obstoječe oblike strokovne podpore v strokovnem centru	strokovna podpora zaposlenim	skrb za dobrobit strokovnih delavk	Predlogi za izboljšanje prakse
A104	sama sem tri leta hodila na psihoterapijo, in si to plačevala sama, da sem sploh prišla do tega, kako delati, da me te stvari ne vržejo iz tira	plačljiva psihoterapija kot osebna skrb za strokovno odzivnost	osebna skrb zase in delo na sebi	skrb za dobrobit strokovnih delavk	Predlogi za izboljšanje prakse

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
A105	Tukaj se mi zdi, da si v veliki meri prepuščen sam sebi, če želiš biti dolgoročno v redu, moraš sam pri sebi reči, da se moraš razbremeniti in delati na sebi	prepuščenost zaposlenih osebni skrbi zase	osebna skrb zase in delo na sebi	skrb za dobrobit strokovnih delavk	Predlogi za izboljšanje prakse
A106	Premalo je podpore za zaposlene, imamo strokovne oblike podpore, ampak fokus je skoraj vedno na otrocih, zaposleni pa ne dobijo toliko prostora	pomanjkanje prostora in podpore za zaposlene	strokovna podpora zaposlenim	skrb za dobrobit strokovnih delavk	Predlogi za izboljšanje prakse
A107	Supervizija je dobra, imamo zelo dobro supervizorko, ampak to še vedno ni to, tam se govori o skupinah, primerih, informacijah, kaj je delovalo in kaj ne, tisto, kar pa je v tebi, tvoji notranji dvomi in obremenitve pa tam težje pridejo do izraza, zato bi rekla, da je podpora za zaposlene absolutno premalo	omejenost supervizije pri osebnih obremenitvah	strokovna podpora zaposlenim	skrb za dobrobit strokovnih delavk	Predlogi za izboljšanje prakse
A108	v tujini smo imeli kot zaposleni veliko več podpore, lahko si se kadarkoli pogovoril s šefom o čemerkoli, tudi tukaj imamo zelo dobro ravnateljico, ki te zna razbremeniti in podpreti, kar se mi zdi ključno	več vodstvene podpore in razbremenitev zaposlenih	strokovna podpora zaposlenim	skrb za dobrobit strokovnih delavk	Predlogi za izboljšanje prakse
A109	tam je bilo še več sistemske skrbi za zaposlene, na mesec okoli 200 evrov na zaposlenega, ki si jih lahko porabil za skrb zase - masažo, terapijo ali kaj podobnega. Res se je vlagalo v to, kako so zaposleni, enkrat so celo prišli meriti jakost zvoka na delovnem mestu, in so rekli, da televizije ne bomo več imeli v istem prostoru, ker je to za zaposlene preveč obremenjujoče	dobra sistemska skrb za dobrobit zaposlenih v tujini	sistemske pomanjkljivosti	skrb za dobrobit strokovnih delavk	Predlogi za izboljšanje prakse
A110	Tam se res dela tudi na tem, kako delo vpliva na zaposlene, pri nas pa je fokus bolj na otrocih, kar je prav, ampak dolgoročno potem dobiš izgorele ljudi	vpliv dela na zaposlene in tveganje za izgorelost	tveganje za izgorelost	strokovni izzivi pri delu	Strokovni in etični izzivi pri delu

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
A111	Zdaj je bilo obdobje, ko so se določeni timi težje sestavili zaradi upokojitev in drugih sprememb	težje sestavljanje timov	obseg dela in sočasne obremenitve	organizacijski izzivi dela	Strokovni in etični izzivi pri delu
A112	To delo moraš res preizkusiti in videti, ali je zate, drugi zaposleni drug drugemu dajejo občutek krivde, če nekdo ugotovi, da to ni zanj	preizkušanje primernosti dela in občutek krivde ob odhodu zaposlenih	tveganje za izgorelost	strokovni izzivi pri delu	Strokovni in etični izzivi pri delu
A113	Če hočem to službo dobro opravljati, moram biti jaz v redu, če vidim, da to ni zame, moram najprej poskrbeti zase	skrb zase pred delom	osebna samoregulacija	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
A114	sistem je super, če skupina dobro funkcionira in če je vse v redu, problem je, ko si sam z osmimi otroki, če imaš enega v krizi ali če se en otrok samopoškoduje, mu lahko nameniš dovolj pozornosti, če pa so hkrati trije taki primeri, je zelo težko, takrat moraš vrednotiti, čigav problem je bolj resen, in to je zame najtežje	sočasne krize in težavnost določanja prioritete otrok	obseg dela in sočasne obremenitve	organizacijski izzivi dela	Strokovni in etični izzivi pri delu
A115	urejaš celoten otrokov svet, ker starši pogosto odpovedo, ne delaš samo z otroki, ampak usklajuješ še zobozdravnika, zdravnika, avtobuse, termine in veliko birokracije, je tega res ogromno, imamo tudi veliko poročil in pogosto eno in isto stvar zapišeš v dva različna obrazca	organizacijska in birokratska preobremenjenost	obseg dela in sočasne obremenitve	organizacijski izzivi dela	Strokovni in etični izzivi pri delu
A116	pomembno je, da človek zame ni papir, pri nas je še vedno precej več prostora za dejansko delo z otrokom. Meni veliko pomeni tudi svoboda pri delu, ne moreš si reči, da bo danes vse potekalo točno tako in tako, ampak moraš ves čas nekoliko improvizirati, otrokom paše, da vidijo, da se da stvari prilagoditi, če je treba	prilagodljiv pristop dela	tim in organizacija dela	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
A117	Meni se to zdi zelo lepa, a hkrati zelo težka služba, sama sem se tukaj ogromno naučila	lepota, težavnost in samorefleksija pri delu	osebna samoregulacija	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	o sebi, o tem, kako reagiram in kaj mislim, da delam prav				
A118	Zelo mi je všeč, da delamo v timu, ker se lahko ogromno naučiš tudi od drugih, mi imamo res fenomenalen tim, in meni to zelo veliko pomeni, da se lahko razbremenimo, da smo iskreni, odprti, tudi humorno naravnani, mislim, da se s humorjem daleč pride	timsko delo kot učenje in razbremenitev	podpora v timu	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
A119	Vprašanja kot so: "Ali delam prav? Ali ne delam prav?" Ravno zato so pomembna izobraževanja, ampak tudi tukaj je vprašanje, kakšno izobraževanje je res koristno, marsikatero je bilo tako zelo teoretično, da sem si mislila: »Kaj naj jaz s tem v praksi?«	strokovna negotovost in potreba po uporabnih izobraževanjih	izobraževanja in strokovna usposobljenost	skrb za dobrobit strokovnih delavk	Predlogi za izboljšanje prakse
A120	Na koncu smo vsi ljudje in to področje je tako specifično, tukaj ne moreš preprosto odključati: to sem naredil in zdaj je rešeno, enemu nekaj ustreza, drugega to moti, tretji potrebuje nekaj tretjega	kompleksnost področja in individualnost potreb otrok	kompleksnost dela	organizacijski izzivi dela	Strokovni in etični izzivi pri delu
A121	v tej službi, ne glede na to, kako težka je, so najlepši prav ti trenutki, ko sedimo skupaj, se smejimo, gremo na izlet in so stvari preprosto človeške, to je tisto, kar največ pomeni	človeški trenutki kot najlepši del dela	tim in organizacija dela	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji

INTERVJU B

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
B1	Jaz sem po izobrazbi socialna pedagoginja	univ. dipl. socialna pedagoginja	izobrazba	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
B2	Študirala sem že kar nekaj let nazaj, potem pa petnajst let nisem delala čisto v stroki. Delala sem tudi v tujini, tako da sem delala malo drugačne stvari z mladostniki in mladimi odraslimi, ne pa z otroki.	delo v tujini	delovne izkušnje	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
B3	Zame je bilo veliko novosti, ker prej nisem dolgo časa delala z eno skupino dolgoročno, ampak z veliko različnimi skupinami, bolj kratkoročno.	dolgoročno delo z eno skupino	tim in organizacija dela	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
B4	Nimam nekih posebnih dodatnih izobraževanj na tem področju. Pred nekaj leti, ko sem se tukaj srečala s tem, sem začela malo brati, nisem pa šla na nobeno posebej usmerjeno izobraževanje.	samostojno informiranje brez usmerjenega izobraževanja o samopoškodovani	dodatno strokovno izpopolnjevanje	strokovna usposobljenost	Poklicno ozadje strokovnih delavk
B5	Bolj sem se osredotočila na druge stvari, ki so se mi v naši skupini zdele bolj akutne, čeprav smo imeli kar nekaj samopoškodovanja.	usmerjanje v akutne potrebe skupine	tim in organizacija dela	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
B6	Moje delovno mesto je vzgojiteljica. Tu sem zaposlena štiri leta.	4 leta dela kot vzgojiteljica v stanovanjski skupini	Delovno mesto in čas zaposlitve v Strokovnem centru Kranj	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
B7	V timu smo štirje. Naše delo je povezano tudi z gospodinjo, ki med tednom skrbi za čistočo hiše in kuhinjo.	delo v timu	tim in organizacija dela	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
B8	Mi pa skrbimo, da imajo naši otroci občutek varnosti in strukture	občutek varnosti in strukture pri otrocih	delo z otroki in mladostniki	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
B9	da hodijo v šolo	poudarek na šolo	delo z otroki in mladostniki	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
B10	čustveno malo bolje regulirajo in da se spopadajo z izzivi, ki jih prinesejo od doma.	poudarek na čustveni regulaciji in primernih načinov odzivanja	delo z otroki in mladostniki	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
B11	Gre za individualno delo z vsakim otrokom posebej, obenem pa tudi za veliko skupinske dinamike.	individualno delo in skupinska dinamika	tim in organizacija dela	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
B12	Z mladostniki že delam kar dolgo, ampak ne tako dolgoročno kot tukaj. Kot prostovoljka sem delala različne stvari že prej med študijem, potem pa spet nekaj	dolgoletne izkušnje z otroki in mladostniki	delovne izkušnje	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	časa ne. Zdaj tukaj teče četrto leto.				
B13	Na področju duševnega zdravja da, ampak bolj v povezavi z nevrološko-razvojnimi motnjami, na primer ADHD. Kar se travme tiče, pa ne toliko, ker se v to ne upam preveč spuščati. Toliko, da travmo prepoznam in poskusim otroka napotiti naprej, če se da, v sodelovanju s strokovnjaki.	strokovna usmerjenost v nevrološko - razvojne motnje in meje pri delu s travmo	strokovna izobraževanja	strokovna usposobljenost	Poklicno ozadje strokovnih delavk
B14	Zaradi samopoškodovanja ene od mladostnic pa sem se bolj posvetila tudi samomoru in prepoznavanju večjih stisk, ki bi lahko vodile v to smer. Samopoškodovanja namreč, moram priznati, še vedno ne razumem čisto dobro.	usmeritev v prepoznavanje samomorilnega tveganja in omejeno razumevanje samopoškodovanja	strokovna izobraževanja	strokovna usposobljenost	Poklicno ozadje strokovnih delavk
B15	Ne spomnim se več točno, kaj me je takrat navdušilo. Že skozi celo srednjo šolo sem delala z otroki, veliko sem se ukvarjala z njimi, nekaj časa sem učila smučanje, bila sem v taborniških vodah. Imam tudi mlajše brate, mogoče je kaj prišlo tudi od tam. Kasneje sem bolj delala z mladostniki, ampak se je to tudi nekako samo razvilo. Fino se mi je bilo ukvarjati s programi zanje, z različnimi vsebinami, ker sem lahko zraven tudi sama ustvarjala. Mogoče je bil to eden od motivatorjev.	Kreativnost pri delu z otroki in mladostniki	strokovna usmerjenost	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
B16	Pri nas imamo res bolj otroke, ne toliko mladostnikov, kar je kar posebnost naše skupine. Zadnje leto imamo tudi precej manjšo skupino.	posebnost dela v manjši skupini	tim in organizacija dela	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
B17	To je bil zame na začetku kar izziv. Zelo veliko je potrebne igre,	igra z otroki	delo z otroki in mladostniki	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
B18	pa tudi zelo veliko čisto osnovnih stvari, ki jih pri mladostnikih mogoče več ne opazimo v taki meri. Recimo	skrb za osnovne vsakodnevne potrebe otrok	tim in organizacija dela	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	osebna higiena, zbujanje, priprava za šolo.				
B19	Zelo hitro pa se lahko zgodi, da se toliko osredotočimo na njihove izzive, da pozabimo na tisto, kar je v njih lepega, na njihove moči in talente.	prepoznavanje otrokovih moči ob težavah	delo z otroki in mladostniki	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
B20	Zato težko z eno besedo povem, kaj je najbolj značilno. Včasih se mi zdi, da sem eno uro skoraj kot policaj, včasih malo kot starš, ker je pri mlajših otrocih potrebne veliko čustvene toplino.	prehajanje med nadzorom, mejami in čustveno toplino	tim in organizacija dela	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
B21	Moje izkušnje so predvsem z mladostnicami, ki so se samopoškodovale.	veliko izkušenj	neposredno srečanje	Srečanje s samopoškodbenim vedenjem pri delu	Izkušnje s samopoškodbenim vedenjem
B22	Zelo hitro sem videla, kako se to lahko prenaša od ene do druge kot neka oblika povezanosti ali nekaj, kar se jim zdi pomembno.	vrstniki	okolijski vplivi	pojavnost samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
B23	Pred nekaj leti je bil to res kar trend, predvsem pri dekletih. Skoraj se je zdelo, da če nisi bila malo porezana, si izstopala.	trend v splošni populaciji	okolijski vplivi	pojavnost samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
B24	Mene je zelo presenetilo, ko smo imeli eno punco, ki je bila res močno porezana po nogah in rokah. Tudi preveč. Še preden sem prišla jaz v stanovanjsko skupino, je bila tudi hospitalizirana.	potreba po hospitalizaciji	resnost poškodbe	intenzivnost samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
B25	S tem sem se prvič zares srečala. Bilo je zelo hitro, vse zelo vidno, bilo je toplo, bila je v kratkih hlačah in nič ni skrivala, čeprav se ji je bilo težko spoprijemati z odzivi ljudi.	željena vidnost samopoškodbe	vidni znaki samopoškodovanja	prepoznavanje samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
B26	Zame je bil to res šok. Prej sem sicer že delala z ljudmi, ki so se rezali, ampak v drugačnih okoliščinah.	šok ob samopoškodovanju v institucionalnem okolju	stiske ob strokovnih odločitvah	strokovni izzivi pri delu	Strokovni in etični izzivi pri delu
B27	Mehanizem se mi zdi podoben, začne pa se lahko iz zelo različnih razlogov in se	različni razlogi	različna in težko	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	potem tudi različno razvija ali ustavi.		razumljiva ozadja vedenja		samopoškodben ega vedenja
B28	Ampak vsi, s katerimi sem delala v preteklosti, so skrivali sledi samopoškodovanja, tukaj pa je bilo res prvič zame, da je mladostnica kazala znake samopoškodovanja »out in the open«.	skrivanje samopoškodovanja	spremembe v vedenju	prepoznavanje samopoškodben ega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodben ega vedenja
B29	Ko sem jaz prišla, so bili najhujši dogodki že mimo. Tudi tisti primeri, ko je zarezala pregloboko in je kri špricala do stropa, so se zgodili pred mojim prihodom.	špricanje krvi	vidni znaki samopoškodovanja	prepoznavanje samopoškodben ega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodben ega vedenja
B30	To so mi kolegice povedale zelo hitro. Takrat sem se z njimi veliko o tem pogovarjala, začela sem brati in opazila, da je to precej pogosta stvar, čeprav se je meni zdelo zelo nenavadno.	pogovor s sodelavkami in samostojno informiranje o samopoškodovanju	dodatno strokovno izpopolnjevanje	strokovna usposobljenost	Poklicno ozadje strokovnih delavk
B31	Zanimivo je bilo tudi to, da je ta punca o tem zelo rada govorila, ampak je bila tudi edina v skupini takrat, ki se je rezala, saj se je skupina v tistem času kar zamenjala. Brez težav je mladostnica tudi razlagala, zakaj to počne, kako je do tega prišlo, kako ji to pomaga in kakšne občutke v njej sproža.	odprto govorjenje o samopoškodovanju	vidni znaki samopoškodovanja	prepoznavanje samopoškodben ega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodben ega vedenja
B32	Dekleta, ki so bila prej z njo v skupini, so se včasih samopoškodovale kot skupna aktivnost, zato takrat nisem imela neke posebne primerjave z drugimi dekleti v skupini.	samopoškodovanje kot skupna aktivnost deklet	spolne razlike	pojavnost samopoškodben ega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodben ega vedenja
B33	Z njo smo tisto leto veliko delali, saj se je večkrat samopoškodovala, z njo pa smo reševali tudi druge stvari.	celostna vključenost v otrokovo življenje	delo z otroki in mladostniki	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
B34	Potem so v ospredje prišle še zloraba drog in druga nevarna vedenja, zato smo se bolj usmerili tja.	zloraba drog	dodatne težave ob samopoškodovanju	posledice samopoškodben ega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodben ega vedenja

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
B35	Samopoškodovanje je bilo ob tem skoraj nekaj, kar je enkrat na mesec še ostalo prisotno, ker smo imeli občutek, da je bilo to še kar pod kontrolo.	redkeje ob občutku nadzora	pogostost samopoškodovanja	intenzivnost samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
B36	Tudi sama se je očitno naučila, do kam lahko gre. V teh treh letih in pol se je samo enkrat zgodilo, da je zarezala pregloboko, čez maščobno tkivo.	nadzor nad globino poškodbe	resnost poškodbe	intenzivnost samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
B37	Seveda smo se o tem veliko pogovarjali in iskali zamenjave vedenja	pogovor o zamenjavi vedenja	dogovori z otrokom in tehnike pomoči	preprečevanje ponovitve samopoškodovanja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
B38	Nekaj časa smo uporabljali elastiko	uporaba elastike namesto samopoškodovanja	dogovori z otrokom in tehnike pomoči	preprečevanje ponovitve samopoškodovanja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
B39	Ona je že znala prepoznati določene znake, tudi mi smo jo bolj spremljali, na primer v kopalnici predvsem	spremljanje v kopalnici	spremljanje po dogodku	preprečevanje ponovitve samopoškodovanja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
B40	Včasih smo jo ujeli pravočasno, včasih pa je tudi sama povedala.	samo razkritje stiske	spremljanje po dogodku	preprečevanje ponovitve samopoškodovanja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
B41	Če se je še kaj pojavilo, je šlo bolj za to, da si je popraskala krasto ali brazgotino, ne pa več, da bi se rezala.	praskanje krast in brazgotin	načini samopoškodovanja	oblike samopoškodovanja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
B42	Začela je uporabljati druge načine, skupaj z njo smo napravili nek izbor stvari, ki so ji pomagale, v tistem trenutku, sčasoma pa so se seveda te stvari tudi spreminjale.	dogovori in tehnike za preprečevanje ponovitve samopoškodovanja	dogovori z otrokom in tehnike pomoči	preprečevanje ponovitve samopoškodbenega vedenja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
B43	Ni bil več to njen prvi mehanizem v stiski.	samopoškodovanje ni bil več prvi odziv v stiski	učenje čustvene regulacije	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
B44	Je pa težko vedno ločiti, kaj je res iz stiske, kaj je za fizično razbremenitev in kaj	težko razlikovanje med stisko,	različna in težko	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	je tudi klic navzven, da nekaj ni v redu.	razbremenitvijo in klicem navzven	razumljiva ozadja vedenja		samopoškodben ega vedenja
B45	Skrivajo, ampak potem v nekem trenutku to vseeno pokažejo. Ni tako, da bi res po nesreči videlo, ampak kot da bi malo namenoma pokazali, da vendarle opaziš.	namensko razkritje	spremembe v vedenju	prepoznavanje samopoškodben ega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodben ega vedenja
B46	Tako si jaz to razlagam. Imeli smo tudi drugo punco, ki se je občasno samopoškodovala. Pri njej to ni bilo zelo pogosto, včasih je šlo za resnično stisko, včasih pa za to, da je stisko nekoliko potencirala navzven.	potreba po pozornosti	iskanje odziva okolice	funkcije samopoškodben ega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodben ega vedenja
B47	To je bilo naše takratno razumevanje. Vedno pa smo to jemali resno.	resno jemanje samopoškodovana	razumevanje ozadja vedenja	odnosna podpora otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodben im vedenjem
B48	Kar se zares dogaja v ozadju, se potem mi pogovarjamo med seboj in skupaj razmišljamo, kako naprej ukrepati.	timsko razmišljanje o ozadju vedenja in ukrepanju	podpora v timu	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
B49	Zdaj imam tudi mladostnika, ki se je porezal skupaj s sošolcem, precej površinsko. To se je zgodilo nekaj dni po tem, ko je prvič rekel, da mu je zelo težko priti nazaj v skupino in da ne zmore ostati čez vikend.	šolsko okolje	okoljski vplivi	pojavnost samopoškodben ega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodben ega vedenja
B50	Tam je šlo precej očitno tudi za manipulacijo, najprej do mame, potem do nas. Potem pa se je »slučajno« še malo porezal, bolj za hec, v družbi.	samopoškodovana nje kot manipulacija	občutek nadzora in izhod iz situacije	funkcije samopoškodben ega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodben ega vedenja
B51	Težko si predstavljam, da bi se kdo kar sam od sebe spomnil na to, mogoče če se najprej ponesreči ureže. Danes pride veliko tudi prek družbenih omrežij.	družbena omrežja	okoljski vplivi	pojavnost samopoškodben ega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodben ega vedenja
B52	Čeprav sama tega ne spremljam veliko. Potem nekdo pove, da mu je to pomagalo, da je dobil adrenalinski občutek, da mu	sprostitev adrenalina	razbremenitev in uravnavanje čustev	funkcije samopoškodben ega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodben ega vedenja

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	je bilo lažje, in drugi prevzamejo cel cikel razlage in vedenja.				
B53	Tako že, ko pridejo iz bolnišnice, znajo fino razložiti cel mehanizem.	razumevanje mehanizma samopoškodovanja po hospitalizaciji s strani mladostnikov	različna in težko razumljiva ozadja vedenja	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
B54	Seveda vpliva. Samopoškodovalnih vedenj je več; midve se zdaj večinoma pogovarjava o fizični obliki, o rezanju. Ampak samopoškodovalnih vedenj je veliko več in po mojem jih v neki obliki uporabljamo vsi.	različni načini samopoškodovanja	načini samopoškodovanja	oblike samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
B55	Nekdo preveč je, se čustveno zapolni s hrano	prenajedanje s hrano	načini samopoškodovanja	oblike samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
B56	nekdo beži v šport do onemoglosti	pretirana športna aktivnost	načini samopoškodovanja	oblike samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
B57	nekdo v alkohol	uživanje alkohola	načini samopoškodovanja	oblike samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
B58	drugi v knjige, kjer bežijo v sanjski svet likov ali v umik.	beg v sanjski svet knjig	načini samopoškodovanja	oblike samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
B59	Gre za različne načine bega ali lajšanja stiske, nekateri se s tem spoprimejo, drugi pa čakajo, da ta občutek izgine ali pa ga čisto potlačijo vase.	beg, lajšanje stiske in potlačitev občutkov	izražanje čustvene stiske	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
B60	Vsak pa izbere neko obliko vedenja, za katerega se mu v tistem trenutku zdi, da je najboljša preživitvena tehnika.	vedenje kot preživitvena tehnika	preusmerjanje čustev v druga vedenja	soočanje s stisko	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
B61	Nekaj seveda izhaja iz karakterja vsakega posameznika, veliko pa iz prvih vplivov družine oziroma okolja, kjer otrok odrasča.	vpliv osebnosti, družine in okolja na vedenje	pomanjkanje varnosti in sprejetosti	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
B62	Otroci niso pri tem nič drugačni. Če je doma hudo, je že sam odhod drugam težak.	težavnost odhoda iz domačega okolja	odvzem kot travmatična izkušnja	odvzem iz primarne družine kot dejavnik tveganja	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
B63	So pa otroci, ki pri nas zadihajo in jim je to olajšanje, in so otroci, ki se na svojo težavo še bolj obesijo in jo zelo težko spustijo.	različni odzivi otrok na namestitev	posledice namestitve	življenje v instituciji	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
B64	Pri teh se mi zdi večja verjetnost za bolj destruktivna vedenja. To je zelo odvisno od otroka.	večja verjetnost destruktivnih vedenj pri nekaterih otrocih	posledice odvzema in namestitve	odvzem iz primarne družine kot dejavnik tveganja	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
B65	Nekatere stvari vidiš, jih povežeš s teorijo, z zapiski in s prakso, in si potem ustvariš neko razumevanje, kaj otroku pomaga in kam ga nekaj vodi.	povezovanje teorije, zapisov in prakse	samostojno strokovno izpopolnjevanje	strokovna usposobljenost	Poklicno ozadje strokovnih delavk
B66	Za nobenega otroka odvzem ni lahek dogodek, pa tudi vsi niso formalno odvzeti proti svoji volji. Nekateri starši sami prosijo za pomoč, nekateri otroci sami povedo v šoli ali drugje, da doma ne zmorejo več.	različni načini prihoda otrok v namestitev	odvzem kot travmatična izkušnja	odvzem iz primarne družine kot dejavnik tveganja	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
B67	Tako da niso vsi primeri enaki. Je pa menjava okolja sama po sebi težka, tako kot je težka selitev, samo da je tukaj vse še veliko bolj občutljivo.	menjava okolja kot občutljiva obremenitev	posledice odvzema in namestitve	odvzem iz primarne družine kot dejavnik tveganja	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
B68	Ali bo to za nekoga postalo travma, pa je zelo individualno.	individualnost doživljanja travme	odvzem kot travmatična izkušnja	odvzem iz primarne družine kot dejavnik tveganja	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
B69	Naši otroci imajo velik primanjkljaj osnovne varnosti in zdravega družinskega jedra.	pomanjkanje osnovne varnosti in zdravega družinskega jedra	pomanjkanje varnosti in sprejetosti	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
B70	Nekateri imajo vsaj koga ob sebi, kakšne stare starše ali	odsotnost varne osebe	navezanost in (ne)varen odnos	Odnosi z drugimi	Pomen varnega odnosa pri

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	koga drugega, da se nanj navežejo, drugi nimajo nikogar.			odraslimi osebami	otroč in mladostnikih v stanovanjski skupini
B71	To je lahko travmatično že pred samim prihodom k nam. Nekateri to vgradijo v svoj razvoj in grejo naprej, drugi ne.	travmatičnost izkušenj pred prihodom	travma v primarni družini	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
B72	Jaz travmo razumem kot nekaj, kar te drži in ne spusti, kar te ovira.	travma kot nekaj, kar ovira in ne spusti	travma v primarni družini	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
B73	Kako pa to predelati, pa je zelo težko vprašanje zame. Zato se včasih tudi umaknem in si rečem, da se neke stvari ne bom lotila sama, ker ne vem, ali znam otroka potem dovolj varno peljati naprej. Poskušam najti nekoga, ki je za to usposobljen.	meje strokovne delavke pri delu s travmo	postavljanje meja	strokovni izzivi pri delu	Strokovni in etični izzivi pri delu
B74	Težava pa je, da sistem ni dovolj hiter in intenziven.	prepočasna in premalo intenzivna strokovna pomoč	strokovne službe	pomanjkljivosti sistema pomoči	Predlogi za izboljšanje prakse
B75	Otroci imajo lahko veliko strokovnjakov okoli sebe – psihiatra	sodelovanje s psihiatri	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
B76	psihologa	sodelovanje s kliničnimi psihologi	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
B77	svetovalne delavce	pomoč strokovnih delavcev	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
B78	včasih imajo otroci tudi terapevte.	sodelovanje s terapevti	podpora v timu	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
B79	Čeprav nimamo ravno dobrih izkušenj z zasebnimi psihoterapevti, ker jih je	slabe izkušnje sodelovanja s terapevti	strokovne službe	pomanjkljivosti sistema pomoči	Predlogi za izboljšanje prakse

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	malo, dostop do njih je povezan z denarjem, terapevtov tudi ne izbiramo mi in je na koncu to lahko kdorkoli.				
B80	Pojavijo se lahko težave, če ljudje niso dovolj usposobljeni za svoje delo.	pomanjkljiva usposobljenost nekaterih strokovnjakov	strokovne službe	pomanjkljivosti sistema pomoči	Predlogi za izboljšanje prakse
B81	Veliko nas je potem tu, ki imamo pedagoško ali svetovalno usposobljenost, se pravi tukaj vzgojitelji ali v šoli, pa vseeno ni nujno, da kdo zares intenzivno dela prav na travmi.	pomanjkanje intenzivnega dela s travmo	strokovne službe	pomanjkljivosti sistema pomoči	Predlogi za izboljšanje prakse
B82	Saj nimajo vsi otroci pedopsihiatrov ali psihologov, ali pa niso vsi strokovnjaki usposobljeni terapevti. To tudi ni terapija, ki bi bila intenzivna in hitro dostopna.	neenaka dostopnost intenzivne terapevtske pomoči	strokovne službe	pomanjkljivosti sistema pomoči	Predlogi za izboljšanje prakse
B83	Torej veliko je različnih strokovnjakov, pa na žalost sistem ni intenziven na samem začetku.	pomanjkanje intenzivne začetne podpore	strokovne službe	pomanjkljivosti sistema pomoči	Predlogi za izboljšanje prakse
B84	In potem se človek včasih vpraša, zakaj mi delamo z otrokom, ker tiste glavne stvari ne moremo z njim predelati. Mi tu v stanovanjski skupini ne moremo, drugje pa nimamo te možnosti.	omejitve stanovanjske skupine pri predelavi travme	kompleksnost dela	organizacijski izzivi dela	Strokovni in etični izzivi pri delu
B85	Je pa tudi res, da večina naših otrok s sabo nosi ogromne primanjkljaje, od odraščanja s starši z odvisnostmi do popolne odsotnosti topline in varnosti.	primanjkljaji zaradi odvisnosti, odsotnosti topline in varnosti v družini	pomanjkanje varnosti in sprejetosti	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
B86	Veliko jih ni imelo urejenega prebivališča. Ali pa otroci, ki so odraščali v sirotišnici, torej ne v rejniški družini, ampak v veliki sirotišnici. To so stvari, ki jih je zelo težko nadomestiti.	hudi razvojni in družinski primanjkljaji življenja v sirotišnici	pomanjkanje varnosti in sprejetosti	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
B87	Mi pa ne moremo vsak dan delati samo tega, tudi če je kdo od nas usposobljen	omejitve neposrednega dela zaradi	obseg dela in sočasne obremenitve	organizacijski izzivi dela	Strokovni in etični izzivi pri delu

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	terapevt, ker imamo še ogromno drugih odgovornosti.	drugih odgovornosti			
B88	Nimamo pa nekega hišnega terapevta, da bi nas obiskal enkrat na teden recimo, pride enkrat na tri tedne, po tem ko otrok čaka že eno leto na vrsto.	dolge čakalne dobe	strokovne službe	pomanjkljivosti sistema pomoči	Predlogi za izboljšanje prakse
B89	Ja, mislim, da tako kot pri drugih vedenjih. Če je nekdo nasilen, če nekdo preklinja ali buta v steno, je večja verjetnost, da bodo tudi drugi v nekem trenutku to poskusili.	prenos v stanovanjski skupini	okolijski vplivi	pojavnost samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
B90	Če se to pravočasno naslovi in otrok najde neko motivacijo za spremembo ter druge načine, potem je super. Če ne, pa se vedenje prenaša naprej.	iskanje drugih načinov samoregulacije	dogovori z otrokom in tehnike pomoči	preprečevanje ponovitve samopoškodovanih	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
B91	Pri samopoškodovanju se jaz včasih sprašujem, koliko se o tem sploh pogovarjati z mlajšimi otroki.	previdnost pri pogovoru z mlajšimi otroki o samopoškodovanju	kompleksnost dela	organizacijski izzivi dela	Strokovni in etični izzivi pri delu
B92	Zdi se mi, da je to res hitro prenosljivo vedenje. Podobno kot pri drugih temah, npr. o spolnosti, ko se sedaj pogovarjamo – ne odpiramo jih prezgodaj, ampak takrat, ko otrok do njih pride. Samopoškodovanje se mi zdi res precej prenosljivo.	prenosljivost samopoškodovanih in previdnost pri odpiranju teme	kompleksnost dela	organizacijski izzivi dela	Strokovni in etični izzivi pri delu
B93	Ja, jaz mislim, da je to to. Če ne gre samo za to, da nekaj pokažeš navzven, potem se na to spomniš kot na način, ki te hitro preusmeri.	samopoškodovane kot takoj dostopen način olajšanja	razbremenitev in uravnavanje čustev	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
B94	Po eni strani nimaš ničesar pod kontrolo, po drugi pa si to povzročiš sam. Če nič drugega nimaš pod kontrolo, imaš pa vsaj to – da si se ti odločil.	samopoškodovane kot občutek nadzora	občutek nadzora in izhod iz situacije	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
B95	Nisem se slabo počutil zaradi tega, ker se je nekaj zgodilo v šoli ali ker moram posesati,	samopoškodovane kot prevzemanje	čustvena regulacija	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	ampak ker sem se jaz tako odločil. Ne vem, ali bi temu rekla čustvena regulacija, je pa gotovo nek način usmerjanja in prevzemanja kontrole nad svojim življenjem.	kontrole nad doživljanjem			samopoškodbenega vedenja
B96	Naši otroci imajo zelo malo priložnosti, da bi imeli občutek nadzora. Živijo v skupini, veliko se morajo prilagajati.	omejen občutek nadzora v skupinskem življenju	posledice namestitve	življenje v instituciji	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
B97	Že to, da niso tam, kjer bi želeli biti, je vse postavljeno na glavo. Kako v tem najti svoj delček svobode in občutek, da sam usmerjaš svoje življenje, je res težko.	iskanje svobode in nadzora v namestitvi	posledice namestitve	življenje v instituciji	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
B98	In tukaj je verjetno tudi večja možnost, da pride do takih vedenj.	povečana možnost samopoškodovanja zaradi izgube nadzora	povezava odvzema in samopoškodovanja	odvzem iz primarne družine kot dejavnik tveganja	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
B99	Čustvena regulacija pa je pri naših otrocih zelo pomembna, še iz drugega razloga: ker zaradi nezmožnosti občutenja in prepoznavanja lastnih čustev nastajajo vedenja, ki ta čustva zamaskirajo ali preusmerijo na različne načine.	velik pomen čustvene regulacije, prepoznavanja in občutenja lastnih čustev	pomen čustvene regulacije	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
B100	Seveda se mora to navzven pokazati, kaj pa s tem naredi otrok sam, je pa druga zgodba.	različni odzivi otrok na notranje čustveno dogajanje	pomen čustvene regulacije	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
B101	Eno je z drugim povezano, ni pa nujno to zelo jasna pot. Nekdo, če je žalosten, ni nujno da bo jokal, ampak se ta žalost ali čustvena nemoč ter strah zelo hitro preusmeri v jezo, posebej pri fantih.	preusmerjanje žalosti, nemoči in strahu v jezo pri fantih	preusmerjanje čustev v druga vedenja	soočanje s tiskom	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
B102	To je po mojem tudi družbeni problem. Pri nas pa je tega zelo veliko. Pri dekletih se pogosteje kaže umik, še vedno je zelo dobro vidno,	umik vase pri dekletih	spolne razlike	razumevanje samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	kako se spola drugače spoprijemata s tem.				
B103	Zadnje čase pa je tudi veliko deklet, ki kažejo vse navzven. Je pa to večkrat mogoče tudi način bolj prikrite manipulacije, da imajo nek občutek moči.	agresivno izražanje stiske pri dekletih	spolne razlike	razumevanje samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
B104	To so sicer samo vzorci, ne veljajo za vse, ampak s tem se mi pri nas zelo veliko ukvarjamo.	previdnost pri posploševanju vzorcev	spolne razlike	razumevanje samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
B105	Ker so naši otroci mlajši, to delamo veliko skozi igro. Z različnimi karticami, igrami in pogovori naslavljam, katera čustva se porajajo, kako se človek takrat počuti, kako to poimenovati in kaj lahko takrat naredi v povezavi z drugimi in sam zase.	učenje čustev skozi igro, kartice in pogovor	učenje čustvene regulacije	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
B106	Se mi zdi, da če bi človek lahko to vedno znova naslavljal, pa se ne da, saj se velikokrat vrnemo k vedenju. Seveda gremo potem vedno znova iz vedenja nazaj na čustva, ampak je to kar težko.	vračanje od vedenja k čustvom	pomen čustvene regulacije	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
B107	To je konstanten del našega dela, to prepoznavanje samoregulacije.	stalno delo na samoregulaciji otrok	učenje čustvene regulacije	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
B108	Kar pa tudi od nas zahteva veliko regulacije naših čustev.	pomembnost samoregulacije	osebna samoregulacija	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
B109	Ja, načeloma ja. Ko pridejo otroci nazaj od vikenda, večinoma pridejo čisto ven iz ritma. Potem ponedeljek in torek spet potrebujemo, da se sestavijo. Do petka gre naprej, potem pa znova domov in spet razpad ritma.	razpad ritma po vikend stikov s starši	stiki s starši in otrokova regulacija	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
B110	Sčasoma se pri nekaterih to spremeni, sploh če se kaj stabilizira doma ali če so otroci že bolj samostojni, se znajo sami večkrat od tega	postopno prilagajanje po stikih doma	stiki s starši in otrokova regulacija	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	odmakniti že na poti do sem ali pa malo bolj skrijejo.				
B111	Včasih je to povezano tudi z zdravili; starši za to med vikendom ne poskrbijo in je še to dodaten dejavnik, saj vpliva na otrokove zmožnosti, kadar imajo medikamentozno terapijo.	neurejeno jemanje zdravil med vikendi s starši	stiki s starši in otrokova regulacija	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
B112	Vloga staršev je seveda ključna. Začne se že pri samem začetku otrokovega življenja. Zaradi tega so otroci tudi tukaj, ker nekaj v družini ni bilo v redu.	pomemben varen odnos s staršem ali nadomestno odraslo osebo	navezanost in (ne)varen odnos	Odnosi z drugimi odraslimi osebami	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
B113	To ne pomeni nujno, da ni bilo topline. Lahko je navezanost z mamo zelo topla, pa popolnoma brez meja, kar vodi v čustveno preveliko navezanost in nesamostojnost.	topla, a brezmejna navezanost s staršem	navezanost in (ne)varen odnos	odnosi z drugimi odraslimi osebami	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
B114	Samo izsiljuje na različne načine, kako bo najlažje prišel skozi življenje. Seveda ker je bil tako navajen doma, tudi če bi hotel sam drugače.	naučeni vzorci izsiljevanja iz domačega okolja	stiki s starši in otrokova regulacija	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
B115	Lahko je starš na drugi strani povsem odmaknjen, čustveno popolno nesposoben kakršnekoli navezave, lahko je hladen, osredotočen samo nase. Med tema skrajnostma pa je cel spekter.	čustveno odmaknjen ali neodziven starš	pomanjkanje varnosti in sprejetosti	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
B116	Ti otroci večinoma nimajo dovolj občutka varnosti, zato se morajo zavarovati drugače. Zaradi tega potem izbirajo različne načine uravnavanja sebe, ki so velikokrat moteči za okolico.	pomanjkanje varnosti in neustrezni načini samozaščite	preusmerjanje čustev v druga vedenja	soočanje s tiskom	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
B117	In ko so ta vedenja moteča, velikokrat pridejo k nam. V zadnjem času pa se mi zdi, da k nam prihaja tudi več otrok, ki nimajo izrazitih vedenjskih težav, ampak sistem preprosto nima druge rešitve zanje.	sprememba populacije otrok v stanovanjskih skupinah - otroci, ki nimajo vedenjskih težav	tim in organizacija dela	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
B118	Starši so odsotni, nesposobni skrbeti za otroke, hospitalizirani, ločeni in se ne morejo dogovoriti, otroci pa nimajo kam iti.	odsotnost ali nezmožnost starševske skrbi	pomanjkanje varnosti in sprejetosti	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
B119	Takšni otroci, ki pa niso vedenjsko izstopajoči, so pa namreč čustveno. Potem pridejo v skupino, kjer se poleg svojih težav navadijo še nekaterih vedenjskih vzorcev drugih otrok.	prevzemanje vedenjskih vzorcev v skupini	bivanje v instituciji	pomanjkljivosti sistema pomoči	Predlogi za izboljšanje prakse
B120	To pa tudi ni najbolj prav, ampak drugih sistemskih rešitev pogosto ni. Rejniških družin namreč ni več, tudi sirotišnic ne, v kriznem centru so otroci le nekaj časa, zato velikokrat, če ni druge rešitve, ti otroci pridejo k nam.	pomanjkanje alternativnih oblik namestitve	bivanje v instituciji	pomanjkljivosti sistema pomoči	Predlogi za izboljšanje prakse
B121	Zato se otroci tu začnejo malo »mešati«, nimamo več le t. i. »vedenjscev«, čustvene težave imajo pa seveda vsi.	mešanje različnih skupin otrok v stanovanjski skupini	tim in organizacija dela	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
B122	Veš kaj, prej ko si me vprašala, kaj je ključno pri našem delu, sem pozabila povedati najpomembnejšo stvar: mi moramo z otroki zgraditi odnos.	varen odnos kot osnova dela	odnos s strokovno delavko	odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
B123	Ne moremo jim ustvariti varnega okolja, če z njimi ne zgradimo odnosa, v katerem nam bodo lahko zaupali in bodo lahko z nami sploh bili oni res oni.	odnos kot pogoj za varno okolje in zaupanje	odnos s strokovno delavko	odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
B124	Šele potem jih lahko kam naprej usmerjamo. Prej samo reguliramo in držimo meje. To je včasih lažje, včasih težje, odvisno od otroka in od časa. Ampak to je res ključno.	odnos kot pogoj za nadaljnje usmerjanje otroka	odnos s strokovno delavko	odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
B125	Zakaj je točno to povezano ravno s samopoškodovanjem, težko povem na enostaven način. Seveda svoja čustva moraš nekako regulirati, svoj svet s tem reguliraš.	povezava samopoškodovanja z nizko čustveno regulacijo	pomen čustvene regulacije	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
B126	Zdi se mi pa, da če ne zmoreš zdržati s svojimi čustvi ali če jih sploh ne prepoznaš, potem izbereš neko drugo vedenje.	nezmožnost zdržati ali prepoznati čustva kot razlog za vedenje	preusmerjanje čustev v druga vedenja	soočanje s stisko	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
B127	Tako kot pri travmi so tudi tukaj stvari zelo individualne. Nekdo lahko doživi nekaj, kar se zdi od zunaj majhno, npr. pri treh letih, ko se mama ne oglasi in si sam, v teh 20ih minutah lahko razviješ res grozen občutek, ki ga v svojem življenju ne moreš nadoknaditi.	individualnost doživljanja travme in vpliv zgodnjih izkušenj	travma v primarni družini	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
B128	To lahko otroku pusti ogromno sled v telesu, kjer to izkušnjo povezuje z vsemi podobnimi v življenju.	telesni zapis zgodnje travmatične izkušnje	travma v primarni družini	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
B129	Drugi gre čez objektivno veliko hujše stvari in jih zmore nekako predelati, skupaj s tem gradi svoje življenje. Zato težko rečem nekaj povsem splošnega, veliko je nekaterih faktorjev.	različna zmožnost predelave težkih izkušenj	travma v primarni družini	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
B130	Lahko samo razmišljam okoli tega. Veliko otrok sploh nima prave navezanosti ali pa so njihova čustva tako otopela, da jih ne zmorejo prepoznati.	otopelost čustev	spremenjeno doživljanje čustev	soočanje s stisko	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
B131	In potem moraš pri njih najprej sploh vzpostaviti kakršenkoli odnos z nekom.	vzpostavljanje odnosa pri otroku brez varne navezanosti	navezanost in (ne)varen odnos	Odnosi z drugimi odraslimi osebami	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
B132	Takrat smo imeli vključeno praktično celo zdravstveno mrežo, od reševalcev do kliničnih psihologov, psihiatrov v bolnišnici in potem tudi v zdravstvenem domu naprej.	vključitev celotne zdravstvene mreže	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
B133	Veliko smo sodelovali tudi s starši, ker se je veliko stvari dogajalo tudi doma.	sodelovanje s starši zaradi dogajanja doma	odnos strokovnih delavk s starši	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
					institucionalno namestitvijo
B134	Če se je kaj videlo tudi v šoli, smo sodelovali še s šolo, z učitelji, pri telovadbi, s svetovalno službo, razredniki.	sodelovanje s šolo in svetovalno službo	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
B135	S tem so bile povezane še dodatne težave, recimo kako pri telovadbi skriti rane, kako se spopasti z odzivi drugih in podobno.	odzivi okolice	dodatne težave	posledice samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
B136	To je bilo zelo individualno, od glasbe	poslušanje glasbe	dogovori z otrokom in tehnike pomoči	preprečevanje ponovitve samopoškodbenega vedenja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
B137	sladkarij	sladkarije	dogovori z otrokom in tehnike pomoči	preprečevanje ponovitve samopoškodbenega vedenja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
B138	sprehoda	sprehod	dogovori z otrokom in tehnike pomoči	preprečevanje ponovitve samopoškodbenega vedenja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
B139	zvokov ptic na telefonu, vsega, kar bi lahko delovalo kot preusmeritev.	zvoki ptic na telefonu	dogovori z otrokom in tehnike pomoči	preprečevanje ponovitve samopoškodbenega vedenja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
B140	Seveda samo preusmerjanje še ne naslovi vzroka, ampak vsaj v tistem trenutku lahko pomaga, da se umiriš, potem pa se lažje lotiš tega, kar se dogaja.	preusmeritev kot začasna pomoč pri umiritvi	dogovori z otrokom in tehnike pomoči	preprečevanje ponovitve samopoškodbenega vedenja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
B141	Ko smo prišli do tega, da pri njej ne gre samo za bolečino, ampak tudi za adrenalin, smo poskušali iskati tudi v tej smeri, a tam nismo prišli prav daleč.	učenje nadomestnih strategij čustvene regulacije	učenje čustvene regulacije	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
B142	Kako sprožiti adrenalin na varen način v tistem trenutku.	iskanje varnega načina za sprožitev adrenalina	dogovori z otrokom in tehnike pomoči	preprečevanje ponovitve samopoškodbenega vedenja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
B143	Ja, zato mi je bilo vedno pomembno, da do ideje pride tudi sama. Če jaz dam tri možnosti, ne bo nobena prava. Mora sama priti do tiste, ki ji zares ustreza. Naša naloga pa je, da jo do tega nekako napeljemo.	otrokovo soustvarjanje rešitev	dogovori z otrokom in tehnike pomoči	preprečevanje ponovitve samopoškodbenega vedenja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
B144	Na začetku sem bila res v šoku. Morala sem se zelo učiti, kako naj ne pokažem preveč, ker nimam ravno »poker facea« in se mi vse hitro vidi.	učenje uravnavanja lastnega odziva	osebna samoregulacija	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
B145	To mi je bilo težko. Danes mi osnovne stvari niso več tak problem, ne fizično ne pri pogovoru. Oskrba površinskih ran mi ni problem in tudi govoriti o tem ne.	večja strokovna gotovost pri oskrbi in pogovoru	stiske ob strokovnih odločitvah	strokovni izzivi pri delu	Strokovni in etični izzivi pri delu
B146	Težje mi je bilo razumeti ta mehanizem, to čustveno povezavo s samopoškodovanjem. Fizični vidik mi ni tako težak, bolj me zaboli, ko gre za večjo telesno bolečino ali res globoko rano.	težavnost razumevanja čustvenega mehanizma samopoškodovanja	različna in težko razumljiva ozadja vedenja	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
B147	Takrat mi je to težje gledati. Ampak tudi tam se mi ne zdi nič narobe, če pokažem, da mi je nekaj čez mejo, ker tudi ostali tako reagirajo ali še slabše.	čustvena meja strokovne delavke ob hudih poškodbah	postavljanje meja	strokovni izzivi pri delu	Strokovni in etični izzivi pri delu
B148	Če bom skušala to popolnoma prikriti, bodo otroci itak videli, da nekaj ni v redu, in bo samo še bolj čudno in zoprno in bo še slabše.	neprikrivanje pristnega odziva strokovne delavke	postavljanje meja	strokovni izzivi pri delu	Strokovni in etični izzivi pri delu
B149	Meni pomaga ventiliranje. V timu imamo tedenske sestanke in skoraj vsak dan predaje. Tam veliko dam ven. Povem zelo neposredno, kaj mislim.	timsko delo kot učenje in razbremenitev	podpora v timu	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
B150	Čeprav zadnje čase vidim, da to ni vedno najboljše, ker včasih še od drugih kaj »pobereš«.	čustveno prevzemanje obremenitev drugih v timu	podpora v timu	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
B151	Pomaga mi tudi, da med vožnjo domov še malo premislim, si kaj rečem, prediham. Včasih moram priti domov in stvari še dodatno dati iz sebe.	osebna razbremenitev po službi	osebna samoregulacija	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
B152	Včasih moram tudi v naravo in pustiti, da se stvari malo poležejo.	narava kot način razbremenitve	osebna samoregulacija	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
B153	Če tega ne naredim sproti, se mi zna zgoditi, da me zadeve zbudijo sredi noči.	nočno prebujanje zaradi nepredelanih obremenitev	stiske ob strokovnih odločitvah	strokovni izzivi pri delu	Strokovni in etični izzivi pri delu
B154	Zato zdaj precej bolj pazim, da si po teh treh tednih, ko imam možnost, vzamem nekaj dni skupaj in res odklopim.	načrtovan odklop po obdobju dela	osebna samoregulacija	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
B155	Takrat ne spremljam skupnih sporočil, razen če je res nujno ali če se sama v kakšnem trenutku spomnim na kaj uporabnega, kakšna ideja za delavnico.	omejevanje spremljanja službenih sporočil ob prostih dneh	osebna samoregulacija	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
B156	Pomaga mi tudi supervizija,	supervizija	strokovna podpora	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
B157	intervizija,	intervizija	strokovna podpora	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
B158	včasih igra vlog.	igra vlog	strokovna podpora	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
B159	Ta služba je del mojega življenja in tukaj se stvari prepletajo. Če hočemo z otroki graditi odnos, ne moremo sebe povsem pustiti doma. V službo prinesemo svojo osebnost.	preplet osebnega in strokovnega doživljanja	osebna samoregulacija	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
B160	Zato je vse skupaj zahtevnejše, mi pa vseeno tak način dela ustreza.	zahtevnost in ustreznost odnosnega dela	kompleksnost dela	organizacijski izzivi dela	Strokovni in etični izzivi pri delu
B161	Mislim, da bi predvsem potrebovali več časa za naše sestanke v timu. To, kar imamo enkrat na teden, je premalo, ker se potem skoraj ves čas pogovarjamo o	potreba po več časa za timsko delo	strokovna podpora zaposlenim	skrb za dobrobit strokovnih delavk	Predlogi za izboljšanje prakse

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	otročih in zmanjka prostora za to, da bi se strukturirali tudi mi.				
B162	Letos smo si sicer nekaj tega izborili, ampak to ni stalna praksa. Jaz mislim, da je to nujno.	Pomanjkanje stalne prakse za timsko usklajevanje	strokovna podpora zaposlenim	skrb za dobrobit strokovnih delavk	Predlogi za izboljšanje prakse
B163	Potrebovali bi tudi čas na začetku leta, da se res uskladimo, in na koncu leta za pravo evalvacijo. Tega nimamo dovolj.	potreba po času za usklajevanje in evalvacijo	strokovna podpora zaposlenim	skrb za dobrobit strokovnih delavk	Predlogi za izboljšanje prakse
B164	Poleg tega bi res potrebovali krajši delovnik. Ne potrebujem manj spremenljivega urnika, to ni težava. Je pa zaradi nočnih izmen težko regulirati lasten bioritem, s starostjo pa vedno težje. Krajši delovni čas bi zelo pomagal za lastno psihično zdravje.	potreba po krajšem delovniku zaradi obremenitev	sistemske pomanjkljivosti	skrb za dobrobit strokovnih delavk	Predlogi za izboljšanje prakse
B165	Poleg tega nimamo dovolj časa za pripravo. Ne mislim priprave v smislu pisanja, ampak časa za razmislek, za načrtovanje dejavnosti, pristopov in vsega, kar pride zraven.	pomanjkanje časa za pripravo in načrtovanje	sistemske pomanjkljivosti	skrb za dobrobit strokovnih delavk	Predlogi za izboljšanje prakse
B166	To pogosto potem delaš v svojem prostem času ali ponoči, ko bi moral spati, ali pa doma. Jaz sem človek, ki se mora za nekatere stvari res pripraviti, in tega časa v delovnem času ni.	priprava v prostem času zaradi pomanjkanja časa pri delu	obseg dela in sočasne obremenitve	organizacijski izzivi dela	Strokovni in etični izzivi pri delu
B167	Kar nekaj stvari se je v zadnjem času izboljšalo, tako da nimam več toliko pripomb kot prej. Na področju papirologije pa bi bilo po mojem mnenju še veliko za narediti.	izboljšave in potreba po zmanjšanju papirologije	sistemske pomanjkljivosti	skrb za dobrobit strokovnih delavk	Predlogi za izboljšanje prakse
B168	Če bi bilo tam manj obremenitev, bi imeli več časa in energije za otroke.	manj administracije kot pogoj za več dela z otroki	sistemske pomanjkljivosti	skrb za dobrobit strokovnih delavk	Predlogi za izboljšanje prakse
B169	Podporna mreža znotraj centra se mi zdi kar v redu, z	dobro obstoječe oblike strokovne	strokovna podpora zaposlenim	skrb za dobrobit strokovnih delavk	Predlogi za izboljšanje prakse

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	intervizijami, sestanki in aktivom.	podpore v strokovnem centru			
B170	Ena zanimiva ideja bi bila mogoče ta, da bi imeli bolj »hišne« strokovnjake, nekoga, ki bi bil bolj skoncentriran na travmo, drugega na droge in podobno.	potreba po hišnih specializiranih strokovnjakih	strokovne službe	pomanjkljivosti sistema pomoči	Predlogi za izboljšanje prakse
B171	V tujini sem videla primere, kjer so imeli psihiatre in psihologe, ki so specializirani na različnih področjih, bolj tesno povezane z institucijo. To ima sicer tudi svoje slabosti, ampak zaradi dostopnosti bi bila to lahko olajšava.	tesnejša povezanost specializiranih strokovnjakov z institucijo	strokovne službe	pomanjkljivosti sistema pomoči	Predlogi za izboljšanje prakse
B172	Potem so tukaj še logistične težave – stiki, prevozi, krožki.	logistične obremenitve pri delu	sistemske pomanjkljivosti	skrb za dobrobit strokovnih delavk	Predlogi za izboljšanje prakse
B173	Stiki npr. lahko zelo privežejo celotno skupino v hišo, torej se ne moremo nikamor odpraviti.	stiki kot logistična omejitev skupine	sistemske pomanjkljivosti	skrb za dobrobit strokovnih delavk	Predlogi za izboljšanje prakse
B174	Tudi zapomniti si je težko, kdaj ima vsak otrok stik; tukaj bi mogoče potrebovala posebej koordinatorja samo za stike.	potreba po koordinatorju za stike	sistemske pomanjkljivosti	skrb za dobrobit strokovnih delavk	Predlogi za izboljšanje prakse
B175	Otrokom tudi težko omogočimo nekatere stvari, ker jih nima kdo voziti. Recimo nek desetletnik težko hodi sam na nek trening, mi pa ga ne moremo voziti v svojem prostem času in na svoje stroške.	težave pri omogočanju dejavnosti zaradi prevozov	sistemske pomanjkljivosti	skrb za dobrobit strokovnih delavk	Predlogi za izboljšanje prakse
B176	Takih stvari je ogromno. In včasih to res dvigne pritisk, posebej ko vidiš, da nekateri starši ne naredijo skoraj nič, otroci pa ves čas dobivajo občutek, da so oni krivi in da morajo oni vse popraviti.	obremenjenost zaradi starševske neaktivnosti in otrokove krivde	pomanjkanje varnosti in sprejetosti	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
B177	S starši dela center za socialno delo, oni tudi naredijo načrt pomoči, ki pa ni vedno obvezen. Včasih je kakšna stvar pogoj za razširitev stikov.	vloga CSD in načrt pomoči za starše	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbami in vedenjem

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
B178	Mi smo z njimi v kontaktu, če nimajo prepovedi stikov in če je to v korist otroka. Načeloma imamo enkrat na teden govorilne ure in se z njimi slišimo po telefonu ali osebno.	redni stik s starši ob koristnosti za otroka	stiki s starši in otrokova regulacija	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
B179	Takrat povemo, kako je z otrokom, vprašamo, kako je bilo za vikend, malo svetujemo, dajemo predloge, recimo kako se igrati z otrokom, kako pristopiti, kako se posloviti, da ne bo jokalo.	sodelovanje in usmerjanje staršev	odnos strokovnih delavk s starši	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
B180	Delamo tudi z njimi, kolikor lahko. Ampak časa imamo zelo malo. Brez otrok imamo v bistvu približno dve uri na dan za vse to, kar ni veliko.	omejen čas za delo s starši	obseg dela in sočasne obremenitve	organizacijski izzivi dela	Strokovni in etični izzivi pri delu
B181	Naš interes je, da z njimi vzpostavimo vsaj približno odnos.	vzpostavljanje odnosa s starši	odnos strokovnih delavk s starši	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
B182	Ne moremo jim samo govoriti, kaj morajo, ne moremo jih samo prositi in ne moremo jih samo izključiti. Hkrati pa jih ne moremo nekritično samo podpirati.	ravnotežje med podporo in mejami pri starših	kompleksnost dela	organizacijski izzivi dela	Strokovni in etični izzivi pri delu
B183	Zato je treba držati neko mejo in se ob tem pogosto tudi zaplete.	postavljanje meja pri delu s starši	postavljanje meja	strokovni izzivi pri delu	Strokovni in etični izzivi pri delu
B184	To je težko posplošiti za ves center. Pri nas je bilo zelo različno. Večinoma pa so primeri taki, da potem starši in otroci podpišejo, da se strinjajo z namestitvijo.	različnost primerov in soglasje za namestitev	razlogi za namestitev	življenje v instituciji	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
B185	Ob sprejemu vedno podpišemo nek dogovor. Tudi pri primerih, ko so bili staršem otroci nujno odvzeti, potem pogosto vstopi skrbnik ali kdo drug.	vklučitev skrbnika	odnos strokovnih delavk s starši	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
B186	Brez vsaj neke osnovne privolitve je zelo težko iti v to zgodbo, ker če se otrok stalno upira in zanika.	pomen osnovne privolitve pri namestitvi	odvzem kot travmatična izkušnja	odvzem iz primarne družine kot	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
				dejavnik tveganja	institucionalno namestitvijo
B187	To ni dobro ne za tega otroka ne za druge v skupini.	negativne posledice neustrezne namestitve	posledice namestitve	življenje v instituciji	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
B188	Se mi pa zdi, da je vedno več takih otrok, ki nimajo izrazitih vedenjskih težav, ampak jih je treba umakniti zaradi res težkih razmer doma ali pa preprosto nimajo kam iti zaradi popolne nezmožnosti staršev.	otroci brez izrazitih vedenjskih težav, a s težkimi domačimi razmerami	pomanjkanje varnosti in sprejetosti	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
B189	Trenutno ne, nisem nič posebnega dodatno pripravljala, pogledala si bom »travma informed« pristop.	interes za travma informiran pristop	izobraževanja in strokovna usposobljenost	skrb za dobrobit strokovnih delavk	Predlogi za izboljšanje prakse

INTERVJU C

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
C1	sem profesorica defektologije za MVO – motnje vedenja in osebnosti ter domske pedagogike	Prof. defektologije za MVO	izobrazba	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
C2	Zaposlena sem kot vzgojiteljica v stanovanjski skupini Črnava, v isti stanovanjski skupini sem zaposlena že 29 let	29 let dela kot vzgojiteljica v stanovanjski skupini	Delovno mesto in čas zaposlitve v Strokovnem centru Kranj	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
C3	so v obravnavi otroci in mladostniki s čustvenimi in vedenjskimi težavami	otroci in mladostniki s čustvenimi in vedenjskimi težavami	značilnosti otrok v instituciji	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
C4	imam 30 let delovnih izkušenj na področju vzgoje in izobraževanja	dolgoletne izkušnje na področju vzgoje in izobraževanja	delovne izkušnje	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
C5	eno leto sem delala tudi v osnovni šoli kot svetovalna delavka	izkušnje svetovalnega dela v osnovni šoli	delovne izkušnje	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
C6	Vedno so me zanimali odnosi	interes za odnose	strokovna usmerjenost	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
C7	rada sem pomagala drugim	želja pomagati drugim	strokovna usmerjenost	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
C8	najbolj značilno, da poznaš in razumeš zakonitosti skupinske dinamike in prepoznaš individualne potrebe posameznih otrok	individualno delo in skupinska dinamika	tim in organizacija dela	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
C9	slediš posameznemu otroku v njegovo največjo korist	sledenje otrokovi največji koristi	delo z otroki in mladostniki	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
C10	Za Strokovni center Kranj je značilno, da ima bogat in pester nabor različnih vsebin oziroma programov	pester nabor programov v strokovnem centru	tim in organizacija dela	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
C11	doživljajska pedagogika	doživljajska pedagogika	tim in organizacija dela	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
C12	športne, glasbene, likovne, literarne in socialno-interaktivne dejavnosti	športne, glasbene, likovne, literarne in socialno-interaktivne dejavnosti	tim in organizacija dela	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
C13	Delo temelji na družinskem konceptu	družinski koncept dela	tim in organizacija dela	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
C14	otroka in mladostnika pa obravnavamo celostno	celostna vključenost v otrokovo življenje	delo z otroki in mladostniki	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
C15	nenehno strokovno izobražujem in izpopolnjujem	stalno izobraževanje zaradi specifičnih in spreminjajočih se težav otrok in mladostnikov	strokovna izobraževanja	strokovna usposobljenost	Poklicno ozadje strokovnih delavk
C16	na področju travme, duševnega zdravja in samopoškodbenega vedenja	izobraževanje o travmi, duševnem zdravju in samopoškodovanju	strokovna izobraževanja	strokovna usposobljenost	Poklicno ozadje strokovnih delavk
C17	Na tem področju imam kar nekaj izkušenj	veliko izkušenj	neposredno srečanje	Srečanje s samopoškodbenim vedenjem pri delu	Izkušnje s samopoškodbenim vedenjem

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
C18	Večinoma se tega vedenja poslužujejo dekleta	večinoma se samopoškodben o vedenje pojavi pri dekletih	spolne razlike	pojavnost samopoškodben ega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodben ega vedenja
C19	Načini samopoškodovanja so različni	različni načini samopoškodovanja	načini samopoškodovanja	oblike samopoškodben ega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodben ega vedenja
C20	rezanje z ostrimi predmeti	rezanje	načini samopoškodovanja	oblike samopoškodben ega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodben ega vedenja
C21	nož, škarje, rezilo od šilčka, steklo ali britvice	uporaba ostrih predmetov	načini samopoškodovanja	oblike samopoškodben ega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodben ega vedenja
C22	Režejo se po rokah, nogah ali dekolteju	rezanje po različnih delih telesa	načini samopoškodovanja	oblike samopoškodben ega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodben ega vedenja
C23	Za fante je bolj značilno udarjanje v steno	agresivno izražanje stiske pri fantih	spolne razlike	pojavnost samopoškodben ega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodben ega vedenja
C24	ugašanje ogorkov na koži	ugašanje ogorkov na koži	načini samopoškodovanja	oblike samopoškodben ega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodben ega vedenja
C25	Vreznine pogosto niso globoke, vendar pustijo brazgotine	brazgotine po vrezninah	dodatne težave ob samopoškodovanju	posledice samopoškodben ega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodben ega vedenja
C26	mladostnica z britvico povzročila tako globoke rane na zapestju	globoke rane na zapestju	resnost poškodb	intenzivnost samopoškodben ega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodben ega vedenja
C27	potrebna nujna intervencija	potreba po zdravniški pomoči	resnost poškodb	intenzivnost samopoškodben ega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodben ega vedenja
C28	Kri je tekla po tleh	špricanje krvi	vidni znaki	prepoznavanje samopoškodben ega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodben ega vedenja
C29	Rane smo morali oskrbeti, jih razkužiti in tesno poviti s povojem	oskrba rane	oskrba poškodbe	neposredna pomoč otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
					samopoškodbenim vedenjem
C30	Poklicala sem sodelavko, da je prišla v skupino	klic sodelavke na pomoč	podpora v timu	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
C31	mladostnico s svojim avtom odpeljala na urgenco	odvoz mladostnice na urgenco	oskrba poškodbe	neposredna pomoč otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
C32	Samopoškodbeno vedenje prepoznam po tem, da ima otrok ali mladostnik čustvene stiske	prikrita čustvena stiska	spremenbe v vedenju	prepoznavanje samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
C33	pogosto se zaklene v kopalnico	zadrževanje v kopalnici	prepoznavanje tveganja	prepoznavanje samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
C34	opazim lahko rane	vidne rane	vidni znaki	prepoznavanje samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
C35	Veliko deklet poleti nosi dolge rokave, ne želijo nositi kratkih hlač ali kopalk	skrivanje samopoškodovanja	spremenbe v vedenju	prepoznavanje samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
C36	Samopoškodbeno vedenje ni iskanje pozornosti	ni funkcije iskanja pozornosti	iskanje odziva okolice	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
C37	pomembno sporočilo o notranjem doživljanju	izraz čustvene stiske	izražanje čustvene stiske	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
C38	način, kako otrok izraža ali uravnava nekaj, česar ne zna povedati z besedami	nebesedno izražanje	iskanje odziva okolice	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
C39	Nisem dovolj dober, nihče me ne razume, če boli telo, vem, kaj se dogaja	negativne misli o sebi in nerazumljenost	izražanje čustvene stiske	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
C40	izraža tesnobo, praznino ali jezo	izražanje tesnobe, praznine in jeze	izražanje čustvene stiske	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
C41	preusmeritev čustvene bolečine v telesno	preusmeritev čustvene	razbremenitev in uravnavanje čustev	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
		bolečine v telesno			samopoškodbenega vedenja
C42	Odvzem otroka iz družine, tudi kadar je nujen in v otrokovo korist, je lahko za otroka zelo stresen ali travmatičen dogodek	odvzem kot travmatično in stresno obdobje	povezava travmatičnih izkušenj v primarni družini s samopoškodbenim vedenjem	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
C43	znak notranje stiske, ki je otrok ne zna drugače regulirati	način čustvene regulacije	razbremenitev in uravnavanje čustev	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
C44	Povezava pogosto obstaja.	večje tveganje samopoškodovanja po odvzemu iz primarne družine	povezava odvzema in samopoškodovanja	odvzem in primarne družine kot dejavnik tveganja	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
C45	doživi kot izgubo, zavrnitev, krivdo in negotovost	doživljanje izgube, zavrnitve, krivde in negotovosti	posledice odvzema	odvzem in primarne družine kot dejavnik tveganja	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
C46	Travmatične izkušnje pred odvzemom vplivajo na otrokovo čustvovanje	vpliv travmatičnih izkušenj na čustvovanje	travma v primarni družini	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
C47	tesnobo, strah ali čustveno otopelost	tesnoba, strah in čustvena otopelost	travma v primarni družini	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
C48	če otrok živi v okolju, kjer je prisotno zanemarjanje ali nasilje	zanemarjanje in nasilje v družini	travma v primarni družini	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
C49	Med odvzemom otrok doživlja strah, paniko, žalost in jezo	strah, panika, žalost in jeza med odvzemom	odvzem kot travmatična izkušnja	odvzem in primarne družine kot dejavnik tveganja	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
C50	občuti krivdo, da je izdal starše	krivda zaradi občutka izdaje staršev	posledice odvzema	odvzem in primarne družine kot dejavnik tveganja	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
C51	Po odvzemu je lahko prisotno nezaupanje do odraslih	nezaupanje do odraslih po odvzemu	posledice odvzema	odvzem in primarne družine kot dejavnik tveganja	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
C52	čustvena otopelost in strah pred ponovnimi izgubami	čustvena otopelost in strah pred izgubami	posledice odvzema	odvzem in primarne družine kot dejavnik tveganja	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
C53	Institucionalno okolje lahko nehote prispeva k vzdrževanju samopoškodbenega vedenja	institucionalno okolje kot možen vzdrževalni dejavnik	povezava institucionalnega okolja in samopoškodbenega vedenja	življenje v instituciji	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
C54	lahko pa ima tudi zaščitno vlogo	zaščitna vloga institucionalnega okolja	povezava institucionalnega okolja in samopoškodbenega vedenja	življenje v instituciji	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
C55	kako strokovni delavec razume otrokovo stisko	pomen razumevanja otrokove stiske	posledice namestitve	življenje v instituciji	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
C56	otrok ob sebi stalno čustveno odzivno osebo	stalna čustveno odzivna oseba	posledice namestitve	življenje v instituciji	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
C57	Samopoškodbenega vedenja ne smemo kaznovati ali moralizirati	nekaznovanje in nemoraliziranje samopoškodovanja	razumevanje ozadja vedenja	odnosna podpora otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
C58	otroka učimo alternativnih strategij	iskanje drugih načinov samoregulacije	dogovori z otrokom in tehnike pomoči	preprečevanje ponovitve samopoškodovanja	Oblike podpore in pomoči otrokom s

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
					samopoškodbenim vedenjem
C59	senzorne tehnike, led, mrzla prha, elastika ali dihalne vaje	senzorne in dihalne tehnike	dogovori z otrokom in tehnike pomoči	preprečevanje ponovitve samopoškodovanja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
C60	regulacija čustev pogosto oslabljena	oslabljena regulacija čustev	pomen čustvene regulacije	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
C61	preteklih travmatičnih izkušenj	vpliv preteklih travmatičnih izkušenj	pomen čustvene regulacije	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
C62	nestabilnih odnosov	nestabilni odnosi	navezanost in (ne)varen odnos	Odnosi z drugimi odraslimi osebami	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
C63	porušenega občutka varnosti	vzpostavljanje odnosa pri otroku brez varne navezanosti	navezanost in (ne)varen odnos	Odnosi z drugimi odraslimi osebami	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
C64	sproščanje napetosti	sproščanje napetosti	načini soočanja s stisko	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
C65	Verjetnost samopoškodbenega vedenja je večja, čim nižja je sposobnost prepoznavanja, izražanja in regulacije čustev	povezava samopoškodovanja z nizko čustveno regulacijo	pomen čustvene regulacije	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
C66	Otroci pogosto ne prepoznajo, kaj točno čutijo, zato nimajo ustreznih strategij za pomiritev	nezmožnost zdržati ali prepoznati čustva kot razlog za vedenje	preusmerjanje čustev v druga vedenja	soočanje s stisko	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
C67	nimajo izkušnje, da bi jim odrasli pomagali regulirati čustva	pomanjkanje izkušnje čustvene regulacije z odraslimi	stiski s starši in otrokova regulacija	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
C68	Otroci pogosto uporabljajo vedenjske izbruhe, kot so agresija ali upiranje	vedenjski izbruhi	preusmerjanje čustev v druga vedenja	soočanje s stisko	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
C69	umik, na primer zapiranje vase ali čustvena otopelost	čustvena otopelost	spremenjeno doživljanje čustev	soočanje s stisko	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
C70	iskanje intenzivnih dražljajev	iskanje intenzivnih dražljajev	preusmerjanje čustev v druga vedenja	soočanje s stisko	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
C71	samopoškodovanje	samopoškodovanje kot način soočanja	preusmerjanje čustev v druga vedenja	soočanje s stisko	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
C72	ko druge strategije odpovedo ali jih otrok sploh nima	odpoved drugih strategij	preusmerjanje čustev v druga vedenja	soočanje s stisko	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
C73	s temi čustvi pogosto soočajo na nebesedne načine	nebesedno soočanje s čustvi	preusmerjanje čustev v druga vedenja	soočanje s stisko	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
C74	Jeza se izraža skozi agresijo	jeza skozi agresijo	preusmerjanje čustev v druga vedenja	soočanje s stisko	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
C75	žalost in izguba skozi umik ali otopelost	žalost in izguba skozi umik ali otopelost	preusmerjanje čustev v druga vedenja	soočanje s stisko	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
C76	strah pa skozi tesnobo in potrebo po nadzoru	strah skozi tesnobo in potrebo po nadzoru	preusmerjanje čustev v druga vedenja	soočanje s stisko	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
C77	Odnosi s starši imajo ključno vlogo	ključna vloga odnosov s starši	navezanost in (ne)varen odnos	Odnosi z drugimi odraslimi osebami	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
C78	Če odnos ni varen ali je prekinjen	nevaren ali prekinjen odnos s starši	navezanost in (ne)varen odnos	Odnosi z drugimi odraslimi osebami	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
C79	večja verjetnost notranje stiske in samopoškodovanja	povezava odnosa s starši s samopoškodovanjem	povezava travmatičnih izkušenj v primarni družini s samopoškodbenim vedenjem	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
C80	Varen odnos bodisi s staršem ali nadomestno odraslo osebo	pomemben varen odnos s staršem ali nadomestno odraslo osebo	navezanost in (ne)varen odnos	Odnosi z drugimi odraslimi osebami	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
C81	ključni zaščitni dejavnik	varen odnos kot zaščitni dejavnik	odnosi s strokovno delavko	odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
C82	delo vedno začnem z vzpostavljanjem varnega, zaupljivega odnosa	varen odnos kot osnova dela	odnosi s strokovno delavko	odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
C83	Otrok mora dobiti izkušnjo, da je slišan in sprejet, brez obsojanja	odnos kot pogoj za varno okolje in zaupanje	odnosi s strokovno delavko	odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
C84	nato lahko začne govoriti o svoji stiski	varen odnos kot pogoj za zgodnje prepoznavanje in preprečevanje samopoškodovanja	odnosi s strokovno delavko	odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
C85	skušam razumeti namen samopoškodbenega vedenja	težavnost razumevanja čustvenega mehanizma samopoškodovanja s strani SD	različna in težko razumljiva ozadja vedenja	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
C86	kaj otrok s tem vedenjem uravnava ali sporoča	samopoškodovane kot sporočilo klica na pomoč	iskanje odziva okolice	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
C87	občutek nadzora	občutek nadzora	občutek nadzora in izhod iz situacije	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
C88	Uporabljam predvsem pogovorne in odnosne pristope	dogovori in tehnike za preprečevanje ponovitve samopoškodovanja	dogovori z otrokom in tehnike pomoči	preprečevanje ponovitve samopoškodovanja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
C89	učenje prepoznavanja in poimenovanja čustev	učenje prepoznavanja in poimenovanja čustev	učenje čustvene regulacije	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
C90	različne tehnike za regulacijo	tehnike za regulacijo	dogovori z otrokom in tehnike pomoči	preprečevanje ponovitve samopoškodovanja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
C91	progresivna mišična relaksacija	progresivna mišična relaksacija	dogovori z otrokom in tehnike pomoči	preprečevanje ponovitve samopoškodovanja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
C92	kocka ledu, hladen tuš	led in hladen tuš	dogovori z otrokom in tehnike pomoči	preprečevanje ponovitve samopoškodovanja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
C93	elastika okoli zapestja	uporaba elastike namesto samopoškodovanja	dogovori z otrokom in tehnike pomoči	preprečevanje ponovitve samopoškodovanja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
C94	tehniko metulja za preusmerjanje samopoškodbenih impulzov	tehnika metulja za preusmerjanje samopoškodbenih impulzov	dogovori z otrokom in tehnike pomoči	preprečevanje ponovitve samopoškodovanja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
C95	stiskanje žogice, gibanje, udarjanje v blazino, risanje občutkov	druge telesne in ustvarjalne preusmeritve	dogovori z otrokom in tehnike pomoči	preprečevanje ponovitve samopoškodovanja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
C96	prepoznavanje otrokovih močnih področij	prepoznavanje otrokovih močnih področij	spremljanje po dogodku	preprečevanje ponovitve samopoškodovanja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
C97	strukturiranju okolja in vsakdana	strukturiranje okolja in vsakdana	spremljanje po dogodku	preprečevanje ponovitve samopoškodovanja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
C98	vzpostavljanjem dnevne rutine	dnevna rutina	spremljanje po dogodku	preprečevanje ponovitve samopoškodovanja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
C99	ne delamo samo z otrokom, ampak tudi z njegovim okoljem	delo z otrokovim okoljem	spremljanje po dogodku	preprečevanje ponovitve samopoškodovanja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
C100	Najbolj učinkovito je vztrajanje v odnosu	dolgotrajnost in vztrajanje pri vzpostavljanju odnosa	odnosi s strokovno delavko	odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
C101	testirajo meje in zaupanje	testiranje meja in zaupanja	odnosi s strokovno delavko	odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
C102	odrasli ostane stabilen, predvidljiv in čustveno dostopen	pomembnost stabilnosti, predvidljivosti in čustvene dostopnosti odraslega	navezanost in (ne)varen odnos	Odnosi z drugimi odraslimi osebami	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
C103	dosledno in mirno reagiranje	miren in neobsojajoč odziv ob samopoškodovanju	umirjen odziv strokovne delavke	neposredna pomoč otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
C104	prepoznavanje in sprejemanje čustev	prepoznavanje in sprejemanje čustev	umirjen odziv strokovne delavke	neposredna pomoč otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
C105	ne pa potrjevanje samega vedenja	nepotrjevanje samopoškodbenega vedenja	razumevanje ozadja vedenja	odnosna podpora otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
					samopoškodbenim vedenjem
C106	majhni, realni koraki	majhni in realni koraki	razumevanje ozadja vedenja	odnosna podpora otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
C107	spremembe ne pridejo hitro, ampak gre za proces	spremembe vedenja kot proces	razumevanje ozadja vedenja	odnosna podpora otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
C108	Sodelovanje je nujno	nujnost sodelovanja	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
C109	sodelujem s šolo, z učitelji in svetovalno službo	sodelovanje s šolo in svetovalno službo	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
C110	s centrom za socialno delo	sodelovanje s CSD	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
C111	centri za duševno zdravje otrok in mladostnikov	sodelovanje s strokovnjaki v okviru centra za duševno zdravje v Kranju	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
C112	kliničnimi psihologi	sodelovanje s kliničnimi psihologi	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
C113	pedopsihiatri	sodelovanje s pedopsihiatri	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
C114	službo za otroško psihiatrijo	sodelovanje s službo za otroško psihiatrijo	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
C115	svetovalnimi centri in drugimi zdravstvenimi ustanovami	vklučitev celotne	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
		zdravstvene mreže			samopoškodbenim vedenjem
C116	da imamo enoten pristop	enoten pristop	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
C117	otrok ne dobiva nasprotujočih si sporočil	preprečevanje nasprotujočih si sporočil	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
C118	redna komunikacija	redna komunikacija med strokovnjaki	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
C119	jasna razdelitev vlog med strokovnjaki	jasna razdelitev vlog	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
C120	Eden največjih izzivov je ravnotežje med zaščito otroka in spoštovanjem njegove zasebnosti	poseg v prostor kot varovalno ukrepanje	spremljanje po dogosku	preprečevanje ponovitve samopoškodovanja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
C121	Pogosto se znajdemo v dilemi, koliko informacij deliti s starši ali drugimi strokovnjaki	dilema deljenja informacij	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
C122	Drug izziv je razumevanje vedenja	razumevanje vedenja kot izziv	razumevanje ozadja vedenja	odnosna podpora otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
C123	Samopoškodovanje lahko na prvi pogled deluje manipulativno	navidezna manipulativnost samopoškodovanja	razumevanje ozadja vedenja	odnosna podpora otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
C124	v ozadju vedno stiska	stiska v ozadju vedenja	razumevanje ozadja vedenja	odnosna podpora otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
C125	tega ne interpretiramo površinsko	nepovršinska interpretacija vedenja	razumevanje ozadja vedenja	odnosna podpora otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
					samopoškodbenim vedenjem
C126	To delo je čustveno zahtevno	čustvena zahtevnost dela	tveganje za izgorelost	strokovni izzivi pri delu	Strokovni in etični izzivi pri delu
C127	občutiš nemoč, frustracijo ali skrb za otroka	nemoč, frustracija in skrb za otroka	stiske ob strokovnih odločitvah	strokovni izzivi pri delu	Strokovni in etični izzivi pri delu
C128	je pomembno zaupati procesu	zaupanje procesu	stiske ob strokovnih odločitvah	strokovni izzivi pri delu	Strokovni in etični izzivi pri delu
C129	ne prevzemati odgovornosti za stvari, ki niso v moji moči	meje odgovornosti strokovne delavke	postavljanje meja	strokovni izzivi pri delu	Strokovni in etični izzivi pri delu
C130	pomagajo izkušnje, timsko delo in možnost refleksije	timsko delo kot učenje in razbremenitev	podpora v timu	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
C131	varnosti kot prioritete, če ocenim, da je otrok ogrožen, ukrepam	ukrepanje kot del varnosti	spremljanje po dogodku	preprečevanje ponovitve samopoškodovanja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
C132	otroka vključujem v proces odločanja, občutek, da ima glas in vpliv	otrokovno soustvarjanje rešitev	dogovori z otrokom in tehnike pomoči	preprečevanje ponovitve samopoškodovanja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
C133	strokovna podpora	strokovna podpora	strokovna podpora	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
C134	intervizija	intervizija	strokovna podpora	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
C135	supervizija	supervizija	strokovna podpora	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
C136	in pogovori s sodelavci ter vodstvom	pogovori s sodelavci in vodstvom	strokovna podpora	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
C137	meje med delom in zasebnim življenjem	meje med delom in zasebnim življenjem	postavljanje meja	strokovni izzivi pri delu	Strokovni in etični izzivi pri delu
C138	čas za odklop, gibanje in aktivnosti, ki me polnijo	načrtovan odklop po obdobju dela	osebna samoregulacija	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
C139	več sistemske podpore	več sistemske podpore	sistemske pomanjkljivosti	skrb za dobrobit strokovnih delavk	Predlogi za izboljšanje prakse
C140	redno dostopno supervizijo	redno dostopna supervizija	strokovna podpora zaposlenim	skrb za dobrobit strokovnih delavk	Predlogi za izboljšanje prakse
C141	dodatna izobraževanja	strokovna negotovost in potreba po uporabnih izobraževanjih	izobraževanja in strokovna usposobljenost	skrb za dobrobit strokovnih delavk	Predlogi za izboljšanje prakse
C142	več časa za neposredno delo z otroki oziroma za individualizacijo	več časa za individualizacijo	strokovna podpora zaposlenim	skrb za dobrobit strokovnih delavk	Predlogi za izboljšanje prakse
C143	boljše povezovanje med institucijami	boljše povezovanje institucij	strokovne službe	pomanjkljivosti sistema pomoči	Predlogi za izboljšanje prakse
C144	več poudarka na preventivi	več poudarka na preventivi	strokovne službe	pomanjkljivosti sistema pomoči	Predlogi za izboljšanje prakse
C145	razvoju čustvene pismenosti v šolah	razvoj čustvene pismenosti v šolah	strokovne službe	pomanjkljivosti sistema pomoči	Predlogi za izboljšanje prakse
C146	manjše skupine in več kadra v institucijah	manjše skupine in več kadra	bivanje v instituciji	pomanjkljivosti sistema pomoči	Predlogi za izboljšanje prakse
C147	več stabilnosti	več stabilnosti	strokovna podpora zaposlenim	skrb za dobrobit strokovnih delavk	Predlogi za izboljšanje prakse
C148	manj menjavanja zaposlenih	manj menjavanja zaposlenih	strokovna podpora zaposlenim	skrb za dobrobit strokovnih delavk	Predlogi za izboljšanje prakse
C149	boljše sodelovanje med različnimi sistemi kot so šolstvo, zdravstvo in sociala	boljše sodelovanje med šolstvom, zdravstvom in socialo	strokovne službe	pomanjkljivosti sistema pomoči	Predlogi za izboljšanje prakse
C150	več podpore družinam	več potrebne podpore družinam	odnos strokovnih delavk s starši	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
C151	Če se osredotočimo samo na odpravo vedenja, spregledamo bistvo	spregled bistva ob osredotočenosti na vedenje	razumevanje ozadja vedenja	odnosna podpora otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
C152	otroku ponudimo izkušnjo varnega odnosa	izkušnja varnega odnosa	odnosi s strokovno delavko	odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
C153	viden, slišan in sprejet	vidnost, slišnost in sprejetost	odnosi s strokovno delavko	odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
C154	odnos je temelj spremembe	odnos kot pogoj za nadaljnje usmerjanje otroka	odnosi s strokovno delavko	odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini

INTERVJU D

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
D1	Sem učiteljica razrednega pouka in univerzitetna diplomirana organizatorica dela	učiteljica razrednega pouka in univ. dipl. organizatorica dela	izobrazba	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
D2	Izkušenj z otroki imam zdaj že 36 let	dolgoletne izkušnje z otroki in mladostniki	delovne izkušnje	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
D3	oziroma lahko rečem, da z njimi delam že od 15. oziroma 16. leta, ko sem vodila različne interesne dejavnosti.	vođenje interesnih dejavnosti že v mladosti	delovne izkušnje	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
D4	V bistvu celo življenje delam z otroki.	Usmerjenost v delo z otroki in mladostniki	strokovna usmerjenost	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
D5	Z otroki in mladostniki s čustvenimi in vedenjskimi motnjami sem v Strokovnem centru Kranj zaposlena šele pol leta.	pol leta dela kot vzgojiteljica v stanovanjski skupini	Delovno mesto in čas zaposlitve v Strokovnem centru Kranj	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
D6	Pred tem sem se s takšnimi otroki srečevala predvsem v okviru rednega dela na razredni stopnji	dolgoletne izkušnje na področju vzgoje in izobraževanja	delovne izkušnje	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
D7	kjer so imeli otroci različne težave, bodisi na učnem bodisi na čustveno-vedenjskem področju.	izkušnje z učnimi in čustveno-vedenjskimi težavami otrok	delovne izkušnje	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
D8	Nekaj sem se izobraževala v okviru rednega izobraževanja,	redno strokovno izobraževanje	strokovna izobraževanja	strokovna usposobljenost	Poklicno ozadje strokovnih delavk
D9	dodatno pa še preko različnih modulov, predvsem s področja učnih težav.	izobraževanje preko modulov s področja učnih težav	strokovna izobraževanja	strokovna usposobljenost	Poklicno ozadje strokovnih delavk
D10	Travma, duševno zdravje in samopoškodbeno vedenje so bili v teh moduli večinoma samo omenjeni.	omejena obravnava travme, duševnega zdravja in samopoškodovanja v izobraževanjih	strokovna izobraževanja	strokovna usposobljenost	Poklicno ozadje strokovnih delavk
D11	Sem pa sama o tem veliko brala, se osebno izobraževala	samoiniciativno branje in osebno izobraževanje	samostojno strokovno izpopolnjevanje	strokovna usposobljenost	Poklicno ozadje strokovnih delavk
D12	in delala tudi osebne korake na teh področjih.	osebni koraki na področju travme in duševnega zdravja	samostojno strokovno izpopolnjevanje	strokovna usposobljenost	Poklicno ozadje strokovnih delavk
D13	To je bila moja večna želja.	notranja želja po delu z otroki in mladostniki	strokovna usmerjenost	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
D14	in so mi bili vedno v posebno veselje in izziv.	veselje in izziv pri delu z otroki	strokovna usmerjenost	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
D15	Pri delu z otroki tukaj v strokovnem centru se mi zdi najbolj značilno to, da vem, da so vsi otroci ranljivi in zato tudi nepredvidljivi.	ranljivost otrok v strokovnem centru	delo z otroki in mladostniki	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
D16	Nikoli se ne moreš vnaprej dovolj pripraviti na to, kaj in kako boš delal	nepredvidljivost dela z otroki	delo z otroki in mladostniki	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
D17	Vidim pa, da je zelo veliko odvisno od mene.	vpliv strokovne delavke na potek dela	tim in organizacija dela	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
D18	Pri vsem tem se mi zdi najbolj pomembno, da sama ohranjam mir in zbranost	mirnost strokovne delavke	umirjen odziv strokovne delavke	neposredna pomoč otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
					samopoškodbenim vedenjem
D19	S samopoškodbenim vedenjem sem se srečala samo posredno	preko pripovedovanja mladostnice	posredno srečanje	Srečanje s samopoškodbenim vedenjem pri delu	izkušnje s samopoškodbenim vedenjem
D20	in sicer preko tega, kar mi je ena mladostnica sama povedala.	odprto govorjenje o samopoškodovani	vidni znaki samopoškodovani	prepoznavanje samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
D21	Povedala mi je, da je to počela, ko je bila še otrok, stara približno devet let.	samopoškodovane v otroštvu	starostni kontekst	pojavnost samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
D22	To je delala zato, da si je sprostila čustveno stisko	izraz čustvene stiske	izražanje čustvene stiske	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
D23	ki jo je imela. Rekla je, da se je ob tem sprostil adrenalin	sprostitev adrenalina	razbremenitev in uravnavanje čustev	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
D24	in da se je potem tudi sama sprostila.	preusmeritev čustvene bolečine v telesno	razbremenitev in uravnavanje čustev	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
D25	Ja, danes je stara 18 let in tega zdaj ne počne več	prenehanje samopoškodovani v odraslosti	starostni kontekst	pojavnost samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
D26	mi je pa pripovedovala, kako se je takrat počutila in kaj ji je to dejanje prineslo.	razumevanje mehanizma samopoškodovani po hospitalizaciji s strani mladostnikov	različna in težko razumljiva ozadja vedenja	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
D27	Prepoznaš ga lahko tako, da vidiš rane.	vidne rane	vidni znaki samopoškodovani	prepoznavanje samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
D28	Tega se včasih ne da skriti.	težko prikrivanje vidnih poškodb	vidni znaki samopoškodovani	prepoznavanje samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
D29	Zanjo je bilo to po eni strani neka sprostitvev	samopoškodovane kot sprostitvev	razbremenitev in uravnavanje čustev	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
D30	vidne poškodbe pa so bile tudi klic na pomoč	sporočilo klica na pomoč	iskanje odziva okolice	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
D31	S tem je klicala na pomoč, da bi lahko odšla iz situacije, v kateri je bila	samopoškodovane kot izhod iz situacije	občutek nadzora in izhod iz situacije	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
D32	Mislim, da je baza zagotovo nekje globoko v otroštvu.	izvor stiske v zgodnjem otroštvu	pomanjkanje varnosti in sprejetosti	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovane s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
D33	Po mojem je osnova za samopoškodbeno vedenje v zgodnjih izkušnjah.	povezanost samopoškodbenega vedenja z zgodnjimi izkušnjami	povezava travmatičnih izkušenj v primarni družini s samopoškodbenim vedenjem	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovane s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
D34	Velikokrat se to vedenje ali vsaj takšno čustvovanje lahko nadaljuje.	nadaljevanje zgodnjih čustvenih vzorcev	pomanjkanje varnosti v primarni družini	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovane s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
D35	Se pa lahko mladostnik kasneje s tem čustvovanjem nauči globlje in bolj celostno soočati	učenje globljega soočanja s čustvovanjem	učenje čustvene regulacije	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
D36	ter drugače pristopati k sebi.	drugačen pristop do sebe	učenje čustvene regulacije	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
D37	Dekle, ki mi je o tem pripovedovalo, se danes zagotovo zna drugače soočiti s temi občutki kot včasih.	samopoškodovane ni bil več prvi odziv v stiski	učenje čustvene regulacije	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
D38	Takrat postane bolj verbalno agresivna, bolj zgovorna, se zagovarja.	verbalna agresivnost kot izraz stiske	izražanje stiske skozi odnose	soočanje s stisko	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
D39	po svoje je to dobro, ker pomeni, da zna to vsaj poskušati skomunicirati.	poskus ubesedenja stiske	izražanje stiske skozi odnose	soočanje s stisko	Čustvena regulacija in načini soočanja

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
					z močnimi čustvi
D40	Tudi z drugačnim načinom oblačenja	izražanje stiske skozi način oblačenja	učenje čustvene regulacije	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
D41	z glasbo	glasba kot način soočanja	učenje čustvene regulacije	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
D42	z ustvarjanjem	ustvarjanje kot način soočanja	učenje čustvene regulacije	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
D43	in z živalmi.	živali kot vir pomiritve	učenje čustvene regulacije	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
D44	Zanjo je to zagotovo višja stopnja kot to, da bi se spet začela intenzivno rezati, udarjati in podobno.	ustvarjanje	dogovori z otrokom in tehnike pomoči	preprečevanje ponovitve samopoškodovanja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
D45	Ja. Ta deklica mi je povedala, da je s samopoškodovanjem začela skupaj z drugo deklico.	vrstniki	spolne razlike	pojavnost samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
D46	Rekla je, da sta to videli nekje na spletu oziroma v filmu.	družbena omrežja	okoljski vplivi	pojavnost samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
D47	Skupaj sta si naredili nekakšen pakt, tako da sta si prerezali kožo.	samopoškodovanje kot skupna aktivnost deklet	okoljski vplivi	pojavnost samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
D48	To pomeni, da se takšno vedenje lahko prenaša naprej.	prenos samopoškodbenega vedenja	okoljski vplivi	pojavnost samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
D49	Vedenje se lahko prenaša, pozitivno ali negativno.	stanovanjska skupina	okoljski vplivi	pojavnost samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
D50	Dokler se izraža navzven, sem mnenja, da je to še dobro	zunanje izražanje stiske	učenje čustvene regulacije	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
		kot možnost ukrepanja			načini soočanja z močnimi čustvi
D51	ker potem vsaj vemo, s čim imamo opravka in to lahko rešujemo. Se mi zdi to po svoje dobro, ker lahko reagiraš.	prepoznavnost zunanje izražene stiske	prepoznavanje tveganja	prepoznavanje samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
D52	Čeprav je na zunaj videti bolj intenzivno, grobo ali neprimerno,	vedenjski izbruhi	izražanje stiske skozi odnose	soočanje s stisko	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
D53	Sama se počutim veliko bolj nemočno pri otrocih, ki so tiho in pri katerih ne vem, kaj je zadaž.	negotovost ob prikriti notranji stiski	stiske ob strokovnih odločitvah	strokovni izzivi pri delu	Strokovni in etični izzivi pri delu
D54	Zame je tišina, ki je prežeta z bolečino, veliko globlji in težji pokazatelj kot reakcija navzven, ker pomeni, da je bolečina velikokrat še globlja, bolj skrita in se je do nje težje dokopati.	tišina kot znak globlje bolečine	razumevanje ozadja vedenja	odnosna podpora otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
D55	Tak otrok oziroma mladostnik po navadi potrebuje veliko več bližine, nežnosti in podpore, ter občutek vidnosti in sprejetosti.	vidnost, slišnost in sprejetost	odnosi s strokovno delavko	odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostniki v stanovanjski skupini
D56	Pomembna je. Pri tej deklici se je samopoškodovanje dogajalo prav v primarni družini	samopoškodovanja v primarni družini	povezava travmatičnih izkušenj v primarni družini s samopoškodbenim vedenjem	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
D57	in je bilo povezano s tem, da je lahko izšla iz primarne družine oziroma iz situacije, ki jo je doživljala.	samopoškodovanja kot izhod iz družinske situacije	povezava travmatičnih izkušenj v primarni družini s samopoškodbenim vedenjem	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
D58	Najprej bi poskusila fizično oskrbeti rano	oskrba rane	oskrba poškodbe	neposredna pomoč otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
D59	Potem bi se z deklico oziroma otrokom pogovorila, ga objela	pogovor in telesna bližina po samopoškodovanju	pogovor z otrokom	odnosna podpora otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
D60	mu dala občutek varnosti	varen odnos kot osnova dela	odnosi s strokovno delavko	odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostniki v stanovanjski skupini
D61	zaupanja	odnos kot pogoj za varno okolje in zaupanje	odnosi s strokovno delavko	odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostniki v stanovanjski skupini
D62	in neobsojanja.	ne obsojajoč odnos	odnosi s strokovno delavko	odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostniki v stanovanjski skupini
D63	Šele ko bi bil ta občutek varnosti vzpostavljen	varen odnos kot pogoj za zgodnje prepoznavanje in preprečevanje samopoškodovanja	odnosi s strokovno delavko	odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostniki v stanovanjski skupini
D64	bi ga lahko vprašala, zakaj se je to zgodilo oziroma kaj se dogaja.	pogovor o vzrokih vedenja po vzpostavitvi varnosti	pogovor z otrokom	odnosna podpora otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
D65	z enimi bolj uspešno, z drugimi manj.	različna uspešnost sodelovanja s službami	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
D66	Sodelujemo z zdravstvenim domom in službami v okviru zdravstvenih domov	vključitev celotne zdravstvene mreže	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
D67	centri za socialno delo	sodelovanje s CSD	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
D68	starši in družinami	sodelovanje in usmerjanje staršev	odnos strokovnih delavk s starši	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
D69	šolo	sodelovanje s šolo in svetovalno službo	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
D70	delodajalci	sodelovanje z delodajalci mladostnikov	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
D71	kadar imajo mladostniki prakso, ter z vsemi, ki so vpleteni.	sodelovanje z vsemi vpletenimi pri praksi mladostnikov	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
D72	Ponekod tudi s starimi starši.	sodelovanje s starimi starši	odnos strokovnih delavk s starši	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
D73	Paziti moram na to, da sem v sebi mirna	osebna odpornost in mirnost v kriznih situacijah	osebna samoregulacija	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
D74	in da se zavedam, da sem jaz odrasla oseba ter tista, ki naj bi obstala in ostala strokovna v vsaki situaciji.	vloga odrasle in strokovne osebe	stiske ob strokovnih odločitvah	strokovni izzivi pri delu	Strokovni in etični izzivi pri delu
D75	Tudi kadar pride do verbalne debate ali težje situacije moram biti zbrana	strokovno ravnanje v verbalnih in težjih situacijah	stiske ob strokovnih odločitvah	strokovni izzivi pri delu	Strokovni in etični izzivi pri delu
D76	Zelo veliko delam na tem, da ohranjam svoje psihično in fizično stabilno stanje.	skrb za psihično in fizično stabilnost	osebna samoregulacija	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
D77	Pomagam si z meditacijo	meditacija	osebna samoregulacija	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
D78	naravo	narava kot način razbremenitve	osebna samoregulacija	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
D79	terapijami	terapija kot osebna podpora	strokovna podpora	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
D80	supervizijami	supervizija	strokovna podpora	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
D81	fraktalno risbo	fraktalna risba	osebna samoregulacija	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
D82	tai čijem	tai chi	osebna samoregulacija	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
D83	jogo	joga	osebna samoregulacija	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
D84	in podobnimi stvarmi. To počnem zato, da ohranjam svoje notranje ravnovesje. Če je moje notranje ravnovesje mirno, potem lahko tako tudi delujem.	ohranjanje notranjega ravnovesja	osebna samoregulacija	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
D85	To je zame prva stvar.	pomembnost samoregulacije	osebna samoregulacija	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
D86	Zelo sem vesela, da imamo tukaj možnost, da se med seboj slišimo, si svetujemo in se pogovarjamo.	timsko delo kot učenje in razbremenitev	podpora v timu	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
D87	V skupino pride tudi pomočnica ravnatelja, ki ima več izkušenj, in jo lahko vprašamo za pomoč.	pogovori s sodelavci in vodstvom	strokovna podpora	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
D88	si damo isto pot, predebatiramo stvari in najdemo skupno pot	usklajevanje skupnega strokovnega pristopa	podpora v timu	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu

INTERVJU E

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
E1	Sem diplomantka psihosocialne pomoči.	diplomantka psihosocialne pomoči	izobrazba	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
E2	Tukaj delam dobro leto in pol.	eno leto in pol dela kot vzgojiteljica v stanovanjski skupini	Delovno mesto in čas zaposlitve v Strokovnem centru Kranj	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
E3	Pred tem sem delala v vrtcu,	izkušnje dela v vrtcu	delovne izkušnje	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
E4	še prej pa na področju plesne pedagogike.	izkušnje v plesni pedagogiki	delovne izkušnje	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
E5	V bistvu sem bila vedno obdana z otroki.	usmerjenost v delo z otroki in mladostniki	strokovna usmerjenost	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
E6	Delam tudi kot prostovoljka na področju svetovanja, tako da imam kar nekaj izkušenj.	izkušnje prostovoljnega svetovalnega dela	delovne izkušnje	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
E7	Naš delovnik je v bistvu štiriindvajset ur na dan, sedem dni v tednu.	delovnik 24/7	tim in organizacija dela	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
E8	Imamo triizmensko delo – dopoldansko, popoldansko in nočno izmeno – poleg tega še dežurstva ob vikendih in med počitnicami.	triizmensko delo in dežurstva	tim in organizacija dela	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
E9	Običajno so na skupini štirje vzgojitelji, pri nas pa smo trenutno tri vzgojiteljice, zato je vse skupaj še nekoliko bolj dinamično.	delo v timu	tim in organizacija dela	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
E10	V intenzivno enoto prihajajo otroci in mladostniki, ki potrebujejo več individualne pomoči, več usmeritev in več pozornosti.	individualiziran a pomoč v intenzivni enoti	delo z otroki in mladostniki	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
E11	Pogosto gre za otroke z bolj specifičnimi težavami, na primer s socialno anksioznostjo, depresivnimi stanji ali samopoškodovanjem.	specifične težave otrok v intenzivni enoti	delo z otroki in mladostniki	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
E12	Pri nas so običajno trije do štirje otroci, v navadnih skupinah pa jih je okoli osem.	manjše število otrok v intenzivni enoti	tim in organizacija dela	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
E13	Delo je res bolj individualno, bolj intenzivno, imamo pa tudi več strukture in nadzora.	več strukture in nadzora v intenzivni enoti	tim in organizacija dela	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
E14	Lahko bi rekla, da se jim tukaj stoddostno posvečamo.	celostna vključenost v otrokovo življenje	delo z otroki in mladostniki	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
E15	Če govorim za to leto, sem bila na simpoziju Psihoterapevtske zveze Slovenije z naslovom Glas otroka, kjer je bil poudarek predvsem na nasilju in na tem, kako otroci doživljajo nasilje ter razvezo staršev.	izobraževanje o nasilju in otrokovi perspektivi	strokovna izobraževanja	strokovna usposobljenost	Poklicno ozadje strokovnih delavk
E16	Imeli smo tudi izobraževanje o samomorilnem vedenju.	izobraževanje o samomorilnem vedenju	strokovna izobraževanja	strokovna usposobljenost	Poklicno ozadje strokovnih delavk
E17	Sicer imamo različna izobraževanja tudi s področja psihopatologije.	izobraževanja s področja psihopatologije	strokovna izobraževanja	strokovna usposobljenost	Poklicno ozadje strokovnih delavk
E18	Sodelujemo s pedopsihiatri in v zadnjem letu smo imeli že dvakrat skupna srečanja.	sodelovanje s pedopsihiatri	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
E19	Lahko rečem, da imamo kar precejšen nabor teh vsebin.	širok nabor strokovnih vsebin	strokovna izobraževanja	strokovna usposobljenost	
E20	Nekako se je ta želja postopno razvijala.	notranja želja po delu z otroki in mladostniki	strokovna usmerjenost	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
E21	V nekem obdobju sem začutila, da sem vrtec prerasla in da bi rada delala tudi s starejšimi otroki oziroma mladostniki.	prehod k delu s starejšimi otroki in mladostniki	strokovna usmerjenost	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
E22	Predvsem to, da razumemo ranljivost otrok, ki prihajajo k nam, in da se zavedamo njihovega ozadja.	ranljivost otrok v strokovnem centru	delo z otroki in mladostniki	značilnosti dela v strokovnem centru	Narava dela v instituciji
E23	Zelo pomembni so osebna zrelost, delo na sebi in to, da te dogodki, ki se dogajajo, ne vržejo iz tira.	pomembnost samoregulacije	osebna samoregulacija	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
E24	Ti otroci prihajajo z določeno zgodovino, z veliko čustvene obremenitve in to je pomemben del njihovega funkcioniranja.	čustvena preobremenjenost otrok	delo z otroki in mladostniki	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
E25	Zato se mi zdijo ključni empatija, sočutje in razumevanje njihovega ozadja.	razumevanje ozadja otrok	delo z otroki in mladostniki	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
E26	Ja, trenutno imam eno petnajstletnico, pri kateri je samopoškodbeno vedenje precej izrazito.	veliko izkušenj	posredno srečanje	srečanje s samopoškodbenim vedenjem pri delu	Izkušnje s samopoškodbenim vedenjem
E27	To je bil tudi eden od razlogov, da je prišla k nam. Največkrat se zgodi tako, da na to prej ne opozarja in o tem ne govori, ampak samopoškodovanje preprosto izvede.	samopoškodovanja brez vnaprejšnjega opozorila	prepoznavanje tveganja	prepoznavanje samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
E28	Če povem zadnji primer: prejšnji vikend, v nedeljo zvečer, se je poškodovala z britvico.	rezanje	načini samopoškodovanja	oblike samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
E29	Ureznine sicer niso bile globoke, potem pa je prišla pokazat vzgojiteljici.	namensko razkritje samopoškodbe	spremembe v vedenju	prepoznavanje samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
E30	Tukaj veliko delamo na odnosu in ves čas poudarjamo, da si želimo, da pridejo povedat oziroma pokazat, če do česa takega pride da jim lahko pomagamo.	odnos in spodbujanje razkritja poškodbe	odnosi s strokovno delavko	odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
E31	Zelo pomembno je tudi, da tega ne obsojamo.	miren in neobsojajoč odziv ob samopoškodovanju	umirjen odziv strokovne delavke	neposredna pomoč otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
E32	Ko se to zgodi, sledi pogovor o tem, kaj je vodilo v to vedenje in kaj bi lahko pomagalo, da do tega ne bi prišlo.	pogovor o vzrokih vedenja po vzpostavitvi varnosti	pogovor z otrokom	odnosna podpora otrokom	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
E33	V ozadju so običajno čustvene stiske	izraz čustvene stiske	izražanje čustvene stiske	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
E34	pri njej pa je zelo izrazil občutek nemoči.	izraz nemoči	izražanje čustvene stiske	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
E35	Ko se zgodi v praksi, te seveda stisne, sploh če se zgodi v tvoji izmeni oziroma pod tvojim vodstvom.	šok ob samopoškodovanju v institucionalnem okolju	stiske ob strokovnih odločitvah	strokovni izzivi pri delu	Strokovni in etični izzivi pri delu

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
E36	Pomembno je tudi zavedanje, da ne moreš vsega preprečiti, lahko pa pomagaš.	meje odgovornosti strokovne delavke	postavljanje meja	strokovni izzivi pri delu	Strokovni in etični izzivi pri delu
E37	Tudi to se zgodi. Imeli smo primere, ko so skrivali poškodbe z dolgimi rokavi, potem pa med čisto vsakdanjimi opravili opaziš rane, ko na primer zavijajo rokav.	skrivanje samopoškodovanja	spremembe v vedenju	prepoznavanje samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
E38	Na intenzivni enoti pa jih imamo toliko, da običajno uspemo razviti odnos do te mere, da pridejo in povedo, če je karkoli takega.	pomemben varen odnos s staršem ali nadomestno odraslo osebo	navezanost in (ne)varen odnos	odnosi z drugimi odraslimi osebami	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
E39	Fizična poškodba potem na neki način prinese olajšanje, ker je bolečina konkretna in jo lahko začutijo drugače.	preusmeritev čustvene bolečine v telesno	razbremenitev in uravnavanje čustev	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
E40	Mi pogosto rečemo, da gre za nekakšen klic na pomoč.	samopoškodovane kot sporočilo klica na pomoč	iskanje odziva okolice	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
E41	Včasih se potem sprašuješ, kje smo kaj zgrešili, čeprav se na neki točki tudi zavedaš, da si lahko naredil vse, kar si mogel, pa do tega vseeno pride.	strokovno spraševanje ob samopoškodovanju	stiske ob strokovnih odločitvah	strokovni izzivi pri delu	Strokovni in etični izzivi pri delu
E42	Zelo izrazit je občutek ujetosti, kot da ni izhoda.	tiska in ujetost strokovne delavke	stiske ob strokovnih odločitvah	strokovni izzivi pri delu	Strokovni in etični izzivi pri delu
E43	Včasih so lahko prisotne tudi samomorilne misli, čeprav pri nas hvala bogu do poskusa samomora še ni prišlo.	samomorilna nagnjenja	različna in težko razumljiva ozadja vedenja	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
E44	Pogosto je v ozadju tudi družina, ko otrok začne spoznavati, da odnosi morda niso funkcionalni.	pomanjkanje osnovne varnosti in zdravega družinskega jedra	pomanjkanje varnosti in sprejetosti	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
E45	Ne. K nam prihajajo tudi s soglasjem staršev, kadar starši sami vidijo, da so v določenih segmentih nemočni.	različnost primerov in soglasje za namestitev	razlogi za namestitev	življenje v instituciji	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
E46	Imamo na primer mladostnico, ki eno leto ni hodila v šolo, in čakamo še eno, ki je v podobni situaciji že dve leti. Torej ne gre vedno za odvzem ampak tudi za situacije, ko starši prepoznajo, da potrebujejo pomoč.	namestitve zaradi potrebe po pomoči staršem, ki ne zmorejo	razlogi za namestitve	življenje v instituciji	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
E47	Seveda je tukaj vedno v ozadju vključen center za socialno delo starši, ki pa so soglašali s tem pa se soočajo z velikimi stiskami.	vloga CSD in stiske staršev	odnos strokovnih delavk s starši	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
E48	Pri nekaterih primerih je izrazito prisotno tudi to, da starši ne naredijo tistega, kar bi bilo potrebno, da bi se stvari spremenile.	odsotnost ali nezmožnost starševske skrbi	pomanjkanje varnosti in sprejetosti	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
E49	Ta nemoč, ko ugotovijo, da ne morejo vplivati na vedenje staršev, pa pogosto vodi tudi v samopoškodbeno vedenje.	nemoč zaradi nezmožnosti vplivanja na starše	pomanjkanje varnosti in sprejetosti	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
E50	Travmatična izkušnja se nekako zapiše v telo in otrok živi s tem.	telesni zapis zgodnje travmatične izkušnje	travma v primarni družini	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
E51	Potem lahko že neka čisto banalna stvar sproži določene sprožilce in na plano pride veliko vsega, s čimer se otrok v tistem trenutku ne zna soočiti.	izvor stiske v zgodnjem otroštvu	pomanjkanje varnosti in sprejetosti	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
E52	Iz tega lahko potem pride tudi samopoškodbeno vedenje.	povezanost samopoškodbenega vedenja z zgodnjimi izkušnjami	povezava travmatičnih izkušenj v primarni družini s samopoškodbenim vedenjem	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
E53	Pri nas se srečujemo z različnimi travmatičnimi izkušnjami od zapuščenosti do spolnih zlorab.	različne travmatične izkušnje	travma v primarni družini	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
E54	Otrok to prtljago prinese s seboj in včasih še kakšen dodaten dražljaj sproži vse to, kar nosi v sebi.	notranja prtljaga in sprožanje stisk	travma v primarni družini	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
E55	Po navadi je res tako. Prvo leto se otrok navaja, drugo leto pa se začnejo bolj odpirati te globlje stvari.	poznejše izražanje stisk in samopoškodovanja po namestitvi	posledice namestitve	življenje v instituciji	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
E56	Tudi živčni sistemi teh otrok so pogosto zelo vzdraženi.	vzdražen živčni sistem otrok	pomanjkanje varnosti in sprejetosti	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
E57	Ko pridejo v bolj mirno okolje, se tega miru skoraj ne znajo navaditi.	težave pri navajanju na mirno okolje	posledice namestitve	življenje v instituciji	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
E58	Lahko bi rekla, da ne znajo biti pomirjeni, ker jim je domač drugačen način življenja – bolj kaotičen, poln drame.	domačnost kaotičnega okolja	pomanjkanje varnosti in sprejetosti	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
E59	Ko so tukaj v miru in sami s sabo, včasih tega ne zmorejo in se lahko tudi iz tega razvije samopoškodovanje.	samopoškodovanje ob nezmožnosti zdržati mir	povezava institucionalnega življenja s samopoškodbenim vedenjem	življenje v instituciji	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
E60	Hvala bogu nismo nikoli imeli dveh takih otrok skupaj v sobi in se temu tudi izogibamo. Če se le da, damo ob otroka, ki se samopoškoduje, nekoga, ki teh težav nima tako izrazitih ravno zato, da se vedenje ne bi prenašalo.	prenos samopoškodovanja v stanovanjski skupini	okolijski vplivi	pojavnost samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
E61	Sicer pa je pri nas vzdrževalni dejavnik lahko tudi dinamika v skupini.	vpliv vrstnikov na samopoškodovanje	okolijski vplivi	pojavnost samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
E62	Vzamemo si veliko časa za pogovore in mladostnike zelo pozorno spremljamo tako da se hitro začnejo pogovori ko opazimo odstopanja.	pozorno spremljanje mladostnikov	spremljanje po dogodku	preprečevanje ponovitve samopoškodovanja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
E63	Včasih pa otrok v teh pogovorih ne želi sodelovati, in takrat lahko pride tudi do samopoškodovanja.	samopoškodovanja ob zavračanju pogovora	pogovor z otrokom	odnosna podpora otrokom	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
E64	Poleg tega lahko k temu prispevajo odnosi v skupini, izpadi drugih otrok in različni sprožilci, ki ponovno odprejo stare stiske.	odnosi v skupini kot sprožilci starih stisk	odnosi z drugimi otroki in mladostniki	odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
E65	Če gre za življenjsko ogrožajoče stanje, takoj pokličemo 112 in nudimo prvo pomoč.	klic 112 in prva pomoč ob ogroženosti	oskrba poškodbe	neposredna pomoč otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
E66	Če ne gre za življenjsko ogrožajočo situacijo, na primer če so to praske, poškodbe razkužimo in oskrbimo.	oskrba rane	oskrba poškodbe	neposredna pomoč otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
E67	Hkrati pa se osredotočimo predvsem na čustveni del, na pogovor, ki ni obsojajoč, ampak razbremenilen in krepilen, z namenom, da otrok pride iz te stiske.	razbremenilen pogovor	pogovor z otrokom	odnosna podpora otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
E68	Zdi se mi poglavitna. Brez dela na čustveni regulaciji se bo vedenje verjetno nadaljevalo.	velik pomen čustvene regulacije, prepoznavanja in občutenja lastnih čustev	pomen čustvene regulacije	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
E69	Mi smo tukaj kot odrasle figure zelo pomembni, predvsem zato, da otrok vidi, da nam lahko zaupa.	odrasle figure kot vir zaupanja	navezanost in (ne)varen odnos	odnosi z drugimi odraslimi osebami	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
E70	Ko pridejo sem, je pogosto prisotna jeza do nas odpor in celo sovražnost.	jeza, odpor in sovražnost do strokovnih delavk	odnosi s strokovno delavko	odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
E71	Potem pa počasi vidijo, da si želimo njihovega napredka in da tudi pomagamo njihovim staršem, ne pa da smo proti njim.	prepoznavanje želje po napredku odnosa	odnosi s strokovno delavko	odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
E72	To se mi zdi zelo pomembno. Ko to začnejo sprejemati, začnejo tudi bolj sodelovati.	več sodelovanja ob sprejemanju pomoči	odnosi s strokovno delavko	odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
E73	Ta proces je lahko kratek, lahko pa traja tudi leto ali več.	dolgotrajnost in vztrajanje pri vzpostavljanju odnosa	odnosi s strokovno delavko	odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
E74	Pomembno je, da pristop ni obtožujoč. Ne gre za to, da bi rekli: "Spet si to naredila, zakaj?"	prostor za pogovor brez obsojanja z normalizacijo	pogovor z otrokom	odnosna podpora otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
E75	Ampak da gremo v validacijo čustev: "Vidim, da ti je težko, razumem, da se je zgodilo."	validacija čustev	pogovor z otrokom	odnosna podpora otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
E76	Potem pa iščemo strategije, kaj lahko otrok naredi drugače, ko pride do podobnih občutij.	iskanje drugačnih strategij soočanja	preusmerjanje čustev v druga vedenja	soočanje s stisko	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
E77	Ja, točno to. Imeli smo zelo lepo izkušnjo z mladostnico, ki se pol leta ni samopoškodovala. V tem času smo se veliko pogovarjali o tem, kaj je bilo takrat drugače, kako je zdržala in kaj se je zgodilo zdaj, ko ni več zmogla.	samopoškodovanje ni bil več prvi odziv v stiski	učenje čustvene regulacije	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
E78	Ta faza krepitve je res izjemno pomembna.	pomen faze krepitve	učenje čustvene regulacije	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
E79	Prav tako je pomembno, da tudi takrat, ko se samopoškodovanje zgodi, ostanemo odrasli mirni.	mirnost strokovne delavke	umirjen odziv strokovne delavke	neposredna pomoč otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
					samopoškodbenim vedenjem
E80	Otrok vidi, da nas ni strah in da ni panike in to mu daje občutek varnosti.	odsotnost panike kot vir varnosti	umirjen odziv strokovne delavke	neposredna pomoč otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
E81	Poleg samopoškodovanja se to kaže tudi preko hrane, torej preko nadzora nad tem, kaj bodo jedli in česa ne bodo.	nadzor nad hrano kot način regulacije	preusmerjanje čustev v druga vedenja	soočanje s stisko	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
E82	Prisotna so tudi odklonilna vedenja, odpori, vedenjski izpadi, tudi merjenje moči.	vedenjski izbruhi	preusmerjanje čustev v druga vedenja	soočanje s stisko	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
E83	Velikokrat je v ozadju prav to, da imajo občutek, da so izgubili nadzor nad svojim življenjem.	občutek izgube nadzora nad življenjem	preusmerjanje čustev v druga vedenja	soočanje s stisko	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
E84	Kar bi se na nek način res strinjala. Na začetku, ko vidimo da so otroci res ogroženi, da so njihova vedenja rizična, jih imamo bolj pod nadzorom, hkrati pa potem popuščamo, ko vidimo, da se umirjajo.	postopno popuščanje nadzora ob umirjanju	spremljanje po dogodku	preprečevanje ponovitve samopoškodovanja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
E85	Tukaj res igramo na vlogo zaupanja.	gradnja zaupanja	dogovori z otrokom in tehnike pomoči	preprečevanje ponovitve samopoškodovanja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
E86	Pri tem vedno izhajamo iz njihovih potreb in želja, hkrati pa tudi iz omejitev, ki jih imamo.	usklajevanje potreb otrok in omejitev	kompleksnost dela	organizacijski izzivi dela	Strokovni in etični izzivi pri delu
E87	Otroku želimo dati občutek, da ga slišimo in razumemo, hkrati pa mora vedeti, da je prišel v okolje, kjer obstajajo določena pravila in omejitve.	otrokovo soustvarjanje rešitev	dogovori z otrokom in tehnike pomoči	preprečevanje ponovitve samopoškodovanja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
E88	Nekateri imajo stike, drugi ne.	različnost stikov s starši	stiki s starši in otrokova regulacija	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
E89	Če se vrnem k prej omenjeni deklici, ima stike s starši pod nadzorom in to je zanjo zelo obremenjujoče.	obremenjujoči nadzorovani stiki	stiki s starši in otrokova regulacija	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
E90	Z mamo je imela v preteklosti nekoliko bolj sproščene stike, zdaj pa so se zaostri.	zaostritev stikov z mamo	stiki s starši in otrokova regulacija	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
E91	Nekaj časa sploh ni smela imeti stikov, niti pisnih.	prepoved stikov	stiki s starši in otrokova regulacija	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
E92	To je zanjo res ena najtežjih stvari.	stiki kot pomemben vir stiske	stiki s starši in otrokova regulacija	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
E93	Mama sicer sodeluje, kolikor zmore, a ima tudi sama težave v duševnem zdravju.	mamine težave v duševnem zdravju	razlogi za namestitev	življenje v instituciji	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
E94	Deklica zato doživlja veliko nemoč in ravno iz tega pogosto vzniknejo samopoškodovna vedenja.	samopoškodovna nje iz nemoči	povezava travmatičnih izkušenj v primarni družini s samopoškodbenim vedenjem	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovna nja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
E95	Pri drugih otrocih pa so starši bolj aktivno vključeni in z njimi sodelujemo.	več potrebne podpore družini	odnos strokovnih delavk s starši	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovna nja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
E96	Res pa je, da je veliko staršev izgubilo zaupanje v sistem, zato ga moramo graditi na novo.	ponovna gradnja zaupanja staršev v sistem	odnos strokovnih delavk s starši	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovna nja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
E97	Ta proces ni linearen; naredimo korak naprej, potem gremo včasih tri nazaj, ampak ves čas iščemo skupno rdečo nit za dobrobit otroka.	nelinearen proces sodelovanja s starši	odnos strokovnih delavk s starši	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovna nja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
E98	Center za socialno delo vključimo predvsem takrat, ko pride do večjih zapletov, na primer do neupoštevanja sodnih sklepov glede stikov ali kadar starš resno ovira proces.	vloga CSD in načrt pomoči za starše	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
E99	Imamo pa tudi timske sestanke trikrat letno, na katerih sodelujemo mi, starši, center za socialno delo in šola.	sodelovanje s CSD	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
E100	Ti sestanki so zelo pomembni, ker povezujejo celotno dinamiko.	redna komunikacija med strokovnjaki	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
E101	Starši so za otroke zelo pomembni, ne glede na to, kakšni so.	ključna vloga odnosov s starši	navezanost in (ne)varen odnos	odnosi z drugimi odraslimi osebami	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
E102	Otroci po teh odnosih hrepenijo, tudi kadar jim starši ne morejo dati tistega, kar potrebujejo.	hrepenenje po odnosih s starši	navezanost in (ne)varen odnos	odnosi z drugimi odraslimi osebami	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
E103	V težkih trenutkih se starši včasih začnejo umikati in otrok potem hitro začne razmišljati: "Kaj sem naredil narobe?"	otrokovo samoobtoževanje ob umiku staršev	povezava travmatičnih izkušenj v primarni družini s samopoškodbenim vedenjem	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
E104	Me ne mara? Me sovraži?"	strah pred zavrnitvijo	navezanost in (ne)varen odnos	odnosi z drugimi odraslimi osebami	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
E105	Tukaj je naša vloga, da znamo te stvari malo »zbalansirati« in zmanjšati otrokovo stisko.	uravnoteženje otrokovega doživljanja	pogovor z otrokom	odnosna podpora	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
E106	V nekaterih primerih smo direktno stopili v stik s starši in naslavljali te stvari, in imam tudi eno zelo dobro	naslavljanje in izboljšanje odnosa s starši	pogovor z otrokom	odnosna podpora	Oblike podpore in pomoči otrokom s

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	izkušnjo, ko se je mama tega zavedala in je med njima zaživel drugačen odnos.				samopoškodbenim vedenjem
E107	Kar pa se tiče nas, se mi zdi pomembno, da otrok pri nas prvič doživi izkušnjo varnega odnosa z odraslim.	izkušnja varnega odnosa	odnosi s strokovno delavko	odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
E108	Tudi če "sračka", smo še vedno tukaj, ne gremo stran in se še vedno ukvarjamo z njim.	vztrajanje ob otrokovem "težavnem" vedenju	odnosi s strokovno delavko	odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
E109	Mnogi so namreč vajeni odmika, jeze in zavračanja.	navajenost na odmik, jezo in zavračanje	pomanjkanje varnosti in sprejetosti	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
E110	Ko pa začnejo spoznavati, da imajo tudi starši svoje omejitve in svoje stiske, je to zanje zelo težko.	spoznavanje omejitev staršev	posledice namestitve	življenje v instituciji	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
E111	Takrat se lahko pojavi tudi nekakšna faza žalovanja, podobna izgubi, in v tem obdobju je več samopoškodovanja, več destruktivnih vedenj in tudi več begov.	žalovanje, izguba in več destruktivnih vedenj	povezava odvzema in samopoškodovanja	odvzem iz primarne družine kot dejavnik tveganja	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
E112	Ja, in to je zelo kruta resnica. Mi tega otrokom ne povemo direktno, ampak do teh ugotovitev pogosto pridejo sami skozi življenje in bivanje tukaj. To pa je zelo težko obdobje. Poskušamo vse čim bolj ozaveščati na ta način, da se otroci sami zavedajo. Tudi samopoškodbeno vedenje opišemo kot še neko dodatno stresno stvar poleg vseh drugih, torej ni to način, ki bi stvari olajšal, temveč jih samo uteži.	ozaveščanje težkih spoznanj in dodatnega stresa	posledice namestitve	življenje v instituciji	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
E113	Veliko sodelujemo s pedopsihiatri, kliničnimi psihologi, šolsko svetovalno službo in centrom za socialno delo.	sodelovanje s pedopsihiatri	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
E114	Lahko rečem, da smo kar precej vpeti v širšo mrežo pomoči.	vpetost v širšo mrežo pomoči	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
E115	Zaenkrat dobre.	dobre izkušnje s sodelovanjem	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
E116	Seveda pride tudi do različnih pogledov, ampak prav zato imamo sestanke, da poskušamo stvari uskladiti in peljati v isto smer.	enoten pristop	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
E117	Ta del sodelovanja nam je zelo pomemben, ker otroci k nam pridejo z marsičim, česar še ne povedo, in če bolje razumemo njihovo ozadje, jim lažje pomagamo.	razumevanje ozadja za lažjo pomoč	razumevanje ozadja vedenja	odnosna podpora otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
E118	Moralnih dilem je veliko.	številske moralne dileme	stiske ob strokovnih odločitvah	strokovni izzivi pri delu	Strokovni in etični izzivi pri delu
E119	Pogosto pridejo situacije, ko nisi čisto prepričan, ali greš v pravo smer, pa se moraš odločiti v trenutku.	odločanje v strokovni negotovosti	stiske ob strokovnih odločitvah	strokovni izzivi pri delu	Strokovni in etični izzivi pri delu
E120	Prisotna je tudi velika etična odgovornost.	velika etična odgovornost	stiske ob strokovnih odločitvah	strokovni izzivi pri delu	Strokovni in etični izzivi pri delu
E121	Včasih moraš iti proti svojim vrednotam, zato, ker sistem zahteva določena pravila, ki jih moraš vzdrževati.	sistemska pravila in osebne vrednote	stiske ob strokovnih odločitvah	strokovni izzivi pri delu	Strokovni in etični izzivi pri delu
E122	Pri tem je zame ključen tim.	ključna vloga tima	podpora v timu	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
E123	Smo tri in ta povezava med nami je res dragocena.	dragocena povezanost v timu	podpora v timu	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
E124	Imamo navado, da se pokličemo, če je kaj nujnega ali če kdo ne ve, kako ravnati.	timsko razmišljanje o	podpora v timu	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
		ozadju vedenja in ukrepanju			
E125	Poleg tega imamo pol-urne predaje med izmenami, ki pa se pogosto zavlečejo tudi na eno uro, ker ne gre samo za predajo informacij, ampak tudi za neko obliko podpore, skoraj intervizije oziroma psihohigiene.	timsko delo kot učenje in razbremenitev	podpora v timu	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
E126	Poleg tega imamo redne tedenske sestanke	redni tedenski sestanki	strokovna podpora	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
E127	intervizije	intervizija	strokovna podpora	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
E128	in supervizije.	supervizija	strokovna podpora	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
E129	V tej skupini smo se res okrepile z vseh strani, da lahko to breme odložimo.	različne zmožnosti zaposlenih in timska razbremenitev	podpora v timu	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
E130	Včasih se mi to še vedno zgodi, sploh če pride kakšen res težek dogodek ali pa če te kakšen starš zelo razjezi, ker je tako močno proti tebi.	nošenje težkih dogodkov domov	stiske ob strokovnih odločitvah	strokovni izzivi pri delu	Strokovni in etični izzivi pri delu
E131	Takrat zadeve seveda odneseš domov.	prenašanje službenih obremenitev domov	stiske ob strokovnih odločitvah	strokovni izzivi pri delu	Strokovni in etični izzivi pri delu
E132	Včasih se zalotim, da tudi med vikendom razmišljam o tem, ali je doma vse v redu, predvsem če so bile prej težave v odnosih.	razmišljanje o službi med vikendom	stiske ob strokovnih odločitvah	strokovni izzivi pri delu	Strokovni in etični izzivi pri delu
E133	Rada meditiram, čeprav ravno takrat, ko me kaj najbolj zadene, to najtežje izvedem.	meditacija	osebna samoregulacija	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
E134	Zelo me sproščata narava in sprehod.		osebna samoregulacija	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
E135	To si res vzamem čas. Pomaga mi tudi čuječnost, ki jo veliko treniram in mi je zelo blizu.	čuječnost kot osebna podpora	osebna samoregulacija	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
E136	Če opazim, da mi nekaj prihaja za mano iz službe, si skušam reči: "Zdaj si doma."	postavljanje meje med službo in domom	osebna samoregulacija	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
E137	Sama veliko delam na sebi, tudi še študiram naprej, tako da imam v tej smeri kar precej podpore že preko fakultete.	nadaljnje osebno delo in študij	osebna samoregulacija	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
E138	Tudi tukaj imam občutek, da je za nas dobro poskrbljeno; ravnateljica omogoča supervizije enkrat mesečno, imamo intervizije znotraj strokovnega centra, strokovne aktivne in veliko prostora za pogovor o dilemah.	dobra institucionalna podpora zaposlenim	strokovna podpora	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
E139	Seveda pa veliko naredimo tudi same, preko terapij in drugega dela na sebi.	terapija kot osebna podpora	osebna samoregulacija	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
E140	Ja, to pa. Tudi v timu smo se odločile še za to možnost, ker delo iz tebe potegne toliko vsebin, da je zelo težko delati s takimi otroki, če teh stvari ne predelaš.	nujnost predelave lastnih vsebin v timu	podpora v timu	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
E141	Včasih lahko dobiš občutek, da gre otrok namenoma osebno proti tebi. V resnici pa to izhaja iz njegovega načina funkcioniranja in iz tega, da drugače ne zmore.	razumevanje otrokovega funkcioniranja in razmejitev	kompleksnost dela	organizacijski izzivi dela	Strokovni in etični izzivi pri delu
E142	Mislim, da se vsi vzgojitelji precej dobro zavedamo pomena travme in da o tem veliko govorimo.	ozaveščenost o travmi v kolektivu	podpora v timu	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
E143	Če v to službo prideš brez predznanja o travmi, ga tukaj gotovo dobiš.	pridobivanje znanja o travmi v službi	podpora v timu	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
E144	Želela bi si morda še tesnejšega sodelovanja s pedo-psihiatri.	tesnejše sodelovanje s pedopsihiatri	strokovne službe	pomanjkljivosti sistema pomoči	Predlogi za izboljšanje prakse
E145	Razumem, da imajo tudi oni zaupnost do pacienta in da določenih stvari ne morejo deliti, ampak se mi zdi, da bi lahko bili še nekoliko bolj povezani.	omejitve zaupnosti in deljenja informacij	strokovne službe	pomanjkljivosti sistema pomoči	Predlogi za izboljšanje prakse

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
E146	Ne zato, da bi vtikali v informacije, ampak zato, da bi otroku lahko še bolj kakovostno pomagali.	bolj kakovostna pomoč otroku	strokovne službe	pomanjkljivosti sistema pomoči	Predlogi za izboljšanje prakse
E147	Tukaj vidim še prostor za izboljšavo.	tesnejša povezanost specializiranih strokovnjakov z institucijo	strokovne službe	pomanjkljivosti sistema pomoči	Predlogi za izboljšanje prakse

INTERVJU F

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
F1	Delam tukaj oziroma v zavodu šest let. Malo sem vmes tudi zamenjala skupine. Zdaj sem tukaj v Kranju, kjer imam srednješolce.	šest let dela kot vzgojiteljica v stanovanjski skupini	Delovno mesto in čas zaposlitve v Strokovnem centru Kranj	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
F2	Po izobrazbi sem socialna pedagoginja.	univ. dipl. socialna pedagoginja	izobrazba	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
F3	Imam narejen tudi študij glasbene terapije, delam še v varni hiši z žrtvami nasilja, tako da nekaj dodatnega znanja imam.	študij glasbene terapije in dodatno znanje z delom z žrtvami nasilja	strokovna izobraževanja	strokovna usposobljenost	Poklicno ozadje strokovnih delavk
F4	Delo je zelo vsestransko.	vsestransko delo	tim in organizacija dela	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
F5	Vzdržujemo določena pravila, dogovore in strukturo dneva; že samo to otroku nudi varnost.	pravila in struktura kot vir varnosti	tim in organizacija dela	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
F6	Otrok začne dan in ve, kako bo dan potekal.	načrtovanje dneva	tim in organizacija dela	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
F7	Veliko je pogovorov in terapevtsko usmerjenih vsebin.	pogovori in terapevtsko usmerjeno delo	delo z otroki in mladostniki	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
F8	Veliko je tudi predelovanja otroštva.	predelovanje otroštva pri mladostnikih	delo z otroki in mladostniki	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
F9	Iščejo odgovore, zakaj stvari bolj doživljajo, začnejo brskati po preteklosti, tako da je en del tudi terapevtski.	stik otrok s samim seboj	delo z otroki in mladostniki	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
F10	Gremo hodit, laufat in podobno, ponujamo	tabori v naravi in konstruktivne	učenje čustvene regulacije	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	alternativne možnosti ter izkušnjo, kako lahko prosti čas zapolnijo konstruktivno, kot način sproščanja, samoregulacije in odmika.	alternativne dejavnosti			načini soočanja z močnimi čustvi
F11	Pri naši populaciji je samopoškodovanje v kakršnikoli obliki precej prisotno	veliko izkušenj	posredno srečanje	Srečanje s samopoškodbenim vedenjem pri delu	Izkušnje s samopoškodbenim vedenjem
F12	Ob stiski se malo porežejo, kot samopoškodovanje pa razumem tudi prenaždanje v stresnih situacijah.	prenaždanje s hrano	načini samopoškodovanja	oblike samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
F13	butanje z glavo v steno.	butanje z glavo ob steno	načini samopoškodovanja	oblike samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
F14	Kot samopoškodovanje razumem tudi spolnost, ko se punce promiskuitetno vržejo v odnos oziroma imajo spolne odnose za regulacijo same sebe	groba in prekomerna spolnost z neznanci	načini samopoškodovanja	oblike samopoškodovanja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
F15	Tega je v resnici veliko, večinoma zelo občasno.	občasno samopoškodovanje	pogostost	intenzivnost samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
F16	Lahko gre za način, da pridejo nazaj v stik z realnostjo, ali da izrazijo: »Ej, nisem v redu.« Tega ne delajo nujno namerno ali zavestno, ampak je to način sporočanja stiske.	samopoškodovanje kot stisk z realnostjo	razbremenitev in uravnavanje čustev	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
F17	Mladostnice so se zelo intenzivno samopoškodovale.	zelo intenzivno	resnost poškodb	oblike samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
F18	Pri eni je šlo predvsem za rezanje in droge, rezanje je bilo zelo globoko, vključeni so bili reševalci	potreba po zdravniški pomoči	resnost poškodb	oblike samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
F19	prisotni pa so bili tudi poskusi samomora.	poskusi samomora	resnost poškodb	oblike samopoškodbenega vedenja	
F20	Njena psihološka slika je bila zelo usmerjena v depresivna stanja in v vlogo žrtve.	depresivna stanja	dodatne težave ob samopoškodovanju	razumevanje samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
F21	V družini je bila ona vedno tista bogica, žrtev. Kadar je bila pozornost na njej, se starša nista kregala, zato je bila prisotna tudi neka odnosna dinamika.	samopoškodovane v povezavi z družinsko dinamiko in vlogo žrtve	povezava travmatičnih izkušenj v primarni družini s samopoškodbenim vedenjem	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovana s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
F22	Skupnost oziroma vrstniško okolje jo je zelo potegnilo v rezanje.	vpliv vrstnikov	okoljski vplivi	pojavnost samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
F23	Med sabo so se spodbujali, kdo bo naredil lepši rez, da se bodo bolj videli maščobni mehurčki.	vrednotenje samopoškodovana med dekleti	okoljski vplivi	pojavnost samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
F24	dolgotrajno stradanje	dolgotrajno stradanje	načini samopoškodovana	oblike samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
F25	droge	uživanje drog	načini samopoškodovana	oblike samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
F26	rezanje	rezanje	načini samopoškodovana	oblike samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
F27	pretirano športno aktivnost	pretirana športna aktivnost	načini samopoškodovana	oblike samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
F28	škodljivi odnosi	škodljivi odnosi	načini samopoškodovana	oblike samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
F29	Iskala je partnerje, ki so bili veliko starejši, obsesivni ali fizično nasilni, kar ji je naredilo veliko škode.	iskanje fizično nasilnih partnerjev	načini samopoškodovana	oblike samopoškodovana	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
F30	Ni bila toliko pasivno depresivna, ampak bolj osebnostna, borderline dinamika.	osebnostna - borderline dinamika	različna in težko razumljiva ozadja vedenja	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
F31	V vsakem primeru je to simptom, zato je najpomembneje, da se o tem odkrito in neposredno pogovarjamo.	neposredno vprašanje o samopoškodovani	pogovor z otrokom	odnosna podpora otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
F32	Ne vem, če se je kdaj zgodilo, da bi kdo čisto na začetku sam prišel in rekel: »Jaz sem se nalašč porezal.« Ko pa je odnos enkrat vzpostavljen in je bil pogovor že večkrat načet, pridejo sami povedat, na primer: »Spet se mi je zgodilo doma.« Pomembno je, da vedo, da je to v redu povedati, da sprejemamo tudi ta del in skupaj delamo na tem.	odprto govorjenje o samopoškodovanju po vzpostavitvi odnosa	vidni znaki	prepoznavanje samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
F33	Nekateri se še vedno zelo trudijo skrivati.	skrivanje samopoškodovanja	spremembe v vedenju	prepoznavanje samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
F34	Pri stradanju ali pretirani športni aktivnosti je zelo težko oceniti, ali je to že čez mejo, ali se je mladostnica samo odločila, da bo veliko trenirala, ker želi spremeniti svoje telo ali imeti prostočasno aktivnost.	težko prepoznavanje prikritih oblik samopoškodovanja	prepoznavanje tveganja	prepoznavanje samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
F35	V nekaterih primerih ne opazimo ali opazimo prepozno, še posebej če mladostnik nima zgodovine samopoškodovanja.	prepozna prepoznavanja tveganja	prepoznavanje tveganja	prepoznavanje samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
F36	Samopoškodovanje je lahko klasičen klic na pomoč, zelo senzorno, način, kako pridejo nazaj v stik z momentom, s sabo ali svojo bolečino.	samopoškodovanje kot klic na pomoč	iskanje odziva okolice	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
F37	Zmeda čustev, žalost in notranje dogajanje se materializira v konkretno bolečino, ki je bolj stvarna kot nekaj, kar je samo v glavi.	preusmeritev čustvene bolečine v telesno	razbremenitev in uravnavanje čustev	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
F38	senzorno priklapljanje nazaj v svet in ventil, s katerim regulirajo, kar se jim dogaja navznoter.	način čustvene regulacije	razbremenitev in uravnavanje čustev	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
F39	Prisoten je tudi del, ki pritiče samomorilnim nagnjenjem.	samomorilna nagnjenja	različna in težko razumljiva ozadja vedenja	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
F40	klic na pomoč ali gre za globljo in resnejšo vsebino.	težko razlikovanje med stisko,	različna in težko	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
		razbremenitvijo in klicem navzven	razumljiva ozadja vedenja		samopoškodben ega vedenja
F41	Delamo velike razlike med nekom, ki se recimo dvakrat na leto malo poreže, in nekom, ki to počne redno, kjer je običajno prisotna tudi psihološka slika v bolj depresivni in samomorilni smeri.	razlikovanje občasnega samopoškodovanja od resnejše samomorilne dinamike	pogostost samopoškodovanja	intenzivnost samopoškodben ega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodben ega vedenja
F42	Zelo malo je uporniško-protestnih primerov v smislu »Nočem biti v zavodu, zdaj se bom pa porezal.« Pogosto so se samopoškodovali že prej doma in je bilo samopoškodovanje tudi eden od razlogov za namestitev.	samopoškodovanje kot razlog za namestitev	razlogi za namestitev	življenje v instituciji	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
F43	To smo bolj videli pri fantih in mlajših otrocih, predvsem kot grožnje, ne pa nujno kot dejansko dejanje.	samopoškodovanje v primarni družini	povezava travmatičnih izkušenj v primarni družini s samopoškodbenim vedenjem	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
F44	Na začetku je odvzem za otroka velik šok.	odvzem kot začetni šok za otroka	odvzem kot travmatična izkušnja	odvzem iz primarne družine kot dejavnik tveganja	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
F45	Otrok ne razume, zakaj je nameščen, starši pa mu lahko prodajajo drugo zgodbo, na primer da so strokovni delavci zlobni in ga hočejo vzeti.	starševska manipulacija razlage odvzema	odvzem kot travmatična izkušnja	odvzem iz primarne družine kot dejavnik tveganja	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
F46	To pri otroku povzroči še večjo stisko.	odvzem kot šok in starševska manipulacija razlage	odvzem kot dejavnik tveganja	posledice odvzema in namestitve	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
F47	Manipulacije so v resnici največja travma, ker otrok ne razume, kaj se dogaja.	manipulacija kot največja travma	travma v primarni družini	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
F48	Pomembno je karkoli, kar odstopa od tega, kar je otrok prej kazal.	odstopanje od običajnega vedenja	spremembe v vedenju	prepoznavanje samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
F49	Potrebujemo nekaj časa, da sploh vidimo, kakšen je otrok in kaj so njegova običajna vedenja.	poznavanje otroka in zaznavanje sprememb	prepoznavanje tveganja	prepoznavanje samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
F50	Pri odvzemu je pogosto najprej šok, neko medeno obdobje, šele potem pa se začnejo težave bolj kazati.	poznejše izražanje stisk in samopoškodovanja po namestitvi	posledice namestitve	življenje v instituciji	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
F51	Reakcija na travmo je lahko tudi to, da je otrok bolj priden, zadržan in ne kaže tega, kar sicer je, ker je v situaciji, ki je zanj ogrožajoča.	individualnost doživljanja travme	odvzem kot travmatična izkušnja	odvzem iz primarne družine kot dejavnik tveganja	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
F52	Vse, kar odstopa od njegove normale, je pomembno, normalnost pa je individualna.	individualnost normale	posledice namestitve	življenje v instituciji	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
F53	Pri rezanju gre za pojav, ki je vezan tudi na celotno populacijo.	trend v splošni populaciji	okoljski vplivi	pojavnost samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
F54	Če je nekaj del subkulture in se promovira na TikToku, se to hitro razraste.	vpliv družbenih omrežij	okoljski vplivi	pojavnost samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
F55	Otroci se učijo drug od drugega, ker živijo skupaj, pomembno pa je tudi, koliko se med sabo razumejo.	vpliv stanovanjske skupine	okoljski vplivi	pojavnost samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
F56	Pogosto je bolj vezano na vrstniške skupine izven zavoda, na primer v šoli, kjer se povežejo z drugimi, ki imajo podobne izkušnje, in to postane tudi identitetna stvar.	šolsko okolje	okoljski vplivi	pojavnost samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
F57	Pri starejših mladostnikih se dostikrat zgodi, da starše, ki niso konstruktivni, ne sodelujejo z nami ali so za otroka škodljivi, postavimo na stran, da gre mladostnik	umik nekonstruktivnih ali škodljivih staršev pri starejših mladostnikih	odnos strokovnih delavk s starši	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	naprej v dijaški dom ali v svoje življenje.				
F58	S starši, ki želijo sodelovati in je sodelovanje smiselno, seveda sodelujemo.	sodelovanje s starši zaradi dogajanja doma	odnos strokovnih delavk s starši	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
F59	Pri nekaterih tega ni; namestitvev otroka doživljajo kot napad na svojo vzgojo in se spustijo v borbo z nami.	doživljanje namestitve kot napad na starševstvo	posledice namestitve	življenje v instituciji	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
F60	Pri starših, ki jih otroci nočejo videti oziroma nočejo imeti stikov z njimi, zagovarjamo, da spoštujemo otrokovo odločitev. Ko starš pokliče, povemo osnovne stvari, ne gremo pa v podrobnosti.	upoštevanje otrokove volje pri stikih s starši	stiki s starši in otrokova regulacija	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
F61	Če so mladostniki starejši od šestnajst let oziroma polnoletni in otrok tega ne želi, staršem ne povemo nič.	nepriisltni stiki in podpora otrokovi odločitvi	stiki s starši in otrokova regulacija	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
F62	Nekateri starši so nasilni na različne načine, večji izrabljanja situacij, te obrnejo proti otroku ali ustvarjajo zaplete na sodišču ali centru za socialno delo.	zapleti na sodišču s starši	odnos strokovnih delavk s starši	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
F63	Poznamo tudi starše, ki so prestrašeni, nesposobni ali zanemarjajoči, kot otroci svojim otrokom, ter starše, ki so grozno nasilni in vse, kar počnejo, počnejo na škodo otroka.	različni tipi nekonstruktivnih in škodljivih staršev	pomanjkanje varnosti in sprejetosti	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
F64	Te starše umaknemo.	prepoved stikov	stiki s starši in otrokova regulacija	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
F65	Pri mlajših je treba mogoče bolj delati preko pravil in dogovorov, ampak tudi to gre skozi odnos.	varen odnos kot osnova dela	odnosi s strokovno delavko	odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
F66	V odnos daš svoj osebni impulz.	osebna odprtost strokovne delavke v odnosu	odnosi s strokovno delavko	odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
F67	Govoriš tudi o sebi, izražaš svoja čustva, predstaviš svoje hobije in jih na nek način vključiš v svojo normalo, samo do te mere, da te to ne izčrpa.	meje strokovne delavke v odnosu	odnosi s strokovno delavko	odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
F68	Zaradi negativnih izkušenj iz otroštva je to pogosto njihova prva izkušnja varnega odnosa z odraslim.	ne-varna navezanost v primarni družini	navezanost in (ne)varen odnos	odnosi z drugimi odraslimi osebami	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
F69	Pri eni mladostnici imamo izziv, kombinacijo avtizma in borderline dinamike. Z njo preko odnosa skoraj nič ne dosežemo, čeprav je to naš način dela.	omejitve odnosnega pristopa pri mladostnici z avtizmom in borderline dinamiko	odnosi s strokovno delavko	odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
F70	Da je otrok nekaj časa v redu, pogosto precej popuščamo.	postopno popuščanje nadzora ob umirjanju	spremljanje po dogodku	preprečevanje ponovitve samopoškodene ga vedenja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
F71	Popuščanje ne pomeni potuhe, ampak damo prostor, da nekaj naredi samostojno. Včasih že vemo, da bo nekaj zafrknil, pa ga vseeno pustimo, ker je pomembno, da to izkusi, se nauči popraviti in splavati iz tega.	popuščanje kot prostor za samostojnost in učenje iz napak	spremljanje po dogodku	preprečevanje ponovitve samopoškodene ga vedenja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
F72	To je zanje velika stiska, ker so navajeni, da je nekdo vse uredil, vendar morajo te stvari znati, ko odidejo.	stiska ob prevzemanju odgovornosti pred odhodom	posledice namestitve	življenje v instituciji	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
F73	Predvsem pogovori, pogovor na pogovor, reflektiranje njihovega vedenja, njihovega doživljanja, v odnosih in znotraj sebe.	reflektiranje vedenja	pogovor z otrokom	odnosna podpora otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
F74	Privlečemo na plan tudi zgodovino, kako je bilo doma.	pogovor o življenju v primarni družini	pogovor z otrokom	odnosna podpora otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
F75	Ni en strukturiran pogovor na teden, ampak se pogovori odvijajo skozi celo leto glede na to, s čim otrok pride.	pogovori skozi celo leto	pogovor z otrokom	odnosna podpora otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
F76	Usmerjamo jih tudi v psihiatrično podporo, terapevtsko podporo in druge oblike pomoči.	usmerjanje v druge oblike pomoči	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
F77	Pri psihiatrih so na začetku pogosto prestrašeni, a je lahko zelo dobro, če je psihiater dober.	sodelovanje s psihiatri	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
F78	Nekateri dobijo zdravila za nekaj mesecev, potem pa jih opustijo.	medikamentozno zdravljenje	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
F79	Nekateri hodijo na terapije, v društva ali zasebno; usmerimo jih tudi na psihiatrične oddelke in navzven.	sodelovanje s službo za otroško psihiatrijo	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
F80	Ena velika nevarnost je, da se veliko pogovarjajo z nami in potem naša skupina postane zelo zaprt balonček, znotraj katerega se sicer počutijo varne, izven tega pa ni nič več.	nevarnost zaprtega balončka in širjenje podpore izven skupine	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
F81	Izkušnje s psihiatri so zelo različne.	različna uspešnost sodelovanja s službami	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
F82	Z nekaterimi sodelujemo čudovito, imamo skupne sestanke, skupna izobraževanja, so zelo odzivni in vključujejo družine v obravnave.	redna komunikacija med strokovnjaki	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
F83	Imamo pa tudi drugačne izkušnje, na primer da je psihiatrinja mene spraševala,	slabe izkušnje sodelovanja s terapevti	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	kakšne tablete naj da otroku, ali da je otrok rekel, da je zdaj v redu in ne potrebuje več tablet, ona pa je rekla, da jih potem ne potrebuje več.				samopoškodbenim vedenjem
F84	Problem je, ker je veliko neizkušenih terapevtov, otroci pa jih znajo obračati, saj imajo manipulacijo pogosto v malem prstu zaradi družinskih okolij, iz katerih prihajajo.	pomanjkljiva usposobljenost nekaterih strokovnjakov	strokovne službe	pomanjkljivosti sistema pomoči	Predlogi za izboljšanje prakse
F85	DNK	sodelovanje z društvom za nenasilno komunikacijo	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
F86	LOGOUT	sodelovanje s centrom za zdravljenje digitalnih zasvojenosti	sodelovanje s strokovnimi službami	neposredna pomoč otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
F87	Nekaterim so te stvari blizu in so konstruktivne, pri drugih pa manj.	individualna ustreznost zunanjih programov	sodelovanje s strokovnimi službami	neposredna pomoč otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
F88	S centri za socialno delo je zelo različno.	različne izkušnje sodelovanja s CSD	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
F89	Veliko je prelaganja na nas; pomoč družini, ki bi morala biti stvar CSD, pogosto ni izvedena, zato imamo mi starše na telefonu, načrtujemo vikende, počitnice in pogovore z mamo, medtem ko po pol leta včasih ne vedo, kaj se dogaja.	prelaganje dela CSD na strokovne delavke	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
F90	V določenih situacijah se počutim nesposobno, nimam več načina, kako bi lahko pomagala.	občutek nemoči, frustracija in skrb za otroka	stiske ob strokovnih odločitvah	strokovni izzivi pri delu	Strokovni in etični izzivi pri delu
F91	Pomembno je, da se pogovarjam s timom, dobim povratno informacijo, da smo nekaj že naredili večkrat in da več ne moremo, zdaj pa je naprej na mladostniku.	timsko razmišljanje o ozadju vedenja in ukrepanju	podpora v timu	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
F92	To je proces, učim se držati svoje meje in ne dajem več, kot je meni v redu.	meje odgovornosti strokovne delavke	postavljanje meja	strokovni izzivi pri delu	Strokovni in etični izzivi pri delu
F93	Naša odgovornost kot strokovnjakov je, da znamo pri sebi postaviti jasno mejo in se regulirati, drugače nas lahko izpijejo do konca.	postavljanje meja	obremenjenost in osebne meje	strokovni izzivi pri delu	Strokovni in etični izzivi pri delu
F94	S kolegico greva na pivo, bolj v smislu izmenjave oziroma intervizije; malo pojamrava ena drugi, se na koncu nasmejiva in je to to.	intervizija	strokovna podpora	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
F95	Pomemben je krog sodelavcev, ki jim bolj zaupaš in lahko stvari podeliš.	pomoč strokovnih delavcev	podpora v timu	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
F96	Imeli smo tudi supervizijo, a se je zapeljalo tako, da ni bila samo za naš tim, ampak je bilo prisotnih veliko ljudi, zato nismo imeli veliko od tega.	primanjkljaj supervizije samo za naš tim	strokovna podpora	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
F97	Na timskih sestankih predelamo težave, osebno pa imam tudi svojo terapevtko in občasno hodim na terapijo.	terapija kot osebna podpora	osebna samoregulacija	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
F98	Za odklop mi pomagajo tek, hribi, plezanje in glasba.	narava kot način razbremenitve	osebna samoregulacija	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
F99	To pomaga pri čustveni razbremenitvi in da se malo priklopim nazaj nase.	pomembnost samoregulacije	osebna samoregulacija	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
F100	Raje bi imela supervizijo s svojim timom.	supervizija s svojim timom	strokovna podpora zaposlenim	skrb za dobrobit strokovnih delavk	Predlogi za izboljšanje prakse
F101	Supervizija enkrat na mesec po tri ure bi bila najbolj smiselna.	omejenost supervizije pri osebnih obremenitvah	strokovna podpora zaposlenim	skrb za dobrobit strokovnih delavk	Predlogi za izboljšanje prakse
F102	Najbolj pomembno pa je, da imaš dober tim; če ga nimaš, je lahko zelo težko delati.	ključna vloga tima	podpora v timu	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
F103	Več otrok potrebuje več terapij.	bolj kakovostna pomoč otroku	strokovne službe	pomanjkljivosti sistema pomoči	Predlogi za izboljšanje prakse

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
F104	Sodelovanje je posledično dobro za otroka, čeprav ni neposredno zanj.	tesnejša povezanost specializiranih strokovnjakov z institucijo	strokovne službe	pomanjkljivosti sistema pomoči	Predlogi za izboljšanje prakse

INTERVJU G

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
G1	imam 35 let delovne dobe; z otroki nisem delala, ker sem bila v srednji šoli, tako da imam predvsem izkušnje z mladostniki	dolgoletne izkušnje samo z mladostniki	delovne izkušnje	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
G2	Po poklicu sem univerzitetna geografinja in etnologinja	univerzitetna geografinja in etnologinja	izobrazba	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
G3	Večino svoje poklicne poti sem preživela v srednji šoli kot učiteljica geografije	dolgoletne izkušnje na področju vzgoje in izobraževanja	delovne izkušnje	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
G4	V strokovnem centru sem zaposlena tretje leto, ves čas sem vzgojiteljica v mladinskem stanovanju	tri leta dela kot vzgojiteljica v stanovanjski skupini	Delovno mesto in čas zaposlitve v Strokovnem centru Kranj	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
G5	Prišla sem iz gimnazije, z različnimi izkušnjami, ker sem si zaželela spremembe. Kot učiteljica sem opazala, da so nekateri dijaki zelo glasni in izstopajoči, na drugi strani pa zelo tihi. Najbolj me je zmotilo, da nisem imela časa posvečati se tistim, ki jih ni bilo slišati, ker je bilo za tem vedno nekaj. Tudi glasni dijaki so imeli neki razlog za takšno vedenje. Želeli so izstopati in s tem pokazati, da so tukaj. Tisti, ki se niso izpostavljali, pa so imeli verjetno še večji razlog oziroma sploh niso bili slišani. Ker je delo v šoli potekalo zelo hitro in smo bili vezani na maturo ter veliko razredov, je ostalo precej neodgovorjenih zgodb.	zaznavanje spregledanih stisk mladostnikov v šolskem okolju	strokovna usmerjenost	strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
G6	predavali pa so predavatelji s področja socialne pedagogike	predavanja s področja socialne pedagogike	strokovna izobraževanja	strokovna usposobljenost	Poklicno ozadje strokovnih delavk
G7	eno leto intenzivnega izobraževanja, imeli smo kar precej vsebin s področja travme	enoletno izobraževanje o travmi	strokovna izobraževanja	strokovna usposobljenost	Poklicno ozadje strokovnih delavk
G8	in pri študiju smo uporabili en primer, ki smo ga pri različnih predmetih analizirali z različnih vidikov	analiza primera pri različnih predmetih	strokovna izobraževanja	strokovna usposobljenost	Poklicno ozadje strokovnih delavk
G9	Da, gre za isto dekle	preko pripovedovanja mladostnice	posredno srečanje	srečanje s samopoškodovanim pri delu	Izkušnje s samopoškodbenim vedenjem
G10	Dodala bi, da je ona imela izkušnjo s samopoškodovanjem že doma	samopoškodovane v otroštvu	starostni kontekst	pojavnost samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
G11	To je že počela doma in je to nekako pokazala mami, nam pa je o tem odprto govorila	odprto govorjenje o samopoškodovanju	vidni znaki samopoškodovanja	prepoznavanje samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
G12	kot da bi rekla: »Poglej, kaj sem naredila.« Mama je odreagirala na neprimeren način	samopoškodovane kot nebesedno izražanje	iskanje odziva okolice	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
G13	dala ji je nož in rekla, naj zdaj pred njo ponovi to dejanje	neustrezen odziv matere na samopoškodovane	povezava travmatičnih izkušenj v primarni družini s samopoškodbenim vedenjem	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
G14	To jo je zelo čustveno prizadelo	čustvena prizadetost zaradi odziva starša	pomanjkanje varnosti in sprejetosti	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
G15	Da. Povedala je tudi, da se ni želela poškodovati samo nežno	zelo intenzivno samopoškodovane	resnost poškodb	intenzivnost samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
G16	ampak je uporabljala predmete, s katerimi si je povzročala bolečino	uporaba ostrih predmetov	načini samopoškodovanja	oblike samopoškodovanja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
G17	To se še vedno vidi	brazgotine po vrezninah	dodatne težave ob samopoškodovanju	posledice samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
G18	Lani je bila v drugi srednji šoli, kjer so sošolci to opazili	negativni odzivi okolice	dodatne težave ob samopoškodovanju	posledice samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
G19	ker vedno nosi kratke rokave	željena vidnost samopoškodb	vidni znaki samopoškodovanja	prepoznavanje samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
G20	potem pa ji ni bilo čisto vseeno, ko je izvedela, da se o tem govori	čustvena stiska	dodatne težave ob samopoškodovanju	posledice samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
G21	in se začela s temi ranami spoprijemati tudi tako, da si je na nekatere dele naredila tatu	tatu kot način prekrivanja ran	učenje čustvene regulacije	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
G22	Zdaj bi rada te stvari skrila	skrivanje samopoškodovanja	vidni znaki samopoškodovanja	prepoznavanje samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
G23	Povedala je tudi, da je enkrat poskusila samomor	poskusi samomora	resnost poškodb	intenzivnost samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
G24	vendar je to razumela kot klic na pomoč	klic na pomoč	iskanje odziva okolice	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
G25	Kot da bi sporočala: »Niste me slišali	izraz nemoči	izražanje čustvene stiske	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
G26	Kot je že povedala kolegica, je to nekaj, kar moraš na takšen ali drugačen način spraviti iz sebe	način čustvene regulacije	razbremenitev in uravnavanje čustev	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
G27	Lahko gre za bolečino	preusmeritev čustvene bolečine v telesno	razbremenitev in uravnavanje čustev	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
G28	jezo, tesnobo, žalost	izražanje tesnobe, praznine in jeze	izražanje čustvene stiske	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
G29	To lahko izražaš verbalno	verbalna agresivnost kot izraz stiske	izražanje stiske skozi odnose	soočanje s stisko	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
G30	neverbalno	nebesedno soočanje s čustvi	preusmeritev čustev v druga vedenja	soočanje s stisko	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
G31	lahko poškoduješ drugega, čustveno ali telesno	usmerjanje svoje čustvene napetosti v drugega	izražanje stiske skozi odnose	soočanje s stisko	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
G32	lahko pa poškoduješ sebe	usmerjanje bolečine vase	preusmeritev čustev v druga vedenja	soočanje s stisko	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
G33	V bistvu mora ta bolečina nekako izstopiti iz tebe	sprostitev	razbremenitev in uravnavanje čustev	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
G34	Da, tako je. Lahko je to samopoškodovanje	izraz čustvene stiske	izraz čustvene stiske	funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
G35	lahko je stradanje telesa	prekomerno stradanje	načini samopoškodovanja	oblike samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
G36	Načini so različni	različni načini samopoškodovanja	načini samopoškodovanja	oblike samopoškodovanja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
G37	Če so prepoznani, se lahko prej ukrepa in prej pomaga otroku	pomembno pravočasno prepoznavanje tveganja	prepoznavanje tveganja	prepoznavanje samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
G38	Lahko so agresivni do vzgojiteljev	agresivnost do vzgojiteljev	izražanje stiske skozi odnose	soočanje s stisko	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
G39	ali do vrstnikov	vrstniško nasilje	izražanje stiske skozi odnose	soočanje s stisko	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
G40	lahko pa tudi poškodujejo predmete ali uničujejo inventar	vedenjski izbruhi	preusmeritev čustev v druga vedenja	soočanje s stisko	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
G41	Najprej jih poskušamo umiriti	miren in neobsojajoč odziv ob samopoškodovanju	umirjen odziv strokovne delavke	neposredna pomoč otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
G42	potem pa se vrniti nazaj in skozi pogovor ugotoviti, kaj je bil vzrok	neposredno vprašanje o samopoškodovanju	pogovor z otrokom	odnosna podpora	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
G43	Pri nas imajo vsi stike s starši	ohranjanje stikov s starši	stiki s starši in otrokova regulacija	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
G44	Prav to dekle je skozi leta počasi začelo spet graditi stike z mamo in očetom	ponovno grajenje stikov s starši	stiki s starši in otrokova regulacija	čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
G45	Skozi varno okolje tukaj	varen odnos kot osnova dela	odnosi s strokovno delavko	odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
G46	čeprav primarna družina v vsakem primeru ostane primarna družina	trajni pomen primarne družine	pomanjkanje varnosti in sprejetosti	primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
G47	Načeloma naj bi bili to tisti, ki že zaključujejo izobraževanje, mi pa jim pomagamo pri vstopanju v življenje	pomoč pri vstopanju v samostojno življenje pri starejših mladostnikih	tim in organizacija dela	značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
G48	Poiskala bi pomoč psihiatra oziroma pedopsihiatra	sodelovanje s pedopsihiatri	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
G49	V glavnem sodelujemo s psihologi	sodelovanje s kliničnimi psihologi	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
					samopoškodbenim vedenjem
G50	psihiatri	sodelovanje s psihiatri	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
G51	V zdravstvenem domu imamo kar močno službo	vključitev celotne zdravstvene mreže	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
G52	Da, smo. So zelo odzivni	dobre izkušnje s sodelovanjem	sodelovanje s strokovnimi službami	medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
G53	Jaz sem že prej živela s temi stvarmi že v času dela v šoli. Mislim, da sem sproščena oziroma se znam sprostiti	učenje sprostitev	osebna samoregulacija	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
G54	Imamo interna izobraževanja	strokovna negotovost in potreba po uporabnih izobraževanjih	izobraževanja in strokovna usposobljenost	skrb za dobrobit strokovnih delavk	Predlogi za izboljšanje prakse
G55	Sama sem dobila tudi precej stikov med kolegi s katerimi sem se skupaj izobraževala. Z njimi si lahko izmenjujemo literaturo	pridobivanje znanja o travmi v službi	podpora v timu	skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu

INTERVJU H

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
H1	Po osnovni izobrazbi sem univerzitetna diplomirana socialna pedagoginja.	univ. dipl. Socialna pedagoginja	Izobrazba	Strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
H2	S Strokovnim centrom Kranj sem povezana od leta 2006.	dolgotrajna povezanost s strokovnim centrom Kranj	Delovne izkušnje	Strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
H3	Najprej sem bila kot študentka zelo aktivno vključena v stanovanjsko skupino Mlaka, od leta 2011 naprej pa sem bila zaposlena v stanovanjski skupini Črnava, torej v osnovnošolski stanovanjski skupini.	prve izkušnje v stanovanjski skupini	Delovne izkušnje	Strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
H4	Bila sem prva, ki je šla v intenzivno enoto, sprejemala kader in otroke ter pomagala pri samem začetku delovanja enote.	sodelovanje pri vzpostavitvi intenzivne enote	Delovne izkušnje	Strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
H5	Od septembra 2024 dalje sem bila vključena še v mladinsko stanovanje kot oblika podporne pomoči, od leta 2020 pa sem bila poleg dela v stanovanjskih skupinah, intenzivni enoti in mladinskem stanovanju vključena tudi v posamezne primere mobilne svetovalne pomoči.	delo v mladinskem stanovanju in mobilni pomoči	Delovne izkušnje	Strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
H6	Od januarja 2025 sem na ravnateljskem mestu.	prevzem ravnateljske vloge po 20 letih v strokovnem centru	Delovno mesto in čas zaposlitve v Strokovnem centru Kranj	Strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
H7	Kar se tiče dodatnih izobraževanj, sem se udeleževala vsega, kar je bilo sproti ponujeno, predvsem v smislu nadgradnje metodike, didaktike in strokovnih znanj s področja čustveno-vedenjske problematike. / Moja osebna potreba pa je šla predvsem v izobraževanja, vezana na specifična znanja s področja psihiatrije, z namenom boljšega razumevanja odklonov v duševnem zdravju, kot so anksioznost, depresivna stanja, razvijajoče se osebnostne motnje, samomorilne misli in samopoškodbe. / Zato je večina mojih izobraževanj v zadnjih letih izhajala prav iz teh potreb.	dodatna strokovna izobraževanja	Strokovna izobraževanja	Strokovna usposobljenost	Poklicno ozadje strokovnih delavk
H8	Iskala sem znanja, ki bi mi pomagala razumeti ta področja, ker se mi zdi, da študij socialne pedagogike da veliko znanja o čustveno-vedenjski problematiki, pri otrocih pa gre velikokrat za kombinirane motnje in pridružene težave s področja duševnega zdravja.	razumevanje kombiniranih motenj	Strokovna izobraževanja	Strokovna usposobljenost	Poklicno ozadje strokovnih delavk
H9	Če želiš otroka pravilno obravnavati, naslavlјati in z	pomen razumevanja duševnega	Strokovna izobraževanja	Strokovna usposobljenost	Poklicno ozadje strokovnih delavk

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	njim strokovno delovati, moraš razumeti tudi ta del.	zdravja za obravnavo			
H10	Moja prva izkušnja s prakso je bila v varstveno-delovnem centru, kjer sem ugotovila, da tega ne želim delati, ker mi področje težjih in zmernih motenj v duševnem razvoju ni bilo tako blizu.	izkušnja prakse v varstveno-delovnem centru	Strokovna usmerjenost	Strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
H11	Pri stanovanjskih skupinah mi je bilo všeč to, da dan ni enak dnevu in da je delo zelo razgibano.	razgibanost dela v stanovanjski skupini	Strokovna usmerjenost	Strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
H12	Z otroki ne delaš samo v kontekstu ene ure, tako kot na primer pri svetovalni pomoči v šoli ali pri dodatni strokovni pomoči, ampak lahko dejansko delaš premike, ker imaš z njimi veliko časa.	možnost dolgotrajnega dela z otroki	Strokovna usmerjenost	Strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
H13	Otroci s tabo praktično živijo in v tem vsakdanu lahko naslavljaš njihove težave ter delaš majhne, a zanje zelo pomembne korake.	skupno vsakdanje življenje z otroki	Strokovna usmerjenost	Strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
H14	To me je zelo potegnilo.	notranja želja po delu z otroki in mladostniki	Strokovna usmerjenost	Strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
H15	Pomembno mi je bilo tudi to, da si del njihovega vsakdana, da greš z njimi čez slabe trenutke, pa tudi čez veliko dobrih.	vklučenost v otrokov vsakdan	Strokovna usmerjenost	Strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
H16	Ko otroci odidejo in gredo naprej v odraslost, se začnejo vračati nazaj in vidiš, da jim je uspelo.	spremljanje uspeha po odhodu	Strokovna usmerjenost	Strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
H17	Takrat vidiš, da si pustil nek pečat. / To so bile stvari, ki so mi vedno malo pobožale dušo.	občutek strokovnega doprinosa otrokom	Strokovna usmerjenost	Strokovna pot	Poklicno ozadje strokovnih delavk
H18	Če vprašanje razumem v smislu, kaj mi je pri delu najbolj pomembno, bi rekla, da je to odnos. / Odnos je temelj vsega. / Besede, odnos in stiki so naše glavno orodje. / Pomembno pa je, da se odnos gradi na pravi način. / Včasih mlajši zaposleni mislijo, da bodo na ta način zgradili odnos, ampak to ni pravi način. / Tisti, ki znajo odnos zgraditi, lahko po mojem mnenju meje	varen odnos kot osnova dela	Odnosi s strokovno delavko	Odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	premikajo zelo daleč in res največ naredijo. / Zato je zame odnos temelj vsega.				
H19	To ne pomeni popuščanja in ne pomeni, da smo njihovi prijatelji, ampak da smo varne osebe, h katerim lahko pridejo takrat, ko je lepo, in takrat, ko je težko.	občutek varnosti	Odnosi s strokovno delavko	Odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
H20	Vedo, da bodo dobili zatočišče, hkrati pa tudi jasne meje in stabilnega odraslega človeka.	jasne meje v odnosu	Odnosi s strokovno delavko	Odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
H21	Zdi se mi, da takrat otroci lažje gredo v pravo smer.	pomen varnega odnosa za otrokov napredek	Odnosi s strokovno delavko	Odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
H22	Ne gre za to, da se preveč spuščaš v svoj osebni prostor ali da z njimi deliš profile na družabnih omrežjih.	meje strokovne delavke v odnosu	Odnosi s strokovno delavko	Odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
H23	Treba je pristopiti drugače.	ustrezen način gradnje odnosa	Odnosi s strokovno delavko	Odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
H24	Kar nekaj izkušenj imam, predvsem z dekleti, ki imajo izkušnje samopoškodb.	veliko izkušenj	Neposredno srečanje	Srečanje s samopoškodbenim vedenjem pri delu	Izkušnje s samopoškodbenim vedenjem
H25	Skupno tem dekletom je bilo predvsem to, da so imele nižjo samopodobo, težave z lastno vrednostjo in da so se zelo iskale v svetu.	težave z lastno vrednostjo	Izražanje čustvene stiske	Funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
H26	Nekatere so bile bolj zaprte vase, pa ne nujno na način, da na prvo žogo ne bi govorile, ampak niso želele govoriti o najtežjih vsebinah ali si niso pustile dovolj blizu.	zapiranje vase	Izražanje čustvene stiske	Funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
H27	Veliko teh deklet je kasneje povedalo, da jim je bilo težko govoriti, ker so bile velikokrat razočarane ali pa so imele občutek, da so ostale same, nerazumljene in neslišane pri pomembnih vsebinah.	občutek nerazumljenosti	Izražanje čustvene stiske	Funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
H28	Ker tega niso dobile, so vse začele držati v sebi, vendar je bilo s tem težko zdržati in se je začelo odražati navzven.	zadrževanje stiske v sebi	Izražanje čustvene stiske	Funkcije samopoškodbene ga vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbene ga vedenja
H29	Skupno tem dekletom je bilo tudi to, da se je večina samopoškodb dogajala v večernem času.	samopoškodovane v večernem času	Spremljanje po dogodku	Preprečevanje ponovitve samopoškodbene ga vedenja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenimi vedenjem
H30	Ko pa se je zvečer dogajanje umirilo in je otrok ostal sam s sabo in s svojimi mislimi, je dogajanje v glavi postalo glasnejše. / Takrat je bilo te stvari težje zdržati in zato se je večina samopoškodb dogajala prav zvečer.	občutek, da je vsega preveč	Spremljanje po dogodku	Preprečevanje ponovitve samopoškodbene ga vedenja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenimi vedenjem
H31	Večinoma ni šlo za težje samopoškodbe.	lažje poškodbe	načini samopoškodovanja	Oblike samopoškodbene ga vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbene ga vedenja
H32	Pogosto so bila to opraskanja po rokah ali nogah, na primer z rezili od šilčkov, britvicami in podobnimi stvarmi.	uporaba ostrih predmetov	načini samopoškodovanja	Oblike samopoškodbene ga vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbene ga vedenja
H33	Imam pa izkušnjo z dvema dekletoma, kjer je bilo samopoškodovanje veliko močnejše in intenzivnejše.	intenzivno samopoškodovane	resnost poškodb	Intenzivnost samopoškodbene ga vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbene ga vedenja
H34	Bilo jim je zelo nelagodno, če smo predlagali, da bi šli v jezero ali kam podobno. / Navajale so različne izgovore, kot so menstruacija, da nočejo kopalk ali da ne marajo vode. / Zato zelo redko pridejo sami od sebe.	skrivanje samopoškodovanja	Spremembe v vedenju	Prepoznavanje samopoškodbene ga vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbene ga vedenja
H35	Za sabo je imela že tri poskuse samomora in hospitalizacijo.	poskus samomora	resnost poškodb	Intenzivnost samopoškodbene ga vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbene ga vedenja
H36	Imela je ogromno samopoškodb, celo telo je bilo v brazgotinah.	ogromno samopoškodb	resnost poškodb	Intenzivnost samopoškodbene ga vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbene ga vedenja
H37	Shranjevala je tablete, čeprav smo zdravila dajali skladno z navodili. Zelo spretno jih je skrivala za dlesnijo ali pod jezikom, jih kasneje vzela ven in shranjevala.	skrivanje in shranjevanje zdravil	resnost poškodb	Intenzivnost samopoškodbene ga vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbene ga vedenja
H38	Tisto noč je vzela veliko količino antipsihotikov in	zaužitje velike količine zdravil naenkrat	resnost poškodb	Intenzivnost samopoškodbene ga vedenja	Prepoznavanje in razumevanje

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	antidepresivov, ker je želela zaključiti življenje.				samopoškodbene ga vedenja
H39	Doživljala je zavrnitve s strani mame, na drugi strani pa hud alkoholizem očeta, zaradi katerega se je dogajalo tudi nasilje.	zanemarjanje in nasilje v družini	travma v primarni družini	Primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
H40	Lahko bi govorili tudi o zlorabi, čeprav ne o spolni zlorabi v pravem pomenu besede, čustvena zloraba pa je bila zelo huda.	različne travmatične izkušnje	travma v primarni družini	Primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
H41	Oče se je, ko je bil pod vplivom alkohola, ulegel k njej v posteljo.	zloraba alkohola in neustrezne meje v odnosu z očetom	travma v primarni družini	Primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
H42	Poleg tega je prevzemala ogromno odgovornosti nase, skrbela za očeta in pospravljala za njim.	prevzemanje odgovornosti za starša	travma v primarni družini	Primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
H43	Kasneje, ko se je že toliko okrepila, je povedala, da se prvič v življenju ni počutila zapuščene v trenutku, ko je bilo najhuje.	občutek sprejetosti in varnosti	Odnosi s strokovno delavko	Odnosi v stanovanjski skupini	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
H44	Imela je možnost tudi dve uri govoriti o stvareh, brez da bi jo pri tem motilo še sedem otrok v stanovanjski skupini.	individualni pogovori z otrokom	Pogovor z otrokom	Odnosna podpora otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
H45	Tudi samomorilne misli so izginile.	prenehanje samomorilnih misli	dodatne težave ob samopoškodovanju	Posledice samopoškodbene ga vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbene ga vedenja
H46	Ni ji več nerodno obleči kratkih rokavov, čeprav ve, da marsikdo opazi njene brazgotine, ker so res izrazite.	brazgotine po vrezninah	dodatne težave ob samopoškodovanju	Posledice samopoškodbene ga vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbene ga vedenja
H47	Celo tako se je opolnomočila, da si je dala na nekatere brazgotine narediti tatuje, ne zato, da bi jih zakrila, ampak da prikaže del svoje zgodbe.	tatu kot del osebne zgodbe	dodatne težave ob samopoškodovanju	Posledice samopoškodbene ga vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbene ga vedenja
H48	V nekem delu je na to tudi ponosna, ker pravi, da je to del njenega življenja in dokaz, da	sprejemanje lastne zgodbe in preživetja	dodatne težave ob samopoškodovanju	Posledice samopoškodbene ga vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbene ga vedenja

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	se je izborila ter da je danes še vedno tukaj.				
H49	Vsaka taka izkušnja je stresna za strokovnega delavca, ki je na drugi strani, in zelo obremenjujoča za mladostnika, ki gre skozi to dogajanje.	stres za strokovnega delavca	tveganje za izgorelost	Strokovni izzivi pri delu	Strokovni in etični izzivi pri delu
H50	Ključno sporočilo vseh teh zgodb pa se mi zdi klic po življenju.	samopoškodovane kot klic po življenju	Iskanje odziva okolice	Funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
H51	Sporočilo je: pomagajte mi, imam težavo, imam stisko. / Hkrati je to opozorilo vsem okrog njih: opazite me, slišite me, razumite me, podprite me. / Pomembno je, da v teh trenutkih slišimo ta del sporočila.	klic na pomoč	Iskanje odziva okolice	Funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
H52	Načeloma ti otroci, razen deklice, ki sem jo opisovala, niso želeli zaključiti življenja, ampak so na ta način opozarjali, da si želijo drugače, vendar ne znajo.	samopoškodovane kot opozorilo	Iskanje odziva okolice	Funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
H53	Bolečina v prsih je pretežka in jo je lažje prenašati na koži.	telesna bolečina kot izraz notranje bolečine	Iskanje odziva okolice	Funkcije samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
H54	Večinoma ni bilo potrebe, da bi otroke hospitalizirali na oddelke, kjer bi se mogoče spet počutili odrinjene.	hospitalizacija ni vedno potrebna	Pogovor z otrokom	Odnosna podpora otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenimi vedenjem
H55	Bolj je šlo za to, da si prisoten: tukaj sem, usediva se, tudi če v tišini sediva eno uro, samo da ti bo lažje.	mirna prisotnost ob mladostniku	Pogovor z otrokom	Odnosna podpora otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenimi vedenjem
H56	Večinoma sami ne pridejo povedat, ker je v ozadju vseeno sram.	sram ob samopoškodovani	Spremembe v vedenju	Prepoznavanje samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
H57	Pogosto se tudi zavedajo, da ko bo samopoškodba opažena, bomo začeli raziskovati, kaj se dogaja, in o tem je težko govoriti.	težave z ubeseditvijo stiske	Prepoznavanje tveganja	Prepoznavanje samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
H58	Imamo pa trenutno eno zelo mlado deklico, ki sama pride povedat, da razmišlja o tem.	odprto govorjenje o samopoškodovani	Vidni znaki	Prepoznavanje samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
H59	Pri takem otroku lahko še veliko preventivno narediš.	preventivna pomoč	Prepoznavanje tveganja	Prepoznavanje samopoškodbene ga vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbene ga vedenja
H60	Postaneš pozoren, ker je zunaj zelo vroče, otrok pa je še vedno v debelem puloverju z dolgimi rokavi in ga nikakor noče sleči.	dolgi rokavi kot znak skrivanja	Vidni znaki	Prepoznavanje samopoškodbene ga vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbene ga vedenja
H61	Včasih vrstnik, ki si z njim deli sobo, pride povedat, da se nekaj čudnega dogaja ali da se drugi otrok samopoškoduje.	vloga drugih otrok pri prepoznavanju stiske	Vidni znaki	Prepoznavanje samopoškodbene ga vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbene ga vedenja
H62	Lahko tudi strokovni delavec po naključju odkrije kapljice krvi na tleh ali kaj podobnega.	krvava sled	Vidni znaki	Prepoznavanje samopoškodbene ga vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbene ga vedenja
H63	Povedala sem jim, da v tistem trenutku ne bom silila v pogovor o tem, kaj se dogaja. / En primer pa je bil, ko mi deklica ni pustila, da bi poskrbela za rane, in je vztrajala, da mi samopoškodbe ne bo pokazala.	miren in neobsojajoč odziv ob samopoškodovani	Oskrba poškodbe	Neposredna pomoč otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
H64	Nujna medicinska pomoč je prišla, pogledali so rane, jih oskrbeli in z njo naredili tudi varnostni načrt, da se stvari ne bi nadaljevale.	varnostni načrt	Oskrba poškodbe	Neposredna pomoč otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
H65	Bolečino na telesu je lažje razumeti.	telesna bolečina kot bolj razumljiva	Različna in težko razumljiva ozadja vedenja	Funkcije samopoškodbene ga vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbene ga vedenja
H66	Veš, da imaš poškodovano kožo in da te zato boli. / Tudi pomagati si znaš: lahko si namažeš, hladiš, poviješ. / Z duševno bolečino pa je veliko težje upravljati. / Težje jo je umakniti, naglasiti, sploh vedeti, kaj z njo narediti in kako nekomu povedati zanjo.	preusmeritev čustvene bolečine v telesno	Razbremenitev in uravnavanje čustev	Funkcije samopoškodbene ga vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbene ga vedenja
H67	Povezavo bolj vidim s tem, kar se je dogajalo pred odvzemom.	povezava s predhodnimi izkušnjami	povezava travmatičnih izkušenj v primarni družini s samopoškodbenim vedenjem	Primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovani s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
H68	Pridejo s številnimi stiskami.	številne stiske	povezava travmatičnih izkušenj v primarni družini s	Primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovani s travmo, odvzemom in

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
			samopoškodbeni m vedenjem		institucionalno namestitvijo
H69	Seveda je tudi namestitev v strokovni center travmatična in stresna izkušnja.	namestitev kot travmatična izkušnja	Posledice namestitve	Življenje v instituciji	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
H70	Odvzem otroka, tudi če gre soglasno, je težek trenutek.	odvzem kot travmatično in stresno obdobje	odvzem kot travmatična izkušnja	Odvzem iz primarne družine kot dejavnik tveganja	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
H71	Hkrati pa otroci pogosto zelo hitro zmorejo razumeti, kaj jim stanovanjska skupina lahko ponudi in v kakšnem delu jim je lahko opora.	stanovanjska skupina kot opora	Povezava institucionalnega okolja s samopoškodbeni m vedenjem	Življenje v instituciji	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
H72	Ko prihajajo k nam, si običajno niti ne znajo predstavljati, kdo smo in kako bo to izgledalo. / Velikokrat po dveh ali treh tednih rečejo, da je tukaj drugače, kot so si predstavljali. / Ko jih vprašam, kako so si predstavljali, pogosto opisujejo zapor ali vojsko, nekaj zelo strogega, z rešetkami na oknih in z vojaškim režimom.	različni odzivi otrok na namestitev	Posledice namestitve	Življenje v instituciji	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
H73	Zato otroci zelo redko navajajo, da bi bil prav prihod v strokovni center tisti trenutek, ki je bil zanje najbolj stresen.	zaščitna vloga institucionalnega okolja	Povezava institucionalnega okolja s samopoškodbeni m vedenjem	Življenje v instituciji	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
H74	Bolj stresno postane kasneje, ko ne vidijo izhoda. / Recimo dekleta, ki so z nami že dobra tri leta, bi si želela počasi oditi, hkrati pa vidijo, da je doma situacija še vedno tako slaba, da se to ne bo zgodilo. / Zavedajo se, da so premlade, da bi lahko rekle, da bodo samostojno zmogle, zato bodo verjetno dobile podaljšan sklep za naslednja tri leta. / To je zanje pogosto težji trenutek kot sam prihod.	stiska ob prevzemanju odgovornosti pred odhodom	Posledice namestitve	Življenje v instituciji	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
H75	Vmes so same naredile marsikaj za to, da bi šle stvari	nepripravljenost za spremembe v družini	povezava travmatičnih izkušenj v	Primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo,

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	na bolje, družinski sistem pa se ni spremenil.		primarni družini s samopoškodbenim vedenjem		odvzemom in institucionalno namestitvijo
H76	Takrat je lahko prihod pomenil tudi olajšanje, zaščito, priložnost za nov začetek in varnost.	odvzem kot olajšanje in zaščita	posledice odvzema	Odvzem iz primarne družine kot dejavnik tveganja	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
H77	Kar se tiče stisk, pa te večinoma izhajajo iz zelo začetnih in primarnih občutij. / Vedo, da se slabo počutijo, kasneje to ubesedimo kot slabo samopodobo ali podobne stvari, sami pa velikokrat rečejo samo, da je vse brez zveze, da nima smisla in da nikomur ni mar. / Ne znajo točno določiti, kam ta občutja spadajo.	pomanjkanje osnovne varnosti in zdravega družinskega jedra	pomanjkanje varnosti in sprejetosti	Primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
H78	Otroci, ki nimajo varnih navezav na starše, ki so bili vedno razočarani, ob robu in pozabljeni, nosijo v sebi zelo težke stvari.	ne-varna navezanost v primarni družini	Navezanost in (ne)varen odnos	Odnosi z drugimi odraslimi osebami	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
H79	To jim sproža občutja, ki jih pogosto niti sami ne znajo opisati ali ubesediti, ker so tako primarna.	učenje prepoznavanja in poimenovanja čustev	učenje čustvene regulacije	Čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
H80	Zato povezave ne bi dala neposredno na prihod v strokovni center, ampak na vse hudo, kar so doživeli pred končno odločitvijo o namestitvi.	ne nujna povezava samopoškodovanja s prihodom v instituciji	Povezava institucionalnega okolja s samopoškodbenim vedenjem	Življenje v instituciji	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
H81	Prepoznavanja čustev, regulacije jeze, žalosti, strahu in podobnih občutij se učimo zelo zgodaj v otroštvu.	preusmerjanje žalosti, nemoči in strahu v jezo pri fantih	Preusmerjanje čustev v druga vedenja	Soočanje s stisko	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
H82	Zelo hitro otrok vidi, kaj doseže z določenim odzivom, na primer z agresijo, jezo ali drugim vedenjem.	doseganje svojega z agresijo	pomanjkanje izkušenj čustvene regulacije	Primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
H83	Če se otrok uči čustev, ob tem pa ne dobi ustreznih odzivov, podpore in izkušenj, se lahko krepijo napačne smeri. / Otrok se lahko nauči, da bo, če bo dovolj znorel, nekaj prevrnil ali razbil, mama popustila, mu	pomanjkanje izkušnje čustvene regulacije z odraslimi	pomanjkanje varnosti in sprejetosti	Primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	kupila nekaj, dala sladkarijo ali telefon, da se bo pomiril.				
H84	Danes gremo odrasli pogosto v smer, da naši otroci ne smejo doživljati frustracij, ampak življenje brez frustracij ne obstaja. / Že menjava razreda, prehod iz vrtca v šolo, prva kontrolna naloga ali izpit za kolo so lahko velike frustracije. / Otroci, ki je bil v zgodnjem otroštvu zelo zaščiten in ni smel doživeti nobene frustracije, ali pa smo vsako frustracijo potešili tako, da smo mu dali telefon v roke, se ne bo znal ustrezno odzivati, regulirati in upravljati s stresom. / Gre za zelo osnovne stvari: doživeti frustracijo, biti zdolgočasen, zdržati neko praznino. / To bi morale biti običajne izkušnje zgodnjega otroštva, pa so otrokom pogosto odvzete, ker jih želimo zaščititi. / S tem jim za kasnejše življenje delamo veliko škodo. / Zgodnja obravnava še nikoli ni bila tako prezasedena, ker je veliko otrok opisanih kot neobvladljivi, ekstremno jezni in takšni, ki ne zmorejo nobene frustracije.	pomanjkanje izkušnje frustracije in dolgčasa	pomanjkanje izkušenj čustvene regulacije	Primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
H85	Zato je zanj kasneje zelo težko funkcionirati.	težave pri kasnejšem funkcioniranju	pomanjkanje izkušenj čustvene regulacije	Primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
H86	Druga stvar je, da odrasli pogosto mislimo, da otroku ne sme biti dolgčas.	pomen dolgčasa za razvoj	pomanjkanje izkušenj čustvene regulacije	Primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
H87	Takrat se pojavi elektronika ali pa si zabavo išče na manj ugodne načine, kot so vejpanje, prepovedane substance, prekrški in kasneje tudi kazniva dejanja.	neustrezno iskanje stimulacije	pomanjkanje izkušenj čustvene regulacije	Primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
H88	Tudi zgodnje izkušnje, ki morda niso travmatične, ampak gredo v napačno smer,	pomen zgodnjih izkušenj	pomanjkanje izkušenj čustvene regulacije	Primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	so zelo pomembne za kasnejše vedenje in čustvovanje.				institucionalno namestitvijo
H89	To se kaže tudi v povečanem porastu čustveno-vedenjske problematike v vrtcih. / Te stvari bi morali posredovati staršem, ker so se začele izgubljati, posledično pa je porast problematike veliko večji.	porast čustveno-vedenjske problematike	pomanjkanje izkušenj čustvene regulacije	Primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
H90	Vse več se jim pripisujejo različne diagnoze, na primer ADHD, čeprav strokovnjaki povedo, da je ADHD kot nevrološka motnja v resnici redkejši, zelo veliko pa je ADHD-simptomatike, ki izvira od drugod. / Ne iz nevrološke motnje, ampak iz napačnih vzorcev, ki jih otroci razvijejo zaradi napačnih pristopov odraslih v prvih letih.	ADHD simptomatika iz drugih vzrokov	pomanjkanje izkušenj čustvene regulacije	Primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
H91	Tudi šole za starše, ki jih nudijo porodnišnice ali zdravstveni domovi, večinoma naučijo, kako prijeti dojenčka in kako bo potekal porod.	potreba po osnovah vzgoje za starše	neustrezni vzgojni vzorci in medgeneracijski prenos	Primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
H92	Ko imaš svojega otroka, pri katerem si čustveno vpleten, ti racionalne teorije pogosto padejo v vodo. / Ko se je otrok pri treh letih vrgel na tla in zganjal trmo, sem tudi sama v trenutku prijela telefon in začela iskati nasvete. / Potem sem ga morala zavestno odložiti in si reči, naj poslušam svojo zdravo kmečko pamet ter naredim tako, kot vem, da je prav. / Ko začneš iskati usmeritve po spletu, na koncu ne moreš vedeti, kaj je prav, ker vsak svetuje drugače.	težavnost starševstva ob čustveni vpletenosti	neustrezni vzgojni vzorci in medgeneracijski prenos	Primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
H93	Dejstvo je, da recepta v vzgoji ni. / Če bi dali splošen recept, bi šli spet v napačno smer, ker se moraš odzivati na otroka kot posameznika. / Lahko podaš osnove temeljne vzgoje, ne pa receptov. / Danes se teh receptov pojavlja veliko in mlademu staršu je lahko res težko, če nima pri sebi dobre	odsotnost univerzalnega recepta v vzgoji	neustrezni vzgojni vzorci in medgeneracijski prenos	Primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	izkušnje lastnega otroštva in staršev, ki so peljali stvari v pravo smer.				
H94	Če pa prihaja iz družine, kjer so bili že prej slabši vzorci, je to zelo težko prekiniti, ker se veliko dogaja tudi na nezavedni ravni. / Nekaterih vzorcev pa vseeno nimajo in jih ne zmorejo.	težko prekinjanje družinskih vzorcev	neustrezni vzgojni vzorci in medgeneracijski prenos	Primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
H95	Pogosto se zgodi, da otroci naših otrok, ki so bili pri nas, ponovno pridejo v sistem. / Ni jih za obsojati, ampak se vidi, kako se vzorci prenašajo iz generacije v generacijo. / To je lahko že tretja generacija, morda pa je bilo podobnih zgodb še več, le da jih jaz ne poznam.	medgeneracijski prenos vzorcev	neustrezni vzgojni vzorci in medgeneracijski prenos	Primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
H96	Mi lahko vplivamo do neke točke, pravih izkušenj, kako biti dober starš, pa ne moremo nadomestiti.	nenadomestljivo st izkušnje starševstva	neustrezni vzgojni vzorci in medgeneracijski prenos	Primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
H97	Bila so obdobja, ko je bil to kar trend, ko je bilo skoraj malo moderno imeti kakšno ureznino. / Takrat je bil res trend. / Ko smo zaznali, da je bilo samopoškodovanje moderen trend, smo to naslavljali s skupino.	trend v splošni populaciji	Okolijski vplivi	Pojavnost samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
H98	Pri tistih, ki so šli v to bolj iz mode, če tako rečem, je bilo to zelo površinsko, kratkotrajno in minimalno.	površinsko in kratkotrajno samopoškodovanje	Okolijski vplivi	Pojavnost samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
H99	Tisti, ki so res doživljali hude stiske in so v samopoškodovanju našli izhod za preusmerjanje svojega doživljanja, tega običajno niso izvajali na način, da bi to zelo delili z drugimi, kazali ali uporabljali kot statusni simbol.	samopoškodovanje kot statusni simbol	Okolijski vplivi	Pojavnost samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
H100	Pri tistih, kjer je šlo malo kot nek virus, je bilo običajno bolj preizkušanje, podobno kot pri prvi cigareti.	prenos samopoškodbenega vedenja	Okolijski vplivi	Pojavnost samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
H101	Ne doživljam pa tega kot nekaj nalezljivega, kar bi šlo kar od enega do drugega.	ne doživljanje samopoškodbenega vedenja kot nekaj nalezljivega	Okolijski vplivi	Pojavnost samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
H102	Težko je imeti neko splošno pravilo, ker moraš gledati predvsem posameznika, iz katerega to izhaja.	previdnost pri posploševanju vzorcev	Okolijski vplivi	Pojavnost samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
H103	Pogovarjali smo se o tem, imeli delavnice in povabili tudi koga z osebno izkušnjo, da je povedal, kaj lahko to kasneje prinese v življenje.	preventivno naslavljanje trenda	Pogovor z otrokom	Odnosna podpora otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
H104	Povedala je, kako težko je bilo dobiti službo, ker so ljudje ob pogledu na njene roke doživeli odpor.	nezaposljivost zaradi samopoškodovanja	dodatne težave ob samopoškodovanju	Posledice samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
H105	Govorila je tudi o tem, koliko je morala delati na sebi, da je zdaj ne prizadene več, ko ljudje gledajo v njene roke, ko dela na blagajni v kratkih rokavih.	negativni odzivi okolice	dodatne težave ob samopoškodovanju	Posledice samopoškodbenega vedenja	Prepoznavanje in razumevanje samopoškodbenega vedenja
H106	Pri preventivnem delovanju je to lahko zelo na mestu.	preventivno naslavljanje samopoškodovanja	Tim in organizacija dela	Značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
H107	Kadar pa gre za otroke, ki doživljajo res hude stiske, tega običajno ne izpostavljamo pred celo skupino. / Predvsem pa se dela s posameznikom.	individualno delo z otrokom	Tim in organizacija dela	Značilnosti dela v stanovanjski skupini	Narava dela v instituciji
H108	Mogoče se pogovorimo s sostanovalcem, ki si z otrokom deli sobo, in mu povemo, da vemo, da smo opazili in da odrasli skrbimo za to. / S tem ga razbremenimo odgovornosti, da ne čuti, da mora ves čas bedeti, paziti in poročati. / Hkrati mu poskušamo razložiti, zakaj konkreten otrok ali mladostnik to počne, in ga razbremeniti občutka, da je on odgovoren za to.	razbremenitev drugih otrok odgovornosti	Pogovor z otrokom	Odnosna podpora otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
H109	Takrat se vključi cel sistem: tim znotraj stanovanjske skupine, zunanji strokovnjaki, centri za duševno zdravje, klinični psihologi in po potrebi pedopsihiatrinja.	vpetost v širšo mrežo pomoči	Sodelovanje s strokovnimi službami	Medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
H110	Intenzivirajo se tudi strokovne službe.	sodelovanje s strokovnimi službami	Sodelovanje s strokovnimi službami	Medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
H111	Z centri za duševno zdravje imamo res dobre izkušnje sodelovanja.	dobre izkušnje s centri za duševno zdravje	Sodelovanje s strokovnimi službami	Medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
H112	Splošna populacija težko pride do teh strokovnjakov, mi pa imamo vseeno bolj vzpostavljene mehanizme in v relativno normalnih časovnicah pridemo do pomoči.	težji dostop splošni populaciji	Sodelovanje s strokovnimi službami	Medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
H113	Če je potreba, nam gredo zelo na roko in za neko obdobje omogočijo tudi tedenske terapevtske obravnave, kar je zelo dragoceno.	sodelovanje s terapevti	Sodelovanje s strokovnimi službami	Medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
H114	Tako nam lahko sporoči samo toliko, da vemo in smo bolj pozorni, potem pa mi pridemo do njega in smo z njim.	učenje ubeseditve stiske	učenje čustvene regulacije	Čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
H115	Otroke učijo tudi, kako stisko preusmerjati navzven na bolj ustrezen način. / Iščemo načine, kako preusmeriti notranje dogajanje.	iskanje drugih načinov samoregulacije	Dogovori z otrokom in tehnike pomoči	Preprečevanje ponovitve samopoškodbenega vedenja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
H116	Namesto rezanja jih na začetku včasih preusmerijo na elastiko, ki jo napnejo in spustijo, da zapeče.	uporaba elastike namesto samopoškodovanja	Dogovori z otrokom in tehnike pomoči	Preprečevanje ponovitve samopoškodbenega vedenja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
H117	Tako začutijo fizično bolečino, vendar ne pride do trajnejše poškodbe.	tako začutijo fizično bolečino	učenje čustvene regulacije	Čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
H118	Nekaterim je pomemben tudi vizualni učinek ureznine, zato se lahko dogovorijo, da si z rdečim flomastrom ali kemičnim svinčnikom narišejo črtico. / Na začetku je to lahko še vedno vezano na fizični del, kasneje pa tudi drugače, na primer s tekom, fitnessom ali drugimi bolj ustreznimi načini izražanja.	druge telesne in ustvarjalne preusmeritve	Dogovori z otrokom in tehnike pomoči	Preprečevanje ponovitve samopoškodbenega vedenja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
H119	Na ta način dobijo vizualni učinek in se lahko umirijo, brez da bi se poškodovali.	risanje z rdečim flomastrom	Dogovori z otrokom in tehnike pomoči	Preprečevanje ponovitve samopoškodbenega vedenja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
H120	Takrat se običajno vzpostavi multidisciplinarni tim in se res strnejo vrste v smislu, kje in	vklučitev celotne zdravstvene mreže	Sodelovanje s strokovnimi službami	Medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	na kakšen način lahko pomagamo.				samopoškodbeni m vedenjem
H121	Glede na posameznika iščemo tudi druge možnosti, na primer programe mladinskega klimatskega zdravilišča ali podobne programe.	iskanje alternativnih možnosti	Sodelovanje s strokovnimi službami	Medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbeni m vedenjem
H122	Čustvena regulacija je bistvo.	velik pomen čustvene regulacije, prepoznavanja in občutenja lastnih čustev	pomen čustvene regulacije	Čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
H123	Najtežje je, ko otrok niti ne zna povedati, kaj je narobe.	nezmožnost zdržati ali prepoznati čustva kot razlog za vedenje	Preusmerjanje čustev v druga vedenja	Soočanje s stisko	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
H124	Ve, da ga nekaj tišči in da je nekaj narobe, ne zna pa tega dati iz sebe.	težave pri izražanju čustev	pomen čustvene regulacije	Čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
H125	Pomembno je, da znamo prepoznati, kaj se z otrokom dogaja, in da vemo, da to ni nekaj, kar je otrok kar po sebi, ampak da ima vedenje vzrok in nekje izvira.	usmerjenost v ozadje vedenja	Razumevanje ozadja vedenja	Odnosna podpora otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbeni m vedenjem
H126	Zelo velikokrat je v ozadju močan čustveni svet, ki ga ne znajo ustrezno zaznati in regulirati.	močan čustveni svet	pomen čustvene regulacije	Čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
H127	Zato je čustvena regulacija pomembna ne samo pri samopošodbah, ampak tudi pri drugih vedenjih.	pomen čustvene regulacije pri različnih vedenjih	pomen čustvene regulacije	Čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
H128	Stike zelo spodbujamo, ker naš cilj ni, da otroci ostanejo otroci sistema, ampak da gredo v svet.	ohranjanje stikov s starši	stiki s starši in otrokova regulacija	Čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
H129	Želimo, da imajo možnost vračanja domov za vikende in počitnice ter da ohranjajo mreže zunaj naših zidov.	možnost stikov s starši	stiki s starši in otrokova regulacija	Čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
H130	Vmes se je pojavil tudi ta vzvod, da sodišča odločajo o namestitvah in lahko določijo stike pod nadzorom.	odločanje sodišč o namestitvah	stiki s starši in otrokova regulacija	Čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
H131	Za otroke so njihovi starši, ne glede na to, kakšni so, še vedno njihovi najboljši starši.	hrepenenje po odnosih s starši	pomanjkanje varnosti in sprejetosti	Primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
H132	Včasih otrok za svoje funkcioniranje celo potrebuje mehanizme, ki so se dogajali v primarni družini. Spomnim se dečka, ki nam je rekel, naj ga udarimo, da se bo lahko umiril.	ohranjanje mehanizmov iz primarne družine	pomanjkanje varnosti in sprejetosti	Primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
H133	Očetova klofuta je bila zanj signal, da je zdaj dovolj in da se mora umiriti.	dogovorjeni signal za stisko	pomanjkanje varnosti in sprejetosti	Primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
H134	Na ta način se je otrok učil regulirati samega sebe.	naučeni vzorci iz domačega okolja	pomanjkanje varnosti in sprejetosti	Primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
H135	Otroci pogosto ne zmorejo tega uvida.	otrokovo nerazumevanje varnega odnosa	Navezanost in (ne)varen odnos	Odnosi z drugimi odraslimi osebami	Pomen varnega odnosa pri otrocih in mladostnikih v stanovanjski skupini
H136	Zato so zanje stiki s starši zelo pomembni, hkrati pa so lahko tudi zelo škodljivi.	stiki kot pomemben vir stiske	stiki s starši in otrokova regulacija	Čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
H137	Odrasli bi jih včasih želeli zamejiti ali preprečiti, ampak je treba vedno tehtati, kaj bo za otroka naredilo manjšo škodo.	tehtanje koristi in škode pri stikih	stiki s starši in otrokova regulacija	Čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
H138	Obremenilno je tudi to, da nas starši pogosto ne doživljajo kot vir pomoči, ampak kot nekoga, ki jim je vzel otroka. / Marsikdo napada, žali, nas prijavlja na različne načine, se obrača na medije, policijo in podobno. / Vse to vpliva tudi na otroka, ker otroci tega ne samo zaznajo, ampak jim starši to tudi govorijo.	obremenjenost otroka zaradi odnosa staršev do strokovnega centra	stiki s starši in otrokova regulacija	Čustvena regulacija	Čustvena regulacija in načini soočanja z močnimi čustvi
H139	Mi smo v nekem obdobju družinskega življenja kot obliž na rano, zato da bodo kasneje zmogli tudi brez nas.	strokovni center kot začasna rešitev	odnos strokovnih delavk s starši	Primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
H140	Seveda tega vsi starši ne zmorejo razumeti na tak način.	nerazumevanje vloge strokovnega centra pri starših	odnos strokovnih delavk s starši	Primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
					institucionalno namestitvijo
H141	Rečejo jim, da je vzgojiteljica slaba, da z njimi ne dela prav.	negativno sporočanje staršev o strokovnih delavkah	odnos strokovnih delavk s starši	Primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
H142	Otrok je potem močno razdvojen med tem, ali naj zaupa nam in sistemu v skupini, čeprav prepozna, da mu je dobro, ali naj bo lojalna starši.	razdvojenost med starši in skupino	odnos strokovnih delavk s starši	Primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
H143	Naj bi jo imeli, ampak dejstvo je pogosto drugačno. / Pretreslo me je, ko mi je strokovna delavka CSD Kranj enkrat rekla, da ima toliko primerov, da če bi vsaki družini namenila čas, bi vsaka družina prišla na vrsto enkrat na tri mesece za sedem minut. / To pokaže, koliko lahko v resnici naredijo.	omejitve CSD pri delu z družinami	odnos strokovnih delavk s starši	Primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
H144	Marsikateri starš ima težavo poiskati psihiatrično pomoč, ker je to zanj stigma in nalepka.	stigma iskanja pomoči	odnos strokovnih delavk s starši	Primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
H145	Tudi svetovanja ali psihoterapevtske podpore so večinoma v zasebnem sektorju, kar pomeni, da potrebuješ denar. / Veliko naših staršev ni dovolj finančno situiranih, pogosto pa niti ne zmorejo razumeti, da to pomoč potrebujejo, zato vanjo ne gredo.	težja dostopnost pomoči za starše	odnos strokovnih delavk s starši	Primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
H146	Na koncu smo pogosto mi tisti najbolj aktiven sogovornik staršem. / Čeprav naj bi primarno delali z otrokom, pogosto delamo tudi s starši. / Zato s starši delamo veliko.	sodelovanje in usmerjanje staršev	odnos strokovnih delavk s starši	Primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
H147	Morda smo razvili del kritičnega mišljenja in ga do neke mere okrepili, vendar je vprašanje, ali bo to dovolj, da bo zdržal tisto, kar ga čaka v matičnem okolju.	okrepitev otroka	odnos strokovnih delavk s starši	Primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
H148	Imamo tudi skupine za starše, kot neko šolo starševskih večšin.	skupine za starše	odnos strokovnih delavk s starši	Primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
H149	Ta podpora jim je ponujena, prav tako možnost, da pokličejo mene ali vzgojitelje.	podpora staršem	odnos strokovnih delavk s starši	Primarna družina in zgodnje izkušnje	Povezava samopoškodovanja s travmo, odvzemom in institucionalno namestitvijo
H150	Najprej preverimo, kakšna je samopoškodba, če jo otrok pokaže.	resnost poškodbe	Oskrba poškodbe	Neposredna pomoč otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
H151	Najprej je treba poskrbeti za fizični del: oskrbeti rane, jih razkužiti in poviti.	oskrba rane	Oskrba poškodbe	Neposredna pomoč otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
H152	Če ocenimo, da je prehud, pokličemo nujno medicinsko pomoč, da pridejo in strokovno oskrbijo poškodbe, ali pa gremo k zdravniku.	klic 112 in prva pomoč ob ogroženosti	Oskrba poškodbe	Neposredna pomoč otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
H153	Potem se z otrokom pogovorimo, kolikor se v tistem trenutku da.	pogovor o vzrokih vedenja po vzpostavitvi varnosti	Pogovor z otrokom	Odnosna podpora otroku	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
H154	Z njimi delamo tudi varnostne načrte, ne kritično do dogodka, ampak v smislu: kaj bi lahko naslednjič naredil drugače, kaj bi ti pomagalo, kje ti lahko mi pridemo na pomoč, katere varovalke si lahko postaviš, da se to ne bi ponovilo.	dogovori in tehnike za preprečevanje ponovitve samopoškodovanja	Dogovori z otrokom in tehnike pomoči	Preprečevanje ponovitve samopoškodbenega vedenja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
H155	Pogovarjamo se tudi o tem, kdo je oseba, na katero bi se lahko v danem trenutku obrnil, in kaj lahko naredi, če te osebe ni.	dogovor o osebi za pomoč v stiski	Dogovori z otrokom in tehnike pomoči	Preprečevanje ponovitve samopoškodbenega vedenja	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
H156	Hkrati je prisoten podporni klinično-psihološki in psihiatrični del s strani centrov za duševno zdravje otrok in mladostnikov.	sodelovanje s strokovnjaki v okviru centra za duševno zdravje v Kranju	Sodelovanje s strokovnimi službami	Medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s samopoškodbenim vedenjem
H157	Če je potreba, vključimo tudi center za socialno delo. / Starše in centre vedno obveščamo. / Centri običajno	sodelovanje s CSD	Sodelovanje s strokovnimi službami	Medinstitucionalno sodelovanje	Oblike podpore in pomoči otrokom s

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
	prevzamejo manjši delež, ker niso tako intenzivno vpeti v delo z otrokom, da bi bili njegova zaupna oseba. / Včasih pa pridejo na obisk, gredo z otrokom na sladoled ali tortico in lahko tudi oni dobijo kakšno informacijo ali dajo nasvet.				samopoškodbeni m vedenjem
H158	Ne spodbujamo pa tega, da bi otroci sami veliko brali o teh tematikah. / Nismo pa najbolj naklonjeni temu, da bi o tem zelo veliko brali sami.	previdnost pri samostojnem branju o težavah	Kompleksnost dela	Organizacijski izzivi dela	Strokovni in etični izzivi pri delu
H159	Včasih gredo v knjižnico in si izposojajo knjige, povezane z različnimi diagnozami in težavami. / Tega dela ne spodbujamo najbolj, ker se nam zdi, da lahko s tem svoj patološki del še krepijo in si še kaj prilepijo zraven.	previdnost pri pogovoru z otroki o samopoškodovanju in duševnem zdravju	Kompleksnost dela	Organizacijski izzivi dela	Strokovni in etični izzivi pri delu
H160	Veliko kognitivno močnih deklet, ki vidijo, da se jim nekaj dogaja, pa ne vedo točno kaj, v knjigah začne prepoznavati različne simptomatike in potem razvijati vedenja v skladu s tem.	veliko kognitivno močnih deklet	Kompleksnost dela	Organizacijski izzivi dela	Strokovni in etični izzivi pri delu
H161	Zato jim omogočimo, da se o tem pogovarjajo z nami, kjer lahko nadzorujemo, kaj jim povemo in na kakšen način.	nadzor informacij skozi pogovor	Kompleksnost dela	Organizacijski izzivi dela	Strokovni in etični izzivi pri delu
H162	Čustveno je to res težko delo in mislim, da ni vsak človek za to, tudi če je to študiral.	čustvena zahtevnost dela	tveganje za izgorelost	Strokovni izzivi pri delu	Strokovni in etični izzivi pri delu
H163	Okrog sebe moraš imeti ljudi, na katere se lahko zanesesh, jim zaupaš in imaš z njimi odkrito komunikacijo.	dragocena povezanost v timu	Podpora v timu	Skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
H164	Pomembno je, da lahko poveš, da je bil popoldan popolnoma v razsulu, da je šlo vse narobe, in da nimaš ob tem občutka, da si slab strokovni delavec. / Pomembno je, da si upaš priznati, da danes res ni šlo, in da imaš okrog sebe ekipo, ki te podpre in skupaj naredi načrt, ki te potegne iz črne luknje, ki se v nekem trenutku pojavi.	timsko razbremenitev in podpora	Podpora v timu	Skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
H165	Zrel tim, v katerem si ljudje zaupajo in si prenašajo informacije, se mi zdi bistvenega pomena.	zaupanje med sodelavci	Podpora v timu	Skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
H166	Ko veš, da imaš okrog sebe ljudi, ki bodo tudi po tvojem odhodu z delovnega mesta zgodbo peljali naprej tako, kot je treba, ti to da pomiritev, da lahko zgodbo pustiš tam. / Če veš, da stvari tečejo, lahko zgodbo mirno pustiš v skupini in odideš.	zaupanje v tim pri predaji odgovornosti	Podpora v timu	Skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
H167	Takrat te to obremeni in stvari nosiš domov, ker razmišljaš, ali je poklical pedopsihiatrinjo, ali je sporočil naprej in podobno. / Na koncu ugotoviš, da lahko obveščaš pedopsihiatrinjo, klinično psihologinjo, center, mamo, očeta in še koga, vendar si ti kot strokovni delavec še vedno tisti, ki najbolj intenzivno ostaja v tej zgodbi.	obremenjenost zaradi odgovornosti za otroka	stiske ob strokovnih odločitvah	Strokovni izzivi pri delu	Strokovni in etični izzivi pri delu
H168	Pomembno je, da dobiš usmeritve, ideje ali razmišljanja od drugih kolegov, sodelavcev ali zunanjih strokovnjakov.	supervizija in intervizija	strokovna podpora	Skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
H169	Pomembno pa je tudi, da imaš kot posameznik še drugi pol, ki ni samo služba.	razbremenitev strokovnih delavk	osebna samoregulacija	Skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
H170	To je lahko nekaj preprostega, na primer to, da greš vsak dan za eno uro v gozd, da sfiltriraš svoje misli in jih preusmeriš drugam, da se vse ne vrti samo okrog službe.	narava kot način razbremenitve	osebna samoregulacija	Skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
H171	Bolj me je obremenjevalo vprašanje, ali znam dovolj dobro poskrbeti za rano, da se ne bo kaj zagnojilo. / To mi je bilo vedno bolj obremenjujoče kot vprašanje, kaj narediti z izvorom stiske, kako se pogovarjati, kako pristopiti, objeti otroka in mu povedati, da sem tukaj in da bomo to skupaj zborbali.	obremenjenost ob oskrbi ran	stiske ob strokovnih odločitvah	Strokovni izzivi pri delu	Strokovni in etični izzivi pri delu
H172	Bolj zahteven mi je bil del, povezan s krvjo in oskrbo.	obremenjenost ob krvi in ranah	stiske ob strokovnih odločitvah	Strokovni izzivi pri delu	Strokovni in etični izzivi pri delu

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
H173	Težek pa je tudi etični del. / Otroci, ki se soočajo z zelo hudimi stiskami, ti lahko povedo stvari, ki so res težke in zahtevne. / Takrat se ves čas sprašuješ, kaj lahko ostane zaupno in kaj ne.	velika etična odgovornost	stiske ob strokovnih odločitvah	Strokovni izzivi pri delu	Strokovni in etični izzivi pri delu
H174	Na koncu te prosijo, da tega nikomur ne poveš. / Nikoli pa nisem rekla, da bo to najina skrivnost.	meje zaupnosti	stiske ob strokovnih odločitvah	Strokovni izzivi pri delu	Strokovni in etični izzivi pri delu
H175	Lahko pa sem ji obljubila, da mame ne bom poklicala takoj v tistem trenutku, ker to ne bi ničesar spremenilo glede rane, njej pa bi lahko dodatno otežilo situacijo. / Počakala sem, da se je malo umirila in postavila, da je zmogla pogovor z mamo. / Dogovorili sva se, da sem lahko ob njej, da dava mamo na zvočnik in skupaj govoriva z njo. / Tako sva okrog tega postavili varovalko in zaščito.	varovalke pri obveščanju staršev	stiske ob strokovnih odločitvah	Strokovni izzivi pri delu	Strokovni in etični izzivi pri delu
H176	To je najtežji del: kako speljati situacijo tako, da kot strokovni delavec narediš to, kar moraš in kar te zavezujejo etična, moralna in strokovna načela, hkrati pa ne izgubiš otroka v tem smislu, da bi čutil, da se ti ne more zaupati ali da si ga izigral.	etična zahtevnost dela	stiske ob strokovnih odločitvah	Strokovni izzivi pri delu	Strokovni in etični izzivi pri delu
H177	Največjo škodo bi naredila, če bi rekla, da bo nekaj ostalo najina skrivnost, potem pa bi vseeno sporočila naprej. / S tem bi izigrala zaupanje otroka. / Po drugi strani pa tudi ne smeš iti v drugo smer in zares ohraniti skrivnosti, kadar tega ne smeš. / Zato je bistveno vprašanje, kako to skomunicirati na način, da otrok razume: slišim te, razumem, da ti je težko, hkrati pa veš, da bom morala to povedati naprej.	ohranjanje zaupanja ob strokovni dolžnosti obveščanja	stiske ob strokovnih odločitvah	Strokovni izzivi pri delu	Strokovni in etični izzivi pri delu
H178	Mislím, da imaš vedno, ko se znajdeš v taki situaciji, občutek, da iščeš vse mogoče, da nekaj manjka in da bi rad imel neko instant rešitev.	ni hitrih rešitev	Podpora v timu	Skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu

Št. izjave	Izjava	Pojem	Podkategorija	Kategorija	Tema
H179	Tudi če je bilo kaj narejeno narobe, je pomembno, da se pogovorimo, kako bi bilo mogoče naslednjč bolje zapeljati, ne pa da se ljudi obsoja. / Če imaš tak sistem podpore, je to bistveno.	vodstvena podpora timu	Podpora v timu	Skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
H180	Takrat, ko se mi je zdelo, da nečesa ne razumem, na primer pri prvih izkušnjah s samopoškodbami, ko nisem znala dobro razložiti, ali gre za poskus samomora ali za kaj drugega, sem iskala znanje drugje. / Prijavila sem se na seminarje in usposabljanja, da sem si razčistila, kam kaj spada in kaj kaj pomeni.	iskanje dodatnega znanja	strokovna podpora	Skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
H181	S tem se najbolj opolnomočiš, tako v smislu znanja kot v smislu prakse in čustvenega stanja v danem trenutku.	opolnomočenje z znanjem in s prakso	strokovna podpora	Skrb strokovnih delavk zase	Strokovni in etični izzivi pri delu
H182	Želim si čim več takih skupin, kot sta bili Mlaka in Škofja Loka, kjer so rekli, da nimajo izkušenj s samopoškodbami. / Upam, da bomo imeli čim manj teh izkušenj, se bodo pa zagotovo še pojavljale.	želja po manj primerih samopoškodovanja	bivanje v instituciji	Pomanjkljivosti sistema pomoči	Predlogi za izboljšanje prakse

9.3. Priloga C: Oso kodiranje

POKLICNO OZADJE STROKOVNIH DELAVK

Strokovna pot

- Izobrazba
 - univ. dipl. socialna delavka (A1)
 - univ. dipl. socialna pedagoginja (B1, F2, H1)
 - prof. defektologije za MVO (C1)
 - učiteljica razrednega pouka in univ. dipl. organizatorka dela (D1)
 - diplomantka psihosocialne pomoči (E1)
 - univ. dipl. geografinja in etnologinja (G2)
- Delovno mesto in čas zaposlitve v Strokovnem centru Kranj
 - vzgojiteljica v stanovanjski skupini:
 - 5 let (A6)
 - 4 leta (B6)
 - 29 let (C2)

- ½ leta (D5)
 - 1 ½ leto (E2)
 - 6 let (F1)
 - 3 leta (G4)
- ravnateljica:
 - prevzem ravnateljske vloge po 20 letih v strokovnem centru (H6)
- Delovne izkušnje
 - študij v tujini (A3)
 - delo v tujini (A4, B2)
 - izkušnje dela kot DSP (A6)
 - izkušnje z otroki brez spremstva (A8)
 - dolgoletne izkušnje z otroki in mladostniki (A12, B10, D2)
 - dolgoletne izkušnje samo z mladostniki (G1)
 - dolgoletne izkušnje na področju vzgoje in izobraževanja (C4, D6, G3)
 - izkušnje svetovalnega dela v osnovni šoli (C5, A5)
 - vodenje interesnih dejavnosti že v mladosti (D3)
 - izkušnje z učnimi in čustveno-vedenjskimi težavami otrok (D7)
 - izkušnje dela v vrtcu (A7, E3)
 - izkušnje v plesni pedagogiki (E4)
 - izkušnje prostovoljnega svetovalnega dela (E6)
 - dolgotrajna povezanost s strokovnim centrom Kranj (H2)
 - prve izkušnje v stanovanjski skupini (H3)
 - sodelovanje pri vzpostavitvi intenzivne enote (H4)
 - delo v mladinskem stanovanju in mobilni pomoči (H5)
 - izkušnja prakse v varstveno-delovnem centru (H10)
- Strokovna usmerjenost
 - strokovni interes za duševno zdravje (A2)
 - usmerjenost v delo z otroki in mladostniki (A4, D4, E4)
 - kreativnost pri delu z otroki in mladostniki (A12, B13)
 - interes za odnose (C6)
 - želja pomagati drugim (C7)
 - notranja želja po delu z otroki in mladostniki (D13, E24, H14)
 - veselje in izziv pri delu z otroki (D14)
 - prehod k delu s starejšimi otroki in mladostniki (E25)
 - zaznavanje spregledanih stisk mladostnikov v šolskem okolju (G5)
 - razgibanost dela v stanovanjski skupini (H11)
 - možnost dolgotrajnega dela z otroki (H12)
 - skupno vsakdanje življenje z otroki (H13)
 - vključenost v otrokov vsakdan (H15)
 - spremljanje uspeha po odhodu (H16)

- občutek strokovnega doprinosa otrokom (H17)

Strokovna usposobljenost

- Samostojno strokovno izpopolnjevanje
 - povezovanje teorije, zapisov in prakse (B65)
 - samoiniciativno branje in osebno izobraževanje (D11)
 - osebni koraki na področju travme in duševnega zdravja (D12)
- Strokovna izobraževanja
 - stalno izobraževanje zaradi specifičnih in spreminjajočih se težav otrok in mladostnikov (A14, C16)
 - strokovna usmerjenost v nevrolško - razvojne motnje in meje pri delu s travmo (B13)
 - usmeritev v prepoznavanje samomorilnega tveganja in omejeno razumevanje samopoškodovanja (B14)
 - izobraževanje o travmi, duševnem zdravju in samopoškodovanju (C17)
 - enoletno izobraževanje o travmi (G7)
 - analiza primera pri različnih predmetih (G8)
 - redno strokovno izobraževanje (D8)
 - izobraževanje preko modulov s področja učnih težav (D9)
 - omejena obravnava travme, duševnega zdravja in samopoškodovanja v izobraževanjih (D10)
 - izobraževanje o nasilju in otrokovi perspektivi (E19)
 - izobraževanje o samomorilnem vedenju (E20)
 - izobraževanja s področja psihopatologije (E21)
 - študij glasbene terapije in dodatno znanje z delom z žrtvami nasilja (F3)
 - predavanja s področja socialne pedagogike (G6)
 - dodatna strokovna izobraževanja (H7)
 - razumevanje kombiniranih motenj (H8)
 - pomen razumevanja duševnega zdravja za obravnavo (H9)

NARAVA DELA V INSTITUCIJI

Značilnosti dela v stanovanjski skupini

- Delo z otroki in mladostniki
 - celostna vključenost v otrokovo življenje (A10, B33, C14, E14)
 - poudarek na odnosih (A17)
 - poudarek na čustveni regulaciji in primernih načinih odzivanja (A18, B10)
 - stik otrok s samim seboj (A19, F9)
 - poudarek na šolo (A20, B9)
 - občutek varnosti in strukture pri otrocih (B8)
 - igra z otroki (B17)
 - skrb za osnovne vsakodnevne potrebe otrok (B18)
 - prepoznavanje otrokovih moči ob težavah (B19)
 - prehajanje med nadzorom, mejami in čustveno toplino (B20)

- sledenje otrokovi največji koristi (C9)
- ranljivost otrok v strokovnem centru (D15, E22)
- nepredvidljivost dela z otroki (D16)
- individualizirana pomoč otrokom v intenzivni enoti (E10)
- specifične težave otrok v intenzivni enoti (E11)
- čustvena preobremenjenost otrok (E24)
- razumevanje ozadja otrok (E25)
- pogovori in terapevtsko usmerjeno delo (F7)
- predelovanje otroštva pri mladostnikih (F8)
- individualno delo z otrokom (H107)
- Tim in organizacija dela
 - prilagodljiv pristop dela (A115)
 - človeški trenutki kot najlepši del dela (A112)
 - dolgoročno delo z eno skupino (B3)
 - usmerjanje v akutne potrebe skupine (B5)
 - delo v timu (B7, E9)
 - individualno delo in skupinska dinamika (B11, C8)
 - posebnost dela v manjši skupini (B16)
 - sprememba populacije otrok v stanovanjskih skupinah - otroci, ki nimajo vedenjskih težav (B113)
 - mešanje različnih skupin otrok v stanovanjski skupini (B117)
 - pester nabor programov v strokovnem centru (C10)
 - doživljajska pedagogika (C11)
 - športne, glasbene, likovne, literarne in socialno-interaktivne dejavnosti (C12)
 - družinski koncept dela (C13)
 - vpliv strokovne delavke na potek dela (D17)
 - delovnik 24/7 (E7)
 - triizmensko delo in dežurstva (E8)
 - manjše število otrok v intenzivni enoti (E12)
 - več strukture in nadzora v intenzivni enoti (E13)
 - vsestransko delo (F4)
 - pravila in struktura kot vir varnosti (F5)
 - načrtovanje dneva (F6)
 - pomoč pri vstopanju v samostojno življenje pri starejših mladostnikih (G52)

IZKUŠNJE S SAMOPOŠKODBENIM VEDENJEM

Srečanje s samopoškodbenim vedenjem pri delu

- Neposredno srečanje
 - veliko izkušenj (A17, B20, C18, E30, F14, H24)
- Posredno srečanje

- preko pripovedovanja mladostnice (D21, G9)

PREPOZNAVANJE IN RAZUMEVANJE SAMOPOŠKODBENEGA VEDENJA

Pojavnost samopoškodbenega vedenja

- Okolijski vplivi
 - trend v splošni populaciji (A55, B22, F62, H97)
 - družbena omrežja (A49, B50, D59, F63)
 - šolsko okolje (A53, B48, F65)
 - vrstniki (A58, B21, D58, E69, F25, G21)
 - stanovanjska skupina (B82, D62, F64, E68)
 - prenos samopoškodbenega vedenja (D61, H100)
 - ne doživljanje samopoškodbenega vedenja kot nekaj nalezljivega (H101)
 - samopoškodovanje kot statusni simbol (H99)
- Starostni kontekst
 - Samopoškodovanje v otroštvu (D23, G10)
 - prenehanje samopoškodovanja v odraslosti (D27)
- Spolne razlike
 - agresivno izražanje stiske pri fantih (A59, C24)
 - vrednotenje samopoškodovanja med dekleti (A61, F26)
 - samopoškodovanje kot skupna aktivnost deklet (B31, D60)
 - umik vase pri dekletih (B96)
 - agresivno izražanje stiske pri dekletih (B97)
 - previdnost pri posploševanju vzorcev (B98, H102)
 - večinoma se samopoškodbeno vedenje pojavi pri dekletih (C19)

Prepoznavanje samopoškodbenega vedenja

- Spremembe v vedenju
 - prikrita čustvena stiska (A27, C33)
 - skrivanje samopoškodovanja (A28, B27, C36, E42, F36, G23, H34)
 - preusmerjanje pozornosti (A29)
 - odklanjanje razkritja (A31)
 - namensko razkritje (B44, E33)
 - odstopanje od običajnega vedenja (F52)
- Vidni znaki
 - krvava sled (A30, H62)
 - vidne rane (C35, D29)
 - špricanje krvi (B28, C29)
 - željena vidnost samopoškodb (A35, B24, G19)
 - odprto govorjenje o samopoškodovanju (B30, D22, G11, H58)
 - vloga drugih otrok pri prepoznavanju stiske (A42, H61)
 - težko prikrivanje vidnih poškodb (D30)

- odprto govorjenje o samopoškodovanju po vzpostavitvi odnosa (F35)
- dolgi rokavi kot znak skrivanja (H60)
- Prepoznavanje tveganja
 - poznavanje otroka in zaznavanje sprememb (A41, F53)
 - zadrževanje v kopalnici (A43, C34)
 - pomembno pravočasno prepoznavanje tveganja (A63, G39)
 - prepoznavnost zunanje izražene stiske (D64)
 - samopoškodovanje brez vnaprejšnjega opozorila (E31)
 - težko prepoznavanje prikritih oblik samopoškodovanja (F37)
 - prepozna prepoznavna tveganja (F38)
 - preventivna pomoč (H59)
 - težave z ubeseditvijo stiske (H57)

Oblike samopoškodbenega vedenja

- Trendi samopoškodovanja
 - spreminjanje trendov (A18)
 - pojav novih metod (A19)
- Načini samopoškodovanja
 - opekline z deodorantom (A20)
 - ščipanje (A21)
 - grizenje (A22)
 - rezanje (A24, C21, E32, F29)
 - praskanje krast in brazgotin (B40)
 - različni načini (B53, C20, G38)
 - uporaba ostrih predmetov (C22, G16, H32)
 - rezanje po različnih delih telesa (C23)
 - ugašanje ogorkov na koži (C25)
 - prenajedanje s hrano (B55, F15)
 - groba in prekomerna spolnost z neznanci (F17)
 - butanje z glavo ob steno (F16)
 - dolgotrajno stradanje (F27, G37)
 - uživanje drog (F28)
 - uživanje alkohola (B57)
 - pretirana športna aktivnost (F30)
 - škodljivi odnosi (F31)
 - iskanje fizično nasilnih partnerjev (F33)
 - beg v sanjski svet knjig (B58)
 - lažje poškodbe (H31)

Intenzivnost samopoškodbenega vedenja

- Pogostost
 - zelo pogosto (A23)

- redkeje ob občutku nadzora (B34)
- občasno (F18)
- razlikovanje občasnega samopoškodovanja od resnejše samomorilne dinamike (F44)
- površinsko in kratkotrajno samopoškodovanje (H98)
- Resnost poškodb
 - potreba po zdravniški pomoči (A25, C28, F21)
 - potreba po hospitalizaciji (B23)
 - nadzor nad globino poškodbe (B35)
 - globoke rane na zapestju (C27)
 - zelo intenzivno (F20, G15)
 - poskusi samomora (F22, G25)
 - intenzivno samopoškodovanje (H33)
 - poskus samomora (H35)
 - ogromno samopoškodb (H36)
 - skrivanje in shranjevanje zdravil (H37)
 - zaužitje velike količine zdravil naenkrat (H38)

Funkcije samopoškodbenega vedenja

- Iskanje odziva okolice
 - potreba po pozornosti (A39, B46)
 - ni funkcije iskanja pozornosti (C36)
 - klic na pomoč (C95, D31, E41, F37, G26, H51)
 - nebesedno izražanje (C38, G12)
 - samopoškodovanje kot klic po življenju (H50)
 - samopoškodovanje kot opozorilo (H52)
 - telesna bolečina kot izraz notranje bolečine (H53)
- Izražanje čustvene stiske
 - izraz čustvene stiske (A42, C37, D23, E33, G36)
 - negativne misli o sebi in nerazumljenost (C39)
 - izražanje tesnobe, praznine in jeze (C40, G30)
 - izraz nemoči (E34, G27)
 - obračanje neizraženih občutkov nase (A76)
 - beg, lajšanje stiske in potlačitev občutkov (B59)
 - težave z lastno vrednostjo (H25)
 - zapiranje vase (H26)
 - občutek nerazumljenosti (H27)
 - zadrževanje stiske v sebi (H28)
 - sram ob samopoškodovanju (H56)
- Razbremenitev in uravnavanje čustev
 - preusmeritev čustvene bolečine v telesno (C41, D25, E40, F38, G29, H66)
 - način čustvene regulacije (C43, F39, G28)

- sprostitvev adrenalina (B52, D24)
- sprostitvev (A51, D30, G35)
- stik z realnostjo (F17)
- samopoškodovanje kot takoj dostopen način olajšanja (A66, B91)
- Občutek nadzora in izhod iz situacije
 - občutek nadzora (B92, C96)
 - izhod iz situacije (D32)
 - odziv na postavljene meje (A43)
 - samopoškodovanje kot manipulacija (B50)
- Različna in težko razumljiva ozadja vedenja
 - različni razlogi (B27)
 - razumevanje mehanizma samopoškodovanja po hospitalizaciji s strani mladostnikov (B53, D27)
 - težavnost razumevanja čustvenega mehanizma samopoškodovanja s strani strokovne delavke (B144, C94)
 - osebnostna – borderline dinamika (F31)
 - samomorilna nagnjenja (E43, F40)
 - težko razlikovanje med stisko, razbremenitvijo in klicem navzven (B44, F41)
 - telesna bolečina kot bolj razumljiva (H65)

Posledice samopoškodbenega vedenja

- Dodatne težave ob samopoškodovanju
 - zloraba drog (B33)
 - negativni odzivi okolice (B132, G18, H105)
 - brazgotine po vrezninah (C26, G17, H46)
 - depresivna stanja (F23)
 - čustvena stiska (G20)
 - prenehanje samomorilnih misli (H45)
 - nezaposljivost zaradi samopoškodovanja (H104)

POMEN VARNEGA ODNOSA PRI OTROCIH IN MLADOSTNIKI V STANOVANJSKI SKUPINI

Odnosi v stanovanjski skupini

- Odnosi s strokovno delavko
 - zbližanje in navezanost z otroki (A11)
 - varen odnos kot osnova dela (A80, B118, C91, D74, F84, G48, H18)
 - varen odnos kot pogoj za zgodnje prepoznavanje in preprečevanje samopoškodovanja (A68, C93, D77)
 - zmanjšanje samopoškodovanja ob občutku varnosti (A74)
 - dolgotrajnost in vztrajanje pri vzpostavljanju odnosa (A81, C111, E77)
 - odnos kot pogoj za varno okolje in zaupanje (A119, C92, D75, E39)
 - odnos kot pogoj za nadaljnje usmerjanje otroka (A120, C169)
 - varen odnos kot zaščitni dejavnik (C90)

- testiranje meja in zaupanja (C112)
- izkušnja varnega odnosa (C167, E113)
- vidnost, slišnost in sprejetost (C168, D68)
- ne obsojajoč odnos (D76)
- odnos in spodbujanje razkritja poškodbe (E30)
- jeza, odpor in sovražnost do strokovnih delavk (E74)
- prepoznavanje želje po napredku odnosa (E75)
- več sodelovanja ob sprejemanju pomoči (E76)
- vztrajanje ob otrokovem "težavnem" vedenju (E114)
- omejitve odnosnega pristopa pri mladostnici z avtizmom in borderline dinamiko (F69)
- osebna odprtost strokovne delavke v odnosu (F85)
- meje strokovne delavke v odnosu (F86, H22)
- pomen varnega odnosa za otrokov napredek (H21)
- ustrezen način gradnje odnosa (H23)
- Odnosi z drugimi otroki in mladostniki
 - družinska dinamika v stanovanjski skupini (A12)
 - dobri odnosi v stanovanjski skupini (A71)
 - odnosi v skupini kot sprožilci starih stisk (E65)
 - občutek varnosti (H19)
 - jasne meje v odnosu (H20)
 - občutek sprejetosti in varnosti (H43)

Odnosi z drugimi odraslimi osebami

- Navezanost in (ne)varen odnos
 - otrokovo nerazumevanje varnega odnosa (A82, H135)
 - vzpostavljanje odnosa pri otroku brez varne navezanosti (B128, C65)
 - odsotnost varne osebe (B67)
 - topla, a brezmejna navezanost s staršem (B111)
 - pomemben varen odnos s staršem ali nadomestno odraslo osebo (B110, C89, E39)
 - pomembnost stabilnosti, predvidljivosti in čustvene dostopnosti odraslega (C113)
 - odrasle figure kot vir zaupanja (E73)
 - ne-varna navezanost v primarni družini (F87, H78)
 - nestabilni odnosi (C64)
 - ključna vloga odnosov s starši (C77, E108)
 - nevaren ali prekinjen odnos s starši (C78)
 - hrepenenje po odnosih s starši (E109, H131)
 - strah pred zavrnitvijo (E111)

ČUSTVENA REGULACIJA IN NAČINI SOOČANJA Z MOČNIMI ČUSTVI

Soočanje s stisko

- Spremenjeno doživljanje čustev

- občutek, da je vsega preveč (A50, H30)
- otopelost čustev (B129, C71)
- občutek izgube nadzora nad življenjem (E87)
- Preusmerjanje čustev v druga vedenja
 - vedenje kot preživitvena tehnika (B60)
 - preusmerjanje žalosti, nemoči in strahu v jezo pri fantih (B99, H81)
 - pomanjkanje varnosti in neustrezni načini samozaščite (B115)
 - nezmožnost zdržati ali prepoznati čustva kot razlog za vedenje (B125, C68, H123)
 - vedenjski izbruhi (C70, D56, E86, G42)
 - iskanje intenzivnih dražljajev (C72)
 - samopoškodovanje kot način soočanja (C73)
 - odpoved drugih strategij (A56, C74)
 - nebesedno soočanje s čustvi (C75, G32)
 - jeza skozi agresijo (C76)
 - žalost in izguba skozi umik ali otopelost (C77)
 - strah skozi tesnobo in potrebo po nadzoru (C78)
 - nadzor nad hrano kot način regulacije (E85)
 - usmerjanje bolečine vase (G34)
- Izražanje stiske skozi odnose
 - usmerjanje svoje čustvene napetosti v drugega (A72, G33)
 - vrstniško nasilje (A73, G41)
 - preusmerjanje napetosti v konflikt z vrstnico (A75)
 - verbalna agresivnost kot izraz stiske (D41, G31)
 - poskus ubesedenja stiske (D42)
 - agresivnost do vzgojiteljev (G40)

Čustvena regulacija

- Pomen čustvene regulacije
 - velik pomen čustvene regulacije, prepoznavanja in občutenja lastnih čustev (B97, E72, H122)
 - različni odzivi otrok na notranje čustveno dogajanje (B98)
 - vračanje od vedenja k čustvom (B104)
 - povezava samopoškodovanja z nizko čustveno regulacijo (B124, C67)
 - oslABLJena regulacija čustev (C62)
 - vpliv preteklih travmatičnih izkušenj (C63)
 - težave pri izražanju čustev (H124)
 - močan čustveni svet (H126)
 - pomen čustvene regulacije pri različnih vedenjih (H127)
- Učenje čustvene regulacije
 - učenje nadomestnih strategij čustvene regulacije (A52, B138)
 - učenje prepoznavanja in poimenovanja čustev (C89, H79)
 - samopoškodovanje ni bil več prvi odziv v stiski (B43, D40, E81)

- učenje čustev skozi igro, kartice in pogovor (B103)
- stalno delo na samoregulaciji otrok (B105)
- učenje globljega soočanja s čustvovanjem (D38)
- drugačen pristop do sebe (D39)
- pomen faze krepite (E82)
- tabori v naravi in konstruktivne alternativne dejavnosti (F10)
- izražanje stiske skozi način oblačenja (D43)
- glasba kot način soočanja (D44)
- ustvarjanje kot način soočanja (D45)
- živali kot vir pomiritve (D46)
- zunanje izražanje stiske kot možnost ukrepanja (D54)
- iskanje drugačnih strategij soočanja (E80)
- tatu kot način prekrivanja ran (G21)
- učenje ubeseditve stiske (H114)
- tako začutijo fizično bolečino (H117)
- Stiki s starši in otrokova regulacija
 - upoštevanje otrokove volje pri stikih s starši (A76, F60)
 - neprisilni stiki in podpora otrokovi odločitvi (A78, F61)
 - razpad ritma po vikend stikih s starši (B107)
 - postopno prilagajanje po stikih doma (B108)
 - redni stik s starši ob koristnosti za otroka (B182)
 - neurejeno jemanje zdravil med vikendi s starši (B113)
 - različnost stikov s starši (E94)
 - obremenjujoči nadzorovani stiki (E95)
 - zaostritev stikov z mamo (E96)
 - prepoved stikov (E97, F75)
 - stiki kot pomemben vir stiske (E98, H136)
 - ohranjanje stikov s starši (G45, H128)
 - ponovno grajenje stikov s starši (G46)
 - možnost stikov s starši (H129)
 - odločanje sodišč o namestitvah (H130)
 - tehtanje koristi in škode pri stikih (H137)
 - obremenjenost otroka zaradi odnosa staršev do strokovnega centra (H138)

POVEZAVA SAMOPOŠKODOVANJA S TRAVMO, ODVZEMOM IN INSTITUCIONALNO NAMESTITVIJO

Primarna družina in zgodnje izkušnje

- Pomanjkanje varnosti in sprejetosti
 - pomanjkanje sprejetosti in topline v primarni družini (A55)
 - pomanjkanje izkušnje čustvene regulacije z odraslimi (C69, H83)

- naučeni vzorci izsiljevanja iz domačega okolja (B112)
- vpliv osebnosti, družine in okolja na vedenje (B61)
- pomanjkanje osnovne varnosti in zdravega družinskega jedra (B69, E45, H77)
- primanjkljaji zaradi odvisnosti, odsotnosti topline in varnosti v družini (B82)
- hudi razvojni in družinski primanjkljaji življenja v sirotišnici (B83)
- čustveno odmaknjen ali neodziven starš (B113)
- odsotnost ali nezmožnost starševske skrbi (B116, E49)
- obremenjenost zaradi starševske neaktivnosti in otrokove krivde (B175)
- otroci brez izrazitih vedenjskih težav, a s težkimi domačimi razmerami (B189)
- izvor stiske v zgodnjem otroštvu (D35, E52)
- nadaljevanje zgodnjih čustvenih vzorcev (D37)
- nemoč zaradi nezmožnosti vplivanja na starše (E50)
- vzdražen živčni sistem otrok (E57)
- domačnost kaotičnega okolja (E59)
- navajenost na odmik, jezo in zavračanje (E116)
- različni tipi nekonstruktivnih in škodljivih staršev (F74)
- čustvena prizadetost zaradi odziva starša (G14)
- trajni pomen primarne družine (G48)
- ohranjanje mehanizmov iz primarne družine (H132)
- dogovorjeni signal za stisko (H133)
- naučeni vzorci iz domačega okolja (H134)
- Travma v primarni družini
 - travmatičnost izkušenj pred prihodom (B71)
 - travma kot nekaj, kar ovira in ne spusti (B72)
 - individualnost doživljanja travme in vpliv zgodnjih izkušenj (B125)
 - telesni zapis zgodnje travmatične izkušnje (B126, E51)
 - različna zmožnost predelave težkih izkušenj (B127)
 - vpliv travmatičnih izkušenj na čustvovanje (C46)
 - tesnoba, strah in čustvena otopelost (C47)
 - zanemarjanje in nasilje v družini (C48, H39)
 - različne travmatične izkušnje (E45, H40)
 - notranja prtljaga in sprožanje stisk (E55)
 - manipulacija kot največja travma (F47)
 - zloraba alkohola in neustrezne meje v odnosu z očetom (H41)
 - prevzemanje odgovornosti za starša (H42)
- Povezava travmatičnih izkušenj v primarni družini s samopoškodbenim vedenjem
 - povezanost samopoškodovanja s travmo (C42)
 - povezava odnosa s starši s samopoškodovanjem (C79)
 - povezanost samopoškodbenega vedenja z zgodnjimi izkušnjami (D36, E53)
 - samopoškodovanje v primarni družini (D61, F43)

- samopoškodovanje kot izhod iz družinske situacije (D62)
- samopoškodovanje iz nemoči (E100)
- otrokovo samoobtoževanje ob umiku staršev (E110)
- samopoškodovanje v povezavi z družinsko dinamiko in vlogo žrtve (F21)
- neustrezen odziv matere na samopoškodovanje (G13)
- povezava s predhodnimi izkušnjami (H67)
- številne stiske (H68)
- nepripravljenost za spremembe v družini (H75)
- Odnos strokovnih delavk s starši
 - več samopoškodovanja brez odnosa s starši (A78)
 - sodelovanje in usmerjanje staršev (A92, B183, D70, H146)
 - vzpostavljanje odnosa s starši (B185)
 - vključitev skrbnika (B186)
 - sodelovanje s starši zaradi dogajanja doma (B135, F58)
 - vloga CSD in stiske staršev (E48)
 - zapleti na sodišču s starši (F70)
 - več potrebne podpore družini (C154, E101)
 - sodelovanje s starimi starši (D74)
 - ponovna gradnja zaupanja staršev v sistem (E102)
 - nelinearen proces sodelovanja s starši (E103)
 - umik nekonstruktivnih ali škodljivih staršev pri starejših mladostnikih (F57)
 - strokovni center kot začasna rešitev (H139)
 - nerazumevanje vloge strokovnega centra pri starših (H140)
 - negativno sporočanje staršev o strokovnih delavkah (H141)
 - razdvojenost med starši in skupino (H142)
 - omejitve CSD pri delu z družinami (H143)
 - stigma iskanja pomoči (H144)
 - težja dostopnost pomoči za starše (H145)
 - okrepitev otroka (H147)
 - skupine za starše (H148)
 - podpora staršem (H149)
- Pomanjkanje izkušenj čustvene regulacije
 - doseganje svojega z agresijo (H82)
 - pomanjkanje izkušnje frustracije in dolgčasa (H84)
 - težave pri kasnejšem funkcioniranju (H85)
 - pomen dolgčasa za razvoj (H86)
 - neustrezno iskanje stimulacije (H87)
 - pomen zgodnjih izkušenj (H88)
 - porast čustveno-vedenjske problematike (H89)
 - ADHD simptomatika iz drugih vzrokov (H90)

- Neustrezni vzgojni vzorci in medgeneracijski prenos
 - potreba po osnovah vzgoje za starše (H91)
 - težavnost starševstva ob čustveni vpletenosti (H92)
 - odsotnost univerzalnega recepta v vzgoji (H93)
 - težko prekinjanje družinskih vzorcev (H94)
 - medgeneracijski prenos vzorcev (H95)
 - nenadomestljivost izkušnje starševstva (H96)

Odvzem iz primarne družine kot dejavnik tveganja

- Odvzem kot travmatična izkušnja
 - odvzem kot travmatično in stresno obdobje (A60, C42, H70)
 - težavnost odhoda iz domačega okolja (B62)
 - različni načini prihoda otrok v namestitev (B66)
 - individualnost doživljanja travme (B68, F51)
 - pomen osnovne privolitve pri namestitvi (B187)
 - strah, panika, žalost in jeza med odvzemom (C49)
 - odvzem kot začetni šok za otroka (F44)
 - starševska manipulacija razlage odvzema (F45)
- Posledice odvzema
 - večja verjetnost destruktivnih vedenj pri nekaterih otrocih (B64)
 - menjava okolja kot občutljiva obremenitev (B67)
 - negativne posledice neustrezne namestitve (B188)
 - doživljanje izgube, zavrnitve, krivde in negotovosti (C45)
 - krivda zaradi občutka izdaje staršev (C50)
 - nezaupanje do odraslih po odvzemu (C51)
 - čustvena otopelost in strah pred izgubami (C52)
 - odvzem kot olajšanje in zaščita (H76)
- Povezava odvzema in samopoškodovanja
 - večje tveganje samopoškodovanja po odvzemu iz primarne družine (A54, C44)
 - povečana možnost samopoškodovanja zaradi izgube nadzora (B96)
 - žalovanje, izguba in več destruktivnih vedenj (E118)

Življenje v instituciji

- Razlogi za namestitev
 - različnost primerov in soglasje za namestitev (B185, E46)
 - namestitev zaradi potrebe po pomoči staršem, ki ne zmorejo (E47)
 - mamine težave v duševnem zdravju (E99)
 - samopoškodovanje kot razlog za namestitev (F42)
- Posledice namestitve
 - poznejše izražanje stisk in samopoškodovanja po namestitvi (A61, E56, F50)
 - različni odzivi otrok na namestitev (B63, H72)
 - omejen občutek nadzora v skupinskem življenju (B94)

- iskanje svobode in nadzora v namestitvi (B95)
- negativne posledice neustrezne namestitve (B188)
- pomen razumevanja otrokove stiske (C55)
- stalna čustveno odzivna oseba (C56)
- težave pri navajanju na mirno okolje (E58)
- spoznavanje omejitev staršev (E117)
- ozaveščanje težkih spoznanj in dodatnega stresa (E119)
- individualnost normale (F52)
- doživljanje namestitve kot napad na starševstvo (F59)
- stiska ob prevzemanju odgovornosti pred odhodom (F88, H74)
- namestitev kot travmatična izkušnja (H69)
- Povezava institucionalnega okolja s samopoškodbenim vedenjem
 - institucionalno okolje kot možen vzdrževalni dejavnik (C53)
 - zaščitna vloga institucionalnega okolja (C54, H73)
 - samopoškodovanje ob nezmožnosti zdržati mir (E60)
 - stanovanjska skupina kot opora (H71)
 - ne nujna povezava samopoškodovanja s prihodom v instituciji (H80)

OBLIKE PODPORE IN POMOČI OTROKOM S SAMOPOŠKODBENIM VEDENJEM

Neposredna pomoč otroku

- Umirjen odziv strokovne delavke
 - mirnost strokovne delavke (A30, D18, E80)
 - miren in neobsojajoč odziv ob samopoškodovanju (A36, C103, E31, G41, H63)
 - odsotnost panike kot vir varnosti (E81)
- Oskrba poškodbe
 - oskrba rane (A37, C29, D60, E67, H151)
 - presoja poškodbe in vključevanje zdravnika (A83, H150)
 - umirjena oskrba brez dramatiziranja (A84)
 - odvoz mladostnice na urgenco (C31)
 - klic 112 in prva pomoč ob ogroženosti (E66, H152)
 - hospitalizacija ni vedno potrebna (H54)

Odnosna podpora otroku

- Pogovor z otrokom
 - prostor za pogovor brez obsojanja z normalizacijo (A38, E75)
 - iskrenost v pogovoru (A68)
 - neposredno vprašanje o samopoškodovanju (A69, F31, G42)
 - pogovor in telesna bližina po samopoškodovanju (D61)
 - pogovor o vzrokih vedenja po vzpostavitvi varnosti (D62, E32, H153)
 - samopoškodovanje ob zavračanju pogovora (E64)
 - razbremenilen pogovor (E68)

- validacija čustev (E76)
- uravnoteženje otrokovega doživljanja (E111)
- naslavljanje in izboljšanje odnosa s starši (E112)
- reflektiranje vedenja (F89)
- pogovor o življenju v primarni družini (F90)
- pogovori skozi celo leto (F91)
- preventivno naslavljanje trenda (H103)
- varnostni načrt (H64)
- individualni pogovori z otrokom (H44)
- razbremenitev drugih otrok odgovornosti (H108)
- Razumevanje ozadja vedenja
 - neusmerjanje pozornosti na samopoškodovanje (A41)
 - usmerjenost v ozadje vedenja (A45, H125)
 - resno jemanje samopoškodovanja (B48)
 - nekaznovanje in nemoraliziranje samopoškodovanja (C57)
 - prepoznavanje in sprejemanje čustev (C104)
 - nepotrjevanje samopoškodbenega vedenja (C105)
 - spremembe vedenja kot proces (C106)
 - spregled bistva ob osredotočenosti na vedenje (C155)
 - razumevanje vedenja kot izziv (C122)
 - navidezna manipulativnost samopoškodovanja (C123)
 - stiska v ozadju vedenja (C124)
 - nepovršinska interpretacija vedenja (C125)
 - tišina kot znak globlje bolečine (D54)
 - razumevanje ozadja za lažjo pomoč (E123)

Preprečevanje ponovitve samopoškodbenega vedenja

- Dogovori z otrokom in tehnike pomoči
 - vnaprejšnja jasnost ukrepanja in strokovne dolžnosti (A49)
 - struktura kot vir varnosti (A82)
 - spoštovanje avtonomije skozi zaupanje in odprte prostore (A99)
 - dogovori in tehnike za preprečevanje ponovitve samopoškodovanja (A85, B43, C88, H154)
 - pogovor o zamenjavi vedenja (B37)
 - uporaba elastike namesto samopoškodovanja (B38, C93, H116)
 - iskanje drugih načinov samoregulacije (B91, C58, H115)
 - poslušanje glasbe (B137)
 - sladkarije (B138)
 - sprehod (B139)
 - zvoki ptic na telefonu (B140)
 - preusmeritev kot začasna pomoč pri umiritvi (B141)

- iskanje varnega načina za sprožitev adrenalina (B143)
- otrokovo soustvarjanje rešitev (B144, C132, E87)
- senzorne in dihalne tehnike (C59)
- tehnike za regulacijo (C90)
- progresivna mišična relaksacija (C91)
- led in hladen tuš (C92)
- tehnika metulja za preusmerjanje samopoškodbenih impulzov (C93)
- druge telesne in ustvarjalne preusmeritve (C95, H118)
- ustvarjanje (D45)
- gradnja zaupanja (A100, E86)
- dogovor o osebi za pomoč v stiski (H155)
- risanje z rdečim flomastrom (H119)
- Spremljanje po dogodku
 - večerno pojavljanje samopoškodovanja, oskrba in pogovor naslednji dan (A86, H29)
 - spremljanje tveganih trenutkov in jasnost ukrepanja (A87)
 - ukrepanje kot del varnosti (A97, C131)
 - poseg v prostor kot varovalno ukrepanje (A98, C120)
 - spremljanje v kopalnici (B40)
 - samo razkritje stiske (B41)
 - prepoznavanje otrokovih močnih področij (C96)
 - strukturiranje okolja in vsakdana (C97)
 - dnevna rutina (C98)
 - delo z otrokovim okoljem (C99)
 - pozorno spremljanje mladostnikov (E63)
 - postopno popuščanje nadzora ob umirjanju (E85, F70)
 - popuščanje kot prostor za samostojnost in učenje iz napak (F71)

Medinstitucionalno sodelovanje

- Sodelovanje s strokovnimi službami
 - jasna komunikacija z otroki o posredovanju informacij drugim strokovnim službam (A91)
 - sodelovanje s psihiatri (A88, B76, F93, G50)
 - sodelovanje kliničnimi psihologi (A89, B77, C112, G49)
 - sodelovanje s strokovnjaki v okviru centra za duševno zdravje v Kranju (A90, C111, H156)
 - sodelovanje s terapevti (B79, H113)
 - vključitev celotne zdravstvene mreže (A96, B134, C115, D68, G51, H120)
 - sodelovanje s šolo in svetovalno službo (B136, C109, D71)
 - vloga CSD in načrt pomoči za starše (B181, E104)
 - nujnost sodelovanja (C109)
 - sodelovanje s CSD (C110, D69, E105, H157)

- sodelovanje s pedopsihiatri (C113, E19, G48)
- sodelovanje s službo za otroško psihiatrijo (C114, F95)
- enoten pristop (C116, E122)
- preprečevanje nasprotujočih si sporočil (C117)
- redna komunikacija med strokovnjaki (C118, E106, F98)
- jasna razdelitev vlog (C119)
- dilema deljenja informacij (C121)
- različna uspešnost sodelovanja s službami (D67, F97)
- sodelovanje z delodajalci mladostnikov (D72)
- sodelovanje z vsemi vpletenimi pri praksi mladostnikov (D73)
- vpetost v širšo mrežo pomoči (E120, H109)
- dobre izkušnje s sodelovanjem (E121, G52)
- usmerjanje v druge oblike pomoči (F92)
- medikamentozno zdravljenje (F93)
- nevarnost zaprtega balončka varnosti v skupini in širjenje podpore izven skupine (F96)
- slabe izkušnje sodelovanja s terapevti (B79, F99)
- sodelovanje z društvom za nenasilno komunikacijo (F102)
- sodelovanje s centrom za zdravljenje digitalnih zasvojenosti (F103)
- individualna ustreznost zunanjih programov (F104)
- različne izkušnje sodelovanja s CSD (F105)
- prelaganje dela CSD na strokovne delavke (F90)
- sodelovanje s strokovnimi službami (H110)
- dobre izkušnje s centri za duševno zdravje (H111)
- težji dostop splošni populaciji (H112)
- iskanje alternativnih možnosti (H121)

STROKOVNI IN ETIČNI IZZIVI PRI DELU

Skrb strokovnih delavk zase

- Osebna samoregulacija
 - pomembnost samoregulacije (A15, B108, D85, E23, F100)
 - osebna odpornost in mirnost v kriznih situacijah (A94, D73)
 - skrb zase pred delom (A113)
 - lepota, težavnost in samorefleksija pri delu (A117)
 - učenje uravnavanja lastnega odziva (B144)
 - osebna razbremenitev po službi (B151)
 - narava kot način razbremenitve (B152, D78, E134, F99, H170)
 - načrtovan odklop po obdobju dela (B154, C138)
 - omejevanje spremljanja službenih sporočil ob prostih dneh (B155)
 - preplet osebnega in strokovnega doživljanja (B157)
 - skrb za psihično in fizično stabilnost (D76)

- terapija kot osebna podpora (D79, E139, F98)
- meditacija (D77, E133)
- fraktalna risba (D81)
- tai chi (D82)
- joga (D83)
- ohranjanje notranjega ravnovesja (D84)
- čuječnost kot osebna podpora (E135)
- postavljanje meje med službo in domom (E136)
- nadaljnje osebno delo in študij (E137)
- učenje sprostitev (G53)
- razbremenitev strokovnih delavk (H169)
- Strokovna podpora
 - uporaba focusinga v tujini (A16)
 - strokovna podpora (C133)
 - intervizija (B157, C134, E127, F95)
 - supervizija (B156, C135, D80, E128)
 - igra vlog (B158)
 - redni tedenski sestanki (E126)
 - dobra institucionalna podpora zaposlenim (E138)
 - primankljaj supervizije samo za naš tim (F97)
 - iskanje dodatnega znanja (H180)
 - opolnomočenje z znanjem in prakso (H181)
- Podpora v timu
 - različne zmožnosti zaposlenih in timska razbremenitev (A95, E129)
 - timsko delo kot učenje in razbremenitev (A118, B149, C130, D86, E125, H169)
 - timsko razmišljanje o ozadju vedenja in ukrepanju (B48, E124, F92)
 - pomoč strokovnih delavcev (B78, F96)
 - pogovori s sodelavci in vodstvom (C136, D87)
 - klic sodelavke na pomoč (C30)
 - čustveno prevzemanje obremenitev drugih v timu (B150)
 - usklajevanje skupnega strokovnega pristopa (D88)
 - ključna vloga tima (E122, F106)
 - dragocena povezanost v timu (E123, H163)
 - nujnost predelave lastnih vsebin v timu (E140)
 - ozaveščenost o travmi v kolektivu (E142)
 - pridobivanje znanja o travmi v službi (E143, G55)
 - timska razbremenitev in podpora (H164)
 - zaupanje med sodelavci (H165)
 - zaupanje v tim pri predaji odgovornosti (H166)
 - ni hitrih rešitev (H178)

- vodstvena podpora timu (H179)

Strokovni izzivi pri delu

- Stiske ob strokovnih odločitvah
 - stiska in ujetost strokovne delavke (A45, E42)
 - šok ob samopoškodovanju v institucionalnem okolju (B26, E35)
 - večja strokovna gotovost pri oskrbi in pogovoru (B145)
 - nočno prebujanje zaradi nepredelanih obremenitev (B153)
 - nemoč, frustracija in skrb za otroka (C127, F91)
 - zaupanje procesu (C128)
 - negotovost ob prikriti notranji stiski (D53)
 - vloga odrasle in strokovne osebe (D74)
 - strokovno ravnanje v verbalnih in težjih situacijah (D75)
 - strokovno spraševanje ob samopoškodovanju (E41)
 - številne moralne dileme (E118)
 - odločanje v strokovni negotovosti (E119)
 - velika etična odgovornost (E120, H173)
 - sistemska pravila in osebne vrednote (E121)
 - nošenje težkih dogodkov domov (E130)
 - razmišljanje o službi med vikendom (E131)
 - obremenjenost zaradi odgovornosti za otroka (H167)
 - obremenjenost ob oskrbi ran (H171)
 - obremenjenost ob krvi in ranah (H172)
 - meje zaupnosti (H174)
 - varovalke pri obveščanju staršev (H175)
 - etična zahtevnost dela (H176)
 - ohranjanje zaupanja ob strokovni dolžnosti obveščanja (H177)
- Tveganje za izgorelost
 - vpliv dela na zaposlene in tveganje za izgorelost (A110)
 - preizkušanje primernosti dela in občutek krivde ob odhodu zaposlenih (A112)
 - čustvena zahtevnost dela (C126, H162)
- Postavljanje meja
 - meje strokovne delavke pri delu s travmo (B73)
 - čustvena meja strokovne delavke ob hudih poškodbah (B147)
 - neprikrivanje pristnega odziva strokovne delavke (B148)
 - postavljanje meja pri delu s starši (B183)
 - meje odgovornosti strokovne delavke (C129, E36, F93)
 - meje med delom in zasebnim življenjem (C137)
 - stres za strokovnega delavca (H49)

Organizacijski izzivi dela

- Obseg dela in sočasne obremenitve

- težje sestavljanje timov (A111)
- sočasne krize in težavnost določanja prioritete otrok (A114)
- organizacijska in birokratska preobremenjenost (A115)
- omejitve neposrednega dela zaradi drugih odgovornosti (B87)
- priprava v prostem času zaradi pomanjkanja časa pri delu (B164)
- omejen čas za delo s starši (B180)
- Kompleksnost dela
 - kompleksnost področja in individualnost potreb otrok (A121)
 - omejitve stanovanjske skupine pri predelavi travme (B84)
 - previdnost pri pogovoru z mlajšimi otroki o samopoškodovanju (B91)
 - prenosljivost samopoškodovanja in previdnost pri odpiranju teme (B92)
 - zahtevnost in ustreznost odnosnega dela (B158)
 - ravnotežje med podporo in mejami pri starših (B182)
 - usklajevanje potreb otrok in omejitev (E86)
 - razumevanje otrokovega funkcioniranja in razmejitev (E141)
 - previdnost pri samostojnem branju o težavah (H158)
 - previdnost pri pogovoru z otroki o samopoškodovanju in duševnem zdravju (H159)
 - nadzor informacij skozi pogovor (H161)

PREDLOGI ZA IZBOLJŠANJE PRAKSE

Skrb za dobrobit strokovnih delavk

- Osebna skrb zase in delo na sebi
 - osebni strošek za kakovostno opravljanje dela (A102)
 - plačljiva psihoterapija kot osebna skrb za strokovno odzivnost (A104)
 - prepuščenost zaposlenih osebni skrbi zase (A105)
 - interes za travma informiran pristop (B189)
- Strokovna podpora zaposlenim
 - dobre obstoječe oblike strokovne podpore v strokovnem centru (A103, B169)
 - pomanjkanje prostora in podpore za zaposlene (A106)
 - omejenost supervizije pri osebnih obremenitvah (A107, F101)
 - več vodstvene podpore in razbremenitev zaposlenih (A108)
 - potreba po več časa za timsko delo (B161)
 - pomanjkanje stalne prakse za timsko usklajevanje (B162)
 - potreba po času za usklajevanje in evalvacijo (B163)
 - redno dostopna supervizija (C140)
 - več časa za individualizacijo (C142)
 - več stabilnosti (C147)
 - manj menjavanja zaposlenih (C148)
 - supervizija s svojim timom (F100)
- Izobraževanja in strokovna usposobljenost

- izobraževanje o travmi in strokovno izpopolnjevanje (A101)
- strokovna negotovost in potreba po uporabnih izobraževanjih (A109, C141, G54)
- interes za travma informiran pristop (B189)
- Sistemske pomanjkljivosti
 - dobra sistemska skrb za dobrobit zaposlenih v tujini (A109)
 - potreba po krajšem delovniku zaradi obremenitev (B164)
 - pomanjkanje časa za pripravo in načrtovanje (B165)
 - izboljšave in potreba po zmanjšanju papirologije (B167)
 - manj administracije kot pogoj za več dela z otroki (B168)
 - logistične obremenitve pri delu (B172)
 - stiki kot logistična omejitev skupine (B173)
 - potreba po koordinatorju za stike (B174)
 - težave pri omogočanju dejavnosti zaradi prevozov (B175)
 - več sistemske podpore (C139)

Pomanjkljivosti sistema pomoči

- Strokovne službe
 - prepočasna in premalo intenzivna strokovna pomoč (B74)
 - slabe izkušnje sodelovanja s terapevti (B79)
 - pomanjkljiva usposobljenost nekaterih strokovnjakov (B80, F84)
 - pomanjkanje intenzivnega dela s travmo (B81)
 - neenaka dostopnost intenzivne terapevtske pomoči (B82)
 - pomanjkanje intenzivne začetne podpore (B83)
 - dolge čakalne dobe (B88)
 - potreba po hišnih specializiranih strokovnjakih (B170)
 - tesnejša povezanost specializiranih strokovnjakov z institucijo (B171, E147, F104)
 - boljše povezovanje institucij (C143)
 - več poudarka na preventivi (C144)
 - razvoj čustvene pismenosti v šolah (C145)
 - boljše sodelovanje med šolstvom, zdravstvom in socialo (C149)
 - tesnejše sodelovanje s pedopsihiatri (E144)
 - omejitve zaupnosti in deljenja informacij (E145)
 - bolj kakovostna pomoč otroku (E146, F103)
- Bivanje v instituciji
 - prevzemanje vedenjskih vzorcev v skupini (B119)
 - pomanjkanje alternativnih oblik namestitve (B120)
 - manjše skupine in več kadra (C146)
 - želja po manj primerih samopoškodovanja (H182)